

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YENİLEVENT/İSTANBUL

MUKAYESELİ HUKUKTA ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE İÇİN
İSTİHBARAT ODAKLI KOLLUK ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE
VERİ MADENCİLİĞİNİN ÖNEMİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hüseyin SÜRÜCÜ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Feridun YENİSEY

İSTANBUL – 2011

(BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.)

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ: 06. 06. 2011

TEZİN TİPİ: Yüksek lisans

TEZİN BAŞLIĞI: Mukayeseli Hukukta Örgütlü Suçlarla Mücadele İçin İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı Çerçevesinde Veri Madenciliğinin Önemi

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü

DAĞITIM LİSTESİ: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü “Tez Hazırlama ve Değerlendirme Yönergesi”nde belirtilen yerlere.

TEZİN ÖZETİ: Bu çalışma örgütlü suçların geldiği boyut ve örgütlü suçlarla mücadelede geliştirilen istihbarat odaklı kolluk anlayışı çerçevesinde yapılan veri madenciliği uygulamaları ile bu uygulamalardan kaynaklanan sorunları incelemek ve Türkiye’deki mevcut yapıyı analiz etmek amacıyla yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Örgütlü suç, istihbarat odaklı kolluk anlayışı, veri madenciliği, terörizm, organize suç

SAYFA SAYISI: 250

GİZLİLİK DERECEİ: Tasnif Dışı

Bu tezin ihtiva ettiği hususlar şahsî görüşlerim olup; Türk Silahlı Kuvvetlerinin resmî görüşünü yansıtmamaktadır.

Hüseyin SÜRÜCÜ

J.Yzb

2’nci Snf.Öğc.

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YENİLEVENT/İSTANBUL

MUKAYESELİ HUKUKTA ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE İÇİN
İSTİHBARAT ODAKLI KOLLUK ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE
VERİ MADENCİLİĞİNİN ÖNEMİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hüseyin SÜRÜCÜ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Feridun YENİSEY

İSTANBUL – 2011

TASNİF DIŞI

HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hüseyin SÜRÜCÜ'nün "Mukayeseli Hukukta Örgütlü Suçlarla Mücadele İçin İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı Çerçevesinde Veri Madenciliğinin Önemi" konulu tez çalışması, jürimiz tarafından Strateji ve Stratejik Araştırmalar Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

(imza)

Başkan -----

Prof.Dr.

(imza)

Üye -----

Prof.Dr.....

(Danışman)

(imza)

Üye -----

Dr.....

(imza)

Üye -----

Dr.....

(imza)

Üye -----

Dr.....

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2011

(imza)

.....

Enstitü Müdürü

TASNİF DIŞI

ÖZET

Örgütlü suçlar, yüzlerce yıldır insanlığa zarar vermekte olan ancak, halen çözülememiş önemli bir sorundur. Örgütlü suçlar denildiğinde literatürde terörizm ve organize suçlar akla gelmektedir. Geçtiğimiz yüzyılda tüm dünyada yaygınlaşan örgütlü suçlar, özellikle Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birçok devletin öncelikli güvenlik sorunu haline gelmiştir. Üzerinde tam bir uzlaşma olmasa da uluslararası alanda örgütlü suçlarla mücadele için hukuksal ve kurumsal birçok tedbirler alınmıştır. Alınan tedbirlerden biri de, istihbarat odaklı kolluk anlayışıdır.

İstihbarat odaklı kolluk anlayışı, bugün için örgütlü suçların yaratmış olduğu yıkıma karşı geliştirilen istihbaratı kendine rehber edinen proaktif kolluk yaklaşımıdır. Devletler, istihbarat odaklı kolluk anlayışı ile örgütlü suçların faaliyetlerini icra etmeden engellemek amacı gütmüşlerdir. Bunun için devletler, hem kendi aralarında hem de kendi kurumları arasında istihbarat paylaşımına gitmişlerdir. Bu paylaşımdan edinilen verilerden istenilen amaca uygun veriyi bulabilmek için de veri madenciliği uygulamalarını istihbarat alanında kullanmaya başlamışlardır. Bu uygulamalar, başta çeşitli sorunlara sebep olduysa da, bu sorunlar gerekli düzenlemelerle giderilmiştir.

Türkiye de örgütlü suçlardan zararlar görmesine rağmen, sahip olduğu deneyimi hukuksal ve kurumsal gelişmelere aktaramamıştır. Örgütlü suçlarla mücadelesini büyük ölçüde normal hukuk yollarıyla yapan Türkiye, bu tür suçlarla mücadele için gerekli önleyici istihbarat hukukunu bile oluşturamamıştır. Hatta istihbarat amaçlı veri madenciliği uygulamalarını kendi hukuk sistemine uyduramamıştır. Bu nedenle Türk Kolluğu'nun sahip olduğu önleyici istihbarat yetkileri, uluslararası hukuk ve yabancı ülkelerin hukukları ile mukayese edilerek, Türkiye şartlarına uygun olarak eksiklikler tespit edilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu çalışmada Türkiye'nin istihbarat yapılanması ve yetkileri bu açıdan incelenmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Türkiye'nin örgütlü suçları önlemek ve araştırmak için sıkça ihtiyaç duyduğu yetkiler incelendiğinde Türkiye'nin önleyici istihbarat yetkilerinin, dünyadaki örneklerine göre daha eksik olduğu ortaya çıkmıştır. Veri madenciliği yöntemi ise Türk İstihbarat Hukuku'nda tanımlanmamıştır. Hatta eldeki yetkilerin daha kapsamlı ve anlaşılır bir şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır.

SUMMARY

Organised Crime is still unsolved problem, while it has harmed the humanity for centuries. In the literature, organise crime is mentioned that terrorism and organized crime have come to mind. Organised crime, which had spread all over the world. Especially after The Fall of The Wall, It has become the priority security issue of the most countries. Although there is no an exact consensus on it, countries have taken many legal and institutional measures for en effective counter-organised crime beside international efforts. One of the measures is intelligence led law enforcement.

For today, intelligence led law enforcement concept which have been created against the destruction of organised crime is proactive approach. Countries had chosen that concept for preventing it before having to perform the activities of organised crime with intelligence led law enforcement. That's why countries both among themselves and between their institutions have made intelligence sharing and data mining process was used by countries o find relevant data which was obtained by intelligence sharing. These implementations have caused some problems had been removed with necessary regulations.

Although Turkey suffered more too, it couldn't adopt it experiences to the legal and institutional developments. Turkey counterring the organise crime mostly in regular legal ways, couldn't develop a preventive intelligence law for struggling organised crime. Also, Turkey didn't adopt preventive intelligence led data mining to own intelligence law system. Therefore the problems with the preventetive intelligence powers of Turkish law enforcement should be detected comparing with the international and foreign laws. Then regarding the conditions in Turkey too, new regulation should be prepared.

In this thesis, intelligence structure and power of Turkey has been analyzed in this context. After analyzing some preventive powers for preventing and investigating organised crime. Preventive intelligence powers of Turkey has less powers than many in the world. Also, data mining process is not defined in Turkish Intelligence Law. That's why these powers need more comprehensive and understandable rearrangements.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
GRAFİKLER LİSTESİ	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
ŐEKİLLER LİSTESİ	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X
ÖNSÖZ	XVI

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

1. PROBLEM DURUMU:	1-1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI:	1-5
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:	1-5
4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI:	1-7
5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI:	1-7

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ:	2-1
2. VERİLERİN TOPLANMASI:	2-1
3. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI:	2-1

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1. KÜRESELLEŞME:	3-1
a. Tanımı:	3-1
b. Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi:	3-3
c. Küreselleşmenin Boyutlarının Güvenliğe Etkisi:	3-6
(1) Küreselleşmenin Siyasi Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:	3-7
(2) Küreselleşmenin Ekonomik Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:	3-10
(3) Küreselleşmenin Teknoloji/İletişim Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:	3-14

TASNİF DIŞI

(4) Küreselleşmenin Kültürel Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:	3-17
ç. Küreselleşme Dönemi'nin Tehditleri:	3-19
2. ÖRGÜTLÜ SUÇLAR	3-22
a. Terörizm:	3-22
(1) Terör, Terörizm Kavramı ve Tanımı:	3-22
(2) Terörizmin Tanımlanma Sorunu:	3-28
(3) Terörizmin Tarihsel Arka Planı:	3-38
(4) Terörizmin Unsurları:	3-42
(5) Terörist Yöntemler:	3-45
(6) Terörizmin Küreselleşmesi:	3-47
b. Organize Suç:	3-55
(1) Tanımı:	3-55
(a) Uluslararası ve Ulusal Belgelerde Organize Suç:	3-58
(b) Organize Suçun Yapısal Tanımları:	3-61
(2) Organize Suçun Tarihsel Arka Planı:	3-64
(3) Organize Suçun Tespit Edilmesinde Kullanılan Kriterler:	3-65
(4) Organize Suç Kapsamında Değerlendirilen Suçlar:	3-68
(5) Organize Suçun Küreselleşmesi:	3-71
c. Organize Suç ve Terör Örgütlerinin İlişkisi:	3-77
3. İSTİHBARAT:	3-84
a. Genel Olarak İstihbarat:	3-84
(1) Tanımı:	3-84
(2) İstihbaratın Tarihsel Gelişimi:	3-88
b. Suç İstihbaratı:	3-98
(1) İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı:	3-101
(2) İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışında İstihbarat Kaynakları:	3-108
(a) İnsana Dayalı Bilgi Kaynakları:	3-109
(b) Açık Kaynaklar:	3-111
(c) Teknik Kaynaklar:	3-111
(ç). Diğer Kaynaklar:	3-112

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

İSTİHBARAT ODAKLI KOLLUK ANLAYIŐIINDA VERİ MADENCİLİĞİ

1. VERİ MADENCİLİĞİ:	4-1
a. Tanımı ve İstihbaratta Veri Madenciliği:	4-1

b. ABD’de Veri Madenciliği Uygulamaları:	4-6
(1) Terrorism Information Awareness Program (TIA):	4-6
(2) Computer-Assisted Passenger Prescreening System (CAPPSII):	4-7
(3) Secure Flight:	4-8
(4) Multistate Anti-Terrorism Information Exchange Pilot Project (MATRIX):	4-8
(5) Able Danger:	4-9
(6) Automated Targeting System (ATS):	4-10
(7) Novel Intelligence from Massive Data Program (NIDM):	4-10
(8) Data Analysis and Research for Trade Transparency System (DARTTS):	4-11
(9) Analysis, Dissemination, Visualization, Insight, and Semantic Enhancement (ADVISE):	4-11
c. Almanya’da Veri Madenciliği Uygulamaları:	4-12
2. VERİ MADENCİLİĞİNİN HUKUKİ ALTYAPISI ve UYGULAMAYA YÖNELİK ELEŞTİRİLER:	4-13
a. ABD’de Uygulanan Veri Madenciliğinin Hukuki Altyapısı:	4-13
b. ABD’de Veri Madenciliğine Yapılan Eleştiriler:	4-18
c. ABD’de Veri Madenciliği Nasıl Olmalı?	4-24
ç. Almanya’da Uygulanan Veri Madenciliğinin Hukuki Altyapısı:	4-26
d. Almanya’da Uygulanan Veri Madenciliği Uygulamasına Yönelik Eleştiriler:	4-27
(1) Kolluk ve İstihbarat Arasındaki Duvar Kuralının Durumu:	4-27
(2) Etnik ve Dinsel Profil Oluşturulmasını Sağlayacak Veri Bankalarının Oluşturulma İhtimali ve Bunun Etnik ve Dinsel Ayrımcılığı Artırma Korkusu:	4-28
(3) Kişisel Veriler Açısından Özel Hayatın Gizliliğine Yönelik Endişeler:	4-29
3. TÜRKİYE’DE VERİLERİN İSTİHBARAT AMAÇLI İŞLENMESİ	4-39
a. Türkiye’deki Örgütlü Suçların Durumu:	4-39
(1) Türkiye’de Terör:	4-39
(2) Türkiye’de Organize Suç:	4-50
b. Türkiye’deki Önleyici İstihbarat Yapılanması ve “Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığı”:	4-53
c. Türk Hukuku’nda Önleyici İstihbarat Düzenlemeleri:	4-55
ç. Türkiye’de Uygulanabilecek Muhtemel İstihbarat Amaçlı Veri İşleme Uygulamalarında Karşılaşılabilecek Olası Endişeler:	4-57
(1) İcra ve İstihbarat Birimleri Arasındaki Duvar Kuralının Durumu:	4-61

(2) Kişisel Veriler Açısından Özel Hayatın Gizliliğine Müdahaleye Yönelik Endişeler:	4-62
d. Türkiye’de İstihbarat Amaçlı Verilerin İşlenmesi Nasıl Olmalı?	4-65
(1) Kişisel Veri Toplanması ve İşlenmesinin Sınırlı Olması ve İlkelere Bağlılığı:	4-65
(2) Kişisel Veride Kalite Prensibi:	4-65
(3) Kişisel Veri Toplama ve İşlenmesinde Amacın Belirginliği Prensibi:	4-65
(4) Amaca Uygun Kullanım Prensibi:	4-66
(5) Kişisel Verilerin Korunması için Gereken Tedbirlerin Alınması Prensibi:	4-66
(6) Açıklık Prensibi:	4-66
(7) Kişisel Veri Konusu Kişinin Bireysel Katılımı Prensibi:	4-66
(8) Sorumlu Tutulabilirlik Prensibi:	4-66
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	5-1
KAYNAKÇA	6-1
ÖZGEÇMİŞ	7-1

GRAFİKLER LİSTESİ

	SAYFA
GRAFİK-1: Internet Watch Foundation Tarafından Rapor Edilen Çocuk Pornografisi Sitelerinin Sayısı	3-74
GRAFİK-2: Terör Olayları ve Yakalananlar	4-57

TABLÖLAR LİSTESİ

	SAYFA
TABLO-1: Terörizmin Farklı 109 Tanımında Farklılık Unsurlarının Frekansı	3-31
TABLO-2: Terörizm, Gerilla Savaşı ve Konvansiyonel Savaş'ın Karakteristiğı	3-34
TABLO-3: Modern İstihbarat ve Modern Öncesi İstihbarat Arasındaki Farklılıklar	3-92
TABLO-4: Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrasındaki İstihbarat Alanındaki Değışimler	3-95
TABLO-5: Kanunlarda Tanınan Özel ve Genel Yetkilerin Ayırımı	4-56
TABLO-6: Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Terör Olayları	4-57
TABLO-7: Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Suçları	4-58
TABLO-8: Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Ele Geçirilen Malzemeler	4-58
TABLO-9: Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Narkotik/Psikotrop Madde Kaçakçılığı Suçlarında Ele Geçirilen Malzemeler	4-59
TABLO-10: Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Narkotik/Psikotrop Madde Kaçakçılığı Olayları	4-59
TABLO-11: Asayiş Suçları	4-60

ŐEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

ŞEKİL-1:	Suç-Terör Süreci	3-82
ŞEKİL-2:	Suç İstihbaratı	3-101
ŞEKİL-3:	İstihbarat Çarkı	3-103
ŞEKİL-4:	İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı	3-105
ŞEKİL-5:	Kolluğun Bilgi Kaynakları	3-109
ŞEKİL-6:	Özel Hayat	4-31

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADVISE	: Analysis, Dissemination, Visualization, Insight and Semantic Enhancement
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ARGE	: Araştırma ve Geliştirme
ATHŞ	: Avrupa Temel Haklar Şartı
ATS:	: Automated Targeting System
BA	: Federal Suç Bürosu (Bundeskriminalamt)
BM	: Birleşmiş Milletler
BND	: Alman Gizli Servisi (Bundesnachrichtendienst)
CAPSSII	: Computer-Assisted Passenger Prescreening System
CBP	: ABD Gümrük ve Sınır Güvenliği Kurumu (U.S. Customs and Border Protection)
CDPC	: European Committee on Crime Problems
CIA	: Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı (Central Intelligence Agency)
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu

TASNİF DIŞI

ÇASÖM	: Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele
DARPA	: Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Kurumu (The Defense Advanced Research Projects Agency)
DARTTS	: Data Analysis and Research for Trade Transparency System
DHS	: Anayurt Güvenlik Bakanlığı (Department of Homeland Security)
DIA	: Direzione Investigativa Antimafia
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DMI	: Department of Military Intelligence
DNA	: Deoksiribonükleik Asit
DNI	: Department of Naval Intelligence
DoD	: Department of Defense
ECPA	: Electronic Communications Privacy Act
EPT	: Emergency Provisions Act
Eurojust	: AB Üyesi Ülkeler Arasında Yargısal İşbirliğini Sağlayan Kurum
Europol	: Avrupa Polis Teşkilatı
FACTS	: Factual Analysis Criminal Threat Solution
FAO	: Food and Agriculture Organization of the United Nations
FBI	: Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau of Investigation)
FISA	: Foreign Intelligence Surveillance Act
FinCEN	: Hazine Bakanlığı Mali Suçlar Birimi (Financial Crimes Enforcement Network)

TASNİF DIŞI

FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
FRA	: Forest Resources Assessment
GAO	: Government Accountability Office
GPS	: Küresel Konumlama Sistemi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
GTAZ	: Terörizme Karşı Ortak Mücadele Merkezi
HTF	: Yüksek Terörist Faktörü
IAO	: Bilgi Farkındalığı Ofisi (The Information Awareness Office)
ICC	: Uluslararası Ceza Mahkemesi (The International Criminal Court)
ICE	: Amerikan Göçmenlik ve Sınır Birimi (U.S. Immigration and Customs Enforcement)
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Money Fund)
Interpol	: Uluslararası Polis Teşkilatı
ISE	: Information Sharing Environment
KDGT	: Kamu Düzeni ve Güvenliği Teşkilatı
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurumu
MATRIX	: Multistate Anti-Terrorism Information Exchange Pilot Project
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (The North American Free Trade Agreement)

TASNİF DIŞI

NATO	: Kuzey Atlantik Paktı (North Atlantic Treaty Organization)
NBC	: Nükleer Biyolojik Kimyasal Silahlar
NDIC	: National Defense Intelligence College
NGIC	: National Ground Intelligence Center
NIAS	: İstihbarat Değerlendirme Merkezi
NIDM	: Novel Intelligence form Massive Data
NJSP	: New Jersey State Police
NSA	: Ulusal Güvenlik Kurumu (National Security Agency)
NSL	: National Security Letters
OCTA	: European Organized Crime Threat Assessment
ODIHR	: Office for Democratic Institutions and Human Rights
ODNI	: Office of the Director of National Intelligence
OIG	: Office of Inspector General
OPEC	: Petrol İhra Eden �lkeler �rg�t� (Organization of Petroleum Exporting Countries)
PATRIOT	: The Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism
PIAS	: Polis İstihbarat Değerlendirme Merkezi
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
S&T	: Bilim ve Teknoloji Bölümü
SAREM	: Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi

TASNİF DIŞI

SAREN	: Stratejik Araştırmalar Enstitüsü
SARS	: Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome)
SOCOM	: Amerikan Özel Operasyonlar Dairesi (U.S. Special Operations Command)
SORN	: Kayıt Bildirim Sistemi (System of Records Notice)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TAPAC	: Technology and Privacy Advisory Committee
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TECS	: Hazine Bilgi İletişimi Sistemi (Treasure Enforcement Communications System)
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TIA	: Terrorism Information Awareness
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TMMM	: Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi
TÖS	: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSA	: Transportation Security Administration

TASNİF DIŞI

- TSK** : Türk Silahlı Kuvvetleri
- UNODC** : Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Dairesi
United Nations Office on Drugs and Crime)
- UNRIC** : United Nations Regional Information Centre
- WHO** : Dünya Sağlık Örgütü
- WTO** : Dünya Ticaret Örgütü

ÖNSÖZ

Örgütlü suçlar, özellikle Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla tartışılan küreselleşme tartışmalarıyla beraber devletlerin güvenlik anlayışında önemli bir yer tutmuştur. Örgütlü suçları işleyen örgütler, dünya üzerinde ortaya çıkan yeni tehdit algılamalarında ya tehdidin kendisi ya da belirlenen tehditleri gerçekleştirebilme imkân ve kabiliyetine sahip örgütler haline gelmiştir. Bu nedenle dünya üzerinde örgütlü suçlara yönelik yürütülen çalışmalar hız kazanmasına rağmen, üzerinde ortak bir tanımın sağlanamaması, bu suçlarla mücadeleye ortak çözüm bulma ümidini kırmaktadır. Dolayısıyla bu tür suçlarla mücadele ulusal anlamda devam etmektedir. Bazı devletler bu tür suçlara karşı istihbaratı bir silah olarak kullanmaya başlamışlar ve bu suçların toplum üzerinde yarattığı olumsuz havayı engellemek için de önleyici istihbarata önem vermişlerdir.

Bu anlayışın ürünü olarak görülen ve 11 Eylül sonrası ortaya çıkmış gibi gözükken veri madenciliği yönteminin yol açtığı bazı olumsuzluklar, veri madenciliğine gölge düşürmüştür. Fakat bundan yöntemin kötü olduğu düşüncesi çıkarılmamalıdır. Bugünün dünyasında veri madenciliği, gerekli düzenlemelerle örgütlü suçlara karşı başarılı olunabilecek ve örgütlü suçların etkinliğini kırabilecek bir yöntemdir.

Bu bağlamda dünyada uygulanan bu yöntemin Türkiye'de uygulanmaması, bir eksikliktir. Mevcut çalışmada, anılan uygulamanın örgütlü suçlarla mücadelede gerekli olduğu, vatandaşların gerekli hukuksal korumalarla uygulamanın olumsuz etkilerinden korunabileceği ve uygulamanın Türkiye'de uygulandığı takdirde oluşabilecek olumsuzlukların nasıl giderilebileceği ortaya konulmuştur.

Mevcut çalışmanın ilk iki bölümünde araştırmanın problemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tezde kullanılan yöntem; üçüncü bölümünde küreselleşme, terörizm, organize suç ve istihbarat tanımları ile anılan tanımların birbirleriyle olan ilişkileri irdelenerek bir kuramsal çerçevenin oluşturulması hedeflenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise oluşturulan kuramsal çerçeveden temin edilen bulgulara istinaden veri madenciliği tanımı, veri madenciliğinin ABD ve Almanya'daki uygulamaları ve bu iki ülkede veri madenciliğine yöneltilen eleştiriler incelenmiştir. Beşinci bölümde de; veri madenciliğinin Türkiye'deki gerekliliğine cevap bulunmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise temin edilen bulguların analiz edilmesi suretiyle varılan neticeler yer almıştır.

Bu noktada; yüksek lisans eğitimi görmeme imkân tanıyan Jandarma Genel Komutanlığı'na; tezimin planlama safhasından itibaren her aşamasında beni

TASNİF DIŞI

yönlendiren, konuya bilimsel bakış açısıyla farklı boyutlardan yaklaşmamı sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Feridun YENİSEY'e; bugüne gelmemizde emeği olan tüm öğretim üyelerimize ve SAREN personeline; ömür boyu sürmesini temenni ettiğim dostlukları için SAREN'de birlikte eğitim aldığım sınıf arkadaşlarıma; tezimin bitmesini göremeden vefat eden sevgili babam Yılmaz SÜRÜCÜ'ye; her daim bana devamlı moral veren annem Necla SÜRÜCÜ'ye; gösterdiği fedakarlık ve ilgi için eşim Kıymet SÜRÜCÜ ve varlığı ile yaşama sevinci veren oğlum Mert İlter SÜRÜCÜ'ye teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Son olarak, mevcut tez çalışmamdaki her türlü eksiklik ve yanlışlığımın sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu bildiririm.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

1. PROBLEM DURUMU:

1990'lı yıllarda, üzerine en çok vurgu yapılan kavram küreselleşme olmuş ve yoğun bir biçimde de tartışılmıştır. Küreselleşme olgusu, diğer alanlarda olduğu gibi güvenlik anlayışlarında da ciddi tartışmalara ve anlayış değişikliklerine yol açmıştır. Süreç içerisinde bazı tarif edici özellikleri üzerinde (mali piyasaların liberalleşmesi, sınıraşan çevreyle ilgili tehditler, ulus ötesi şirket birleşmeleri, batılı tüketim kalıplarının yaygınlaştırılması, istila, artan göç dalgaları, karşılıklı bağımlılığın artması, milli siyasetin etkinliğinde azalma vs.) belli bir uzlaşa ile yaklaşılsa da kavramın günümüz ve gelecek açısından anlamı hakkındaki karmaşa ve tartışmalar halen devam etmektedir (Urhal, 2009, s. 1).

Küreselleşmenin güvenlik boyutu incelendiğinde, sınırların değiştiği, denetleyici ve düzenleyici güçlerin belirsizleştiği, çeşitli grupların geleneksel ulus-devlet yapısını zorladığı, bölgesel istikrarsızlık ve çatışmaların hâkim olduğu bir güvenlik ortamı meydana geldiği görülür (Yılmaz, 2007, s. 471). Bu güvenlik ortamı hem stratejik dengede hem de stratejik sistemde devrimsel değişimler açmıştır ve post- modern çatışma şekilleri¹ stratejik sistem değişiminin temelini oluşturmuştur (Yılmaz, 2009, s. 393). Bu süreç yeni tehdit kavramlarını da ortaya koymuştur. Bunlar (Erhan, 2003);

- Konvansiyonel ve Kitle İmha Silahlarının Yayılması
- Uluslararası Terörizm
- Uluslararası Organize Suçlar
- Küresel Salgın Hastalık Tehdidi
- Etnik ve Dinsel Temelli Çatışmalar
- Çevresel Faktörler
- Göçler

2003 yılında SAREM tarafından düzenlenen “*Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik Sempozyumu*” nda açış konuşmasını yapan dönemin Genelkurmay İl'nci

¹ Post- modern çatışma ise; 1) Güvenliğin sınıraşan boyutunun daha önemli bir hale gelmesini ve ulus- devlet yapılarına nüfuz eden sosyal hareketler şeklinde görülen devlet-dışı aktörlerin sistemde etkin rol edinmesi 2) Uzayın ve siber savaşın çatışmaların gittikçe daha orantılı bir kuvvet çarpanı haline gelmesi ile tanımlanmaktadır (Conetta, 2005, s. 3-9).

TASNİF DIŞI

Başkanı olan Orgeneral Yaşar Büyükanıt bu yeni tehditlere katılmıştır (Büyükanıt, 2003, s. xviii). Bir başka deyişle, küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeni tehdit kavramları sebebiyle güvenlik, yeni dünya düzeninin ya da düzensizliğinin en fazla etkilendiği alan olmuştur. Artık bu dünyada terör örgütleri ve dünya geneline yaygınlaşmış terörizm ve bunun alt unsurları insan ticareti, kaçak göç, uyuşturucu ticareti ve kara para ile uğraşan organize suç örgütleri; bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda terör ve organize suç örgütleri kavramsal olarak adresi belli ancak elle tutulan hedefi belli olmayan, operasyonel yeterlilikleri sınırlayan yeni tehdit konseptleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bal, 2006c).

Özellikle Sovyetler dağıldığında nükleer madde kaçakçılığının fırsatçı organize suç örgütleri vasıtasıyla yapılmaya başlanmış olması ve bunları organize suç örgütlerinin, terör örgütlerine satması ve böylece terör örgütlerinin “kirli bomba” yapması; bunları terör örgütlerinin bir tehdit aracı olarak devletlere karşı kullanmalarına yol açmıştır. Bu durum, terör örgütleriyle organize suç örgütlerinin yeni dünya düzeninde aynı düzlemde işbirliği içerisinde hareket etmesinin basit bir kanıtını oluşturmuştur (Williams, 2007, s. 2). Ayrıca günümüzde terör örgütleri de kendilerine kaynak yaratabilmek için organize suç örgütleri gibi çalışmaya başlamışlardır. Terör örgütleri gelir kaynaklarını uyuşturucu ticareti, silahtan insana kadar uzanan kaçakçılık etkinlikleri, hırsızlık ve soygun, tehdit, şantaj, fidye karşılığı insan kaçırma ve haraç alma, sahte para basma ile kara para aklama faaliyetlerinden elde etmeye başlamışlardır. Bu dönüşüme verilen örneklerden biri de PKK terör örgütüdür. Mitchel Roth’un ve Murat Sever’in birlikte yazdığı “*The Kurdish Workers Party as Criminal Syndicate: Funding Terrorism Through Organize Crime, A Case Study*” adlı makalede PKK’nın kendine kaynak yaratmak için çeşitli organize suç faaliyetlerine giriştiğini ve girişilen faaliyetlerin kapsamının uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, soygun, insan kaçakçılığı ve kara para aklama faaliyetleri olduğunu ortaya koymuşlardır (Roth ve Sever, 2007, s. 906). Ayrıca ABD Hazine Bakanlığı’na bağlı Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi, terör örgütünün yöneticileri olarak andığı bazı kişileri uyuşturucu ticareti listesine aldığını duyurması (USA Treasury, 2009), Jandarma Genel Komutanlığı’nın 2008 faaliyet raporuna göre; bölücü terör örgütüne yönelik yapılan operasyonlarda; toplam **860** kg esrar, **5,3** kg eroin ele geçirilmiş olması yazılan makaleyi doğrulayan resmi kayıtlardır (JGK, 2008, s. 40).

Yukarıdaki bilgiler incelendiğinde; “*örgütlü suç*” un iki kanadını oluşturan terörizm ve organize suçların aralarındaki ilişki dikkat çekici bir duruma gelmiştir. Özellikle küreselleşmeyle beraber yeni suç oluşumlarına eski istihbarat anlayışı ile

TASNİF DIŞI

karşı koymanın mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır. Terör örgütlerinin ve organize suç örgütlerinin örgütsel yapılarındaki karmaşıklığı çözmek, örgütün tepesindeki adama ulaşabilmek ve işlediği suçlardan dolayı örgütü çökertebilmek önem kazanmıştır. Suç istihbaratı, örgütlü suçlarla bağlantılı olduğu için şüphe edilen kişi veya faaliyetler hakkında sistematik olarak toplanan ve değerlendirilen verilerin sentezi olduğundan; örgütün çöktürülebilmesi için bir araç olmuş ve önem kazanmıştır.

Fakat suç istihbaratının iki yüzü vardır. Bu kolluğun iki temel göreviyle ilgilidir. Kolluğun kanunlarla verilmiş görevlerinden biri, işlenmiş bir suçun faillerini yakalamaktır. Buna “*Reaktif Kolluk*” da denmektedir. Burada suç istihbaratının görevi; soruşturmaları sürdürenlerin iyi bir biçimde bilgilendirilmesi, ilgi ve dikkatlerinin gerçeğe çevrilmesi, istenmesi halinde izlenebilecek alternatif yolların neler olduğunun gösterilmesi, ihtiyaç duyulan delillerin toplanması veya nerelerde bulunduklarının tespit edilmesi olarak ortaya çıkmıştır (Urhal, 2009, s. 545). Kolluğun diğer bir görevi ise; suçluların faaliyetlerini deşifre ederek, eylemlerini gerçekleştirmeden, eylemi gerçekleştirecekleri yakalamaktır. Buna “*Proaktif (önleyici) Kolluk*” denmektedir. Devletler, örgütlü suçlardaki değişikliklerden ötürü kendi suç siyaseti ilkelerinde değişikliğe gitmek zorunda kalmışlar ve bu anlayış değişikliğinin bir sonucu olarak da suç öncesi istihbarat büyük önem kazanmıştır (Yenisey, 1997, s. 73). Burada suç istihbaratının görevi; suçu azaltmak ve engellemek olarak tespit edilmiştir. Literatürde bu alanda yapılan istihbarata “*ön alan çalışmaları*” da denmektedir. Zaten kolluk, gelecekteki tehlikeleri önleyebilmek için (PVSK 2/1) alınan kolluk tedbirleri (PVSK Ek 7), adı geçen kavramın Türk Hukuku’nda da var olmasını sağlamıştır. Bir bakıma ön alan araştırmaları (önleyici istihbarat), tehlikenin önlenmesi ve bastırılmasını içeren kolluk hukuku ile suç işlendikten sonra başlayan soruşturma ve kovuşturma evreleri arasında yer alan kısmı kapsamaktadır. Bu yüzden günümüzde önleyici kolluk yaklaşımı içerisinde yer alan ön alan araştırmaları (önleyici istihbarat), modern kolluk anlayışı olarak kabul edilmiştir (Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, 2010, s. 705-709). Çünkü insanların günümüzde insan hakları ve demokrasi konusundaki kaygıları ve örgütlü suçların yol açtığı zararlar göz önüne alındığında, önleyici kolluk uygulamaları yapılan bir tercih olarak ortaya çıkmıştır (Urhal, 2009, s. 545).

Clarke yazdığı makalede önleyici kolluğu bir problemin varlığını ve boyutunu saptamak, onun doğasını ve kaynağını analiz etmek, onun etkisini azaltacak önleyici önlemleri planlamak ve seçilen önlemlerin etkinliğini değerlendirmek ve izlemek için bilgiyi kullanmak olarak tanımlamıştır (Clarke, 2006, s. 4). Clarke yaptığı tanımla

önleyici kolluğun temelinde istihbaratın yattığını ve istihbaratın suçları önlemede kritik bir harekât tarzı olduğunu vurgulamıştır. Günümüzün demokratik toplumlarının kolluk uygulamalarında, toplumun güvenliğini sağlama adına bölgedeki suç ve suçlu sayısının azalmasını ya da yakalanan suçlu sayısının artmasını sağlamak tek başına başarıyı artık göstermemektedir. Bugünün kolluk teşkilatlarının güvenlik anlamındaki görevi; topluma güven telkin etmek, toplumda huzur ve sükûnu sağlamak, yurttaşın hoşnutsuzluğunu ortadan kaldırmak ve dolayısıyla yaşam kalitesini artırmak olarak görülmektedir (Eryılmaz, 2005, s. 144). Bu sebepten ötürü istihbaratın terörizm dahil olmak üzere bazı büyük suçları önlemede kullanılacak hareket tarzlarından biri olduğu Cilluffo, Marks ve Salmoiraghi'nin birlikte yazdıkları makaleye de konu olmuştur.

Özellikle 1990'lı yıllarda büyük ve organize suçlar ile terörist faaliyetlerdeki artış ve bu suçların oluşturduğu etkilerin ülke sınırlarını aşması, bu suçlarla mücadele etmek durumunda kalan tarafların yeni istihbarat ve güvenlik anlayışlarını gözden geçirmelerine neden olmuştur. Aynı zaman içerisinde gelişen yeni bilgi ve iletişim teknolojilerini suçluların kullanması, onların faaliyetlerinin takip edilebilirliğini ve faaliyetlerinin engellenme olasılığını da artırmıştır (Stew ve Wagner, 2006, s. 13). Buna karşın bazı Avrupa devletlerinin sahip oldukları bilgi ve iletişim teknolojilerini kolluk sektörünün kullanımına sunması (Sheptycki, 2004, s. 307), kolluğun gelişen bilgi çağıyla kamu alanında gelen bilgilerin yönetiminde önemli ve merkezi bir rol oynamasını sağlamıştır (Ratcliffe, 2005). Bu durum istihbarat odaklı kolluk anlayışının doğmasına yol açmıştır. Özetle; suçların yayılmacılığı, insanların artan güvenlik ihtiyacı, devletlerin artan güvenlik ihtiyacına karşı kısıtlı kaynaklara sahip olması devletlerin istihbarat odaklı kolluk anlayışını benimsemesine neden olmuştur (Clarke, 2006, s. 5-7; Peterson, 2005, s. 3) ve bugün devletler bu yaklaşımdan faydalanabilmek için çeşitli araçlara başvurumaktadırlar.

Unutulmamalıdır ki; devlet kurumu vatandaşlarını her türlü tehditlerden korumakla yükümlüdür. Bu görevini özgürlükler içinde sağlamaya çalışır. Konusu itibariyle istihbarat odaklı kolluk anlayışı, elde edilen veriler ve bu verilerin sentezi olduğundan, devlet bu verilerin elde edilmesi ve bunun sentezi aşamalarını kanunla düzenlemek zorundadır. Çünkü toplanan verilerin amaca bağlılığı ve bu verilerin birleştirilmemesi esası vardır, aksi bir uygulama için kanun koyucu bir yasa çıkarmalıdır (Yenisey, 2009-2010). Günümüzde suç örgütü mensupları da diğer vatandaşlar gibi toplum içinde çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Fakat normal vatandaşların aksine örgüt mensupları bu faaliyetleri örgütün gerçek amaçlarını saklamak için kullanmaktadırlar. Örneğin; 11 Eylül öncesi El-Kaide militanları yasal

olarak bir uçuş okuluna kaydolmuşlar ve uçak kullanmayı öğrenmişlerdir. Alman istihbarat birimleri eylem için uyardığında; CIA yukarıda belirtilen esasa dayalı olarak (bilgilerin birleştirilmemesi ve toplanan bilginin amaca bağlılığı) yerel kuvvetleri uyaramamış ve olay gerçekleşmiştir. Kısacası; terör örgütleri ve organize suç örgütleri karmaşık bir yapıya ve hiyerarşiye bağlıdır. Birbirleriyle ilişkileri örüntülüdür. Bunu ortadan kaldırmak için elde edilen bilgilerin birleştirilmesi zorunludur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülke içerisinde kalan aşırı sağ ve sol grupları ortaya çıkarmak için Almanya ve 11 Eylül'den sonra Amerika bu zorunluluğu fark ederek kendi kanunlarında konuyla ilgili değişiklikleri yapma yoluna gitmişlerdir. Günümüzde verilerin karşılaştırılması olayının literatürdeki ismi veri madenciliğidir. Her iki devlet, karşılaştıkları büyük tehditlere karşı bu yöntemi uygulamaktadırlar ve uygulanan yöntemleri bir kanuna dayandırarak onlara hukuksal bir kimlik kazandırmışlardır.

Türkiye, mevcut önleyici istihbarat ile ilgili yasaların ilgili maddeleri incelendiğinde; dünyadaki örneklerine rağmen verilerin sistematik olarak toplanması ve bu verilerin karşılaştırması konusunda hukuksal düzenlemeleri yapamamıştır. Örgütlü suçlarla mücadelede gerekli olan veri madenciliği uygulaması; kolluğun kendi inisiyatifiyle uygulandığı zaman ve kanuni altyapının eksikliğinden dolayı halka “fişleme” olarak yansıtılmış, bunun sonucunda, kolluğun itibarı sarsılmış ve vatandaşın devlete olan güveni örselenmiştir. Hem bu yolla elde edilen delil CMK 206/2/a' ya göre reddolunmak zorunda bırakılmış ve yakalanan veya tespit edilen şüpheliler hakkında işlem yapılamamış hem de işlemi gerçekleştiren kolluk görevlileri hakkında soruşturmalar açılmıştır.

Sonuç olarak bu tezin problemi; istihbarat odaklı kolluk anlayışı çerçevesinde örgütlü suçlarla mücadelede veri madenciliğinin gerekliliğini ve bunun hukuki temeller üzerine oturtulmasının önemini ortaya koymaktır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI:

Çalışmanın amacı, kolluk güçlerinin yasal çerçevede, insan haklarını ihlal etmeden örgütlü suçlarla etkin mücadele edebilmesi ve örgütlü suçlara karşı insan haklarını koruyabilmesi için veri madenciliği uygulamasının yabancı devletlerin hukuk ve suç istihbaratındaki yerini karşılaştırmak ve iç hukukta oluşan boşluğun giderilmesinin önemini vurgulamaktır.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:

İstihbarat odaklı kolluk anlayışı çerçevesinde örgütlü suçlarla mücadele için veri madenciliği uygulamasının hukukiliği konusu literatürde ve özellikle Türkiye

TASNİF DIŞI

yazınında bulanık olarak kalmış bir konudur. Veri madenciliği konusunda yapılan çalışmalar genelde ticari yönde olmuştur. Terör suçları ve organize suçlarla ilgili çalışmalar ise hemen hemen her alanda yapılmış olmasına rağmen; veri madenciliğinin örgütlü suçlarla yapılan mücadelede bir uygulama alanı olarak görülmesi ve bunun hukuki altyapısının gerekliliğini ortaya koyan bir çalışma; literatürde (gerek sivil gerekse de TSK tarafından) bu konuda yapılan bir çalışma tespit edilememiőtir.

rgtl suçlar yani terörizm ve organize suçların bölgesel ve yerelden küresel bir sorun haline dönüşmesi, ite ve dıőta bu suçların yoğunlaşması, örgütlü suçlarla mücadelenin öneminin artmasına neden olmuştur. Çünkü bu suçlar, ulusal güvenliği tehdit etmektedir. Günümüzde devletlerin hukuk kurallarını göz ardı ederek küreselleşen dünyada örgütlü suçlarla mücadelede başarılı olmaları mümkün değildir. rgtl suçlarla mücadele edebilmek ve bu örgütleri kerte bilmek için istihbarat odaklı kolluk anlayışı çerçevesinde önleyici suç istihbaratının da etkili bir şekilde yapılabilmesi gerekir. Önleyici suç istihbaratının etkinliği ise, devletin çeşitli organlarının sahip olduğu bilgi havuzlarına kolluk kuvvetlerinin erişim oranına bağlıdır. Dünyada bu tip uygulamalar (veri madenciliğinin ulusal güvenlik alanında uygulanması), bazı devletlerce yapılmaktadır. Örneğin, Almanya'da trol ağı metodu² adıyla uygulanmıştır. 11 Eylül'den sonra ABD'nin çıkardığı yasalarda da bu uygulamaya giden hukuki zemin hazırlanmıőtır.

rgtl suçların eylem alanında olan Türkiye'de ise durum farklıdır. Türkiye'de bu tip suçlarla mücadele için çıkarılan yasalar, bir taraftan insan haklarına aykırılık, diğer taraftan ise kolluk güçlerini etkisiz bıraktığı iddialarıyla eleőtirilmektedir. Kolluk yetkilerinin yetersizliği veya belli bir duruma yönelik olarak belirsizliği toplumda ve kolluk teşkilatları içerisinde tartıőılmakta, zaman zaman tartışmalar medya aracılığıyla kamuoyuna yansıtılmaktadır.

Bu araştırmada örgütlü suçlarla mücadelede önleyici suç istihbaratının etkisi ve bu etkinin veri madenciliği uygulamalarına bağlı olduğu ortaya konulmuştur. Bu veri madenciliği için diğer devletlerin uygulamaları ve veri madenciliğinin uygulanmasına yönelik ortaya çıkan hukuki problemleri çözme yöntemleri belirlenmiştir. Türk Hukuk Sistemi'nde veri madenciliğinin ulusal güvenlik alanında kullanılması yönünde kanuni boşluk olduğu görülmüştür.

² Suç failinin taşıdığı belirli kriminolojen özelliklere zehap derecesinde şüphelenilen bireysel deliller bilgisayar aracılığıyla diğer bütün delillerle karőılaőtırılarak, şüpheli olmayan kiőilerden ayıklanır ve bunların haklarında araştırma yapılarak şüpheli ortaya çıkarılır, buna Trol Ağı Metodu denilmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI:

Küreselleşmenin güvenlik alanına getirdiği olumsuzluklardan, örgütlü suçların faydalandığı varsayılmıştır.

Örgütlü suçlar kavramını oluşturan terörizm ve organize suç, henüz tanımı üzerinde uzlaşmamış kavramlardır. Bu durum politik, hukuksal, ekonomik ve sosyal pek çok nedenlerle ortaya çıkmakta ve sonuçlar doğurmaktadır. Fakat hukuksal yaklaşımda örgütlü suçlar insan haklarını ve devletleri ciddi olarak tehdit eden suçlar olup, suçla mücadele kapsamında ele alındığı varsayılmıştır.

Örgütlü suçların bileşenleri olarak ele alınan terörizm ve organize suç kavramlarının, küreselleşme süreciyle giderek birbirine girdiği varsayılmıştır.

Türkiye bir hukuk devletidir ve örgütlü mücadelede de hukuk devleti ilkelerine de bağlı kalınmalıdır. Demokratik ve uluslararası standartları benimseyen devletler örgütlü suçlarla mücadele esnasında temel insan hakları ile etkili mücadele arasındaki dengeyi korumaya gayret gösterirler. Demokratikleşme ilkelerinden geri dönülmemesi esas alınmıştır.

Küreselleşme sürecine paralel olarak örgütlü suçlar da küresel hale gelmiştir. Bu suçu işleyen yerel terörist örgütler ve organize suç örgütlerinin de teknoloji ve hukukun imkânlarından faydalanarak faaliyetlerini sınır ötesine taşıdığı ve küresel bir nitelik kazandığı varsayılmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI:

a. Veri madenciliğinin uygulanmasına ABD ve Almanya'da yasalar izin vermektedir. Fakat nasıl uygulandığı, yasalar yerine istihbarat örgütlerinin yönetmeliklerinde anlatılmaktadır. İstihbarat örgütlerinin yönetmelikleri gizli olduğu için bu konudaki eleştiriler; mahkeme kararları ve bu konuda yapılan bilimsel çalışmalara dayalı olarak belirlenmiştir.

b. Çalışma esas olarak, örgütlü suçlarla mücadelede suç istihbaratında veri madenciliğinin ilgili yabancı ülkelerdeki hukuki altyapısını, uygulamalarını ve konuyu açıklayıcı temel bilgileri kapsamaktadır.

c. Örgütlü suçlar kavramı, terörizm ve organize suçlarla sınırlandırılmıştır.

d. Örgütlü suçlar kapsamında değerdendirilen terör tanımı, Terörle Mücadele Kanunu 1'nci maddedeki tanımla, organize suç kavramı ise Türk Ceza Kanunu 220'nci maddesindeki tanımla sınırlandırılmıştır.

e. Alanlarına göre istihbarat faaliyetlerinden olan, suç istihbaratı ele alınmıştır.

f. Suç istihbaratında kullanılan bilgi toplama yöntem ve tekniklerinden veri madenciliğı tekniğı ele alınmıştır.

g. Güvenlik alanında veri madenciliğı çalışmaları, tanımlayıcı ve akıllı veri madenciliğı üzerinde devam etmektedir. Teze konu olan veri madenciliğı uygulamaları, akıllı veri madenciliğı uygulamalarıdır.

h. Türkiye'de istihbarat amaçlı akıllı veri madenciliğı uygulaması olmadığı için, bu kavram verilerin istihbarat amaçlı işlenmesi olarak ele alınmıştır.

i. Örgütlü suçlarla ilgili herhangi bir veri madenciliğı yöntemi ele alınmamıştır. Sadece veri madenciliğinin önemi, uygulama örnekleri ve diğer ülkelerdeki hukuki altyapısı incelenmiştir.

j. Dünyadaki veri madenciliğı uygulamaları için örnek olarak ABD ve Almanya'daki uygulamalar ele alınmış ve bu ülkelerdeki hukuki altyapı incelenmiştir.

k. Veri madenciliğinin sadece hukuki zemini üzerinde durulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ:

Araştırma modeli kalitatiftir. İliőkisel araştırma modelinde açıklayıcı bir tasarımıdır, literatür taraması ile yapılan araştırma sonucu hazırlanmıőtır.

2. VERİLERİN TOPLANMASI:

Araştırmada kullanılacak verilerin toplanmasında; kütüphanelerden, internetteki akademik veri tabanlarından, bilimsel yayın tarama sitelerinden, medya ve web sitelerinin arşivlerinden, resmi web sitelerinden elde edilecek birincil ve ikincil kaynaklardan istifade edilmiőtır.

3. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI:

Araştırma kalitatif bir çalışmadır. Nitel araştırma tekniklerinden kaynak taraması yöntemi uygulanmıştır. Kaynak taramasında, Alman ve Amerikan yasaları ile Türk yasaları mukayeseli olarak karşılaştırılmıőtır. Bu araştırma; üç bölümden oluşmuőtır. İlk bölümde; kuramsal çerçeve oluşturulurken bu kuramsal çerçevedeki küreselleşme, örgütlü suçlar ve suç istihbaratı tanımlanarak birbirlerine etkisi üzerinde durulmuőtır. İkinci bölümde ise, araştırmanın özü olan veri madenciliği ve veri madenciliğinin örgütlü suçlarla mücadeledeki gerekliliği, hukukiliği ve uygulamaları ABD ve Almanya örneğinde irdelenmiőtır. Üçüncü bölümde Türkiye'deki terörizm ve organize suçların gelişimi ve örgütlü suçlarla mücadele için istihbaratı düzenleyen kanunlar ve veri madenciliğinin yapılamamasının hukuki nedenleri ortaya konulmuőtır. Son bölüm olan sonuç bölümünde elde edilenler kuramsal çerçeve bağlamında yorumlanarak, geleceğe yönelik değerlendirmeler ile teklifler sıralanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1. KÜRESELLEŞME:

a. Tanımı:

Günümüzde meydana gelen olayları ve gelişmeleri anlamakta kullanılan terimlerin başında küreselleşme gelmektedir. Fakat yapılan tanımlamalar incelendiğinde küreselleşmenin tam ve genel bir tanımı bulunmamaktadır.

Küreselleşme sözlük anlamıyla; İngilizce bir kelime olan “*Globalization*” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Kelime; “*globe*” kökünden türemiştir. Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde belirlediği anlam ise; dünya milletlerinin ekonomi, siyaset ve iletişim bakımından birbirine yaklaşması ve bir bütün haline gelmesidir (TDK, 1998, s. 1440).

Küreselleşme terimi, 1990’ların bir terimi olarak ortaya çıkmasına rağmen postmodernizm kavramı gibi ilk olarak önce kitapların, makalelerin ve güncel tartışmaların konusu olmuş; 1980’lerden günümüze kadar olan süreçte de en moda ve tartışılan konu başlığı olmuştur (Kellner, 2002, s. 285) ve bu kavram üzerine farklı alanlarda geniş olarak çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; komünizmin çöküşüyle liberal demokrasiyi tarihin sonu olarak gören Fukuyama, yazdığı “*Tarihin Sonu ve Son İnsan*” (1999, s. 9-13) eserinin giriş bölümünde devam eden liberal demokrasinin diğer yönetim biçimleri karşısındaki üstünlüğünü vurgularken; tarih düzleminde liberal ekonomik ilkelerle serbest piyasanın yaygınlaştığını, bu durumun dünya pazarının ve evrensel bir tüketim kültürünün yaygınlaşmasını sağladığını, bunun sonucunda toplumların birbirine bağlandığını belirtmiştir. Bu bağlanmanın sonucu olarak küreselleşen ekonominin siyasi alandaki özgürlüğü daha fazla tetiklediğini vurgulamıştır. Böylece küreselleşme kavramı, 1990’lı yıllarda siyasi ve ideolojik bir etki yaratılmak için kullanılmıştır. Ayrıca ticaretin, dolayısıyla ekonominin küreselleşmesinin politik özgürlükleri ya da değişimleri tetiklediği fikrine Chanda da katılmaktadır. Chanda, küreselleşmeyi binlerce yıl önce başlayan ve bugün de giderek artan bir hızla devam eden bir çeşit bağlılık ve bağımlılık olarak gördüğü için bugün artan ticaret ve tüketimin bazı siyasal değişimlere neden olduğunu yazdığı kitabında belirtmiştir (Chanda, 2009).

Küreselleşme birçok çalışma alanında çalışan insanlar için farklı anlamlar ifade etmiştir. Mesela; ekonomistler küreselleşmeyi dünya pazarının birleşmesi için bir adım olarak nitelendirmiş (Farazmand, 1999, s. 511) ve bu durumu ekonomistler, devletler ve pazarlar arasındaki ilişkinin dönüşümü olarak yorumlamışlardır (Riain,

TASNİF DIŞI

2000, s. 187). Uluslararası ekonomi üzerine otorite sayılan Profesör Bhagwati de küreselleşmeyi bu çerçevede; dış ticaret, çokuluslu dış yatırım, kısa dönemli portföy fonları, teknolojik yayılma ve sınıraşan göç gibi uluslararası entegrasyonun farklı bir şekli olarak görmüş ve akıllıca kullanıldığı zaman sosyal fayda için çok kuvvetli bir güç olduğunu belirtmiştir (Forst, 2009, s. 75-76). Dünya Bankası'nın tanımına göre de küreselleşme, bireylerin ve firmaların, diğer ülkelerde yaşayanlarla gönüllü ekonomik işbirliği yapma özgürlüğü ve becerisi olarak ifade edilmiştir (Milanoviç, 2003, s. 6).

Bazı siyaset bilimciler için küreselleşme; dünya düzeninde devlet dışı güçlerin ortaya çıkışı; devletin sınırları içerisindeki hükümlerlik haklarından ve devletin tanımlanan anlamından bir uzaklaşma olarak görünmüştür. Bu görüşle, ulus devletin ötesinde yeni küresel kurumların ortaya çıkmasıyla dünyanın “küresel köy”e dönüşeceği ve yeni dünya yöntemiyle bir küresel yönetim oluşacağı öngörülmüştür (Farazmand, 1999, s. 511). Böylelikle sınırların kalkacağı, yönetimden ekonomiye, birçok alanda “tek tipleşme” sürecinin yaşanacağı belirtilmiştir (Sarı, 2008, s. 66).

Küreselleşme, olguya ideolojik açıdan yaklaşanlar için; Batı ve Amerikan liberal demokrasisinin yayılmasıdır. Bu görüşe göre Batı ve Amerika, teknolojinin vermiş olduğu imkânlarla kendi politik sistemlerini ideal olarak göstermiş ve diğer devletlere pazarlamaya çalışmışlardır. Bu pazarlamada kullanılan özgürlük, bireysellik, serbest girişim, çoğulcu demokrasi kavramlarıyla küreselleşmenin ideolojik tarafını karakterize etmişlerdir (Farazmand, 1999, s. 511). Örneğin; Fukuyama (1999, s. 7)'nin liberal demokrasiyi tarihin sonu olarak nitelenmesi ve ABD'nin Mart 2003'te sözde “Irak’a Özgürlük Operasyonu” olarak nitelenen Irak İşgali, küreselleşmeyi Amerikan yayılmacılığı olarak görenlerin fikirlerini desteklemektedir. Bu görüşü destekleyenlere göre bugün küreselleşme kavramı, bir fenomen olmaktan çıkarak, hemen her ülkenin iç siyasetini ve dış ilişkilerini biçimlendiren kapsayıcı bir uluslararası sisteme dönüşmüştür (Friedman, 2003, s. 30).

Bazı sosyologlara göre de küreselleşme, küresel ölçekte örgütlenmedir. Bu bakış açısıyla tanımın, farklı gruplar için ne anlam içerdiğini Erbaş, 2007 yılında yapılan SAREM tarafından düzenlenen sempozyumda sunduğu bildiride açıklamıştır. Erbaş (2007, s. 44)'a göre küreselleşme, sanayi kapitalizmi için sanayi sermayesinin ve ulus devlet, sınıf bilinci, yurttaşlık gibi oluşumların küresel ölçekte örgütlenmesidir. Teknolojistler ve çevreciler içinse küreselleşme; teknoloji ve çevreye dayanan bir kimlik edinme çabasının, küresel ölçekte örgütlenmesidir.

Ütopyanistler ise küreselleşmeyi sanayi sermayesinin bastırđı ilkelliğe dayanan toplumsal tasarımların örgütlenme süreci olarak tanımlamıştır.

Günümüz koşulları değerlendirildiğinde en uygun küreselleşme tanımı 2003 yılında yapılan SAREM tarafından düzenlenen sempozyumda açış konuşmasını yapan dönemin Genelkurmay İl'nci Başkanı olan Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın yapmış olduğu tanımdır. Bu tanıma göre küreselleşme; 1990'lı yıllarla birlikte bilgi ve iletişim teknolojisinin hızla yaygınlaşması, dünyada mal, hizmet, sermaye ve fikir hareketlerinin serbest ve hızlı dolaşımı çerçevesinde bütün ülkelerin başta ekonomi, güvenlik ve kültür olmak üzere çeşitli alanlarda birbirine daha bağımlı hale gelmeleri sonucunda küresel sorunlar karşısında ortak değer, yaklaşım ve tavırlar benimsemeye zorlanmalarıdır (Büyükanıt, 2003, s. x).

Küreselleşme ile ilgili yapılan tanımlar farklı olmasına rağmen, her tanımlamada ortak noktalar mevcuttur. Bu ortak noktalardan biri, küreselleşmenin etki yaratma yeteneği, diğeri de bir değışim olgusu ortaya çıkarma yeteneğidir. Küreselleşmenin etki yaratma yeteneği, 2003 yılında SAREM tarafından düzenlenen sempozyumda Büyükelçi Turan Moralı tarafından sunulan bildiride ortaya konulmuştur. Moralı (2003, s. 1)'nın bahsettiği etki yaratma yeteneği, küreselleşmenin ülkeleri ve toplumlara etkileme yeteneğidir. Moralı bu yeteneğin, Soğuk Savaş'ın bitiminde söylenen “ *Artık hiçbir şey eskisi olmayacak*” sözünün sonrasında oluşan uluslararası ortamda görüldüğünü dile getirmiştir. Özellikle; Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni dünya düzeninde küreselleşmenin bilinen siyasi, ekonomik ve güvenlik stratejileri üzerinde yarattığı etki, bu kavramların bilinen anlamlarını ve önem derecelerini değışikliğe uğratmıştır. Diğeri bir ortak noktası olan değışim olgusu ise aynı sempozyumda açış konuşmasında Orgeneral Yaşar Büyükanıt tarafından dile getirilmiştir (Büyükanıt, 2003, s. x). Değışim olgusu, geçmişte birbirleriyle etkisi sınırlı olan insanların ve toplulukların, günümüzde artan teknolojik gelişmelerle birbirlerinden haberdar olmasına ve diğeri insanları ve toplulukları ilgilendiren bir olay karşısında benzer şeyler hissetmesine yani karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarına ve bu duyguların ve fikirlerin küreselleşmeyle milli sınırları da aşarak, merkezi olmayan yeni siyasi ve ekonomik yapılanmaların doğmasına yol açmıştır.

b. Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi:

Küreselleşmenin tanımında olduğu gibi, küreselleşmenin başladığı zaman ve bu zamana dayalı olarak açıklanan küreselleşmenin tarihi gelişimi hakkında da birçok görüş mevcuttur. Bu görüşlerin ortaya çıkmasının sebebi; küreselleşme

kavramının geniş ve ortak bir tanıma sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Çünkü küreselleşme hızlandıkça ve kapsamı genişledikçe bu kelimenin anlamı büyük bir değişimden geçmiştir (Chanda, 2009, s. 266). Örneğin; Brzezinski “*Büyük Satranç Tahtası*” adlı eserinde ABD’nin küresel bir güç olduğunu ispat etmek için koyduğu kriterlere dayanarak küreselleşmeyi Roma İmparatorluğu’ndan başlatmıştır (Brzezinski, 1998, s. 13-15).

Platon’un “*Devlet*” eserinin ikinci kitabı 369 a’dan 374 e’ye kadar olan bölümde, o adla olmasa bile bir küreselleşme sürecinden bahsedilmiştir. Platon, bu bölümde düzenli toplumun doğuşundan ve toplumdaki insanların birbirleriyle ilgili karşılıklı bağımlılıklarından doğan işbölümünden ve savaşın ortaya çıkışından bahsetmiştir (Platon, 2008, s. 54-62). Cansun Can yayınladığı makalede de; küreselleşmenin ülkelerin birbirine yakınlaşması ve toplumlar arası ilişkilerde meydana gelen artış ya da ülkeler arası entegrasyonun güçlenmesi olarak kabul edildiğinde, küreselleşme sürecinin başlangıcının ilkel çağdan yerleşik hayata geçişin başladığı zamana dayanabileceğini yazmıştır (Can, s. 63).

Forst’un “*Terrorism, Crime and Public Policy*” eserinde yazdığı ve Holton’un “*Making Globalization*” eserinde alıntı yaptığı Kwame Anthony Appiah ise; küreselleşme sürecinin başlangıcını, Afrika’daki türlerin ve insanların göçlerine dayandırmıştır (Forst, 2009, s. 74; Holton, 2005, s. 28). Chanda (2009, s. 2) da küreselleşmeyi göçlere bağlamıştır. Çünkü kuraklıkla hayvanların telef olması, hayvanları, su aramak için bölgeden ayrılmaya itmiş, insanlar da yiyeceğe yakın olmak amacıyla sürüleri izlemişlerdir. Göçlerin sonucunda; insanların ortak kültürleri başkalaşmıştır. Bu yazarların görüşlerini destekleyecek çeşitli bilimsel kanıtlar da mevcuttur. Örneğin; çok sayıdaki paleoantropologların çalışmalarına göre modern insanların ataları Doğu Afrika’daki Rift Vadisi’nde yaşamıştır (Klein ve Edgar, 2002). DNA üzerine yapılan çalışmalarda da yüzyıllar önce atalarımızın Afrika’da yaşadığı ortaya çıkmıştır (Cann, Stoneking ve Wilson, 1987, s. 31; Underhill, 2001, s. 43; Thomson, Pritchard, Oefner ve Feldman, 2000, s. 7360; Yuehai, Bing, Xiufeng ve Daru, 2001, s. 1151).

Küreselleşmeyi, kapitalizmin dünyada meydana gelen değişikliklere uyum sağlaması olarak gören anlayışa göre de; kapitalizmin tarihinin incelenmesi demek, küreselleşme tarihinin incelenmesi demektir. Çünkü küreselleşmenin ardındaki yön verici düşünce, serbest piyasa kapitalizmidir (Friedman, 2003, s. 31). Küreselleşmenin tarihi konusunda yapılan bir araştırmada, bu düşünceyi savunan Baskın Oran’dan alıntı yapılarak küreselleşme tarihinin 3 ayrı dalga şeklinde incelenebileceği yazılmıştır. Bu görüşe göre l’inci dalga 1490’lı yıllarda başlayıp,

TASNİF DIŞI

18nci yüzyılda bile devam eden coğrafi keşiflerdir. Yazarlara göre; coğrafi keşifleri tetikleyen temel, okyanus aşırı yolculuklara dayanabilecek olan gemilerin yapılabileceğı teknolojinin yanında keşfedilen bölgelerdeki değerli madenlere el koyma isteğidir. Bu dönemi yazarlar; tarımdan ticari kapitalizme geçiş dönemi olarak adlandırmışlardır. II'nci dalga, buhar makinesinin icadı ve üretimde kullanılması sonucu yaşanan üretim patlaması sonucu artan pazar ihtiyacı ve hammadde ihtiyaçları için emperyalist olarak uluslararası ticarete açılımıdır. III'ncü dalga ise; iletişim devrimiyle bilgi toplumuna geçiş ve dünyada iki kutupluluğun sona ermesiyle ortaya çıkan, çokuluslu şirketlerin faaliyetlerinin artışı ve küresel üretim ve tüketim patlaması sonucu kapitalist üretim ve tüketim tarzının tüm dünyaya yayılması olan ve halen içinde yaşadığımız dönemdir (Turan ve Aykoç, 2002, s. 129-130).

Warwick E. Murray, *“Geographies of Globalization”* adlı eserinde; küreselleşmeyi kendisi de Yeni Dünya'nın sömürgeler kurmasıyla başlatmıştır ve küreselleşmenin gelişimini dalgalar halinde açıklamıştır. Fakat Baskın Oran'dan farkı; dalgaların sayısı ve dalgaların başlangıç-bitiş tarihleridir. Warwick (2006, s. 88-89)'e göre; I'nci Dalga, Kolonyal Küreselleşme (1500-1945)'dir. Warwick, bu dönemi de iki ayrı evre halinde irdelemiştir. Bu evreler; Merkantilist Dönem (1500-1800) ve Endüstriyel Dönem (1800-1945)'dir. II'nci Dalga'yı ise Post-Kolonyal Küreselleşme(1945-?) olarak adlandırmıştır ve bu dönem de iki evre halinde irdelenmiştir. Bu evreler ise; Modernizasyon Dönemi(1945-1980) ve Neo-liberal Dönem (1980-?)'dir.

Duncan S. A. Bell, *“Globalization in World History”* kitabını anlatmak için yazmış olduğı makalede; kitabın küreselleşmenin gelişimini daha farklı ele aldığını yazmıştır. Bu farklı ele almanın temelinde yazara göre; küreselleşmenin, günümüz trendlerinin karmaşıklığı tabanında çok yönlü olarak ele alınması yatmaktadır. Çünkü belirtilen eserde küreselleşme, toplumsal ölçekteki yerel ve bölgesel konuların dünya seviyesine ilerlemesini sağlayan bir süreç olarak tanımlanmıştır ve bu tanımlanmaya uygun bir tarihsel gelişim tasarlanmıştır. Bu esere göre tarihsel gelişim; arkaik, proto, modern ve postkolonyal olarak irdelenmiştir (Bell, 2003, s. 808-809).

Arkaik dönem, endüstri devrimi öncesi ve ulus devletleri; proto, 1600-1800 yılları arasında devletlerin yeniden yapılanmasını ve ticaretin yaygınlaşmasını; modern dönem, konvansiyonel batı merkezli bölümde 1800'ler sonrası endüstrileşme ve ulus devletlerin yükselişini, dönemin sonlarına doğru batılı olmayan ulusların katılımı ve sivil toplumun ortaya çıkışını; postkolonyal dönem ise sömürgeciliğin sonladığı yeni devlet üstü organizasyonlar ve bölgesel ittifaklar

dönemiyle İslam dahil Avrupalı olmayan kaynakların küreselleşmeye katılımıyla oluşan kültürler arası etkileşimi içermektedir (Holton, 2005, s. 41).

Her ne kadar bu bölümde küreselleşmenin başladığı zaman ve bu zamana dayalı olarak küreselleşmenin başlangıcı ve gelişimi ile ilgili farklı yaklaşımlar ortaya konulsa da yaklaşımların ortak noktası; küreselleşmenin başladığı zamandan günümüze kadar getirilmesi ve küreselleşmenin devam eden bir süreç ve olgu olduğunun vurgulanmasıdır.

c. Küreselleşmenin Boyutlarının Güvenliğe Etkisi:

Küreselleşmenin tarihsel gelişimi irdelendiğinde, yapılan bilimsel çalışmalar, küreselleşmenin kökeninin çok eski çağlara dayandığını ispatlamaktadır. Küreselleşme süreci çok eski çağlara gitmesine rağmen teknolojik uygulamaların bugünkü kadar ileri seviyede olmaması yüzünden bugünkü kadar yoğun ve hızlı gelişmemiştir. Geçmişte de küreselleşme söz konusuysa bugün için küreselleşmede yeni olan, küreselleşmenin nitel ve nicel boyutlarındaki değişimlerdir. Nicelik bakımından küreselleşme; ticaretin, sermaye akımlarının, yatırımların ve insanların ülkeler arasındaki dolaşımını kapsamaktadır. Bazıları buna artan karşılıklı bağımlılık da demektedir (Nye ve Welch, 2010, s. 341). Nitelik bakımından ise küreselleşme politik, ekonomik ve sosyal değişimleri içermektedir (Kaya, 2009, s. 1-2). Çünkü küreselleşme, doğası gereği süregiden dinamik bir süreçtir (Friedman, 2003, s. 31). Küreselleşme, geçmişte olduğu gibi bugün de üzerinde barındırdığı etki yaratma ve değişim olgusu ortaya çıkarma yetenekleriyle çeşitli alanlarda geleceği şekillendirmektedir. Güvenlik ve güvenlik ile ilişkili alanlar da küreselleşmeden etkilenen alanlardan biridir.

Güvenlik, genellikle hissedilen veya duyulan yüksek değerlere yönelik tehditlerin dindirilmesi olarak ifade edilmesine rağmen bugün için güvenlik, hayatta kalma, hayata yönelik tespitleri ve yaşamsal tercihleri kapsamaktadır. Çünkü tehditlerin dindirilmesi anlamındaki güvenlik varoluşsal bir durumu nitelendirirken bugünün dünyasındaki güvenlik daha çok yüksek sosyal ve siyasi istekleri takip etmeyi ve izlemeyi içermektedir. Bunun bir sonucu olarak; güvenliğin negatif anlamda tehditleri yok etmeyi; pozitif anlamda, mümkün olanları yapabilmeyi içeren bir olgu olduğu literatürde kabul gören bir görüş olmuştur (Williams, 2008, s. 6). Bu görüşe dayanarak, güvenliğin toplumsal, hukuksal, siyasal düzeni sağlamanın öncelikli şartı olduğunu söylemek yanlış değildir.

Tezin konusu itibarıyla bu bölümde, küreselleşmenin değişen boyutlarının genel anlamda güvenlik üzerine etkileri konusunda bilgi verilmiştir.

(1) Küreselleşmenin Siyasi Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:

Nayan Chanda'nın "*Küreselleşmenin Sıradışı Öyküsü*" kitabı incelendiğinde, küreselleşmenin geçmişten günümüze toplumsal yaşamın her alanında köklü değişimlere kapıyı araladığı anlatılmaktadır. Bu değişimlerden siyasi güç, otorite ve yönetim biçimleri de üzerine düşen payı almıştır ve günümüzde dört temel aktöre sahip olan "*küresel siyaset*" anlayışı ortaya çıkmıştır. Küresel siyaset anlayışının aktörleri ise ulus devletler, devlet üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleridir (Bayar, 2006, s. 90-91). Bugün küreselleşmenin getirdiği karşılıklı bağımlılık olgusunun bir sonucu olarak, küresel siyasetin önemi ve sivil toplum örgütleriyle uluslararası örgütlerin etkisi artmış, bölgesel örgütlenmeler yaygınlaşmıştır (DPT, 2000, s. 55). Bu konuyla ilgili üç örnek önemlidir. Bu örneklerden ilki; İnsan Hakları İzleme Komitesi'nin Uluslararası Adalet Programı'nın Müdürü Dicker'in Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde, Darfur'daki vahşetin yeni oluşturulan Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (ICC) havale edilmesi için uğraşması ve bunu başarmasıdır. Bu günümüzde sivil toplum örgütlerinin geldiği noktayı göstermektedir. Çünkü bir örgüt bir devleti mahkemeye sevk ettirecek kararı devlet üstü bir başka örgütün konseyinden çıkartmıştır (Chanda, 2009, s. 116-117). Bu konudaki diğer etkileyici örnek ise Uluslararası Af Örgütü'dür. Bu örgütün kuruluş amacı, siyasi suçlular veya düşünce suçlularını barındıran veya işkence uygulayan tüm ülkelerdeki baskıcı yönetimleri utandırmaktır. İlk bürosu Londra'da açılan bu örgütün bugün için ulaştığı aktif üye ve destekçi sayısı resmi sitesine göre 150'den fazla ülkede yaklaşık 2.8 milyon kişidir (AF, 2010). Uluslararası Af Örgütü'nün 2010 yılında yayınladığı raporunun önsözünde, bu sivil toplum kuruluşunun "*küresel ortaklarıyla*" insan haklarının yeniden gündeme gelmesi ve hak ihlali yapan devletlere karşı hukuki çalışmaların yapılacağı açıkça belirtilmiştir (Cordone, 2010, s. xxi). Bu örnek de sivil toplum örgütlerinin ulaştığı üye sayısı ve bu üye sayısından aldığı güçle belirlediği hedefler konusunda varılan noktayı açıklamaktadır. Son örnek olarak ise Doğu Timor'un başkent Dili dışındaki bir limanda demirlemiş olan bir gemiden yönetiliyor olması gösterilmektedir. Bu örnek bir ülkenin egemenliğinin ülke yönetimince sağlanması yerine uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanabileceğine yönelik bir içtihat oluşturması bakımından önemlidir (Fukuyama, 2005, s. 117).

Örnekler incelendiğinde küresel siyasetin aktörlerinin günümüzde devletlerin egemenlik alanını büyük ölçüde kısıtladığı ortaya çıkmaktadır. Bir anlamda Westphalia sisteminin temel taşları olan egemenlik ve ulus-devlet, uygulamada erozyona, ilkeler düzeyinde ise saldırıya uğramıştır (Fukuyama, 2005, s. 111). Bunun sonucunda uluslararası ilişkiler, devlet-devlet ilişkisi olmaktan çıkmıştır.

TASNİF DIŞI

Bugün uluslararası ilişkiler, devlet-devlet üstü kurumlar ya da devlet-sivil toplum örgütleri ile çeşitlenmiş ve devletlerin tüm bu küresel siyasetin aktörleriyle uyum sağlamak ve hepsinin yeteneklerinden yararlanmak durumunda kalmasına yol açmıştır (Köse, 2003, s. 9-10).

Fakat günümüzde devlet dışı aktörlerin sivil toplum örgütleri gibi iyi ve meşru örneklerinin yanında, organize suç ve terör örgütleri gibi zararlı ve gayrimeşru örnekleri de mevcuttur (Moralı, 2003, s. 2-3). Çünkü hem terör örgütleri hem de organize suç örgütleri bir problemle karşılaştıklarında tıpkı devlet dışı aktörlerin yaptığı gibi, daha iyi bir fırsat için iş alanlarını başka bir ülkeye kaydırabilmektedirler (Arundhati, 2001). Günümüzde bazı uzmanlarca “McMafia” olarak adlandırılan bir sistem buna örnektir (Levi, 2009, s. 78-80). Bu sisteme göre organize suç örgütleri, hamburger firmalarının dünya üzerinde yayılmasını örnek alarak etkinlik alanlarını artırmaya çalışmışlardır. Başka bir deyişle; bazı organize suç örgütleri kendi aralarında franchisor-franchise ilişkisi kurmuştur. Örneğin; Rus Mafyası, Fransa’da bazı örgütlerin kendi adını kullanarak şantaj yoluyla para toplamasına izin vermektedir. Bunun karşılığında dönem sonunda elde edilen kardan pay almaktadır (Sancak, 2008).

Ayrıca küreselleşme, sivil toplum örgütlerine yeni olanaklar sağlamıştır. Bu sayede bu örgütler, devletin sorunlu baskı bölgesinin dışında kaldıkları için, özel girişimler gibi faaliyet göstermişlerdir. Kendi ekonomik, idari ve stratejik planlarına sahip olmuşlardır. Bir anlamda; bu örgütlerin kendilerine ait farklı ehliyetleri ve amaçları oluşmuştur. Terörist örgütler de bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin yapmış olduğu gibi küreselleşmeden yararlanmışlardır. PKK terör örgütü buna uygun bir örnektir. Mitchel Roth ve Murat Sever birlikte yazdıkları “*The Kurdish Workers Party as Criminal Syndicate: Funding Terrorism Through Organize Crime, A Case Study*” adlı makalede, PKK’nın kendine kaynak yaratmak için çeşitli organize suç faaliyetlerine giriştiğini ve girişilen faaliyetlerin kapsamının uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, soygun, insan kaçakçılığı ve kara para aklama faaliyetleri olduğunu ortaya koymuşlardır (Roth ve Sever, 2007, s. 906). Bu makaleyi destekleyen bir başka çalışma da, Jandarma Genel Komutanlığı’nın 2008 yılı faaliyet raporunda geçmektedir. Bu rapora göre 2008 yılında PKK terör örgütüne yönelik yapılan operasyonlarda 860 kg esrar, 5,3 kg eroin ele geçirilmiştir (JGK, 2008, s. 40).

Bu tip örgütler varlıklarının devamı için günümüzde zayıf devletlerin çeşitli kurumlarına sızarak o kurum içerisinde yozlaşmaya, daha sonra devlette ve halkta dejenerasyona sebebiyet vererek, küreselleşmenin getirmiş olduğu fırsatları kendi

ıkarlarıyla rtştrmşler ve oluşan yeni ortamda kendilerinin etki sahasını artırmaya ve küresel siyasette yer edinmeye de çalışmışlardır. Uyuşturucuyla mücadele sözü veren Başkan Karzai'yi destekleyen Gul Agha Sherzai'nin Afganistan'da uyuşturucu ticaretiyle uğraşan organize suç örgütünün bilinen bir ismi olması (Scott, 2010, s. 5) ve yine PKK terör örgütünün yurtiçi ve dışında kurduğu dernekler aracılığıyla siyasallaşma çabaları, bu tip organizasyonların etki sahalarını artırma ve küresel siyasette yer kapma faaliyetlerine örnek teşkil etmektedir.

Siyasi boyutun organize suç ve terör rgtlerinin yanında güvenlik üzerine getirdiği başka bir olumsuzluk da, devletlerin içinde ulusal bilinçten farklı başka ittifakların ortaya çıkması ve bunların daha ziyade etnik, ideolojik ve dini, hatta kavmi nitelikte olmasıdır. Bu gibi unsurlar da, devletlerin egemenliğini bir anlamda erozyona uğratmaktadır (Moralı, 2003, s. 3). Bunun altında yatan sebebi Chanda, küreselleşme sürecinin ülkelerde yarattığı ekonomik dengesizlik ve getirdiği g dalgası altında insanların etnik ve kültürel kimliklerini kaybetme korkusu ve başka kültürleri silecek veya bozacak olan hâkim kültüre duyulan öfke olarak açıklamıştır (Chanda, 2009, s. 297). Çünkü Soğuk Savaş'ın bitmesiyle halklar kendilerini ideolojik, siyasi ve ekonomik olarak tanımlamaktan vazgeçerek, kendilerini kültürel değerlerle, geleneklerle ve kurumlarla tanımlamaya çalışmışlardır (Huntington, 2010, s. 24-25). Yugoslavya'nın parçalanışı ve PKK terör örgütünü masumlaştırma politikasının bir parçası olarak öne sürülen sözde Kürt Sorunu gerçekte Krtlk Sorunu için TESEV tarafından hazırlanan ve anayasada ulus-devlet kimliğini parçalayıcı değişiklikler yapılmasını (Kuban ve Yılmaz, 2010) tavsiye eden rapor, Moralı'nın tespitlerini doğrulayacak örneklerden birkaçıdır.

Küreselleşmenin siyasi boyutunun güvenlik üzerinde bu kadar etkili olması, devlet üstü yapıların etkinliğini artırmasının gerekliliğini ortaya koymuştur (DPT, 2000, s. 68; Köse, 2003, s. 41). Bu devlet üstü yapılar içerisinde günümüzde etkisini hissettirebilecek olanlar; Birleşmiş Milletler, NATO ve AB'dir (Moralı, 2003, s. 3-4; Yılmaz, 2007, s. 385-387).

Bu yapılardan NATO hariç diğer iki kuruluşun kendi içerisinde hala sorunları mevcuttur (Moralı, 2003, s. 4; Emiroğlu, 2006, s. 60). Çünkü BM'nin geçmişte I'inci Körfez Savaş'ında yakalamış olduğu başarıya rağmen, Yugoslavya'nın parçalanmasındaki tutumu ve II'nci Körfez Savaş'ında ABD'nin Güvenlik Konseyi kararı olmaksızın yaptığı müdahale ve BM'nin sessiz kalması (Emiroğlu, 2006) yakın tarihte BM Güvenlik Konseyi'nin Darfur konusunda etkin bir önlem alamaması ve bu olayda Çin'in petrol çıkarlarına ve Rusya'nın silah ticaretine esir olması (Khan, 2005) BM'nin günümüz koşullarında mevcut tehditlerle başa çıkma konusunda işlevsel ve

yapısal olarak istenilen seviyede olmadığını ortaya koymaktadır (Emiroğlu, 2006, s. 74-78).

AB'nin 2003 yılı Aralık ayında kabul edilen ve yüksek temsilci Javier Solano tarafından hazırlanan AB Strateji Belgesi'nde küreselleşmenin getirdiği güvenlik sorunları olan uluslararası terörizm, bölgesel çatışmalar, organize suçlar gibi konular tehdit olarak tanımlanmasına (AB, 2003, s. 3-5) rağmen AB de kendi içerisinde siyasi bir bütünlüğe sahip değildir. Siyasi bir bütünlüğe sahip olamadığı için, bu konulara karşı yaptırım tercihi sert güç kullanmak yerine yumuşak güç kullanmak olmuştur (Yılmaz, 2009, s. 440-453). Bu durum AB'nin güvenlik alanındaki tehditleri çözmede yetersiz kalabileceği endişesini ortaya çıkarmıştır.

(2) Küreselleşmenin Ekonomik Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:

Küreselleşmenin devam eden bir süreç olduğu düşünüldüğünde; eski zamanlardan günümüze kadar, ekonomik boyutun bu sürecin itici bir gücü olduğu söylenebilir. Çatalhöyük'te bulunan arkeolojik bulgularda Çatalhöyük'ün zamanında Doğu Akdeniz'de keskin kenarlı volkanik bir kaya olan ve tırpan olarak kullanılan "obsidyen" taşının ticaretinde tekel olduğu ortaya çıkması, bu düşüncenin doğruluğunu ispatlamaktadır. Çünkü bu durum, bilinen eski medeniyetlerin bu bölgede kurulmasını ve yapılan ticarette bu bölgenin üs olarak kullanılmasını yani karşılıklı etkileşimin merkezi olmasını açıklamaktadır. Ayrıca 1600'lerin başında İngiltere ve Hollanda'nın, Doğu Hindistan şirketleri gibi devlet güdümlü ticaret tekellerinin oluşumu, günümüz küresel şirketlerinin ortaya çıkacağına habercisi olmuştur. 1807 yılında Robert Fulton'un buharlı gemiyi icat etmesi, Panama Kanalı'nın açılması, dünyanın ilk konteynır gemisi Ideal-x'in yaratılması, hava taşımacılığının başlaması ticaretin dolayısıyla ekonominin küreselleşmesinin evreleri olarak görülmüştür (Chanda, 2009, s. 27-62). Günümüzde ekonomideki hızlı küreselleşme, bölgesel birleşmelere ve devlet üstü ekonomik organizasyonların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Bunun sonucunda; Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi devlet üstü ekonomik organizasyonlar ile AB, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) gibi bölgesel birleşmeler bugünün ekonomi politikalarını belirleyen organizasyonlar olmuşlardır (DPT, 2000, s. 3-5; Köse, 2003, s. 11).

Gelişen teknoloji ve ekonomik küreselleşmeyle devlet dışı aktörlerin ortaya çıkması, ticaretin serbestleşmesini ve sınırların kalkarak geçmişte tüccarların yapmış olduğu ticareti, bugün firmalara dünya pazarında yapma fırsatını sunmuştur. Bu da rekabetin küresel düzeyde gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu durum bazı

yatırımcıların küreselleşmeyi, sermayeyi ve yeteneği; bulunduğu en iyi yerden almak, maliyetlerin en iyi olduğu yerde üretmek ve pazarların ulusal sınırlarla kısıtlanmadığı yerlerde satış yapmak olarak görmesine yol açmıştır (Chanda, 2009, s. 73). Küreselleşmenin bu şekilde anlaşılması, üretilen ürüne de küresel ürün olma özelliği kazandırmıştır. Magretta'nın Hong Kong'daki Li ve Fung şirketinin CEO'su Victor Fung'la yaptığı mülakat bu kanıyı doğrulamaktadır. Mülakatın "*Harvard Business Review*" dergisinde yayınlanan kısmına göre; Li ve Fung şirketi ipliği Güney Kore'den almaktadır, iplik Tayvan'da dokunmakta ve boyanmaktadır, dokunan ve boyanan parçalar Sri Lanka, Kamboçya veya Filipinler'de giysi şeklini almakta ve sonunda ortaya çıkan ürünün üzerinde Kamboçya Yapımı etiketi bulunmaktadır ama ürün her ne kadar Kamboçya Yapımı olarak etiketlense de, "*küresel ürün*" özelliği taşımaktadır (Magretta, 1998).

Ekonominin hızlı bir şekilde küreselleşmesi, olumlu özellikler taşımasına rağmen bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu durum Clinton'un Ekim 1995'te Dünya Bankası ve IMF toplantısına hitaben yaptığı konuşmaya da yansımıştır. Clinton yaptığı konuşmada ekonomik küreselleşmenin yarattığı inanılmaz bütünleşme ve dağılma gücüne dikkat çekmiş ve ülkeler arasındaki bağımlılığın gelmiş olduğu derinlik sonucunda, ülkelerin iç ve dış politikalarını birbirinden ayıran keskin çizgileri anlamsız kıldığını söylemiştir (Clinton, 1995, s. 3). 1997'deki Güneydoğu Asya Krizi, 1998'deki Rusya Krizi ve en son ABD'deki mortgage krizinin yaratmış olduğu etki Clinton'u doğrulamıştır.

Sermayenin serbest kaldığı bir dünyada, dünya ile rekabete alışık olmayan yerel endüstriler, daha kaliteli ve daha ucuza yabancı ürünlerin piyasaya girmesinden olumsuz olarak etkilenmiştir. Bunun bir örneği Güney Kore'de yaşanmıştır. WTO'nun tarım ihracatçılarının Kore hükümetine, ithalat kotalarını ve tarım sübvansiyonlarını kaldırması ve Koreli yetiştiricileri koruyan yüzde 100 gümrük engelini azaltması konusundaki düzenli baskıları, Koreli çiftçileri iflasın eşiğine getirmiştir (Chanda, 2009, s. 295). WTO ve diğer devlet üstü ekonomik organizasyonların bu gibi çeşitli faaliyetleri, küresel anlamda eşitsizliğe ve ülkelerin ekonomilerinde dalgalanmalara sebep olmuştur (Masson, 2001, s. 11-14). WTO'ya ek olarak IMF de, küreselleşmeyle oluşan eşitsizlik ve ekonomik dalgalanmalardan sorumlu tutulmuştur. Bu sebepten dolayı Stiglitz gibi eleştirmenler, IMF'yi uluslararası bağlamda borç verenlere yardım eden ama işçilere ve ulusal firmalara ağır darbeler vuran politikalar tasarlamakla itham etmişlerdir (Chanda, 2009, s. 313). Çünkü bu organizasyonların geliştirmekte olan pazarları açma konusundaki baskısı, acımasız çokuluslu şirketlerin karlarını yükseltme amaçlarına hizmet etmiş ama bu

TASNİF DIŞI

durum onların dışındaki herkese ve her şeye zarar vermiştir. Örneğın; Çin ve Endonezya'daki işçiler, sağlıksız ortamlarda ve daha az paraya çalıştırılınca; gelişmiş ülke işçileri, işlerini onlara kaptırmıştır. Japoncada buna “*bambu etkisi*” de denmektedir. (Neales, 1988).

Ekonominin küreselleşmesinin sonuçları yasadışı organizasyonların da dikkatini çekmiştir. Sözüer'e (2002, s. 59) göre organize suç örgütlerine kazanç sağlayan her suç, organize suçun konusu olmuştur. Hoyt ve Brooks (2003/04, s. 123-124)'un yazdıkları makaleye göre; ekonominin küreselleşmesi, terörist veya organize suç örgütlerinin faaliyetlerini kısıtladığı kadar, faaliyet alanlarını da genişletmektedir. Bu kanı; ekonominin küreselleşmesinin, iki tarafı keskin bir kılıç olarak tanımlanması sonucunu doğurmuştur. Çünkü 1995 yılında yayımlanan Dünya Bankası Raporu'nun önsözünde küreselleşmenin ne kadar eşitlik göstermese bile büyümeyi yönlendirdiğı tespit edilmiştir (Bruno, 1995, s. v). 2003 yılında Dünya Bankası Ekonomisti Dollar, küreselleşme sürecinde dünyada hızlı gelişen ekonomilerin, gelişmekte olan ülke ekonomileri olduğunu söylemiştir ve bankanın araştırmasına göre Asya'daki Çin, Hindistan, Endonezya ve Vietnam gibi yoksul ve kalabalık olan ülkelerde yoksulluğun hızla azaldığı tespit edilmiştir (Dollar, 2003). Bu durum özellikle yasadışı örgütlerin ilgili ülkelerde faaliyetlerine ve yapılanmalarına ket vururken; eşitsizliğin bir sonucu olarak en yoksulların bile Batı'daki zenginlerin nasıl yaşadığını bilmesi ve küresel dünyaya katılma hevesinden mahrum kalması, birçok ülkede sosyal istikrar açısından tehlike oluşturmaları, yasadışı örgütlere bulunmaz fırsatlar sağlamıştır (Chanda, 2009, s. 328).

Devlet üstü ekonomik organizasyonların ve çokuluslu şirketlerin kar politikalarının sonucu olarak, zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki uçurum büyümüştür ve bu büyümeyle tarihi göç dürtüsünü durdurmak imkânsız hale gelmiştir. 1970'lerde pahalı olmayan ve daha hızlı toplu taşımacılığın ortaya çıkmasıyla, insan tacirlerine yeni fırsatlar doğmuştur. İnsan tacirlerinin kurmuş olduğu organizasyonların gizli yapısı sayesinde göçmenler, gemilerin ya da kamyonların gizli bölümlerinde daha sinsi ve tehlikeli yolculuklar yapmaya başlamışlardır. Bunun sonucunda, yasadışı organizasyonlar olarak tabir edilen terör ve organize suç örgütlerince yönetilen yasadışı göç ve insan ticareti artmıştır (Millan, Foltz, Jakson ve Oberg, 2008, s. 45).

Ayrıca devlet üstü ekonomik organizasyonların yapmış olduğu politikalar da yasadışı örgütler tarafından istismar edilmiştir. Dünya Bankası'nın tarıma dayanan gelişmekte olan ekonomileri, ticari ve ihraç edilebilir tarımsal ürünlere yöneltmesinin sonucunda yasadışı örgütlerin bu durumu, çiftçilerin kokain piyasasına coco

TASNİF DIŞI

yaprakları yetiştirmesi için kullanması, bu konuya verilebilecek bir örnektir (Güvel, 2004, s. 87).

Artan ekonomik küreselleşmenin getirdiği etkilerle göç eden insanlar, kendileriyle beraber mikroplarını da taşımışlardır. Bu, küreselleşmenin salgın hastalıkları tetikleyebileceği korkusunu ortaya çıkarmıştır. Örneğin; 1918 gribi, aynı zamanda vapurlar ve buharlı trenlerin, dünyanın en ücra köşelerine insanları taşıyabildiği kadar hızlı yayılan, gerçek anlamda ilk küresel hastalıktır (Chanda, 2009, s. 253). Bundan yaklaşık 80 yıl sonra Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 28 Mayıs 2003 tarihindeki yıllık toplantısında SARS'ı 21'inci yüzyılda ortaya çıkan ilk şiddetli bulaşıcı hastalık olarak tanımlamıştır ve bu hastalığı, nüfusların canlılığı, sağlık sistemlerinin şşemesi ve ekonomilerin istikrarı ile büyümesi açısından ciddi bir tehdit olarak görmüştür. Hastalığın ilerlemesine engel olmak için bölgesel ve küresel şbirliğinin önemi vurgulayarak hastalığa küresel bir tepki verilmesini istemiştir (WHO, 2003, s. 1). Son olarak H1N1 olarak adlandırılan halk arasında “*Domuz Gribi*” olarak bilinen grip türü için de aynı alarm verilmiş ve Sağlık Bakanlığı halktaki paniği engellemek amacıyla konuyla ilgili bir site bile kurmuştur.

Göçlerin ve insan ticaretinin ülkelere getirdiği bir diğer güvenlik sorunu da, ucuz işgücü sebebiyle işlerini kaybeden insanların hoşnutsuzluğu ile artan yabancı düşmanlığı ile birlikte göç eden insanların göç ettikleri ülkelerde umduğunu bulamamasıyla bu iki grubun birbirlerine karşı saldırılarda bulunabilme ihtimalidir. Artan yabancı düşmanlığı sebebiyle şşlenen suçlar AGİT tarafından nefret suçu kapsamında değerlendirilmiştir ve bu tanımlama nefret suçlarıyla ilgili olarak hazırladıkları 2008 yılı raporuna yansımıştır (ODIHR, 2009, s. 13). Papachristos tarafından yazılan “*Gang World*” adlı makalede umduğunu bulamayan göçmenlerin ayakta kalmak için bir çeteye katılmalarını ve çete için suç şşlemelerinden bahsedilerek göçmenlerin kendilerini yabancı düşmanlığına karşı nasıl koruduğu ve mevcut sistemde kendilerini nasıl konumlandırığı anlatılmıştır (Papachristos, 2005).

Ekonominin küreselleşmesi, dünya çapında çevrenin yok olmasına da neden olmaktadır. Küreselleşmeyle yapılan ticaret, balıkçılığın artmasına, ormanların yok olmasına ve kirlilik yaratan sanayilerin gelişmekte olan ülkelere doğru yayılmasına neden olmuştur (Chanda, 2009, s. 308). BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün *The Global Forest Resources Assessment 2005* (FRA 2005) raporunda yılda 7.3 milyon hektarlık ormanlık alan (bu alan yaklaşık olarak Panama'nın alanı kadardır), ağaçların yok edilmesiyle kaybedilmektedir (FAO, 2006, s. xii). Bu durum sellerin yol açtığı maliyetlerin artmasından iklim değerikliğine kadar varan sayısız felaketlerin başlangıçlarından birini temsil etmektedir.

Üstelik çevre kirliliğinin devam etmesi, dünyanın küresel ısınma tehdidiyle yüzleşmesini de sağlamıştır. Stern tarafından hazırlanan rapora göre; küresel ısınma sebebiyle dünya ekonomisinin %20 oranında küçülme tehlikesi içermesi ve bu durumun yaratacağı sonuçların I'inci, II'nci Dünya Savaşları'nın yarattığı ekonomik ve sosyal yıkıma eş olması, karşılaşılan tehdidin büyüklüğünü ortaya koymaktadır (Stern, 2006). Çünkü küresel ısınma, ekilebilir alanların sayısını azaltmakta bu durum da çeşitli eşitsizliklerin doğmasına yol açmaktadır. Bundan terörizm ve organize suç örgütleri de kendi menfaatleri doğrultusunda faydalanmaktadır.

Özetle; ekonomik küreselleşme; artan yoksulluk ve eşitsizlikten doğal kaynakların acımasızca sömürülmesine, suç ve hastalığın yaygınlaşmasından küresel terörizm ve çevre felaketlerine kadar her türlü kötülüğün kaynağı ve hızlandırıcı bir aktörü olarak da görülmektedir.

(3) Küreselleşmenin Teknoloji/İletişim Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:

Özellikle son dönemlerde artan bir hızla gelişen teknoloji/iletişim, küreselleşme sürecini de hızlandırmaktadır. Çünkü insanın ihtiyacı olan bilgi, günümüzün çeşitli iletişim araçlarıyla iletilmesi, küresel bir pazarın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Şayet yapılan hesaplamalar doğruysa, teknolojiadaki ilerlemeler aynı hızda devam ederse, önümüzdeki 20 yılda teknoloji alanında oluşan değişim, 20'nci yüzyılın tamamında oluşan teknolojik ilerlemeden daha büyük olacaktır (The Lipmann Report, 2010b, s. 25). Chanda, günümüzdeki iletişim/teknolojinin tam anlamıyla küreselleşmesinin başlangıcını, 4 Ekim 1957 tarihinde dünyanın ilk yapay uydusu olan *Sputnik*'in başarılı fırlatışına bağlayarak; bu olayla dünyanın şaşırtıcı bir şekilde küçüldüğünü vurgulamıştır (Chanda, 2009, s. 269). Literatürde “*üçüncü sanayi devrimi*” olarak geçen bu devrimin evreleri; 18'inci yüzyıl sonlarında ortaya çıkan buhar makineleriyle başlamış, 20'nci yüzyıl sonlarında bilgisayar ve haberleşme cihazlarının kullanımına kadar gelmiştir. Nye (1997, s. 104), bu teknolojik ilerlemeyi büyük bir dalgaya benzetmekte ve gelecekte kendini yenileyeceğini düşünmektedir. Örneğin; Soğuk Savaş Dönemi, Einstein'ın kütle enerji devrimi üzerinde şekillenmişken, Soğuk Savaş sonrası hızlanan küreselleşme Moore Yasası üzerine inşa edilmiştir. Bu yasa, silikon çiplerinin işlem gücünün, her on sekiz ila yirmi dört ayda iki katına çıkacağını söylemektedir (Friedman, 2003, s. 32). Bir bakıma bu devrimin ortaya çıkmasıyla, veri iletiminde mikroişlemciden ve uydu teknolojilerinden faydalanılması, bilginin saklanması, depolanması, işlenmesi sağlanmıştır. Böylelikle; iletişim araçlarının üretim ve kullanım maliyetlerinde radikal düşüş sağlanmıştır

TASNİF DIŞI

(Bayar, 2006, s. 91). Geçmişte Jean D'Arc'ın ölüm haberinin İstanbul'a ulaşması on sekiz ay sürmüő ve Fatih'in İstanbul'u fethi haberinin Avrupa'ya yayılması üç ay almıştır (Chanda, 2009, s. 125). Bugün ise; insanlar Facebook'ta açılan *"Hz. Muhammed'in resmini çizelim günü"* yüzünden birbirine girmekte ve Facebook'u *"sanal hicret"* ile tehdit edebilmektedir (Key, 2010). Dünyanın herhangi bir yerinde olan doğal bir felaketten anında herkes haberdar olabilmekte ve yardım kuruluşları güçlerini ihtiyacı olan bölgelere yönlendirebilmektedir (Bachman, 2010). Artık Tv muhabirleri son dakika haberlerini cep telefonlarıyla gerçekleştirilen 3G bağlantılarıyla tüm dünyaya izletebilmektedir. Örneğin;11 Eylül saldırıları, uydu antenleri aracılığıyla canlı olarak tüm dünyada izlenmiőtir.

İletişim/teknolojideki gelişmeler o kadar ileri seviyeye kadar vardı ki; eskiden deve ticaretiyle getirilen mallar günümüzde internet sitelerinden tıklanarak alınıp satılabilmektedir. Bugün insanlar, bankaya gitmeden para yatırabilmekte; internetteki siteler aracılığıyla evini, arabasını kiralayabilmekte veya satabilmekte; küresel bir internet bit pazarı olan Sahibinden.com'da diğer insanların kullanmadığı malları satın alabilmektedir. Tüm bu iőleri yaparken ısmarladığı malın kapıya gelene kadar izlediği rotayı bilgisayarından takip edebilmektedir. Hatta günümüzde ilişkiler, internet sitelerinde baőlamakta ve evliliğe kadar gitmektedir.

Fakat iletişim/teknolojideki ilerlemeler, insanların hayatlarında kolaylıklar sağlamasına rağmen insan hayatında bazı olumsuzluklara da sebep olmaktadır. Örneğin; birçok ofiste resepsiyon görevlisi kaldırılarak yerine sesli mesaj sistemi kurulmuştur ya da insanlar őehirlerarası otobüs yolculuğu yapmak istediklerinde biletlerini online alarak dolaylı olarak istemeden de olsa bilet kesmekle görevli memurların iősiz kalmasına neden olmuşlardır.

İletişim/teknolojideki ilerlemeler, insan sağlığını da olumsuz etkilemiştir. Çünkü yüzyıllardır devam eden g olgusu ve teknolojiyle artan ulaşım hızı, insanların üzerlerinde taőıdıkları mikropların daha hızlı bir şekilde dünyaya yayılmasını kolaylaştırmıştır.

Teknoloji ve iletişim alanlarında ortaya çıkan söz konusu devrim, organize s ve terör örgütlerinin gelişmesine büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bu durum, doğal olarak güvenliğin büyük ölçüde zedelenmesine yol açmaktadır. Artan teknolojik ilerlemeyle küreselleşme sürecinin organize s ve terör örgütleri üzerindeki başlıca etkileri şunlardır:

Organize slar hızlı bir şekilde siberleşmektedir. Yasadışı kumardan uyuşturucu üretimine, sahtecilikten dolandırıcılığa kadar her s, siber ortamda

TASNİF DIŞI

işlenebilmektedir (Bequai, 2001, s. 475-478). Grabosky (2007, s. 146-147) ise, ileri teknoloji çağında suç örgütlerinin suç işlemek için yeni fırsatlar yakaladığını ve suçların küresel çapta işlendiğini belirtmiştir. Uyuşturucu ticareti, yasadışı yazılım, kredi kartı sahteciliği, kalpazanlık ve çocuk pornosu dağıtım fikrini destekleyici örnekler olarak vermiştir. Chanda kitabında suçluların bazı özel programlarla pahalı şeyleri çalabilmek için milyonlarca kredi kartı bilgilerini çalabildiğini vurgulamıştır (Chanda, 2009, s. 262). Bir anlamda teknoloji, işlenen suçun hem aracı hem de hedefi olmuştur. İnsan tacirliğine soyunan suç örgütleri, teknolojinin ilerlemesi ve dünyanın küçülmesiyle devletlerarasındaki gelir eşitsizliğinden faydalanarak yasadışı göç ve insan ticareti faaliyetlerine hız kazandırmışlardır. Ayrıca Georgetown Üniversitesi'nde görevli Dorothy Denning yapmış olduğu çalışmada, teknolojik ilerlemenin ve devletlerin teknolojiye olan bağımlılığının artmasının yasadışı örgütler tarafından rahatlıkla istismar edilebileceğine ve bu örgütlerin bir siyasi ve sosyal amaç çerçevesinde devletleri, insanları zorlamak ve sindirmek için bilgisayarlara, şebekelere ve bilgi depolayan yerlere silah kullanmadan sadece bilgisayarlara yasadışı saldırılarda bulunabileceğine dikkat çekmiştir. Böylece Denning siber-terörizm tehlikesinin hiç uzakta olmadığı mesajını vermektedir (Denning, 2000). Çünkü günümüzün devletlerinin ve şirketlerinin her şeyi ile online olduğu bir dünyada yaşaması, onları siber saldırıların hedefi haline getirmektedir (AA, 2010; The Lipmann Report, 2010b, s. 25; Yar, 2006, s. 3-4). Amerikan polisinin 11 Eylül 2005 tarihinde 911'e ihbar edilen 80000 aramayı cevaplamak durumunda bırakılmasının (normalin iki katı olarak belirtilmiştir), bir kesim basın organı tarafından 11 Eylül'de meydana gelmesi nedeniyle El-Kaide veya başka bir terör örgütü tarafından ABD'nin fiziksel altyapısını etkisiz hale getirmek için gerçekleştirilen bir siber terör hareketi olarak yorumlanması (Jaeger, 2009, s. 129) ,bu düşünceleri kuvvetlendirmektedir.

Bugün organize suç örgütleri ve terörist örgütler artık internet sayesinde birbirleriyle kolaylıkla haberleşebilmekte, silah ve patlayıcılar konusunda birbirlerine bilgi sağlayabilmekte, örgütlerine yeni insanlar kazandırmakta, sempatizanlarına ve takipçilerine propaganda yapabilmekte ve birbirleriyle veya başka gruplarla ortaklık kurarak, koordineli bir şekilde faaliyetlerini yürütebilmektedirler (Givner-Forbes ve Shwery, 2007; The Lipmann Report, 2010b, s. 28). 11 Eylül saldırılarında eylemi düzenleyen kişilerin saldırılarını internette ve cep telefonlarında planlamaları (Chanda, 2009, s. 285) ile Türk El Kaidesi'nin, haberleşmek için Twitter ve Facebook'un da aralarında bulunduğu sosyal iletişim sitelerini kullanıyor olması (Faraç, 2010, s. 6); bu duruma verilebilecek örneklerden sadece ikisidir.

Son olarak teknolojiadaki ilerlemeler, yasadışı örgütlerin kendi silahlarını üretmesine de imkân vermektedir. Özellikle terörist örgütlerin kitle imha silahlarına sahip olma ve faydalanma olasılıkları, günümüzde artmıştır (Bayar, 2006, s. 95). Shingyo'nun Tokyo Saldırısı ve 11 Eylül sonrasında şarbon içeren mektup zarflarının gönderimi sonucunda 5 kişinin ölümü, bu kanıyı doğrulamaktadır (Caşın, 2008, s. 677-679).

Özetle; günümüzde teknoloji ve iletişim araçları, her türlü kolaylığın yanında çeşitli olumsuzluklara da yol açmaktadır. Günümüzde özellikle terör ve organize suç örgütleri de bu olumsuzluklardan faydalanmaktadır. Çünkü bu tip örgütlerin işledikleri suçlar için teknoloji/iletişim, hem bir araç hem de işlenen suçun hedefidir.

(4) Küreselleşmenin Kültürel Boyutunun Güvenlik Üzerine Etkisi:

Felsefe sözlüğünde kültür, *“tarihin akışı içinde toplum tarafından yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ve onların yaratılması, kullanılması ve aktarılmasına ilişkin araçlar”* olarak tanımlanmıştır (Rosenthal ve Yudin, 1997, s. 287). Tanıma göre bir anlamda toplumun yemek alışkanlıkları, toplumda var olan yemek türleri, toplumun sahip olduğu masallar, efsaneler, toplumdaki insanların giyim tarzları ve çalınan müzik, toplumun kültürünü oluşturan kodları barındırmaktadır.

Küreselleşme, geçmişten günümüze devam eden bir süreç olarak düşünüldüğünde, geçmişte ticaret ve göçlerle başlayan, günümüzde ekonominin küreselleşmesi ve teknolojinin ilerlemesiyle devam eden dünyanın küresel köy haline dönüşme olgusu, beraberinde kültürlerin etkileşimini de getirmiştir. Bu etkileşimin temeli Chanda'ya göre; misyonerlik aracılığıyla atılmış ve geçmişte kurulan devletler, sahip oldukları gücü kendi inançlarını yaymak için kullanmışlardır. Çünkü eski çağlarda tanrıların yerel olması ve insanların yer değiştirdikçe tanrıların eski yerlerde kalması, dinin yerel kalmasına neden olmuştur. Ne zaman ki evrensel olan tek tanrı inancı ortaya çıkmış; insanlar yerel tanrılardan kopmuş ve yerel ortamdaki kurtulan din, seyahat edebilir ve küresel hale gelmiştir. Bu inanç sistemindeki değişim, insanların kurdukları devletleri de etkilemiş ve bu sistem, devletler aracılığıyla ayrı nüfusları birbirine bağlama yolunda atılan temel hareketlerden biri olmuştur (Chanda, 2009, s. 120).

Geçmişte inancı yayma hareketi ile başladığı söylenen kültürel küreselleşme, bugün hâkim kültürlerin diğer kültürler üzerinde egemen olma isteğini doğurmuştur. Bu durum tüketim ve kitle kültürünün yayılmasına, hayat tarzlarının tekdüzeleşmesine ve ulusal kültür ile kimliklerin zayıflamasına yol açmıştır

(Mahiroğulları, 2007, s. 1279-1280). Bugün ufak çocukların kendilerine “örümcek adam” kostümü aldirmek istemeleri ya da McDonalds’ın işletilme prensiplerine dayalı olarak ortaya çıkan “McMafia” kelimesinin altında, bu olgu yatmaktadır. Kültürel küreselleşme bugün için “Amerikanlaşma” ya da “Amerikan yaşam tarzı” olarak algılansa da, geçmişte Fars Kültürü, İngiliz Kültürü, Arap Kültürü de kültürel küreselleşmenin birer aktörü olmuşlardır. Bu örnekler baz alındığında, küreselleşmeyi bazı akademisyenler, dünya insanlarını tek bir dünya toplumunda bütünleştiren bir yönelim olarak açıklarken (Karakaş, 2003, s. 2) bazıları için de küreselleşme, kültürel homojenleşme anlamına gelmektedir (Friedman, 2003, s. 31). Bu bir anlamda mevcut kültürün yok olması demektir (Kellner, 2002, s. 286). Bu iki farklı görüş incelendiğinde, ilk gruptakilerin bakış açısına göre dünyada barış ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunan bir kültürel küreselleşmeden bahsederken diğer yaklaşımda ise, kültürel küreselleşme diğer kültürlerin yok olması anlamına gelmektedir.

İçli yazdığı makalede kültürel küreselleşmenin diğer kültürleri yok edeceği savından yola çıkarak, küreselleşme ile yerellik arasındaki gerilime işaret etmiştir. İçli, Fukuyama’nın “Tarihin Sonu ve Son İnsan” çalışmasında sermayenin küreselleşmesiyle farklılıkların aynılık haline geldiğini, ama diğer yandan küresel politik pratiklerle ulusal, yerel çatışmaların küresel heterojenliğe yol açtığını belirtmiş ve bunun bir gerilime neden olduğunu vurgulamıştır (İçli, 2001, s. 165). Bu gerilimin bir sonucu olarak da, dünyadaki radikal dini ve ırkçı akımlar, güç kazanmaya başlamışlardır. Örneğin; 2008 yılında İtalya’da 62 ırkçı suç, 27 yabancı düşmanlığı içeren suç işlenmiştir (ODIHR, 2009, s. 33). Radikal dini akımlar için ise verilebilecek en güncel örneklerden biri de, 11 Eylül saldırıdır. Çünkü bu saldırılar, küreselleşmenin bugünkü öncüsü kabul edilen “Amerikanlaşma”nın yarattığı küresel öfkenin bir sonucu olarak görülmüştür (Chanda, 2009, s. 285). Bu saldırılar sonucunda, küreselleşme sürecinin bir ülkeyi sağlıklı kılmadığı ortaya çıkmıştır. Çünkü o ülkenin küreselleşme sürecine aktif olarak katılması, ülke kültürünün küreselleşme tarafından yok edildiği algısını halk üzerinde doğurduğu takdirde, o ülke kültürünün marjinal temsilcileri tarafından sürece bir tepki verme ihtiyacı doğacaktır.

Küreselleşme-yerelleşme çekişmesinin bir olumsuz etkisi de, ulusal kimlikten farklı olarak, yeni yerel kimlikler yaratmış olmasıdır (Karakaş, 2003, s. 4). Bir diğer deyişle; “küresel köyün” içinde yeni “alt köylerin” ortaya çıkmasına yol açmış ve bu, kültürel parçalanmalara hatta mikro milliyetçiliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küreselleşme ile ilgili SAREM’in düzenlediği konferansta bildiri sunan Morali,

günümüzde ulusal bilinçten başka ittifakların ortaya çıktığını ve bunların dini, ideolojik ve hatta kavmi nitelik taşıdığını söylemiş ve bu durumun devletlerin egemenliğini tehdit ettiğini dile getirmiştir (Moralı, 2003, s. 3).

Günümüzde kültürel küreselleşmenin getirdiği olumsuz tablodan hem organize suç örgütleri, hem de terör örgütleri nemalanmaktadır. Kültürel küreselleşmenin getirdiği aşırı tüketim merakı, yasadışı örgütlerin faaliyet alanlarını genişletmesine yardımcı olurken; küreselleşme-yerelleşme gerilimi örgütlenme yapısından ideolojik altyapılarına kadar etkilemektedir. Örneğin PKK terör örgütü geçmişte sol Marksist bir ideoloji çerçevesinde kurulmuşken, dünyadaki değişimlerden etkilenecek, giderek etnik temelli bir terör örgütüne dönüşmüştür (Çevik, 2009, s. 88).

Organize suç örgütleri, küreselleşmenin kültürel boyutunun kendisine sunduğu fırsatlardan yararlansa bile; örgüt içi yapılanmada yerelleşmenin izlerine rastlamak mümkündür. Organize suç örgütünün buradaki amacı, güven ve güvenliktir. Örneğin; Türkiye'deki organize suç örgütleri içinde, birinci derecede lidere yakın olan kademedede aile ön plandayken daha alt seviyelere doğru hemşericilik ve bölgeselcilik ön plandadır (Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 157). Aynı yapılanma, yurtdışındaki özellikle göçmen ağırlıklı organize suç örgütlerinde de görülmektedir. “Baba” filminde gösterilen yönetici kadrosunun yapısında da, aile, hemşericilik ve bölgeselcilik faktörleri ön plandadır. Aynı olguya Papachristos’un “Gang World” makalesinde de rastlanmaktadır. Bu makalede Latin göçmenlerin oluşturduğu Latin Kings çetesinden ve bu çetede 19 yaşındaki Meksikalı göçmen gençten bahsedilmekte ve ABD’deki sokak çetelerindeki kültürel homojenliğe (yerellik olgusu) dikkat çekilmektedir (Papachristos, 2005). Türkiye’de olduğu gibi ABD’nin çete yapılanmasında bile bir hemşericilik kültürü göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak; kültür, değişmeyen, hep olduğu gibi kalan bir anlamlar bütünü değildir; zamana, siyasal, sosyal ve ekonomik yapıdaki gelişmelere göre değişikliğe uğrayabilmekte ve küreselleşme sürecinin gereği olarak başka kültürlerle karşılıklı olarak alışverişte bulunabilmektedir. Kültürdeki değişimlerde sağlıklı olan yol, dayatmacı olmadan, öz korunarak, kültürün çağın gereklerine göre kendiliğinden yeni şekil kazanması, başka bir ifadeyle “*gelişerek*” değişme süreci izlenmesidir. Ancak bu yolla kültürel küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklar bertaraf edilip, mevcut güvenli ortam korunabilmektedir.

ç. Küreselleşme Dönemi’nin Tehditleri:

Küreselleşme, artan bağıllık ve birbirine bağımlılık anlamında eski bir süreçtir (Chanda, 2009, s. 267) ve bu sürecin ilerlemesinde güvenliği etkileyen çeşitli

sorunlar ortaya çıkmıştır. Fakat geçmişte teknoloji ve haberleşmedeki yetersizlikler, ekonominin liberalleşmesinin zaman alması, siyasi arenada devletlerin iradesi, bu sorunların yayılmasını ve küresel bir tehdit haline gelmesini engellemiştir.

1990'lerden itibaren artan ve genişleyen karşılıklı bağımlılıkla küreselleşme süreci hızlanmış ve bu durum ilk olarak etkisini ekonomik olarak göstermiştir. Bunun sonucunda küreselleşme ve güvenlik ile ilgili çalışma grupları içerisinde en çok vurgu, küreselleşmenin ekonomik boyutu üzerinden yapılmıştır (Yılmaz, 2007, s. 51). Çünkü Berlin Duvarı'nın yıkılışı, sadece serbest piyasanın yollarını düzleştirmemiş, insanların ve diğer unsurların dünyayı tam manasıyla küresel bir bütün olarak görmesini sağlamıştır (Friedman, 2010, s. 58). Devletlerin güvenlik anlayışları da bu durumdan etkilenmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitişine kadar devletler, askeri tehditleri öncelikli olarak ele almışlardır. Güvenlik-özgürlük ilişkisi denkleminde, devletin güvenliği daima öncelikli olmuştur (Yalman, 2007). Soğuk savaşın bitişini simgeleyen Berlin Duvarı'nın yıkılışı bugüne kadar yerleşmiş olan anlayışları ve dünyadaki dengeleri altüst etmiştir. Çünkü Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından ya daha önce hiç var olmayan ya da geçmişte unutulmuş olan yeni tehditler, nitelik değiştirerek ortaya çıkmıştır. Artık rakip siyasal sistemler, rakip rejimler, toprakları tehdit eden yayılmacı güçler, nükleer silahları bulunan komşu devletlerden farklı olarak geleneksel olmayan tehdit kavramına geçiş yapılmıştır. Bir anlamda Soğuk Savaş Dönemi'nde güçlüden doğan risk ve tehditler bu dönemde zayıftan doğmuştur (Brzezinski, 2005, s. 18). Böylece "asimetrik tehdit" kavramı, güvenlik literatüründe giderek daha fazla vurgulanır olmuştur. Bu bağlamda Sayın Büyükanıt asimetrik tehdit kavramını; saldırganın, muhatabı karşısındaki zayıflığına karşılık, göreceli biçimde üstünlüklere sahip olması şeklinde tanımlamıştır (Büyükanıt, 2003, s. xviii). Colin Gray ve Dillon yapmış oldukları çalışmalarda asimetrik tehdit kavramının özelliklerini belirlerken Sn. Büyükanıt'ın açış konuşmasında değindiği noktaları ve yapmış olduğu tanımları doğrulamışlardır. Colin Gray'e göre asimetrik tehdit; (Küçükşahin ve Akkan, 2007, s. 52; Gray, 2002, s. 5):

- Ortaya çıkışında süregelen savaş kanunlarıyla tanımlanmamış araçları kullanmasıyla, kuralsızdır.
- Mevcut kabiliyet ve planlarımızda karşılığı olmayan bu tehditler, tehlikeli görünebilir veya görünmeyebilir, fakat bilinen savaştan farklı görünecekleri kesindir.
- Özellikle (askerî ve daha büyük ihtimalle sivil) varlıklara karşı yüksek oranda desteklenmiştir.

TASNİF DIŞI

- Yalnızca çıkarlara zarar vermek değil, aynı zamanda, diğer alanlarda gücü dengelemek ve etkisiz hale getirmek üzere tasarlanmıştır.

- Aynı türde cevap verilmesi zordur. Bu aslında en az doğru olanlardandır. Örneğin; özel kuvvetlerin '*uniformalı teröristler olarak*' hareket etmek üzere salıverilmesi.

- Orantılı ve fark gözeterek karşılık verilmesi zor olan bir tehdittir. Asimetrik tehditler doğaları gereği, kurban açısından, '*karşılık verme seviyesi*' açmazı ortaya çıkartmaya uygundurlar.

- '*Bilinmeyenin gizemi*'dir ve bu onun korkutuculuk olasılığını artırmaktadır. En üstün güvenlik kurumları bile, eğer neye bakmaları gerektiğini bilmiyorlarsa, bazı tehditleri gözden kaçırabilme olasılığına sahiptirler.

- Alışılmadık ve sıra dışıdır.

Dillon da asimetrik tehdidin yaygınlık, karmaşıklık ve belirsizlik olarak üç temel özelliği üzerinde durmuştur (Dillon, 2005, s. 2).

Tehdit kavramındaki değişiklikler, mevcut güvenlik anlayışlarının sorgulanmasına ve yeni güvenlik anlayışının doğmasına yol açmıştır (Başbuğ, 2010, s. 7). Yeni güvenlik anlayışı, tehdit yelpazesinin genişlemesine de yol açarak biyolojik ve kimyasal saldırılar, nükleer saldırı, suç ekonomisi, etnik çatışmalar, makro ekonomik düzensizlikler, genel çevresel tehditler, spesifik çevresel tehditler, ticari yapıları hedef alan siber saldırılar, devlet yapılarını hedef alan terörizm, savunma yapılarına yönelik siber saldırılar ve göç baskısı olarak tanımlanmıştır (Kirchner, 2007, s. 8). Yılmaz'a göre ise tehdit yelpazesi; terörizm, bölgesel istikrarsızlıklar, ayrılıkçı mikro ve etnik milliyetçilik, radikal dini akımlar, örgütlü suç, uyuşturucu ve insan ticareti, kitlesel göç, kitle imha silahları ve bunların fırlatma vasıtalarının yayılması gibi geleneksel olmayan (asimetrik) tehditlerdir (Yılmaz, 2009, s. 395). Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ da yapmış olduğu bir konuşmada, terör ve askeri tehditlerin haricindeki yeni tehdit yelpazesini, ekonomik eşitsizlik, adaletsizlik, çevre kirliliği ve doğal kaynakların yok olması, etnik anlaşmazlıklar, uluslararası göç, uyuşturucu ticareti ve kaçakçılık ile enerji kaynaklarının güvenliği olarak belirlemiştir (Başbuğ, 2010, s. 8). Bu konuda yapılan başka bir çalışmada ise yeni tehditler; konvansiyonel ve kitle imha silahlarının yayılması, uluslararası terörizm, sınıraşan organize suç örgütleri, küresel salgın hastalık tehdidi, etnik ve dinsel temelli çatışmalar, çevresel tehditler ve göçler olarak saptanmıştır (Erhan, 2003).

Sonuç olarak; belirlenen tehditlere bakıldığında, Soğuk Savaş sırasındaki tehdit kavramından farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü küreselleşme süreci

içerisinde ortaya çıkan sorunlar, küreselleşmenin siyasi, ekonomik ve kültürel boyutlarının etkisiyle milli sınırları aşarak, küresel bir tehdit haline dönüşmüştür (Büyükanıt, 2003). Bu durumu Machiavelli'nin "*Hükümdar*" eserine göre açıklamak da mümkündür. Machiavelli, "*Hükümdar*" eserinde başlangıçta ince hastalığın tedavisinin kolay, tanımının zor olduğu ama ilerleyen zamanlarda başlangıçta tanımı ve tedavisi yapılmayan hastalığın tanımının kolay, ancak tedavisinin zor olduğundan bahsetmiştir (Machiavelli, 2010, s. 10). Machiavelli'nin bu yaklaşımı temel alındığında, başlangıçta küreselleşme olgusu tanımının tam anlamıyla yapılamadığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla tanımı yapılamayan bu olgu, bugün yeterince tanımlanmış olmasına rağmen geç tanımlandığı için önü alınamadığından veya kontrol edilemediğinden ya da yönetenlerin öngörülü olamamasından dolayı çeşitli boyutlarda farklı sorunlara yol açmıştır. Hatta yol açtığı sorunlar, bugün bazıları için tehlide dönüşmüştür ve literatüre göre, küreselleşmeden kaynaklanan bu sorunlarla baş edebilmek daha da zorlaşmıştır.

2. ÖRGÜTLÜ SUÇLAR

a. Terörizm:

(1) Terör, Terörizm Kavramı ve Tanımı:

Terör ve terörizm kavramları, 11 Eylül Saldırıları sonrası ortaya çıkan kavramlar değildir (Nassar, 2005, s. 23). Fakat buna rağmen (hatta terör ve terörizm tanımlamaları birbirinden farklı olmasına rağmen) bu iki kavramın literatürde ortak tanımları yoktur. Bu iki kavramın tanımlanmasına geçmeden, bu iki kavram arasındaki küçük farka değinmek gerekmektedir. Literatürde genellikle kontrolsüz kitlelerin yarattığı aşırı şiddet ve katliamlar terör, terörün iradi kullanımı ise terörizm olarak adlandırılmaktadır (TBB, 2006, s. 3). Bal (2006d, s. 8)'a göre terör ve terörizm arasındaki farklılık irdelendiğinde, terör kısaca silahlı eylemler marifetiyle kendini ve davasını duyurma; terörizm ise bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımıdır. Bir başka deyişle terör stratejik eylem; terörizm ise stratejik söylemdir. Terör ve terörizm arasındaki tanım farklılıkları üzerine çeşitli görüşler irdelendiğinde, literatürde ağırlıkla terörizm kelimesinin siyasal amaçlarla uygulanan şiddet olduğu yönünde bir kanı mevcuttur (Şenocak, 2006, s. 6; Coates, 1996, s. 296; Cronin, 2002-2003, s. 33; Held, 2004, s. 63). Fakat günümüzde, toplum tarafından karşılaşılan her dehşetli olay "*terör*" olarak adlandırılmaktadır. Örneğin; futbol terörü, trafik terörü vb... Ama bugün terör ve terörizm kavramları arasındaki ufak fark, konuşma dilinde ortadan kalkarak iki kavram aynı anlamda kullanılır olmuştur.

Terör, kısaca “*korkutmak*” anlamına gelen ve Latince kökenli bir kelime olan “*terrere*”den türetilmiş ve birçok dilde olduğu gibi az bir değişiklikle Türkçeye girmiştir (Bolz, Dudonis ve Schulz, 2002). Redhouse Sözlüğü’nde de bu kavram; büyük korku, dehşet, dehşet uyandıran, korkutan şey ya da kişi olarak tanımlanmıştır (Redhouse, 1991, s. 1012). Türkçede terör kelimesi yerine bir dönem, “*yıldırma, korkutma*” anlamına gelen ve Arapça kökenli olan “*tedhiş*” kelimesi de kullanılmıştır (TDK, 1988). Terör kelimesi kavram olarak ilk defa “*Dictionnaire del’Academie Française*”nin 1789 yılında yayınlanan ekinde yer almış ve terör sistemi ve rejimi olarak tanımlanmıştır (TBB, 2006, s. 4-5; Alpaslan, 1983, s. 4). Bir anlamda terör kelimesinden terörizm olgusunun türetilmesi gerçekleşmiştir ve daha önce de bahsedildiği üzere, zaman ilerledikçe bu durum, iki kavram arasındaki farkın kaybolmaya başladığı sürecin başlangıcı olmuştur.

İngiliz Oxford Sözlüğü’ne göre, terörizm kavramı ilk olarak Edmund Burke’nin Fransız İhtilali’den kaynaklanan liberal korkularından dolayı İngiliz sözlüğüne girmiştir (Skoll, 2007, s. 108) ve 1790’larda İngiliz Oxford Sözlüğü terörizmin iki tanımına da yer vermiştir. Birinci tanımına göre terörizm, 1789-1794 yılları arasında Fransa’da iktidar olanlar tarafından yönetilen sindirme hükümeti; ikinci anlamına göre ise terörizm, kendisinden olmayanlara karşı terörle vurmak için tasarlanmış politika olarak tanımlanmıştır (Tilly, 2004, s. 8).

Rathbone ve Rowley (2002, s. 1) terörizmi, “*Newshorter Oxford English Dictionary*”e göre tanımlamaktadır. Bu sözlüğe göre terörizm tanımı, belirli siyasi hedeflere ulaşmak için bir topluluğu veya hükümeti zorlamak amacıyla sistematik şiddet ve tehdit uygulamaktır. Bu sözlük tanımında terörizm tanımı, sübjektif yargıların ötesinde belirli şartlar ve normatif yargılar içermektedir.

Diplomatlara yönelik bir sözlükte de terörizm, politik bir nedene dikkat çekmeye yönelik askeri harekâtın dışında düşünülen hedeflere ya da savaşçı olmayanlara, sivillere ve diğer kişilere karşı, onları kendilerine karşı mücadeleden uzaklaştırarak kendilerine katılmalarını sağlamak ve muhalifleri sindirmek amacıyla şiddet uygulamaktır (Freeman, 1994, s. 379).

Sözlük tanımlarından başka akademisyenler ve bazı önemli siyasi kişilikler de kendi düşüncelerine uygun terörizm tanımı yapmışlardır. Rand düşünce kuruluşunun kıdemli analizcilerinden Jenkins (1985, s. 2)’in Hava Kuvvetleri için hazırladığı raporda bir terörizm tanımlaması yapılmıştır. Bu tanıma göre terörizm, sonucunda siyasal ve sosyal değişikliklere vesile olan, halkta korku yaratan şiddet ve şiddet tehdidi olarak tanımlanmıştır.

Forst, *“Terrorism, Crime and Public Policy”* kitabında Gus Martin’in terörizm tanımına yer vermiştir. Bu tanıma göre terörizm, hücre bazlı ağların, siyasi maksatlı olarak askeri hedef niteliği taşımayan yumuşak hedeflere yönelik asimetrik şiddet içeren bir metottur. Bu tanımda terörizmin asimetrik tehdit özelliğine dikkat çekilmek istenmiştir. Bazı akademisyenler de kısa terörizm tanımlamalarıyla terörün karmaşıklığından sakınmışlardır. Yine Forst’un kitabında yer verdiği Khilnani, kısa terör tanımıyla literatürde yer alan biridir. Khilnani terörizmi, basit bir taktik rastgele şiddet içeren bir metot olarak tanımlamıştır (Forst, 2009, s. 3-5).

Neumann ve Smith (2008, s. 8) beraber yazdıkları *“The Strategy of Terrorism: How It Works and Why It Falls”* adlı kitabın girişinde bir terörizm tanımı vermişlerdir. Bu tanıma göre terörizm, belirli grupların siyasi davranışlarını etkilemek için sembolik fiziksel şiddet hareketlerinin kullanılması veya tehdit aracılığıyla belirli gruplar üzerinde korku yaratmaktır.

Whittaker(2002, s. 10)’in yazdığı *“Terrorism: Understanding the Global Threat”* isimli kitapta, sorumlu bir otoritenin gözünde ulusal ya da yerel anlamda terörizmle başa çıkabilmek için bir terörizm tanımının yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu düşünce içerisinde bu kitapta yazar bir terörizm tanımına yer vermiştir. Yazarın kitabındaki terörizm, toplumun geneli arasında korku aşılama ve siyasi, dini ya da ideolojik sonuçlar elde etmek için hükümetleri zorlamaya ve sindirmeye niyetleri olan devlet dışı gruplar ya da gizli kişiler tarafından tasarlanmış tehdit ya da şiddetin kullanılması olarak tanımlanmıştır.

Robertson, terörizmi siyasi bir strateji olarak görmüştür. Robertson(2007, s. 5)’a göre terörizm, bir hükümeti ikna etmek, spesifik bir politikayı değiştirmek için sivillere ya da sembolik hedeflere yönelik gruplar ya da bireyler vasıtasıyla şiddet kullanan siyasi bir stratejidir.

2005 yılında Kofi Annan terörizmi, bir nüfusu sindirmek ya da bir hükümeti ya da uluslararası bir teşkilatı herhangi bir eylemde bulunmaya ya da herhangi bir eylemden kaçınmaya zorlamak amacıyla sivillere ya da savaşıcı olmayanlara ciddi fiziksel zarar vermeyi ya da bu kişilerin ölümüne sebep olmayı amaçlayan her tür eylem olarak tanımlamıştır (Annan, 2005, s. 26).

İsrail’in eski başbakanlarından Benjamin Netanyahu ise terörizmi, silahlı eylemcilerin siyasal amaçlarına varmak için, sivilleri korkutmak ve gerekirse onlara zarar vermek amacıyla sivil halka karşı yönelttikleri saldırı olarak tanımlamıştır (Nassar, 2005, s. 17).

TASNİF DIŞI

Genelkurmay Başkanlığı Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi'nce (TMMM) 23-24 Mart 2006 tarihlerinde düzenlenen sempozyumda yaptığı açış konuşmasında dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök de terörizmin, propaganda yönüne de yer veren bir tanımlama yapmıştır. Sayın Özkök'e göre terörizm, hesaplı ve siyasal amaçlı bir şiddet biçimidir. Terörist eylemin yapıldığı yerden geniş bir bölgeye, bölgeden tüm dünyaya yayılan çirkin bir mesajdır (Özkök, 2006, s. VIII).

Prof. Dr. Ümit Özdağ'ın terör tanımı ise stratejik bir bakış açısını yansıtmaktadır. Özdağ'ın yaklaşımına göre terör, *"irrasyonel hareketler dizisi değil, zayıf olan bir politik örgütlenmenin kendinden daha güçlü politik örgütlenmeye taleplerini dayatmak için, bir mantık silsilesi çerçevesinde geliştirdiği şiddet olaylarının bütünüdür. Bu anlamda terör, politik-militer hareketlerin iktidara geliş için kullandığı metotlar bütünü olarak da adlandırılabilir. Özetle terör, zayıf olan politik hareketin demokratik çözüm yollarını dışlayarak şiddet uygulamasıyla toplumsal korkuyu ve yılgınlığı rakibin politik ve askeri mağlubiyetini hedefleyen stratejidir"* (TBB, 2006, s. 6).

Akademisyenlerin haricinde terörizmle mücadele etmek üzere görevlendirilen çeşitli resmi kuruluşlar da kendi görev tarzlarına uygun terörizm tanımı yapmışlardır. Örneğin; Amerikan ordusunun 1983 yılında yaptığı tanıma göre terörizm, siyasi maksatlara ulaşmak için saldırı sabotaj dâhil şiddet kullanımı veya şiddet kullanma tehdidi olarak tanımlanmıştır (Schmid ve Albert, 1998).

FBI da 1980 yılında bir terörizm tanımı yapmıştır. Bu tanıma göre de terörizm, siyasi ya da sosyal hedeflere ulaşmak amacıyla bir hükümeti ya da onun sivil nüfusunu veya nüfusun bir kısmını sindirmek, zorlamak için kişilere veya mallara karşı yasadışı şiddet veya güç kullanımı olarak tanımlanmıştır (FBI, 1980).

CIA ise terörizm tanımını, Title 22 of the US Code, Section 2656f'ye göre yapmıştır. Bu bağlamda CIA için terörizm bir etki yaratmak amacıyla devlet dışı gruplar ya da gizli ajanlar tarafından savaşı olmayan hedeflere karşı siyasi amaçlı kasıtlı şiddet olarak tanımlamıştır (CIA, 2007).

ABD Savunma Bakanlığı'na göre terörizm; çoğu kez siyasi, dini ya da ideolojik maksatlarla, hükümetleri ya da toplumları yıldırma, korkutma amacıyla kişilere veya mallara karşı yapılan yasadışı şiddet kullanma veya şiddet kullanma tehdidi olarak tanımlanmıştır (Nassar, 2005, s. 17).

TASNİF DIŞI

TMMM de bir terörizm tanımı yapmıştır. Bu kuruma göre terörizm “*hükümetleri ve toplulukları tehdit eden siyasi, dini ve ideolojik hedeflere yönelen kanunsuz bir şiddet eylemidir*”.

Terörizmi bir suç olarak niteleyen devletler de kanunsuz suç olmaz prensibiyle hareket ederek, terörist faaliyetlerde bulunan insanlara kanunlar önünde cezalandırabilmek için kanunlarında terörizm tanımları yapmışlardır. Örneğin; Bağımsız Devletler Topluluğu, terörizmi “*Kamu güvenliğine zarar veren, otoriteler tarafından karar alınmasını etkilemek ya da halkı terörize etmek amacıyla işlenen ceza hukukuna göre cezalandırılan ve aşağıdaki şekillerde gerçekleşen hukuka aykırı fiiller*:

- Gerçek ya da tüzel kişilere karşı şiddet veya şiddet tehdidi;
- Kişilerin hayatını tehlikeye atacak şekilde, mülk ve diğer maddi nesneleri yok etme ve bunları yok etme tehdidinde bulunma;
- Mülkiyete ciddi zarar verme ve topluma zararlı neticelere yol açma;
- Bir devlet adamı veya kamu yetkilisine, görevini sona erdirmeye amaçlı veya ondan öç almaya yönelik tehditte bulunma;
- Bir yabancı devlet temsilcisine veya uluslararası örgütün uluslararası korunan personeline ve bunların işyerleri veya araçlarına saldırma;
- Taraf devletlerin ulusal hukuklarında veya terörle mücadeleyi amaç edinmiş evrensel olarak tanınan hukuki enstrümanlarda terör olarak nitelenen diğer eylemler” olarak tanımlamıştır (Saraçlı, 2007, s. 1061).

Özellikle terör hareketlerinden çok çeken İngiltere’nin 1973 yılında yürürlüğe giren İrlanda Olağanüstü Durum Hükümleri Kanunu’nda terörizm, siyasi amaçlar ve kamuyu veya kamunun bir kesimini korku içerisinde bırakmak amacıyla şiddet kullanmak olarak tanımlanmıştır (EPT, 1973).

İngiltere’nin terörle mücadele yasası olarak bilinen “*Terrorism Act 2000*”de ise terörizm, siyasi, dini ya da ideolojik sonuçlara ulaşmak için hükümeti, toplumu ya da toplumun herhangi bir bölümünü belli bir yana zorlamak amacıyla şahıslara ve mülklerine ya da ikamet ettiği yere karşı yapılan ciddi şiddet kullanımı veya şiddet kullanımı tehdidinde bulunulması olarak tanımlanmıştır (The Terrorism Act, 2000).

ABD’nin çeşitli kuruluşlarının farklı terörizm tanımı olmasına rağmen, 11 Eylül saldırıları sonrasında hayata geçirilen *Patriot Act* olarak isimlendirilen Vatanseverlik Yasası’nda terörizm tanımında Code 18 USC Sec. 2331’e atıf yapılmıştır. Buna göre terörizm; ABD ceza kanunlarına ya da herhangi bir devletin ceza kanunlarına göre

TASNİF DIŞI

insan hayatını tehdit eden her faaliyet, sivil toplumu yıldırma ve zorlama, hükümetin politikalarını yıldırma ve zorlamayla etkileme veya hükümetin uygulamalarını kitle imha silahlarıyla, cinayetle veya kaçırma yoluyla etkileme niyetinin ortaya çıkması olarak tanımlanmıştır (The Patriot Act, 2001).

İngiltere ve ABD tarafından yapılan terörizm tanımları irdelendiğinde, günümüz koşullarına uygun ve işlevsel tanımlar olduğu görülmektedir. Tanımlarda eylemler, hedefler ve amaçların yanı sıra terörizmin hukuken kapsadığı alan ve kişiler de ortaya konularak, ceza hukuku açısından da netlik kazandırılmıştır.

İspanyol Yüksek Mahkemesi de 1997 yılında bir davaya bakarken bir terörizm tanımı yapmıştır. Bu tanıma göre terörizm, bireysel veya gizli bir örgüt adına yapılan, sürekli veya bir defaya mahsus olarak gerçekleşen ve devlete karşı güvensizlik, sosyal korku ve kamu barışının bozulması durumunu amaçlayan, sosyal ve anayasal düzeni kısmen veya tamamen yıkmayı hedefleyen planlı eylemler olarak tanımlanmıştır (AB, 2006, s. 2).

Terörizmle uzun zamandır mücadele eden Türkiye'nin de kendine özgü bir terör tanımı mevcuttur. Bu tanım, 3713 sayılı kanun olan *Terörle Mücadele Kanunu*'nda birinci maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre terör; *“cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler”* olarak tanımlanmıştır (TMK, 1991). Terörle Mücadele Kanunu'nda yer alan tanım; amaçları yönünden evrensel tarafı zayıf kalmıştır ve sadece iç terörü içeren dar bir kapsama sahiptir. Tanıma göre eylemler, Türkiye Cumhuriyeti'ni hedef almalı ve bir örgüt adına yapılmış olmalıdır. Kanunda terör suçlarının belirlenmiş olması, terörün gelişen enstrümanlarına uyum sağlama yönünden geri kalmaya müsait olmuştur ve terör tanımındaki şiddet, yıldırma ve cebir yöntemleri somutlaştırılmıştır.

Bu bölümde tapılan terör ve terörizm kavramlarının içeriği incelendiğinde, temelde aynı gibi gözüken tanımlar, aslında birbirinden farklıdır. Her kurum ve devletin yapmış olduğu tanımlar arasındaki ufak farklar, kavramların tanımlanması

yerine tanımlanmamasını sağlamıştır. Bu da, terörizmin tanımı sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu sorun ise, uluslararası arenada yeni sorunlar doğurmuştur.

(2) Terörizmin Tanımlanma Sorunu:

Terörizm geçmiş yıllardan bu yana, hem devlet kurumlarının, hem de akademisyenlerin üzerinde tartıştığı bir konudur. Fakat literatürde hala, terörizm konusunda ortak bir tanımlama yapılamamıştır. Her ne kadar şimdiye kadar ortak bir tanım oluşturulamasa da bu yönde çalışmalar, geçmişten günümüze devam etmektedir. Terörizm tanımı ilk defa Brüksel' de 26.6.1930'da yapılan Brüksel Ceza Hukukunu Birleştirme Konferansı'nda yapılmıştır. Bu konferansta, Varşova Metni'ne terör kelimesi eklenmiş, ölçü olarak da, *"ortak tehlike yaratabilecek nitelikte herhangi bir aracın kasten kullanılması"* kavramı getirilmiştir (Caşın, 2008, s. 147). Ekim 1933 tarihli Madrid Konferansı'nda terörizm, siyasi ve sosyal diye ikiye ayrılmış, sadece sosyal terörün tanımı verilmiştir. Bu tanımda, sosyal terörün cezalandırılacağı öngörülmüştür. Ağustos- Eylül 1935 tarihinde Kopenhag'da yapılan Ceza Hukukunu Birleştirme Kongresi'nde, SSCB de, ilk defa görüşlerini dile getirmiş ve kendi terörünü tanımlamıştır. Bu tanıma göre terör, *"Bir devlet başkanı ya da eşinin veya devlet başkanı ayrıcalığına sahip bulunan kişi veya eşlerinin, hükümet üyelerinin diplomasi muafiyetlerinden yararlananların, anayasal kuruluşların, yasama ve yargı organları mensuplarının hayat, beden tamamıyeti ve sağlıklarına yönelmiş kasti hareketler "* olarak nitelendirilmiştir. *Bir felaketi tahrik etme, içme sularını zehirlenme, kirletme, sari hastalıkları yayma, kamu hizmetleri veren tesisleri tahrip etme, kamuya açık yerlerde patlayıcı maddeler kullanma gibi hareketler* terör eylemi olarak kabul edilmiştir (Fendioğlu, 2000, s. 4).

En geniş terörizm tanımlaması ise, İslam Konferansı Örgütü tarafından yapılmıştır. Örgüt, terörizmi şöyle tanımlamıştır: saik ve kastına bakılmaksızın halkı terörize etmek; ona zarar verme tehdidinde bulunmak; halkın yaşamını, onurunu, özgürlüğünü, güvenliğini veya haklarını tehlikeye atmak; çevreyi, bir kamu hizmetini, kamu ya da özel mülkü zarara maruz bırakmak; işgal etmek veya el koymak; ulusal kaynakları veya uluslararası hizmetleri tehlikeye atmak; bağımsız devletlerin istikrarını, ülke bütünlüğünü, siyasal birliğini veya egemenliğini tehdit etmek amacıyla bireysel veya toplu suç planını gerçekleştirmek için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmaktır (İKÖ, 1999).

1999 yılında İslam Konferansı Örgütü'nün yapmış olduğu terörizm tanımına Birleşmiş Milletler daha yaklaşmamıştır. Başka bir terörizm tanımı da, Birleşmiş Milletler'den önce yürürlükte olan Milletler Cemiyeti'nce yapılmıştır. 9 Ekim 1934

tarihinde Marsilya'da Yugoslav Kralı Alexander ve Fransız Dışışleri Bakanı Laus Barthou'nun suikast sonucu öldürölmesinden sonra Fransa, Milletler Cemiyeti'ne başvurarak konunun araştırılmasını istemiştir. Bunun üzerine, Milletler Cemiyeti bünyesinde, 16.11.1937 tarihli "*Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Cenevre Sözleşmesi*" ile "*Milletlerarası Bir Ceza Mahkemesinin Teşkilı Hakkında Sözleşme Taslakları*" oluşturulmuştur. Sözleşme'nin nihai metninin 1. maddesinin 2. fıkrasında, bu sözleşmede kullanılan "*terör eylemlerinden*" maksadın, belirli kişileri veya bir grup kişiyi veya tüm toplumu panik ve dehşete sevk etmeyi amaçlayan veya dehşet yaratacağı tahmin edilen, devleti hedef alan cürüm niteliğindeki fiiller olduğu belirtilmiştir. Sözleşme'nin 2. maddesinde 1. madde kapsamında kalmak kaydıyla asıl terör eylemi niteliğinde olan fiiller tek tek sayılmıştır. Hukuk Literatürü'nde, Sözleşme'nin nihai metninde terörün bir tanımının yapıldığı kabul edilmektedir. Bu tanım, bugüne kadar ki milletlerarası sözleşmelerde ulaşılabilen tek tanım olma özelliğı göstermektedir. Fakat sadece bir ülkenin onayladığı anlaşma yürürlüğe konulmamıştır (Zafer, 2007).

Birleşmiş Milletler düzeyinde 1937 yılından bugüne kadar, uluslararası kabul görmüş bir tanıma ulaşılammış olduğundan dolayı, terörü değerlendiren genel bir anlaşma yapılamamış ve spesifik terör eylemlerini konu alan anlaşmalarla yetinilmiştir. Bugün uluslararası terörizmi önlemeye yönelik 12 evrensel anlaşma bulunmakta olup, bunlardan on tanesi sözleşme, diğer iki tanesi ise protokoldür (Saraçlı, 2007, s. 1066).

Avrupa Birliğı, terörizmi tanımlama konusunda, Birleşmiş Milletler'den daha fazla çaba sarf etmiştir. 11 Eylül, Londra ve Madrid saldırıları sonucunda 2002 yılında birçok uluslararası anlaşmayla terör ve terörizm yasaklanmış olmasına rağmen, Avrupa da resmi bir terörizm tanımı yapılmamıştır. Bu eksikliği gidermek amacıyla Avrupa Birliğı, terörle mücadelede üye devletler arasında tekdüzeliğı sağlamak ve terörle etkin bir mücadele gerçekleştirmek için 13 Haziran 2002 tarihinde bir "*Çerçeve Karar*" almıştır. Bu Çerçeve Karar'a göre terörizm;

Her üye devlet, kendi ulusal hukukuna göre tanımlanmış olan doğaları ve bağlamları gereğı;

- Halkı ciddi şekilde sindirme veya
- Bir devleti veya uluslararası örgütü bir eylemi işlemeye veya işlemekten kaçınmaya gayrimeşru olarak zorlama veya
- Bir ülkenin veya uluslararası örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik veya sosyal yapılarını ciddi şekilde istikrarsızlaştırma veya yıkma amacıyla işlenen

TASNİF DIŞI

bir ÷lkeye veya uluslararası örg÷te ciddi şekilde zarar verebilecek olan aŗağıda belirtilen kasti eylemlerin terörist suçlar olarak sayılmasının sağılanması için gereken önlemleri alacaktır:

- Ölüme sebebiyet verebilecek şekilde bir kişinin yaşamına saldırılar;
- Bir kişinin fiziksel bütünlüğüne saldırılar;
- Adam kaçıрма ya da rehin alma;
- Devlet ya da kamu imkanlarını, taşıma sistemlerini, bilgi sistemi de dahil olmak üzere altyapı imkanlarını, kıta sahanlığı üzerindeki sabit platformları, insan yaşamını tehlikeye atma veya büyük ekonomik kayba yol açma ihtimalinde kamusal mekanı veya özel mülkiyeti geniş çaplı yok etmeye neden olma;
- Uçaklar, gemiler ya da başka insan ve mal nakil araçlarını kaçıрма;
- Nükleer, biyolojik ya da kimyasal silahları ya da silah ve patlayıcıları üretme, bulundurma, edinme, nakil, sağılama ya da kullanma ile biyolojik ve kimyasal silahlara yönelik araştırma ve geliştirme;
- İnsan hayatını tehlikeye atacak şekilde tehlikeli maddeleri ortama salma ya da yangın, sel baskını veya patlamalara neden olma;
- İnsan hayatını tehlikeye atacak şekilde su, enerji veya diğıer temel doğağ kaynakların sunulmasına müdahale etme ya da bunu engelleme;
- Yukarıda sıralanan eylemlerden birini işleme tehdidinde bulunma, olarak tanımlanmıştır (AB, 2002).

Fakat Terörle Mücadeleye İlişkin Çerçeve Karar, tam anlamıyla yürürlüğe girmemiştir. Her ne kadar çerçeve karar, terörle mücadelede önemli bir adım olarak nitelendirilse de, üye devletlerin kendi iç hukuk düzenlerine aktarılması aşamasında birtakım ÷lkelerde anayasal problemler yaşanmasına engel olamamıştır. Çünkü çerçeve kararlar, bir konu hakkında üye devletlerin mevzuatlarının birbirine yakınlaştırılmasını amaçlamakta ise de, bu kararların iç hukuka ne şekilde aktarılacağı, üye devletlerin kendilerine bırakılmıştır. Bu nedenden dolayı terörle mücadelede alınan çerçeve kararların başarısı, üye devletlerin bu kararları özümseme kapasitesine bağığ kalmıştır (Kedikli, 2006, s. 68).

Sarıca(2007, s. 15)'nın tespitlerine göre literatürde 300'den fazla terörizm tanımlaması mevcuttur. Caşın kitabında (2008, s. 156), Schmid ve Jongman'ın 1988'deki çalışmalarına atıfta bulunarak, 1988 yılında 109 farklı terörizm tanımının

TASNİF DIŞI

yapıldığını belirtmiş ve yapılan tanımlarda üzerine vurgu yapılan noktaların frekanslarını bir Tablo-1 dahilinde açıklamıştır.

Tanımlarda vurgu yapılan noktalar	Frekans %
1. Şiddet, kuvvet	83.5
2. Siyasi	65
3. Korku ve terör	51
4. Tehdit	47
5. Psikolojik etki ve öngörülen reaksiyon	41.5
6. Kurban-hedef farklılaşması	37.5
7. Amaçlı, planlı, sistematik, organize hedefler	32
8. Savaş metodu, stratejik, taktik	30.5
9. İnsani sınırlara uymadan, normal dışı, kanun ihlali	30
10. Baskı, gasp, emre itaat	28
11. Umumi menfaat	21.5
12. Keyfilik, kişisel olmayan, rastgele karakter, gelişigüzellik	21
13. Siviller, savaşmayanlar, tarafsızlar, kurban olarak dışarıdakiler	17.5
14. Gözdağı verme	17
15. Kurbanların masumiyetinin vurgulanması	15.5
16. Grup, hareket, suçlu olarak örgüt	14
17. Sembolik menfaatler, diğerlerine örnek olma	13.5
18. Hesaplanamamak, öngörülemezlik, şiddetin beklenmezliği	9
19. Gizlilik, örtülü tabiat	9
20. Saygınlık, şiddetin karakteri ve savaşın dizini	7
21. Suçluluk	6
22. Üçüncü kişilere yapılan talepler	4

Tablo-1: Terörizmin Farklı 109 Tanımında Farklılık Unsurlarının Frekansı

Kaynak: Mesut Hakkı Caşın, Uluslararası Terörizm, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008, s.156.

Yapılan tanımlamalardaki belirsizlik, terörizm kelimesine esneklik kazandırmış ve bazı terör örgütleri kendilerini meşrulaştırmak için siyasal şiddet, anarşi ve gerilla savaşı kelimelerini terörizmle karıştırmak istemişlerdir. Bu gibi kavramların karıştırılması terörizmin tanımlanmasının önünde engel teşkil etmiştir. Bu sebepten dolayı bu kavramların da bu bölüm içerisinde açıklanması gerekmektedir.

Siyasal şiddet en geniş anlamıyla *“Amacı, hedefler ve kurbanlar seçimi, çevreleyen koşullar, uygulamaya koyuluşları ve etkileri siyasal anlam taşıyan veya taşıyabilecek yani toplumsal sistem üzerinde sonuçlar doğurabilecek bir uzlaşma durumunda ötekilerin davranışını değiştirmeye yönelik, karıştırıcı, yıkıcı, zarar verici eylemlerdir”* (Keleş ve Ünsal, 1982, s. 1). Terör içerik olarak içinde siyasal şiddeti barındırsa bile terörün siyasal şiddet olarak kabul edilmesi anlamsızdır. Çünkü siyasal terörizm literatürde; bireylere, gruplara, toplumlara ya da devletlere teröristlerin siyasi hedeflerini kabul etsinler diye korku ve dehşet salmak için, cinayet ve ortadan kaldırmanın sistematik kullanımı tehdidi olarak tanımlanmıştır (Caşın, 2008, s. 131). Çünkü terörün siyasal şiddet olarak kabul edilmesi terörü n masumlaştırılmasına ve terör örgütlerinin siyasal bir kişilik kazanmasına yol açmaktadır. Bunun en yakın örneği, günümüzde PKK’nın geçirmek istediği evrimde yatmaktadır. Bugün terör örgütünün siyasallaşma çabası hala tüm hızıyla devam etmektedir. Unutulmamalıdır ki; terör siyasal şiddetten öte, daha vahşi ve kural tanımazdır.

Anarşizm yapısı gereği temelde siyasi otoritenin olmadığı bir toplumsal yapıya ulaşmaya çalışmaktadır. Anarşi, siyasi otoritenin olmadığı düzeni sağlamak için kötülüklerin kaynağında bulunan devletin ortadan kaldırılması gerektiğine inanmaktadır. Anarşistler hedeflerine ulaşabilmek için suikastlar, bombalar ve tedhişçilik eylemlerine ağırlık vermişlerdir. Bu durum, halkın gözünde *“anarşi”* sözcüğünün *“şiddet”* ile eşanlam kazanmasına yol açmıştır. Aslında anarşistlerin sadece küçük bir azınlığı devrimci bir strateji olarak teröre başvurmuş ve bunu da, 1890’larda yaşanan yoğun umutsuzluk döneminde, pek çok gösterişli bombalama ve siyasal cinayetler yoluyla gerçekleştirmiştir. Çoğu kez şiddetle anılan bu akım, tarihsel anlamda öteki siyasal öğretilerden çok daha az şiddet kullanmıştır (Caşın, 2008, s. 247-249). Günümüzde yapılan terör eylemlerinde veya tanımların bazılarında belirtilen kurban-hedef farklılaşması ve terörizmin siyasi amaçlar için yapılıyor olması, anarşizmin terörizmden farklı olarak konumlandırılmasına yol açmıştır.

Terörizm, gerilla savaşı ile de karıştırılmaktadır. İspanyolcada “*küçük savaş*” anlamına gelen gerilla savaşı, insanlık kadar eski bir savaş türüdür. Bu terimin medya, politikacılar hatta akademisyenlerce dikkatsizce terörizmle eşanlamlı olarak kullanılması, terörizmin tanımı hakkında kafa karıőıklığına ve gerilla savaşı kavramının olumsuz bir anlam yüklenmesine sebep olmaktadır. Terörizm, strateji olarak gerilla savaşı taktiklerini kullanmaktadır. Ama terörizm ile gerilla savaşı arasındaki en büyük fark; gerilla, teröristin aksine belli bir bölgede fiziksel kontrol sağlamaktadır. Bu kontrol kısmi de olabilmektedir. Geceleyin gerilla, gündüz hükümet güçleri bölgeye hâkim olsa da, gerillanın amacı; kurtarılmış bölgeler tesis etmektir ve kurtarılmış bölgede gerilla, düzenli orduya geçmek için çabalamak amacındadır. Terörizm ile gerilla savaşı arasındaki diğerk fark ise, her iki grubun teşkilat yapılarındaki farktan kaynaklanmaktadır. Gerilla, askeri teşkilatlanmaya sahiptir. En az müfrezeden bölüğe kadar, bazen tugay seviyesinde savaşı yürütürler ama terör örgütleri oldukça küçük birlikler halinde faaliyet gösterirler. Çünkü terör örgütleri, patlayıcı yerleőtirmek, rehine almak için en az 5 kiőı, en fazla 40-50 kiőıyla faaliyetlerini yürütürler. Teröristler üniforma giymezler ama gerillalar üniforma giyerler (Merari, 2007, s. 21-26). Terörizmin hedefinde savaşçı olmayan hedefler de vardır ama gerilla savaőında hedef aktif askeri nitelikli hedeflerdir. Bu ayrımın yapılabilmesi amacıyla konvansiyonel savaş, gerilla savaşı ile terörizm arasındaki diğerk farklar, aşağıdaki Tablo-2’de ayrıntılı olarak ortaya konmuştur.

	Konvansiyonel Savaş	Gerilla Savaşı	Terörizm
Birlik Seviyesi	Büyük(ordu, kolordu, tümen)	Orta (müfreze, bölük, tabur)	Küçük (genelde 10 kişiden az)
Silahlar	Ağır askeri donanım	Çoğunlukla piyade tipi hafif silahlar fakat bazen topçunun bölümleri de kullanılır.	El yapımı silahlar, el yapımı bombalar, tüfekler
Taktikler	Müşterek Operasyonlar	Komando tipi	Adam kaçırma, suikastlar, araba bombalama, rehine alma...vs.
Hedefler	Askeri birlikler, endüstri ve ulaşım altyapıları	Çoğunlukla; askerler, askeri tesisler, polis teşkilatı ve yönetimdeki kişiler	Devlet sembolleri, siyasi muhalifler ve geniş halk kitleleri
Niyetlenen Etki	Fiziksel yıkım	Düşmanı fiziksel olarak yıpratma	Psikolojik baskı
Hedefin Kontrolü	Evet	Evet	Hayır
Üniforma	Evet	Sıklıkla giyer	Hayır
Savaş Bölgesinin Tanımlanması	Savaş tanımlanmış coğrafi alanla sınırlıdır.	Savaş ihtilafı ülke ile sınırlıdır.	Tanımlanmış bir alan söz konusu değildir. Her yerde sürdürülür.
Uluslararası Hukukta Meşruiyet	Evet	Evet	Hayır
İç Hukukta Meşruiyet	Evet	Hayır	Hayır

Tablo-2: Terörizm, Gerilla Savaşı ve Konvansiyonel Savaş'ın Karakteristiği

Kaynak: Ariel Merari, Terrorism as a Strategy of Insurgency, London, University of California Press, 2007, s.26.

Terörizmin kabul edilen ortak bir tanımının olmaması, dolayısıyla terörizmin insanlarda ve devletlerde algılama farklılığı oluşturduğu, literatürde kabul edilen bir gerçek olmuştur. Bu sebepten dolayı bazı akademisyenler, terörizmin tanımlanması gerektiğini vurgulamışlardır (Gibbs, 1989, s. 329). Böylece yapılacak olan tanımla; terör eylemini gerçekleştiren kimselerin, herkes tarafından da terörist olarak algılanmasının önü açılmış olunacaktır. Dolayısıyla bir devletin terörist olarak tanımladığı bir kişinin ya da grubun başka bir devlet tarafından özgürlük savaşçısı ve benzeri kavramlarla tanımlanabilmesinin önü kapanmış olacaktır (Yeniçeri ve Dönmez, 2008, s. 94).

Terörizmin tanımlanamamasının bir sebebi de; terörizm kavramının, kelime anlamından çok daha farklı boyutları kapsamasıdır ve bu durum terörizmin farklı disiplinlerde farklı tanımlanmasına yol açmaktadır (Çaşın, 2008, s. 120). Örneğin; ABD Savunma Bakanlığı, FBI ve Patriot Yasası'nda terörizmin tanımı aynı değildir. Her kurum kendisine göre işlevsel bir tanımlama yapmıştır.

Terörizm kavramının, insanlar ve toplumlar üzerinde yarattığı algılama farklıdır. Örneğin Jenkins'e göre; bazı hükümetler, hükümet karşıtı gruplar ya da siyasi muhalifler tarafından işlenen her türlü hareketi "*terörizm*" olarak nitelemişlerdir (Jenkins, 1985, s. 3). Bazen hükümet dışı gruplar, hükümet tarafından kendilerine uygulanan kısıtlamaları "*devlet terörü*" olarak adlandırmışlardır (Jenkins, 1980, s. 3). Sonuç olarak; terörizm konusunu araştıranların konumu ve eğilimleri ile devletlerin çıkarları doğrultusunda bazı terör olaylarını meşrulaştırma veya gayrimeşru hale getirme çabaları, terörizmin evrensel tanımının yapılmasını engellemiştir (TBB, 2006, s. 18). Bu kanının doğruluğu, ABD'nin yapmış olduğu terörizm tanımında ve BM'nin terörizme karşı yapmış olduğu sözleşmelerde de görülmektedir. ABD'nin tanımına göre terörizm, bir etki yaratmak amacıyla devlet dışı gruplar ya da gizli ajanlar tarafından savaşçı olmayan hedeflere karşı siyasi amaçlı kasıtlı şiddet olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre terörizm suçunu, sadece devlet dışı gruplar ve gizli ajanlar işleyebilmektedir. Sonucunda savaşçı olmayan insanlar ölse bile devletlerin yapmış oldukları siyasi şiddet, terörizm tanımının dışında tutulmuştur. Bir anlamda devlet terörizmi yok sayılmıştır. Böylece ABD'nin Nagazaki ve Hiroşima'ya attığı atom bombaları ve Hitler'in yapmış olduğu soykırımın, terörizm olarak nitelenmesinin önüne geçilmiştir (Ruby, 2002, s. 11). BM düzeyinde yapılan anlaşmalarda da terörizm yapan aktörler, ABD'deki gibi sadece devlet dışı aktörleri kapsamıştır. Böylelikle devletlerin bu türden doğrudan ve/veya dolaylı faaliyetleri kapsam dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla denebilir ki; devlet destekli terör, uluslararası terör anlaşmalarınca tanımlanmamıştır. Örneğin, Bombalamalar Sözleşmesi

“...silahlı kuvvetlerin faaliyetleri...bu Sözleşmenin ilgi alanı dışındadır ve resmi görevlerinin ifasında devletin askeri kuvvetlerince gerçekleştirilen faaliyetler bu Sözleşme’nin dışındadır” demek suretiyle Sözleşme, terör faaliyetlerinin faillerini devlet dışı aktörlerle sınırlandırmıştır (Saraçlı, 2007, s. 1069).

Terörizmin herkes tarafından kabul edilebilir bir tanımının olmamasının diğer sebeplerinden biri de, terörizmin esas olarak ulusal bir mesele olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü bir terörist örgütün kaynağı, organizasyonu, destekçileri, eylem alanı, etkileri ne kadar uluslararası bir mahiyet arz ederse etsin, nihayetinde o terör örgütünün hedefinde belirli bir devletin temsil ettiği düzen bulunmaktadır. Terörizm resmi açıklamalarda insanlığın ortak meselesi, uluslararası düzeni bozan bir felaket olarak nitelendirilmesine rağmen, sonuç itibarıyla asıl zararını hedef aldığı devlete ve onun menfaatlerine vermektedir (Urhal, 2009, s. 277). Bu da terörizmin (her ne kadar sınıraşan kavram olarak gözüксе de) ulusal bir sorun olarak ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Terörü tanımlama konusunda yapılan çalışmalar başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen bazı çevreler hala terörün tanımlanmasını istemektedir. Burada güdülen amaç ise, terör eylemlerini diğer eylemlerden ayıran unsurların belirlenmek istenmesidir.

Uluslararası ortamda yapılamayan tanımlamanın sonucu olarak, suç tanımlamak için devletlerin yasa koyucuları, iki ayrı yola başvurmuşlardır. Fakat başvurulacak yollar bile terörizmi tanımlamak için hala yeterli değildir. Bu yollardan biri, terör suçu altında bir suç tanımı yapmaktır. Böyle bir tanımlama, belirli özellikleri içeren tüm fiillerin, terör suçu kapsamında cezalandırılması sonucunu doğurmaktadır. Bu konuda en büyük sorun ise, yurtdışına kaçan terör suçlusunun iadesinde yaşanacaktır. Diğer bir yol ise; önce yasa koyucunun terörü tanımlamasıdır. Böylece bir eyleme terör vasfı veren unsurların ortaya konulması amaçlanmıştır. İkinci adım olarak, yasa koyucu bu yöntemle hangi tipik suçların terör sayılabileceğini belirlemelidir. Son adım olarak; terör tanımındaki unsurlarla birleştiğinde terör suçu şekline dönüşecek olan ve ceza yasalarında tanımlanmış olan suçlar kanunda liste halinde sayılmalıdır. Bu yöntemin de zayıf tarafı mevcuttur. Bu da, zamanla terörizmin kullanacağı enstrümanlardaki değişikliklerin bu tanım tarafından karşılanamayacak olmasıdır (Zafer, 2007). 2005 yılında dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek’in vermiş olduğu beyanat bu soruna işaret etmektedir (Çiçek, 2005).

Terörizmin zaman içerisinde geçirdiği evrim de, terörizmin tanımlanmamasının bir nedeni olmuştur. Örneğin Fransız İhtilali sırasında baskı rejimini tanımlamak için kullanılan terörizm tanımı, bugün ise 11 Eylül saldırılarından sonra radikal din sömürsünden kaynaklanan terörizm tanımına kaymıştır (Büyükanıt, 2007, s. XIII). Bu sav, geçmişte terörist ilan edilen Yaser Arafat ve Mandela gibi isimlerin bugün devlet başkanlığı yapmalarının arkasındaki sebeplerden birini oluşturmaktadır.

Devletlerarası ilişkilerde rekabetin esas olması ve bazı devletlerin hedefindeki devletleri zayıflatmak için terörizmi kullanmaları, uluslararası arenada terörizm için oluşturulacak tanımlamanın başarısızlığa uğramasına yol açmıştır. Sayın Büyükanıt'a göre günümüz koşullarında bir ülkeyi zayıflatmak için kullanılan askeri seçenekler fayda-maliyet analizi çerçevesinde tercih edilmemektedir (Büyükanıt, 2003, s. XIX). Bu yargılar, ortak bir tanım yapılamamasının nedeni olarak terörizmin analitik bir araç olmaktan öte ideolojik bir silah olmasına bağlayan bazı akademisyenleri doğrular niteliktedir (Turk, 1982, s. 120).

Gibbs'in aksine bazı akademisyenler de evrensel ölçekte kabul gören bir tanım yapılmasının çok önemli olmadığını söylemektedirler. Bu düşünceyi savunanlara göre; zaten böyle bir tanımın yapılması imkânsızdır. Çünkü günümüz devletleri, ulusal çıkarları adına terörü bir silah olarak kullanmaktan vazgeçmemekte ve terörizmin dinamik değişken yapısı, bir tanımın statik kalıplarına hapsedilememektedir. Bu sebeplerden dolayı bu düşünceyi savunanlar, bu konudaki uluslararası çabaların terörizmin açıklanmasına, izah edilmesine yönelik olması gerektiğini savunmuşlardır (TBB, 2006, s. 15). Bu konuda Zafer de tanımlamaların, amaç değil düşünceye yardımcı araçlar olduğunu söyleyerek bu kanıya destek vermiştir (Zafer, 2007).

Özet olarak günümüzde uluslararası sistemde, terörizmin devletlerin siyasal yapısını tehdit eden saldırgan ve yıkıcı suç karakteri; tek başına bu olguyu açıklamakta yetersiz kalabileceği literatürde kabul edilen bir gerçektir. Nitekim terör eğer hedef kitle veya rejime karşı kullanılabilen devrimci ya da radikal ölçekli organize bir hareket ise; sembolik olarak gerilla harbiyle karıştırılmaktadır veya siyasal amaçlı savaş tarzı ise, bu defa terörün uluslararası sistemde bir silah olarak kullanıldığının kabul edilmesi de gerekli olabilmektedir. Terör eylemlerinin psikolojik ve taktik açıdan kullandıkları motivasyon unsurları arasında meşruiyet ve haklılık iddialarının da yer aldığı görölmektedir. Meseleye teorik açıdan daha derinden bakıldığında, teröristlerin gerek planlama ve propaganda safhalarında, gerekse terör saldırılarının eyleme geçiş süreçlerinde, mevcut adaletsizliklere son verebilmek için hedefteki devlet veya örgütlere saldırdıkları ve bu sebepten dolayı kamu vicdanında

söz konusu saldırılarına destek zemini oluşturan haklılık arayışlarını sürdürmeleri terör kavramı üzerinde genel bir tanımlama yapmayı zorlaştırmaktadır (Caşın, 2008, s. 123). Fakat çok boyutlu ve birçok akademik alanı ilgilendiren terörizm, her alanın kendi bakış açısı yönünden tanımlanabilme ve bu tanımların işlevsel bir özellik taşıyabilme şansı vardır. Bu sebeple Türkiye'nin koşulları ve tezin kapsamı bakımından, bazı eksiklikleri olsa bile, Terörle Mücadele Kanunu'nda yapılan terör tanımı, ihtiyacı şimdilik karşılamaktadır.

Unutulmamalıdır ki; terör kavramının ortak bir tanımın yapılamamış olması, sanılanın aksine, mevcut işbirliği fırsatlarının oluşturulmasına ve bu fırsatlardan yararlanılmasına engel oluşturmamaktadır. INTERPOL, Europol ve bazı devlet üstü kurumların terörizm konusundaki ortak çalışmaları buna örnek oluşturmaktadır.

(3) Terörizmin Tarihsel Arka Planı:

Terörizmin tarihsel arka planına bakıldığında literatürde başlangıç noktası olarak farklı noktalar ele alınmıştır. Başlangıç noktaları genelde terör kavramının nasıl tanımlandığına göre de değişmektedir. Örneğin literatürde bazı kaynaklara göre ilk terör, kutsal kitaplarca ilk insan kabul edilen Hz. Adem'in oğullarından Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesi olarak görülmüştür (Şenocak, 2006, s. 27; Başeren, 2008, s. 1).

Bir başka kaynakta da terör kelimesinin başlangıcı olarak, Mezopotamya'nın ilk medeniyetlerine atıf yapılmıştır. İlk Mezopotamya imparatoru olan Akadlı Sargon'un ülkesini kuruş biçimi ve ilk antik askeri imparatorluk olan Asurluların kralı Assurnasipal tarafından işgal ettiği yerlerde isyan edecekler üzerinde yapacağı uygulamaların, bir taşın üzerine yazılarak belirtilmiş olması bazı akademisyenlerce terörün ilk örnekleri olarak kabul edilmiştir. Daha sonra kurulan imparatorluklar veya devletler, terörü halkı köleleştirmek ve itaatlerinin bir garantisi olarak kullanmaya başlamışlardır (Chaliand ve Blin, 2007, s. VII; Skoll, 2007, s. 107).

M.Ö 73-66 yılları arasında Filistin'de Romalılara karşı direnen ve Zealot adı verilen Yahudi militanlar tarafından kurulan "*Sicarii*" adlı dinci grup literatürde ilk terör örgütü olarak kabul edilmektedir. Bu grubun eylem tarzı, vur-kaç ve suikast eylemleri olmuştur ve bu grup eylemlerini, mesajlarını daha geniş bir kitleye ulaştırabilmek için kalabalık yerlerde gerçekleştirmiştir (Whittaker, 2002, s. 13-14).

Siyasi amaçlı ilk terör olayı Sezar'ın öldürülmesi olarak (Caşın, 2008, s. 225) literatürde gösterilse de; Sicariilerden sonra ilk siyasi amaçlı diğer bir terör örgütü ise, 11'inci yüzyılda ortaya çıkan 13'üncü yüzyılda Moğollar tarafından ortadan kaldırılan, liderliğini Hassan Sabbah'ın yaptığı bir tarikat olan "*Haşîşiler*"dir.

Eylemlerinin hedefi, İslam halifeleri, Haçlı orduları ve onun yöneticileri ile devrin ileri gelen devlet memurları ve valilerden oluşmuştur (Caşın, 2008, s. 232-233; Whittaker, 2002, s. 14; TBB, 2006, s. 29).

Orta Doğu'nun haricinde, bugünkü Hindistan topraklarında da terör hareketlerine rastlanılmıştır. Hindistan'da 13'üncü ve 19'uncu yüzyıllar arasında etkin olan “*Thug*” adlı dini terör örgütü, “*Kali*” adlı tanrıları için insanları boğarak öldürmüştür. İngiliz sömürge yönetimi sırasında, bu örgütün varlığına son verilmiştir (Chaliand ve Blin, 2007, s. 5; TBB, 2006, s. 30; Whittaker, 2002, s. 14).

Tarihteki bu üç terör örgütü irdelendiğinde, eylemlerinde öldürmek için kullanılan yöntemler bakımından dini amaçlı sistematik ritüel öldürme şekilleri olduğu görülür. Bu dönemde terör dini amaçlı olmuştur ve terör kelimesi cinayetler ve suikastlar odağında tanımlanmıştır (Cooper, 2004, s. 35; Chaliand ve Blin, 2007, s. 5). Bu örgütler, meşruluklarını dini temeller üzerine kurmuşlardır ve kendilerine taraftar toplamışlardır. Zaten meşruiyet, günümüzün en adaletsiz ve kanlı diktatörleri için bile geçmişteki gibi hala merkezi bir sorundur (Fukuyama, 1999, s. 32). Ayrıca geçmişteki örneklerde ve kutsal kitaplarda anlatılan hikayelerde adaletsiz yönetimlere karşı şiddetin kullanılması yönünde sayısız örneklerin olması, terörün ama özellikle radikal dini terörün tarihsel bir fenomen olarak algılanmasına yol açmıştır (Chaliand ve Blin, 2007, s. 2; Nassar, 2005, s. 27).

Döneminin bir diğer önemli siyasi terör örgütü; Çin'de kurulan “*Beyaz Nilüfer Cemiyeti*”dir. Bu cemiyet Çin'de, 10'uncu yüzyılda, Tang Hanedanlığı'nın son döneminde ortaya çıkmıştır. Bu örgüt 1368'de, Ming Hanedanlığı'nın kurulmasına yardım etmiştir. Quing Hanedanlığı bütün Çin'i 1644'te yönetmeye başladığında bu örgüt, Ming Hanedanlığı'nı yeniden tesis etmeye yönelik terör eylemlerine başvurmuştur. Bu örgüt varlığını günümüze kadar korumuştur ve bugün Triadlar olarak bilinen Çin organize suç örgütünün kökenlerinden birini oluşturmaktadır (Southwell, 2009, s. 103).

Literatürde bugünkü anlamıyla *terör* kelimesinin Batı'da siyasal bir kavram olarak ortaya çıkması, Fransız İhtilali ile gerçekleşmiştir. Bu kelime, bu dönemde özellikle 1793 ve 1794 yılları arasında, ihtilalin iç düşmanlarına karşı uyguladığı hareketler olarak tanımlanmıştır. “*Reign of Terror*” olarak adlandırılan bu dönemde gerçekleştirilen infaz sayısı; resmi kayıtlara göre 17000, resmi olmayan rakamlara göre ise 23000'den fazladır (Tilly, 2004, s. 8; Cronin, 2002-2003, s. 34; Rathbone ve Rowley, 2002, s. 1; Skoll, 2007, s. 108; Cooper, 2004, s. 36) ve bu durum devlet terörü kavramının yaratıcısı olmuştur (Whittaker, 2002, s. 14; TBB, 2006, s. 31;

Merari, 2007, s. 16). Bu yöntem 1930'larda, Nazi Almanyası, Faşist İtalya ve Stalinci Rusya tarafından da kullanılmıştır (Forst, 2009, s. 3; Nassar, 2005, s. 15).

Terörizmin tarihsel arka planının genişliği, terörizmi incelerken bazı devrelere bölünmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Çünkü yapılan terörizm tanımları, bir bütün olarak terörizmin gelişmesini kapsamamaktadır. Bazı akademisyenlere göre eski çağlarda terörizm olarak nitelendirilen hareketler dini nitelik taşıırken, Fransız İhtilali ile ortaya çıkan terörizm kavramı daha seküler bir özellik taşımaktadır (Whittaker, 2002, s. 15).

Türkiye Barolar Birliği'nin yayınladığı *“Türkiye ve Terörizm”* adlı kitapta, terörizmin tarihsel arka planı, belli çağlarda terörizmin taşıdığı anlamlara göre incelenmiştir. Söz konusu kitap bu kapsamda terörizmi *“Eski Çağlarda Terörizm”* olarak incelemeye başlamış ve bu çağı 1789 Fransız İhtilali ile bitirmiştir. Terörizmin Fransız İhtilali ile başlayan Soğuk Savaş'ın başlangıcına kadar geçen zaman dilimindeki bölümünü *“Devrimci Terörizm Çağı”* olarak nitelemiştir. Kitap, 3'üncü evre olarak terörizmi, *“Terörizmin Soğuk Savaş Dönemi”* olarak adlandırmış, bu evrenin başlangıcını Soğuk Savaş'ın başlaması, bitişini ise 1990'lı yıllarda Sovyetlerin dağılması olarak belirlemiştir. Son olarak kitap, 1990'lı yıllardaki Sovyetlerin dağılmasından günümüze kadar geçen dönemi ise, *“Terörizmin Küresel Asimetrik Tehdit Dönemi”* olarak adlandırmıştır (TBB, 2006, s. 27-66).

Terörizm, korku ve dehşet yaymak olarak değerlendirildiğinde epey eskilere götürülebilir. Ama stratejileri bakımından modern çağın bir ürünü olarak değerlendiren terörizm, Bal'a göre üç ayrı dalga olarak incelenebilmektedir. Bal, l'inci dalgada, 19'uncu yüzyılda terörün oluşum ve kaynağı olarak daha çok işçi direnişi ve işçi hareketlerini terör olarak isimlendirmiştir. Her ne kadar 20'nci yüzyılda yaşanan bağımsızlık hareketleri genel olarak ayrılıkçı terör dalgalarını ön plana çıkarsa da, Bal Soğuk Savaş Dönemi'ni ikinci dalga olarak belirlemiştir. Bu dönemde iki kutbun devletleri, karşılıklı savaşları göze alamadığından, düşman olarak gördükleri taraflara karşı mücadele eden terör örgütlerini farklı şekillerde desteklemişlerdir. Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşananların sonucu olarak ortaya çıkan başta *“İslami terör”* olarak adlandırılan fakat ilerleyen dönemlerde *“küresel terör”* olarak isim değiştiren dönemi Bal, üçüncü dalga olarak tanımlamıştır. Bu dönemde, Soğuk Savaş döneminde kendilerini, taraftarı oldukları devletlerin şemsiyesi ve yardımı altında güvende hisseden ve her türlü yardımı alan terör örgütleri, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte adeta açıkta kalmışlardır ve ABD'nin ben merkezli politikalarına karşı tepkisel süreci başlatmışlardır. Bu defa devletler ön

planda değildir; tabandan gelen örgütler ön plana geçmeye başlamıştır (Bal, 2006d, s. 9-10).

Rapoport da terörizmin tarihsel arka planını, Bal'ın aksine dört dalga halinde incelemiştir. Bu dalgaları; imparatorlukların dağılması, anti-kolonyal, yeni sol ve anti-batıcılık olarak belirlemiştir.

Rapoport birinci dalga olarak, Narodnaya Volga hareketinin başlamasını almıştır. Bu hareket terörü, toplumda radikal bir dönüşümün sağlanması bakımından geçici bir zorunluluk olarak görmüştür. Bu hareket, toplumda bilincin yükselmesi için sembolik nedenlere dayalı kurbanlar seçmiştir. Bu kurbanlardan biri, Çar II'nci Alexander'dır (Rapoport, 2001, s. 419). Cronin de bu hareketin ABD'de, Avrupa'da, özellikle eski Osmanlı topraklarında bir dizi terör hareketinin temelini oluşturduğunu söylemiştir. İmparatorlukların dağılımına neden olan I'inci Dünya Savaşı'nın başlangıcının sebebi olarak gösterilen Arşidük Franz Ferdinand'ın 28 Haziran 1914 tarihinde uğradığı suikastın temelinde bu oluşumu görmüştür (Cronin, 2002-2003, s. 35).

Rapoport ikinci dalga olarak adlandırılan anti-kolonyal dalganın başlangıcını 1920 yılında *"İrlanda Kurtuluş Ordusu"* (IRA) kurulması olarak görmüştür ve 1960 yılında bu dönemin bittiğini belirtmiştir. Bu dönem içerisinde ulusal self determinasyon ön planda olmuştur. Şehitlik kavramı zayıflamış; politik figürler hedef olmaktan çıkmıştır. Bu dönemde terörist gruplar; polislerin sızmasını engelleyecek şekilde hücre biçiminde yapılanmıştır. Bu dönemin terörist örgütlerinin hedefi; polisler, devletin gözü kulağı olan kişiler ve askeri tesisler olmuştur. FKÖ ve IRA gibi terörist örgütler, eylemlerinde gerçekleşen sivil kayıpları sınırlandırma yoluna gitmişlerdir. Bu dönemde terör örgütlerinin gerilla teknikleri kullanması, devlet terörüne karşı faaliyet yürüttüklerine dair basında yer alan açıklamalar, terörist örgütlere politik kazançlar getirmiştir ve bazıları özgürlük savaşçısı olarak tanımlanmıştır. Bunun sonucu olarak; asker, gerilla ve terörist kavramları arasındaki çizgiler kaybolmaya başlamıştır (Rapoport, 2001, s. 420).

Rapoport üçüncü dalganın başlangıç noktası olarak, Vietnam Savaşı'nı görmüştür. Vietkonglar'ın Amerikan modern teknolojisine karşı yürüttükleri etkili terör, Batı'nın kalbini yaralamıştır ve bunun sonucu olarak ilk dalgayla kıyaslanabilecek bir devrimci kültür ortaya çıkmıştır. Bu dönemde İtalyan Kızıl Tugaylar, Alman Kızılordu Fraksiyonu, Fransız Direct Action Sovyetler tarafından örtülü olarak desteklenmiştir. Bu dönem, devrimci örgütler kadar ayrılıkçı örgütlerin ortaya çıkmasına da vesile olmuştur. Örneğin; ETA, ASALA ve Korsika Milli

Bağımsızlık Cephesi (FLNC) bu dönemin ürünleri olmuştur. Literatüre ilk olarak “uluslararası terörizm” kavramı, bu dönemde girmiştir. Uçak kaçırma, adam kaçırma eylemleri; terörist faaliyetler olarak, bu dönemde ortaya çıkmıştır. Rehine pazarlıkları, bu döneme damgasını vurmuştur. 1979’da Aldo Moro’nun Kızıl Tugaylar’ca öldürölmesi, 1972’de Münih Olimpiyatları’ndaki katliam ve 1975’te OPEC bakanlarının Viyana’da kaçırlması, döneme damga vuran olaylar olmuştur (Rapoport, 2001, s. 420-421).

Rapoport son dalga olarak belirlediğı Anti-Batıcılık’ın başlangıcı olarak, 1979 İran İslam Devrimi’ni görmüştür. Fakat Rapoport’a göre “*Anti- Batıcılık*”, Bal’a göre “*Küresel Terör*” ve TBB’ye göre “*Terörizmin Asimetrik Çağı*” olarak adlandırılan bu bölüm, tezin ana konularından biri olan istihbarat odaklı kolluk anlayışının doğmasına yol açtığı için ayrıntılı olarak “*Terörizmin Küreselleşmesi*” bölümünde ele alınmıştır.

(4) Terörizmin Unsurları:

Terörizm konusunda yapılan çeşitli tanımlamalarda akademisyenler ve kurumlar terörizmin bazı özellikleri konusunda çeşitli fikirler öne sürmüşlerdir. Çünkü bu özelliklere dayalı olarak terörizmi tanımlayabileceklerini düşünmüşler ve onu oluşturan unsurları ortaya çıkartmaya çalışmışlardır. Başka bir deyişle; bu konuyla ilgilenenler yaptıkları terörizm tanımlarında kendileri için önemli gördükleri özellikleri vurgulamışlardır. Bu vurgulamalar sonucunda devletler de terörizmi bir suç olarak ortaya koyabilmek için hukukçuları vasıtasıyla terörizmin özelliklerini belli unsurlara dayandırmaya çalışmışlardır. Çünkü hukukta terörizmin özellikleri belirlenmeden bir terör suçu tanımı yapılamamaktadır. Suç tanımının yapılabilmesi için suçun belli unsurları içermesi ve bu unsurların kanunda belirtilmesi gerekmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalarda da çeşitli akademisyenler ve kurumlar, terörizmin özellikleri konusunda farklı fikirlere sahip olmuşlardır.

“*Encyclopedia of Terrorism*”de terörizmin özelliklerini belirtirken şiddet hareketi, korku havasının yaratılması, masum kurbanlar, siyasi amaçlar veya nedenler ile eylemlerin herkes tarafından bilinmesi gibi özelliklere vurgu yapmıştır (Combs ve Slann, 2007, s. 320-321).

“*Terrorism: Origins and Evolution*” isimli kitapta da benzer terörizm özellikleri mevcuttur. Bu kitap, şiddetin, siyasi amaçlar için gerçekleştirilmiş olmasını şiddetin diğer türlerinden ayırt edilmesi için anahtar bir özellik olarak belirtilmiştir. İkinci olarak şiddet veya inanılacak bir şiddet tehdidi üzerinde durulmaktadır. Bu özellikte terörizmin şiddetle icra edildiğı veya teröristlerin uygulamak istedikleri şiddeti

uygulayabilecekleri imkân ve kabiliyete sahip olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Üçüncü özellik olarak teröristlerin gerçekleştirdikleri eylemlerde ses getirmek istedikleri ve bunun için eylemlerinde bir izleyici grubuna ihtiyacı olduğu ortaya konulmuştur. Çünkü teröristler, bu izleyici grubuna devletin vatandaşlarını koruyamadığını kendilerince ispatlayarak, çeşitli yerlere mesaj vermeye çalışmaktadırlar. Böylelikle terör örgütleri, psikolojik savaş yürüterek hem kendi propagandalarını yapma fırsatı bulurlar hem de toplumda korku üretirler. Kitap, önemli özelliklerden biri olarak organizasyonun üzerinde de durmuştur. Çünkü kitapta, kapsamlı ve etkisi büyük olan bir eylemin ancak bir organizasyon içerisinde gerçekleşebileceği vurgulanmıştır. Kitabın üzerinde durduğu özelliklerden bir diğeri ise terörün siyasi araç olma özelliğidir. Çünkü teröristler savaşlarda veya barış zamanlarında ya da Soğuk Savaş dönemlerinde, devletler arasında devletlerin birbirine karşı çeşitli amaçlarla kullandığı vasıtalarından biridir. Günümüzün moda deyiimiyle teröristler, taşeronluk yapabilme özelliğine sahiptirler. Son özellik olarak da terörizm zayıfın silahı şeklinde tanımlanmıştır (Lutz ve Lutz, 2005, s. 7-8).

Akademisyenlerin haricinde bazı kurumlarda terörizmin özelliklerini belirleme konusunda bazı çalışmalar yapmıştır. Örneğin; Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı'nın resmi internet sayfasında konuyla ilgili olarak kurumun belirlediği özellikler mevcuttur. Bu özelliklere göre (EGM, 2009);

- Terörizm bir ideoloji, bir doktrin, hatta sistematik bir fikir değil, stratejidir;
- Terörizm, terör eylemlerini meşrulaştıracak bir senaryo hazırlar;
- Terörizm, yeni bir düzen ve gelecekte zafer vaat eder;
- Terörizm, uluslararası siyasetin bir parçasıdır, dolayısıyla dış destek olmadan yaşatılamaz;
- Terörizm, propaganda ile doğar, gelişir ve propaganda ile yaşar. Bizatihi kendisi bir propaganda aracıdır;
- Terörizm, Devlet otoritesine alternatif getiren örgütlü bir harekettir;
- Mali destek terörün vazgeçilmez gereksinmesidir. Bu nedenle; soygun ile silâh ve uyuşturucu kaçakçılığı yapar;
- Terör, bir hak arayışı, düzen önerisi ve bağımsız devlet kurma isteklerinden biri veya derece farklılığıyla her üçünün bir arada bulunduğu gerekçelerle ortaya çıkabilir;

- Terör, bilinçli ve amaçlı eylemler olarak belirir;
- Terör, şiddet uygulamayı giderek amaç konumuna taşır. Dehşet ve korku salarak yılgınlık yaratır. Zorba, acımasız, istismarcı ve kuralsızdır;
- Terör, bazen başka güç veya güçlerin taşeronudur; terör kendi dilini yaratır ve kullanır; terörün genellikle siyasi bir amacı vardır;
- Terör eylemleri, örgütlü bir çabayı gerektirir. Bütün bu eylemler, bireysel olmaktan çok, bir grubun katılımıyla gerçekleşmektedir.

Literatürdeki tanımlara ve belirlenen özelliklere göre terörizmin unsurları şu şekilde söylenebilir:

İrade Unsuru; şiddet eyleminin terörden terörizme dönüşebilmesi için iradi olarak yani “*bilerek, isteyerek, planlanarak, hedef ve hedefe uygun silah seçerek ve örgütlenerek*” gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu noktalar, terörle terörizm arasındaki farkı oluşturmaktadır (TBB, Türkiye ve Terörizm, 2006, s. 205-206; Alpaslan, 1983, s. 105).

İdeoloji Unsuru’na göre şiddet eylemlerinin terörizm olarak adlandırılması için şiddetin bir ideolojiye dayanması gerekmektedir. Çünkü terörizm eylemleri gerçekleştiren örgütler siyasi bir fikir etrafında, belirli amaca yönelik hareket eden insanlardan oluşmaktadır. Bu anlamda ideoloji, terörist yapılanmaların dayanak ve hareket noktasını oluşturmaktadır. Çünkü terörist yapılanmalar, ideolojileri doğrultusunda hareket ederek, stratejilerini belirlemektedirler. İdeoloji sayesinde teröristler kolayca ölümü göze alabilmekte ve karşılaştığı her türlü engele karşın örgüte bağlı kalabilmektedir (Urhal, 2009, s. 293).

Örgüt Unsuru; anarşizmi, terörizmden ayıran önemli unsurlardan birisidir. Önceden planlanmış ve sistematik terörizm faaliyetlerinden bahsedilebilmesi için, bir ideoloji etrafında birleşmiş ve siyasi bir amaca hizmet eden bir örgütün varlığından bahsedilmesi gerekmektedir. Çünkü terörist örgütlenmelerde; örgüt ve ideoloji unsurları birbirinden ayrı olarak düşünölmeyen ve iç içe geçmiş kavramlardır. Başka bir deyişle sistematik ve sürekli terör için bir örgütün varlığına ihtiyaç vardır. bazı kaynaklar, şiddet için bir örgütün varlığına ihtiyaç olmadığına yönelik iddialar da bulunmuşlar. Bunun için de “*Çaka/ Carlos*”u örnek göstermişlerdir. Fakat “*Çaka/ Carlos*” olarak bilinen İlich Ramirez Sanchez tarafından gerçekleştirilen eylemler her ne kadar bireysel terörizm yapılabileceğine örnek teşkil etse de; Carlos, bu eylemleri

başka terörist örgütlerin ya da terörizmi siyasi bir silah olarak gören devletlerin işverenliğinde gerçekleştirmiştir (TBB, 2006, s. 206).

Şiddet unsuru; terörizmin en önemli unsurudur. Terör örgütleri, “*silahlı propaganda*” olarak nitelendirdikleri şiddeti, ideolojilerine göre belirledikleri hedeflere ulaşmak için önemli bir araç olarak görmektedirler ve bunu kaçınılmaz bir yöntem olarak benimsemektedirler. Fakat terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen şiddetin sistematik ve sürekli olması gerekmektedir. Aksi takdirde yapılan şiddet eylemlerinin terörizm olarak nitelendirilmeye çalışılması mantıksızdır (TBB, 2006, s. 210).

Amaç(Hedef) unsuru; terörizm ile vandalizm ve anarşizm arasındaki farklılaşmayı yaratmaktadır. Çünkü literatürde kabul edilen yargıya göre; belli bir siyasi içerikli amaç olmaksızın gerçekleştiren şiddet hareketleri kim tarafından yapılırsa yapılsın terörizm olarak nitelendirilmemektedir. Ayrıca eylemleri gerçekleştirenlerin belli bir amacı olmadığı için, örgütsel bir disiplin, güçlü bir hiyerarşi, eğitim, lojistik unsurlardan uzaktır.

Terörle Mücadele Kanunu’nun 1nci maddesinde terör “*cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler*” olarak tanımlanmıştır (TMK, 1991).

Bu tanıma göre Türk Ceza Kanunu’nda örgüt, şiddet ve amaç unsurları ön plana çıkmaktadır. Fakat bu tanım diğer ülkelerin tanımlarıyla karşılaştırıldığında amaçları yönünden evrensel açıdan eksiktir ve iç terörü tanımlayan dar bir bakış açısına sahiptir. Kanunda yapılan tanıma göre eylemler, Türkiye Cumhuriyeti’ni hedef almalı ve bir örgüt adına yapılmış olmalıdır. Kanunda terör suçlarının belirlenmiş olması terörün gelişen enstrümanlarına uyum sağlama yönünden geri kalmaya müsait olmuştur ve terör tanımındaki şiddet, yıldırma ve cebir yöntemleri somutlaştırılmıştır.

(5) Terörist Yöntemler:

Literatürde terörizm üzerine çalışan bazı uzmanlar, terörizmin zayıfın silahı olduğu konusunda hemfikir olsalar da, bir sempozyumda açış konuşması yapan dönemin Genelkurmay İlinci Başkanı olan Yaşar Büyükanıt, günümüzde bazı

tehditlerin nitelik değiştirmesinden bahsetmiş ve geçmişte zayıfın silahı olarak değerlendirilen terörizmin bugün güçlü devletler tarafından hasım olarak gördükleri devletleri zayıflatmak için askeri seçeneklerin yerini aldığını vurgulamıştır. Bir anlamda Sayın Büyükanıt, terörizm gibi tehditlerin “güçsüzden güçlüye” değil; “güçlünden güçsüze” doğru yöneldiğini belirtmiştir (Büyükanıt, 2003, s. XVIII-XIX). Sayın Büyükanıt’ın bu tespitlerinin haricinde Robertson yazdığı kitapta da terörizmin bir strateji, bir metot olduğu ortaya konulmuştur (Robertson, 2007, s. 5-6).

Stratejilerin başarıya ulaşabilmesi için hedeflerle kullanılan araçlar arasında bir dengenin, uyumun olması gerekmektedir (Eslen, 2009, s. 89). Terörizm de bir stratejiyse terörist grupların amaçları ya da hedefleri olmalı ve bu amaçlarla uyumlu yöntemler olmalıdır.

Terör örgütlerinin amaç veya hedefleri, benimsedikleri ideolojilere ve faaliyette bulundukları ülkelere göre farklılık gösterse de bazı ortak amaçlara sahiplerdir. Bunlar; hedef kitleyi yıldırmak, yönlendirmek ve yönetmektir (Urhal, 2009, s. 313).

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı’nın resmi sitesinde 1999 tarihinde BM nezdinde hazırlanan “*Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme*”de de terörün amacı belirtilmiştir. Bu sözleşmeye göre terörün amacı; bir topluluğun gözünü korkutmak veya bir hükümeti veya uluslararası örgütü bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak olarak tarif edilmiştir (MASAK, 2008).

Bazı kaynaklar da terörizmin genel amacını; öncelikle hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak, mevcut otoriteyi sarsmak, iç ve dış kamuoyunda belli bir davanın duyurulmasını sağlamak, dikkatleri savunulan davanın üzerine çekmek, oluşturulan tedhişle toplumun direnme gücünü kırarak davaya karşı olumsuz duyarlılıkları ortadan kaldırmak ve kitleleri itaate zorlamak, kısmi güç ve otorite sağlanan toplumda taraftar katılımı ve kitle desteği oluşturmak olarak tespit etmiştir (Caşın, 2008, s. 420).

Terörle Mücadele Kanunu da terörün amacı “*Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak*” olarak tespit etmiştir.

Terörist yapılanmalar bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için bazı yöntemler geliştirmişlerdir. Bu yöntemler, geçmiş zamanlarda suikastlar olarak ortaya çıkmışsa

da, daha sonraki zamanlarda teröristler tarafından çeşitlendirilmiştir (Alpaslan, 1983, s. 82).

Bazı kaynaklara göre terörist yöntemler; bombalama, suikast, kundaklama, intihar saldırıları, uçak kaçırma ve hava korsanlığı, sabotaj, adam kaçırma ve rehin alma, siber terörizm, nükleer biyolojik kimyasal saldırılar ve açlık grevleri olarak belirlenmiştir (Caşın, 2008, s. 425-426).

Robertson “*Global Issues: Terrorism and Global Security*” adlı kitabında 20 ve 21’inci yüzyıllarda önceki bombalama veya suikastlara ek olarak yeni terörist eylemlerin ortaya çıktığını belirtmiştir. Kitaba göre yeni terörist eylemler; uçak kaçırma, adam kaçırma, kitle imha silahları kullanma, siber terörizm, narco terörizm, kâğıt terörizmidir. Kâğıt terörizmi, terörist grupların yeni keşfidir. Bu yöntem, özellikle hükümet yetkililerine karşı onları yıldırma ve adalet sistemini tıkamak maksadıyla sahte tacizler, anlamsız davalar, sahte kredi mektupları ve taciz metodu olarak gerçeklikten yoksun diğer yasal belgelerin kullanılmasını içermektedir (Robertson, 2007, s. 19-25).

Terörizmle Mücadele ve Mükemmeliyet Merkezi’nin (TMMM) çıkardığı bir yayında, dünyada 2010 yılının ilk çeyreğinde meydana gelen terör olaylarında, teröristlerin kullandığı yöntemler sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre teröristlerin yöntemleri; silahlı saldırı, baskın, çatışma, rastgele ateş, intihar saldırıları, bombalı araçla gerçekleşen intihar saldırıları, insan kaçırma, kundakçılık, korsanlık, mayınlama ve dolandırıcılık olarak tespit edilmiştir (Erün ve Akyol, 2010, s. 12).

Küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla beraber terörist yapılanmalar, zamanla organize suç örgütleri haline de dönüşmüşlerdir. Bu sebepten dolayı organize suç örgütlerince gerçekleştirilen suçların veya uygulanan yöntemlerin de, terörist yapılanmalarca işlendiği, literatürde mevcuttur. Zaten Türkiye’de de PKK terör örgütünün organize suç örgütlerinin alanına giren suçlarda faaliyet gösterdiği ve onların yöntemlerini de kullandığı bilinmektedir.

(6) Terörizmin Küreselleşmesi:

En son 11 Eylül saldırılarında ortaya konulduğu üzere, eylemin gerçekleştiği ülke dışındaki ülkelerin vatandaşları tarafından yapılması veya ASALA gibi etnik milliyetçi terör örgütünün yaptığı gibi; terör eyleminin gerçekleştiği ülke dışındaki ülkelerin vatandaşlarına yönelmesi, terörizmin küreselleşmesini sağlamış ve sınıraşan, uluslararası bir suç türü haline gelmesine yol açmıştır.

Literatürde çok sıklıkla terörizmin uluslararası hale gelmesiyle sınıraşan hale gelmesi genelde karıştırılmaktadır. Temel olarak terörizmin uluslararası hale gelmesi veya sınıraşan bir hale gelmesinin sonuçları arasında bir fark yoktur. Ama iki terimin arasında ufak da olsa bazı farklar mevcuttur. Bu farklar, bazı akademisyenler tarafından farklı yaklaşımlarla ortaya konulmaktadır. Bir yaklaşıma göre; terörist hareketin uluslararası bir boyut kazanması için hareketin bazı özellikler taşıması gerekmektedir. Bunlardan ilki; ulusal çapta faaliyet gösteren terörist örgütlerin amaçlarını tanıtmak, diğer bir ülkede ya da diğer bir ülkeden, belirlediği hedeflere saldırmak veya saldırmak maksadıyla yapılan hazırlıklara yardım etmek için Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin yaptığı gibi yabancı ülkelere üsler kurmaktır. Özelliklerden ikincisinde; terörist örgütün uluslararası boyut kazanması, birincisine oranla daha az askeridir. Tamil Kaplanları'nın yaptığı gibi, uluslararası desteğin yapılması için yasal organizasyonlar kurarak; bu organizasyonlar aracılığıyla yardım toplamak ve toplanılan yardımların organizasyon aracılığıyla örgüte aktarımını sağlamaktır. Sonuncu özellik ise, İran'ın başarıyla uyguladığı bir yöntemdir. İran, gevşek yapıdaki terörist organizasyon olan Lübnan Hizbullahı'nı etkin bir organizasyona çevirmiş ve bugün Hizbullah, Lübnan'daki hükümetin koalisyon ortağı olmuştur. Bir anlamda bu özellik, diğer ülkedeki terörist örgütün etkin tanıtımını içermektedir. Terörizm hareketinin sınıraşan bir özellik kazanması için de, bazı olaylarda farklı amaçlara sahip terörist grupların, ortak amaçların gerçekleştirilebilmesi için “*ad hoc*” olarak uluslararası alanda işbirliği sağlamaları gerekmektedir ya da farklı ülkelerdeki bağımsız terörist örgütlerin işbirliği içerisinde genel bir amacın gerçekleştirilmesi amacıyla istikrarlı bir ağ şeklinde yapılanmış olması gerekmektedir (Mayntz, 2004, s. 9-10). Bu özellikleriyle sınıraşan terörizm, günümüzde “*yeni terörizm*” ya da “*lidersiz örgüt*” olarak da tanımlanabilmektedir (Leweling ve Nissen, 2007, s. 167; Jenkins, 2001, s. 325). Literatürdeki diğer bir yaklaşıma göre; sınıraşan terörizmde de uluslararası terörizmdeki gibi aktör bir devlet olması gerekmektedir. Bilindiği üzere, bir devlet tarafından diğer devletin vatandaşları üzerinde gerçekleştirilen teröre, uluslararası terörizm denmektedir. Uluslararası terörizm direkt bir devlet tarafından değil; bir devletin desteğinde terörist örgütlerce gerçekleştirilmektedir. Fakat literatürde tartışılmakla beraber, teröristlerle aynı milliyete sahip olmayan hedeflere karşı gerçekleştirilen terörist eylemlere de sınıraşan terörizm denmektedir. Bu terörist eylem, ülkesinden ayrı olarak yaşayan kişiler üzerinde farklı bir devletin vatandaşlarından oluşan yabancı gruplar tarafından işlenirse de, sınıraşan terörizm kapsamında değerlendirilmektedir (Craig, 2009, s. 24-25). Dolayısıyla her iki yaklaşım açısından, terörist örgütlerin mevcut organizasyon yapısı ve gerçekleştirdiği eylemler bakımından, başlangıçtaki yapısıyla

PKK terör örgütü uluslararası bir terörist örgütken; “*Küresel Cihad*” için eylem yapan El-Kaide terör örgütü ise sınıraşan bir terörist örgüttür. Çünkü 11 Eylül saldırılarında eylemi gerçekleştirenlerin milliyetiyle hedeflerin milliyeti arasındaki fark, örgütün “*Küresel Cihad*” amacını güttüğü için giderek “*lidersiz direniş*” modelini benimsemesi ve El-Kaide’nin Irak’ta yerel direnişçilerle işbirliğine giderek Batı ve Amerika’ya karşı eylemler gerçekleştirmesi (Freeman, 2008, s. 42) El-Kaide’yi sınıraşan bir terörist örgüt yapmıştır.

Uluslararası terörizm kavramı, Rapoport’a göre üçüncü dalga olan anti-kolonyal dönemde literatüre girmiştir (Rapoport, 2001, s. 421). Rapoport tarafından üçüncü dalga olarak tanımlanan terörizm dalgası, literatürde Soğuk Savaş Dönemi Terörizmi olarak da tanımlanmaktadır (Bal, 2006d, s. 10). Bu döneme damgasını vuran Doğu ve Batı Blokları, belli stratejiler uygulamıştır. Bu stratejiler aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir (TBB, 2006, s. 46):

- Her iki blok da, öncelikle kendi etki alanlarındaki siyasi coğrafyada asayışı sağlayarak, siyasal rejim değişikliklerini önlemek istemişlerdir.
- Blokların ikinci hedefi, hasım bloğun kendi etki alanına sızmasını önlemek olmuştur.
- Blokların son hedefi ise, karşı bloğa sızarak istikrarsızlık oluşturmaktır.

Genel olarak bu stratejileri benimseyen bloklar için terörizm, bir araç olmuştur. Çünkü her iki bloğun karşılıklı olarak savaşları göze alamamaları, hasım ilan ettikleri taraflara karşı mücadele eden terör örgütlerinin yoğun bir şekilde desteklenmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır (Bal, 2006d, s. 9). Devlet destekli terörizm kavramı, bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bir anlamda bu dönemde pek az terör örgütü bütünüyle yerli kalmış ve kendi kendini idame ettirebilmiştir. Soğuk Savaş Dönemi’nin bir gerçeği olarak dış destek, terör örgütlerinin gelişmesi için bir fırsat oluşturmuştur. Bu destek, terör örgütlerinin hedeflerini gerçekleştirme ve etkinliklerini artırma yönünden terör örgütlerine büyük imkânların önünü açmıştır (Caşın, 2008, s. 207).

Bu dönemde terörizm, her iki kutbun olumsuz yöndeki katkılarıyla kurbanlar açısından olumsuz yönde büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönemde Filistinli gruplar, davalarına dikkat çekmek amacıyla uçakları, Latin Amerika’daki “*şehir gerillası*”, diplomatları kaçırmış; Avrupa’da aşırı yeni sol terörist örgütler kendilerini bombalama eylemleriyle ifade etmişlerdir (Jenkins, 2001, s. 321). İki kutbun mücadelesi ayrılıkçı, etnik ve bölücü terör örgütlerinin de doğmasına yol açmıştır (Rapoport, 2001, s. 421). Bunların en önemlileri ETA, ASALA, PKK’dır.

TASNİF DIŞI

Medd ve Goldstein (1997, s. 282), 1970'lerde terörizmin nedeni olarak, siyasi etkenleri görmüşlerdir. Terörizmin hedef kitlesini siyasi ve endüstriyel liderler olarak belirlemişler ve teröristlerin uyguladıkları eylemleri; rehine alma, uçak kaçırma, bombalama, fidye ve şantaj olarak sınıflandırmışlardır.

Bu dönemin terörist örgütlerinin eleman sayısı son derece sınırlı kalmıştır. Ne Japon Kızıl Ordusu ne de Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu, 20-30 kişilik çekirdek kadroyu aşamamıştır. Dönemin en kalabalık terörist örgütü ise, Abu Nidal Organizasyonu'dur. Bu terörist örgüt, 500 kişilik teröriste sahiptir. Dönemin terörist örgütlerinin organizasyon yapısı ise, piramidal hiyerarşik yapıda olmuştur (Hoffman, 2001, s. 418).

Terörist profili de bu dönem içerisinde, geçmişe oranla değişiklik göstermiştir. Geçmişin biraz amatör ve romantik kendisini davaya adanmış eylemcileri, en azından yönetici kadro itibariyle iyi eğitilmiş ve tam profesyonel katillere dönüşmüştür (TBB, 2006, s. 66).

Kısaca söylemek gerekirse, Soğuk Savaş Dönemi'nde her iki kutbun ülkeleri, terörizmi baş tacı ederek, terörizmin kendini bulmasına yardım etmişlerdir.

Literatürde genellikle terörizmin son dalgası olarak nitelendirilen "*küresel terör*"ün Soğuk Savaş'ın bitişiyle ortaya çıktığı konusunda bir fikir birliği olmasına rağmen, Rapoport yazdığı makalede son dalga olarak belirlediği Anti-Batıcılığı 1979 İran İslam Devrimi ile başlatmaktadır. Çünkü bazı akademisyenlerce son dalga olarak adlandırılan küresel terör, radikal dini temelli ve etnik, ayrılıkçı bir anlayışa sahip olduğundan ve bu terör dalgasının hedefinde Batı Dünyası ve ABD olduğu için Rapoport bu dalganın başlangıç noktasını, 1979'daki İran İslam Devrimi'nde görmektedir (Rapoport, 2001, s. 421-424).

İran İslam Devrimi'nde radikal Şii akımının başarılı olması, Lübnan Hizbullahı'nı direkt, bugünün radikal Sünni terör örgütlerinden olan El-Kaide ve diğerlerini dolaylı olarak etkilemiştir. 1979'da Sovyetlerin Afganistan'ı işgali, bugünkü "*Siyasal İslam*"ın gelişmesine de yol açmıştır. ABD ile Suudi Arabistan'ın finansörlüğü, Pakistan tarafından sağlanan lojistik destek, Orta Doğu'dan radikal İslamcıların "*Cihad*" felsefesiyle Afganistan'a gelmesine yol açmıştır. Bu durum, farklı hareketlere mensup radikal İslamcılarının bir amaç doğrultusunda birleşmelerini sağlamıştır (Chaliand ve Blin, 2007, s. 221-222).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasını simgeleyen Berlin Duvarı'nın yıkılışı, literatürde köklerini 1979 yılında bulan akademisyenlerin aksine, çoğu akademisyen tarafından küresel terörün ortaya çıkışı olarak kabul edilmektedir (TBB, 2006, s. 68;

Bal, 2006d, s. 10-11). Bu durumu Friedman kitabında, “*Dünya, Berlin Duvarı’nın yıkılışını kutlarken 9/11’in tohumları atılıyordu*” cümlesiyle açıklamaktadır (Friedman, 2010, s. 62).

Soğuk Savaş’ın bitişi, terör örgütlerinin önüne inanılmaz fırsatlar çıkarmıştır. Brzezinski’ye göre, dünyanın toprak bakımından en büyük devletinin dağılması, Avrasya’nın tam ortasında bir kara delik yaratmıştır (Brzezinski, 1998, s. 81). Bu durum karşısında terör örgütleri, denetimsiz bir yaşam alanına kavuşmuşlardır. İnsanları Doğu Almanya’da tutmanın simgesi olarak görülen Berlin Duvarı’nın yıkılışıyla, birçok devlet ve örgüt, kendi yaşamlarının devamı için küresel bir görüş geliştirmeye başlamışlardır. Bir anlamda herkes dünyayı, kendileri açısından farklı bir şekilde, sınırsız bir bütün olarak görmeye başladı (Friedman, 2010, s. 58). Tüm bu değişiklikler, terörizmin doğasını da değiştirmiş ve terörizm uluslararası bir aktör haline gelmiştir. ABD Savunma Bakanlığı, terörizmin uluslararası bir aktör konumuna gelişini, beş faktöre dayandırmıştır. Bunlar; Sovyetlerin yıkılışı, teröristlerin değişen motivasyonu, kitle imha silahlarındaki gelişen teknolojiler, bilgi ve bilgi teknolojilerine erişimin artması, altyapıdaki merkezileşme sonucu terörist saldırılara karşı hassas duruma gelmesi olarak belirlenmiştir (Bolz, Dudonis, ve Schulz, 2002).

Primakov da terörizmin uluslararası bir aktör olmasını, devletlerin yapılarındaki çözülmeye, terör örgütlerinin finansal yeterliliğe sahip olmalarına, teröristlerin bilgi akışını kendi amaçları için kullanmasına, terör örgütlerinin kitle imha silahlarına ulaşabilme kapasitesinin artmasına bağlamaktadır (Primakov, 2004, s. 15).

Caşın da yazdığı kitapta, terörizmin uluslararası bir aktör olmasında; ileri teknoloji ve hız faktörünü, sıcak çatışmalar ve uluslararası kitlesel göç hareketlerini, uluslararası siyasal konjonktürdeki büyük kırılmaları, destekçi devletlerin sayılarının artmasını ve küresel ekonomik hareketleri etken olarak görmüştür (Caşın, 2008, s. 208-215).

Medd ve Goldstein yazdıkları makalede, 1980’lerde ve 1990’larda gerçekleşen terör eylemlerini değerlendirdiğinde, gerçekleşen eylemlerin siyasi, dini ve ekonomik nedenlerden kaynaklandığını; 1980’lerde hedeflerin daha çok Batı sivil havacılığı, Batı endüstrisi, yargı sistemleri ve ulusal liderler üzerine iken; 1990’larda hedeflerin finansal merkez ve sistemlerini, enerji altyapılarını ve ulaşımını, yargı ve medya mensuplarını kapsadığını belirtmişlerdir. Ayrıca 1980’lerde kullanılan metotların 1970’lerdekine ek olarak semtex, büyük araçlara yerleştirilen bombalar ile kimyasal silahları; 1990’larda kullanılan metotların ise 1980’lerdekine ek olarak bilgi savaşları,

potansiyel kitle imha silahları ile potansiyel füzelerin kullanımını ve intihar bombacılarını içerdiğini saptamışlardır (Medd ve Goldstein, 1997, s. 282).

1986 yılında Pan-American Havayolu'na ait uçağın kaçırılması ve eylemi gerçekleştiren teröristlerin, uçağı Tel Aviv'in merkezine düşüreceklerini açıklamaları, 1994 yılında radikal dini bir örgütün Cezayir'de Air-France havayollarına ait yolcu uçağını kaçırarak Paris merkezine düşürmeyi planlamaları, 1995 yılında "Aum Shrinkyo" (Adalet Kurulu/Yüce Gerçek) adlı dini tarikatın Tokyo Metrosu'na yönelik saldırısında sinir gazı "sarin" kullanması (Rüstemova, 2006, s. 24), 25 Şubat 1994 tarihinde Kach hareketine mensup kökten dinci bir Yahudi'nin yapmış olduğu saldırıda 29 Filistinliyi öldürmesi, 150'sini yaralaması (Ranstrop, 1996, s. 41), 1995 yılında Rabin'in kökten dinci bir Yahudi tarafından öldürülmesi (Yılmaz, 2007, s. 333), yine 1995 yılında Oklohama Murrah Federal Eyalet Binası'na, 1996 yılında Suudi Arabistan Dahran askeri lojmanlarına, 1998'de Tanzanya ve Kenya ABD büyükelçilikleri ile USS Cole Savaş Gemisi'ne (TBB, 2006, s. 69) yapılan saldırılarda, açık olarak terörizmin doğasının değiştiği ve uluslararası bir aktör konumuna geldiği belli olmuştur. Bu gerçekleşen terör eylemlerinin geldiği boyut karşısında, Rapoport'un tanımlamasının yetersiz kaldığını düşünenler, yeni arayışlara girişerek, "*uluslararası asimetrik terörizm*" kavramıyla bu yeni terörizmi açıklamaya çalışmışlardır. Uzmanlara göre uluslararası asimetrik terörizm; *terör örgütüyle hedefi arasındaki nitelik ve nicelik asimetrisi nedeniyle, eylem yeri, zamanı, yöntemi ve kullanılan silahın sürpriz özelliği taşıdığı, aradaki güç farkını, çatışma alanı, gizliliğini bir avantaj olarak kullanan terör örgütüncel savaş hukuku da dâhil tüm hukuk ve etik kurallara aykırı davranışın meşruiyet nedeni olarak deklare edildiği bir terör türü* şeklinde tanımlanmıştır (TBB, 2006, s. 67). Bazı kaynaklar bu yeni çıkan terörizmi, küresel terörizm, yeni terörizm ve karanlık savaş olarak da adlandırmaktadır.

2001 yılında meydana gelen 11 Eylül saldırıları, küresel terörizmin uluslararası bir aktör konumuna gelmesini taçlandırmıştır. Fukuyama'nın "*Tarihin Sonu ve Son İnsan*" kitabında totaliter bir devlet olarak nitelendirdiği komünist rejime sahip SSCB için kullandığı güçlü devletlerin zayıflığı kavramı (Fukuyama, 1999, s. 29), bu kez liberal devlet anlayışına sahip ABD için de söylenir olmuştur. Çünkü bu durum, tabandan gelen örgütlerin, ABD'nin ben merkezli ve baskın politikalarına tepkisel sürecini başlatmıştır. Küreselleşmeye karşı olmak yerine, küreselleşmenin sunduğu olanaklardan faydalanan bu örgütler, güçlü gözükken ABD'nin, özünde muazzam zayıflıklara sahip olduğunu göstermiştir.

21'inci yüzyılda faaliyetlerini artıran örgütlerin ve militanların sıklıkla Müslüman coğrafyasından çıkmış olması, başlangıçta küresel terörün "*Radikal İslami Terör*" olarak nitelendirilmesine yol açmıştır (Bal, 2006d, s. 11). Bazıları da özellikle 11 Eylül'den sonra küresel terörü köktenciler ile hoşgörü sahipleri arasındaki mücadele olarak nitelemiştir (Isaacson, 2005, s. 36). Bu nitelendirmeye 2007 yılında düzenlenen sempozyumda dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt karşı çıkmış, etnik temelli ayrılıkçı terörün de küresel terörizmin bir parçası olduğunu söyleyerek, küresel terörün, radikal İslami terörden daha kapsamlı olduğunu vurgulamıştır (Büyükanıt, 2007, s. XIII).

Fakat Batı'da 11 Eylül'ün yarattığı psikolojiden dolayı El-Kaide terör örgütü merkeze oturtularak radikal İslami terörün sebepleri ve nasıl mücadele edilmesi gerektiği konusunda çeşitli makaleler yazılmaya başlanmış ve genellikle "*Cihad*" kavramı üzerinde durulmuştur (Alexander ve Swetnam, 2001, s. 1). Freeman'ın yazdığı makalede radikal İslami terör, küresel cihad çerçevesinde yerleştirilmiş ve terörü tetikleyen sebepler belirlenmiştir. Bu sebepler; askeri anlamda işgaller, İslami kimliğe yönelik tehdit algılamaları, ekonomik anlamda modernleşmedeki başarısızlıklar ve siyasi anlamda otoriterlik olarak ortaya konulmuştur (Freeman, 2008, s. 43). Fakat küresel terörün gelişimini 1979 yılından itibaren alırsak; o zamandan günümüze kadar gerçekleşen terör olaylarının, radikal İslami terörden çok daha fazlası olduğu ortaya çıkmaktadır. Aşırı Yahudi fanatiklerinin ve bazı tarikatların eylemlerinin yanında Fukuyama(1999, s. 51)'nın da öngördüğü üzere etnik milliyetçilik ve ayrılıkçı terörün artması, küresel terörün radikal İslami terörle tanımlanamayacağını ortaya koymuştur.

Günümüzün değişen terörizmi, terörizmle ilgili bazı kavramlarda da değişikliğe yol açmıştır. Değişikliğe uğrayan kavramların başında, örgüt yapısı gelmektedir. Geçmişte terörizm, açık bir komuta-kontrol sistemi olan ve siyasi, sosyal ve ekonomik hedefleri tanımlanmış örgütler tarafından işlenmekteydi. Bu nedenle, eylem planlaması, uygulama, eylem sonucu gibi faktörlerden, eylemin hangi örgüt tarafından gerçekleştirildiği bilinmekteydi. Fakat bugünün örgüt yapısı, çok daha gevşektir. Çünkü örgütler, daha fazla üye kazanmak için amacını daha geniş bir çerçevede tanımlamaya çalışmışlardır (Hoffman, 1999, s. 9). El-Kaide'nin "*Küresel Cihad*" ilan etmesi buna örnektir. Böylece; bu anlayışa sahip her mezhebe mensup kişilerin ve örgütlerin, El-Kaide'ye katılması veya El-Kaide ile beraber hareket etmesi hedeflenmiştir. Buna bağlı olarak da; komuta ve kontrol kademelerinin saptanması, siyasi, ekonomik ve toplumsal araç ve amaçların tanımlanması ve örgüt tanımının yapılabilmesi, çok daha zor hale gelmiştir (TBB, 2006, s. 129). Literatürde El-Kaide,

farklı örgüt yapısıyla da, geçmişin terör örgütlerinden farklı bir yere sahip olmuştur. El-Kaide, tipik piramidal hiyerarşik örgüt yapısının aksine, daha işbirlikçi ve yatay yapılanmaya (âdemimerkeziyetçi) dönüşmüştür (Mayntz, 2004, s. 11-12; Hoffman, 2001, s. 418). Zaten Anti Semitizmin, Ku Klux Klan'ın, Neo Naziler'in, radikal örgütlerin ve kurulan ittifakların yarattığı şiddet, organize olmayan bir şiddet olmuştur (Jenkins, 2001, s. 325). Aynı şiddet yaklaşımını benimseyen, ideolojilerini ya da amaçlarını küresel bir amaca çeviren El-Kaide gibi terör örgütlerinin, leadersiz direniş modelini benimseme yoluna gitmelerinin altında yatan sebeplerden biri de, budur (Stout, Lynch, ve Hammes, 2009, s. 32-33). Böylece; örgütlerin yaratmış oldukları terör, örgütün lideri ele geçse bile, aynı şiddette devam etme özelliğini taşıyabilmiştir.

Ayrıca günümüz terör örgütleri, geçmişin klasik terör örgütlerinin aksine, hedeflerin seçimi konusunda bir ayırım yapabilme fırsatı yakalamıştır. Terör örgütleri bu ayırımı, organize olmayan şiddet yaklaşımıyla birleştirmişlerdir. Bu da, gerçekleştirilen eylemlerdeki şiddet ile hasar derecesinin, geçmişe oranla daha kanlı ve zararlı olmasına yol açmıştır. (Hoffman, 2001, s. 418). 1990'lı yılların ortasında ,Aum Shinrikyo'nun Tokyo Metrosu'nda sarin gazını kullanması ve 11 Eylül saldırıları sonucunda; teröristlerin kitle imha silahlarını kullanarak, ülkesinin altyapısına ve kritik tesislerine yönelik çeşitli saldırılar düzenleyebileceği yönünde endişeler, bu konuda verilebilecek örneklerden sadece birkaçıdır (The Lipman Report, 2009a, s. 1-4; The Lipman Report, 2009b, s. 3-4; Johnson, 2009, s. 41-64). Sırf bu örnekler bile, geçmişin terör örgütlerinin hedef seçiminin günümüzün terör örgütlerinin hedef seçiminden farklı olduğunu göstermektedir. Ayrıca 11 Eylül saldırılarında İkiz Kuleler'in yıkılması ve insanların çaresizlikten dolayı yanmakta olan binadan atlaması gibi olayların hala zihinlerdeki yerini koruması, geçmişin eylemlerini günümüzün eylemlerine göre daha masum kılmaktadır.

Üstelik bu dönemde terör örgütleri, düzenlediği eylemlerde yarattığı etki bakımından, büyük fakat maliyeti bakımından küçük eylemleri tercih etmiştir. Örneğin; 7 Temmuz 2005 tarihindeki Londra saldırısının maliyeti 12 bin ABD Doları, 11 Mart 2004 tarihindeki Madrid saldırısının maliyeti 10 bin ABD Doları, 5 Ağustos 2003 tarihindeki Jakarta'daki otelin bombalanmasının maliyeti ise 30 bin ABD Doları olarak hesaplanmıştır ama yarattıkları etki ve devletlere getirdiği maliyet ise, oldukça yüksek olmuştur (The Lipman Report, 2010a, s. 1). Bu tercihin arkasında yatan sebeplerden biri de, Soğuk Savaş sonrası dönemde terör örgütlerine devletler tarafından sağlanan maddi ve manevi kaynakların erozyona uğraması yatmaktadır.

Teröristler de, 21'inci yüzyılda küresel terör döneminde evrim geçirmişlerdir. Günümüzün terör örgütlerinde profesyonel eylemciler ağırlıklarını daha az koruyabilmekte, eylemlerde; izlenmeleri ve eylem anında örgütçe sınırlanmaları çok daha zor olan amatörler kullanılmakta, eylem türüne göre spontane oluşturulmuş ve bazıları part-time çalışan eylem grupları görev almaktadır (TBB, 2006, s. 131). Teknoloji ve iletişimin yayılması da, teröristlerin evrim geçirmesini hızlandırmıştır. Özellikle Soğuk Savaş'ın bitişiyle Amerikan kültürünün ve açık iletişimin sembolü sayılan internet, teröristlerin bilgilerini paylaştığı, düzenleyecekleri saldırıları koordine ettiği, sempatizanlarına propaganda yaptığı ve örgüte eleman kazandırdığı bir araç olmuştur. Terörist örgüt sitelerinin 1990'ların sonunda 100'ün altındayken, bugünlerde 4800'ün üstünde olması da, bu evrimin nasıl bu kadar hızlı gerçekleştiğini açıklamaktadır (The Lipmann Report, 2010b, s. 25-26). Teröristlerin geçirdiği bu hızlı evrimleşme, terör örgütlerinin yarattığı tehlikenin büyüklüğünün ve düzenlediği eylemlerin öldürücülüğünün artması olarak devletlere yansımıştır.

Özetle, bugünkü küresel terör tehdidi; esnek, sınıraşan ağa sahip, modern teknolojiyi kullanan ve kendi içindeki grupları arasında asgari irtibat kuran bir niteliktedir. Öte yandan terör örgütleri, küresel düzeyde diğer örgütler ile bağlar kurarak, artan bir şekilde etki sağlamaktadır (Yılmaz, 2007, s. 338).

b. Organize Suç:

(1) Tanımı:

Organize suç kavramı, organize suçluluk teriminin öğretilerdeki adıdır (Erdem, 2001, s. 24). Erdem'e göre organize suç açıklamanın hareket noktası bu tür suçun klasik biçimleri olan ve dünyada ilk çıkış biçimleri olan Mafya, Camorra, Cosa Nostra gibi örgütlerdir. Genellikle mafya ve organize suç kavramları, birbirleriyle karıştırılmaktadır. Fakat organize suç ve mafya kavramları birbiriyle ilişkili olsa bile eşanlamlı değildirler. Yani mafya bir organize suç örgütüdür ama organize suç sadece mafyadan ibaret değildir (Erdem, 2000, s. 164). Organize suç kavramı, kökeninde sosyolojik ve kriminolojik bir kavram olmasına rağmen, zamanla hukuksal bir anlam da kazanmıştır (Palazzo, 1996, s. 818). Bu kelime ilk olarak, 1920'lerde, alkol yasağı döneminde ABD polis raporlarında kullanılmış, suç örgütlerinin strateji değiştirerek kazançlarını genişletmek için bazı sektörlerle girmesiyle 1970'li yıllarda kriminoloji ve ceza biliminde de incelenmeye başlanmıştır (Kocasakal, 2000, s. 43) ve bu konu hakkında çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

Erdem (2000, s. 159), ulusal bir konferansta sunduğu bildirisinde; organize suç işbölümüne dayalı olarak, belirsiz bir süre için birden fazla kişinin olabildiğince

TASNİF DIŞI

hızlı, yüksek ekonomik kazanca ulaşmak amacıyla modern altyapılardan yararlanmak suretiyle suç işlemek için işbirliği içerisinde girmesi olarak tanımlamıştır.

Özek'e (1998, s. 195) göre organize suç örgütü, birden fazla kişinin hiyerarşik düzende disiplinli, sürekli, kamu düzenini bozduğu varsayılan aynı amaca yönelik suçları işlemek için oluşturdukları örgütlenmedir.

İçel (2002, s. 7) ise katıldığı bir panelde organize suç, çok gelişmiş bir profesyonellik ve ticarileşme yoluyla cebir ve şiddete başvurularak işlenen suç olarak tanımlamıştır.

Amerika'da yayınlanan bir kitapta, organize suç kavramına, Clausewitz tarzı bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanım organize suç, suç örgütlerinin suç işleme yoluyla işlerini devam ettirmesi olarak açıklamıştır (Williams, 2000, s. 185).

Yapılan başka bir çalışmada da organize suç, yasak mal ve hizmetlerin, toplumda gizli kalan yasak istemlerin kazanç amacıyla karşılanması için yasadışı etkinliklerde bulunulması olarak tanımlanmıştır (Kardaş, 2010, s. 53).

Yapılan çeşitli organize suç tanımlarına bakıldığında, tanımların arasında bir kesinlik yoktur. Kesinliğin olmaması, kapsayıcı bir tanım yapmayı da zorlaştırmaktadır. Ayrıca organize suç örgütlerinin organizasyon yapıları, çeşitli alanlarda gösterdiği faaliyetler, faaliyetlerin yayılımı ve genişliği de, organize suçun tanımının yapılmasını güçleştirmiştir (Lampe, 2002, s. 13). Bu sebepten ötürü Graycar, Morrison'un yazdığı makalenin girişinde, organize suç kavramının, üzerinde çok az fikir birliği sağlanan moda bir kavram olduğunu yazmıştır (Morrison, 2002, s. 1). Morrison (2002, s. 1) ise; çeşitli organize suç tanımlarının, bireylerin ve farklı araştırma kurumlarının tecrübelerine ve ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterdiğini tespit etmiştir. Kocasakal da doktora tezinde bu konuya değinmiştir. Kocasakal'a (2000, s. 43-44) göre organize suçun polisiye tanımlarında, belirleyici unsurlardan çok soruşturmalarda göz önünde bulundurulacak belirti ve kriterleri belirleme amacı; hukuki tanımlarında da daha çok kovuşturma ve cezalandırabilme altyapısını oluşturma amacı ve kriminolojik tanımında ise olgunun sosyal yönlerinin ortaya konulma amacı güdülmüştür. Yapısal yaklaşımlarda bulunan, Cressey ve Myers yazdıkları makalede organize suç örgütlerinin karakteristiklerini vurgularken, Williams da, organize suç örgütlerinin piyasa dinamikleri üzerinde gelişen faaliyetlerine dikkat çekmiştir (Cressey, 1967; Myers III, 1995; Williams, 1995). Bu yapısal yaklaşımların aksine, McFarlane (1998, s. 1-30) de yazdığı makalede operatif organizasyonlar olarak tanımladığı kolluk kuvvetlerinin ve istihbarat

örgütlerinin, organize suç örgütlerinin girişimleri ve faaliyetleri ile ilgilendiğini belirtmiştir.

Von Lampe'e göre; organize suç tanımı, belirli ampirik referanslara göre değişkenlik göstermektedir. Lampe'nin referansları şunlardır (Lampe, 2002, s. 2);

• **Organize suç kavramı içine sokulan suçların tanımlanması;** Porteus (1998, s. 1-2), Reuter ve Petrie'ye (1999, s. 3) göre; organize suç, yasadışı mal ve hizmetin temini olarak nitelendirildiğinde, kolluk, yapacağı değerlendirmelerde yasadışı piyasaların karakteristikleri ve özellikleri üzerinde duracaktır. Dolayısıyla, kolluk, soruşturmasında göz önünde bulunduracağı kriterleri ve belirtileri saptama imkânına kavuşacaktır (Kocasakal, 2000, s. 43-44). 1997 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Organize Suç Semineri'nde bu yaklaşıma paralel bildiriler mevcuttur. Özellikle seminerde sunulan bir bildiride, organize suçun faaliyet alanları sayılarak bu faaliyetlerin paravan şirketler vasıtasıyla yürütüldüğü ve çete mensuplarının saygın işadamları olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir (Öztürk, 1997a, s. 4).

• **Organize suç örgütlerinin kamu görevlileriyle irtibat kurması yani yozlaşmış ittifaklar;** organize suç örgütleri tarihin her döneminde devlet yönetiminde yer edinmeye çalışmışlardır. Örneğin; Platon'un "*Devlet*" adlı eserinin ikinci kitabında 362'nin a ve b'sine göre; kendi zamanının organize suç örgütlerinin başları olarak değerlendirilebilecek olan eğri adamlar, doğru gözükerek devlette söz sahibi olmak istemektedirler. Çünkü eğri adam, dilediği aileden kız alabilecek ve dilediği aileye de kız verecektir. Bunun sonucu olarak, eğri adamın bir anlamda, kendi sosyal statüsünü geliştirebileceğinden ve tanrılar gibi bir ömür sürebileceğinden bahsedilmiştir. Platon eserinde verdiği örnekle zamanının eğri adamları için devletle ilişki kurmanın önemini vurgulamıştır (Platon, 2008, s. 46). Southwell'e (2009, s. 275) göre de organize suç örgütü, kendisini her zaman zengin, ünlü göstermek ya da faaliyet alanlarında daha rahat çalışmasını garantileyecek devlet görevlileriyle iyi ilişkiler kurmak amacını taşımaktadır. Kurulmak istenen dostluğun sebebi olarak; organize suç örgütünün kentsel fırsatlar sebebiyle güç, para, prestij ve ün kazanma arzusu gösterilmiştir. Bu sebeplerle organize suç örgütleri, devlet ve yerel yönetimlerle kurduğu akılcıca ilişkilerle büyük fırsatlar yakalamıştır. Bu örgütlerin, kamu görevlilerini yanına almak için uyguladıkları belli başlı motifler; rüşvet vermek, aynı ideolojik görüşü paylaşmak, yapılan işten kar payı vermek, hemşericilik ve örgüt adına açılan işyerlerine gizli ortak yapmak olarak verilmiştir (Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 108-109). Öztürk (1997a, s. 4) de 1997'deki sempozyumda aynı konuya vurgu yapmıştır.

• **Organize suç örgütünün yapılanması;** bir organize suç örgütünün organizasyon yapısını belirleyen ana kriter, organize suç örgütünün faaliyet göstereceği alandır. Örneğin; hırsızlık amacıyla kurulan organize suç örgütünün yapılanmasıyla, uyuşturucu madde kaçakçılığı yapmak için kurulan organize suç örgütünün yapılanması farklıdır. Bu tip örgütler, belirledikleri yapılanmayla kendi elemanlarının kişiliklerinden bağımsız, kendi içinde istikrarlı ve dayanıklı yapı oluşturmayı amaçlamaktadırlar (Güvel, 2004, s. 11). Bu sebepten dolayı kanunlarda organize suç örgütünün yapılanmasıyla ilgili tanımlar genel tutulmuştur. Genelde kanunlara göre bir örgütten bahsedebilmek için örgütün sistemli ve hiyerarşik bir yapıya sahip olması ile en üst seviyede bir azmettirici ve ara beyinlerden oluşması gerekmektedir (Öztürk, 1997a, s. 3).

Belirlenen referanslar dikkate alındığında; organize suç kavramı, iki şekilde tanımlanabilmektedir. Bunlardan birincisi, resmi ulusal ve uluslararası belgelerin referansında organize suçun faaliyet alanlarına göre tanımlanması; ikincisi ise, organize suçun yapısal özelliklerinden yola çıkılarak tanımlanmasıdır.

(a) Uluslararası ve Ulusal Belgelerde Organize Suç:

Uluslararası camiada yakın zamana kadar organize suç ve organize suç örgütleri ile ilgili genel kabul görmüş bir tanım ve belirlenmiş ortak özellikler söz konusu olmamıştır. AB’de bile bu konuda çalışmalar, 1993 yılında başlamıştır (Heijden, 1996). Fakat günümüzde hem uluslararası kuruluşlar ve bu konuda zarar gören ülkeler, kendi gereksinimlerine uygun olarak, yazılı belgelerinde ve kanunlarında organize suç örgütlerini tanımlamışlardır. Örneğin Birleşmiş Milletler organize suç örgütünü, *“doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup”* olarak tanımlamıştır (TBMM, 2003). Interpol ise organize suç örgütünü, birincil hedefi yasadışı faaliyetler ile para kazanmak olan ve sık sık korku ve yozlaşmayı kullanan yapılanmış bir grup olarak tanımlamaktadır.

Ülkeler ise, organize suç tanımlarken kendi dinamiklerini göz önünde tutmuştur. Çünkü organize suçun yayılımı ve ilgili ülkedeki yapılanması, o ülkenin sahip olduğu kültürle de alakalıdır. Her ne kadar kültür, literatürde suça yol açan birey eksenli faktörleri ve yapısal bozukluklardan kaynaklanan sorunları göz ardı etmeye yol açabilecek bir girişim olarak görülse de, bu görüşe katılmayanlar da mevcuttur. Katılmayanlara göre; suça yol açan temel unsurlar, toplumu oluşturan

TASNİF DIŞI

kültürde saklıdır. Çünkü bu görüşe katılanlar için, insanın sahip olduğu kültür kodları, suçların oluşumuna neden olan ve işlenmesini kolaylaştıran en temel faktördür (Dolu, 2010, s. 204). Bu sebepten dolayı bazı ülkeler, organize suç tanımı yapmak yerine, bu örgütlerin işlemiş olduğu veya işleyebilecekleri suçları kanunlarında saymışlardır.

İtalya özellikle organize suç faaliyetlerinden siyasal ve ekonomik sistemi önemli bir biçimde etkilenen bir ülkedir (Aksoy, 1998, s. 60). Çünkü mafya İtalya’da doğmuş ve her zaman bu ülke için büyük bir sorun olmuştur (Southwell, 2009, s. 9-32; Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 49-50; Kazan, 2000, s. 153). İtalya bu tip örgütlenmelerle baş edebilmek için *Direzione Investigativa Antimafia*’yı (DIA) kurmuştur. İtalya mücadeleyi önce bu tip örgütlenmeyi tanımlayarak yapmıştır. 13 Eylül 1982 tarih 646 sayılı İtalyan Ceza Kanunu’nun 416 bis maddesinde mafya ve benzeri gruplara ilişkin bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanıma göre; “*örgüt üyeleri, birden çok cürüm işlemek, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik faaliyetlerin, yetki, izin, ihale, kamu hizmetlerinin yönetim veya kontrolünü elde etmek veya kendileri veya başkaları için haksız kazanç veya yarar sağlamak veya serbest oy kullanımını engellemek veya seçimlerde kendilerine veya başkasına oy sağlamak için örgütün yıldırma gücünden, buyruğu altına alma ve gizli işbirliği (omerta) durumundan yararlanır ise örgüt mafya tipidir*”. Bu madde, örgütün oluşumunu 3 veya daha fazla kişinin varlığına dayandırmıştır (Kazan, 2000, s. 153; Ufficiale, 1982).

Amerika Birleşik Devletleri’nde ise organize suç tanımı yapmak yerine, kapsamlı bir suç kategorisinde yer alan eylemlerin varlığına bazı hukuki sonuçlar bağlanmıştır (Ceylan, 2003, s. 18). Ancak FBI, bir organize suç örgütü tanımı yapmıştır. FBI, organize suç örgütünü; öncelikli hedefi yasadışı faaliyetler aracılığıyla para kazanmak olan, hedeflerini fiili şiddet kullanarak ya da tehdit ederek, kamu görevlilerine rüşvet vererek, gasp yoluyla gerçekleştirmeye çalışarak yerel, bölge veya ülkedeki insanlar üzerinde etki sahibi olmaya çalışan, hiyerarşik bir yapıya sahip herhangi bir grup olarak tanımlamıştır (FBI, 2000).

Almanya’da ise organize suç ile ilgili uygulamaya elverişli tanım ve konu ile ilgili ayrı bir yasa yoktur (Kazan, 2000, s. 151). Sadece örgütlü suçlarla yani hem organize suç, hem de terör örgütleriyle (organize suçluluk) ilgili tanım yapılmaya çalışılmıştır ve 1992 yılında yürürlüğe giren Organize Suçlulukla Mücadele Kanunu’nda yer alan organize suçluluk kavramı, 1990 yılında Organize Suçluluğun Kovuşturulmasına İlişkin Yargı ve Kolluk Ortak Çalışma Grubu’na yapılmıştır. Bu tanıma göre organize suçluluk, “*ister tek, isterse bir bütünlük içinde olsun önemli*

suçların ikiden fazla kişi tarafından uzun veya belirsiz bir süre için işbirliğine dayalı olarak, mesleki veya ticaret benzeri yapılanmalar altında veya şiddet veya başkalarının gözünü korkutmaya elverişli başkaca araçlar kullanarak veya siyaset, kitle iletişim araçları, kamu yönetimi, yargı organları ve ekonomiyi etki altına alarak kazanç ve iktidar elde etmek amacıyla bir plan çerçevesinde toplu olarak işlenmesi”dir (Erdem, 2000, s. 160).

Türk Hukuk Sistemi’nde organize suç ilk olarak, 2005 yılında yürürlükten kaldırılan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nda tanımlanmıştır. Bu kanunda örgütün tanımı, faaliyet alanları üzerinden yapılmıştır. Bu kanunun 1’inci maddesinin 1’inci fıkrasında organize suç “*Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak (...) suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için örgüt kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulunanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir”* şeklinde tanımlanmaktadır (ÇASÖM, 1999). Bugün ise; kanunlarda organize suç kavramı tanımlanmamıştır. Buna rağmen Türkiye’de, organize suçlara ilişkin açılan davalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda 220’nci maddesine göre açılmaktadır. İlgili kanun, organize suç tanımı yapmak yerine bu tür suçları “*Suç işlemek amacıyla örgüt kurma*” başlığı altında tanımlamıştır. Kanunun ilgili maddesine göre; kanunun suç saydığı fiilleri işlemek maksadıyla örgüt kuranların veya örgütü yönetenlerin ve örgüte üye olanların cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bu örgüt üyeleri arasında hiyerarşi aranmakta ve örgütün isnat edilen suçları işleme kabiliyetinin olması gerekmektedir. Örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekmektedir (TCK, 2004).

Kısaca, uluslararası belgeler ve iç hukukta yapılan tanımlamalar incelendiğinde, farklı organize örgüt tanımlarına rastlanılmaktadır. Yapılan tanımların ortak yanlarından yola çıkarak organize suç örgütünü şöyle tanımlayabiliriz: Organize suç örgütü, aralarında belli bir hiyerarşik bağa sahip belirli suçları işlemek için yapılandırılmış ve belli araçları kullanan en az üç kişiden oluşan insan grubudur.

(b) Organize Suçun Yapısal Tanımları:

Uluslararası belgelerde ve yerel mevzuatlardaki tanımlamalar, organize suçla baş etmek için yetersizdir. Çünkü belgeler ve mevzuatlarda yapılan tanımlamalar; suçun o anki kapsamına ve suç örgütlerinin mevcut yapılarına dayanmaktadır (Morrison, 2002, s. 2-3). Oysa suç örgütlerinin, organizasyon yapısı, motivasyonları ve eylem alanları zamanla değişebilmektedir (Erdem, 2000, s. 159-160). Yani mevzuat ve belgeler, suçu geriden takip etmekte ve eldeki suç örneklerine dayalı olarak önüne gelen olayları suç olup olmadığına karar vermektedir. Dolayısıyla bu durum, bazı sorunlara yol açmaktadır.

Güvel'e (2004, s. 22) göre sosyal bilimlerde organize suçun açıklanması ve anlaşılması için, kavramsal referans çerçevesinin oluşturulması gereklidir. Çünkü bu yapılmadan hiçbir algılama yapılamamaktadır (Klerks, 2001, s. 55). Dolayısıyla organize suçun yapısal özelliklerini açıklamak için, iki referans çerçevesinden bahsedilmektedir. Bunlardan biri organizasyon yapısı diğeri de suç örgütlerinin birbirleriyle ve çevre ile olan ilişkileridir (Güvel, 2004, s. 22; Chatterjee, 2005, s. 9).

Bazı araştırmacılara göre, günümüz suç örgütleri, geniş bir akışkanlık ve yapısal bir karmaşıklığa sahiptirler. Suç örgütleri, geçmişin klasik suç örgütlerinin aksine, yasalardaki açıklardan istifade ederek yasadışı faaliyetlerini farklı organizasyon yapılarıyla yürütmektedirler (Chatterjee, 2005, s. 9). Bu durum, Avrupa Birliği'nde Organize Suçlarla İlgili Avrupa Konseyi Üyesi Devletlerin 1999 yılı raporuna da yansımıştır. Bu raporda, organize suç örgütlerinin, sistematik olarak tanımlanabilecek bir yapılarının olmadığı sonucuna varılmıştır. Raporda, organize suç örgütlerinin yapılarıyla ilgili üç farklı görüş bildirilmiştir. Birinci görüşe göre, bu örgütler, hiyerarşik bir yapılanmaya sahiptirler. Bunlar genellikle mafya tipi organizasyonlardır. Bu tip organizasyonlarda alt, orta ve tepe kadrolar vardır. Tepede lider bulunur ve etrafında danışma görevi yürüten uzman danışmanlar mevcuttur. Orta düzeyde sorumlu kişi ise, belirli bir ölçüde de olsa, bir özerklik ve inisiyatife sahip olarak, müstakil suçların ve suçla ilgili belirli projelerin icra edilmesinden sorumludur. Suçların somut olarak işlenmesi görevi ise, örgütün alt kademesinde bulunanlarca gerçekleştirilir. İkinci görüşe göre, bu tip örgütler için, merkezileşmiş bir yapılanma, zayıftır. Bu görüş, bu tür örgütlerin yatay bir yapılanmaya sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bunun sonucu olarak lider kadro ile orta düzeydeki yöneticiler arasında bir bağ olmasına rağmen, bir kontrol ve koordine mekanizmasının olmadığı belirtilmektedir. Üçüncü görüşe göre de, suçun tasarımına ve ortaya çıkan ihtiyaçlara göre, grup lideriyle grubun diğer üyeleri arasındaki rollerin dahi değişebileceği söylenmiştir (CDPC, 2000, s. 7-8). Böylece örgütlerin, üyelerinin

davranışlarından bağımsız, kendi içinde istikrarlı ve dayanıklı bir yapı oluşturduğu ileri sürülmektedir. Bu son yaklaşım sayesinde, organize suç örgütleriyle ilgili ekonomik modeller de yapılabilmektedir.

Bu alandaki ilk ekonomik model, ABD’de “*President’s Commission on Law Enforcement and Administration Justice*” tarafından yapılan organize suç tanımında görülmüştür. Bu tanımda organize suçun ana faaliyet konusu, nihai tüketicilere yasadışı mal ve hizmet arzı olarak belirtilmiştir. Böylelikle organize suç, yasadışı mal arz eden bir firma olarak tanımlanmıştır (Güvel, 2004, s. 25).

Organize suç örgütleri, günümüzde varlıklarının devamını sağlamak ve geniş alanda faaliyet göstermek için, çeşitli ilişkiler kurmak zorundadır. Bu ilişkilerin kapsamı; sosyal alanda, siyasi alanda ve suç örgütlerinin kendi aralarındaki işbirliğinde görülebilmektedir (Güvel, 2004, s. 40-52).

Siyasi alanda suç örgütlerinin ilişkiselliği; örgütler, faaliyetlerini daha rahat devam ettirebilmek veya hapisneden uzak durabilmek için siyasi alanda tanınmış kişilerle ilişkilere girmek hedefindedirler. Bu durum önce yozlaşmaya, sonra toplumda dejenerasyona neden olmaktadır. Her ne kadar yozlaşma ve organize suç arasındaki ilişki fazla irdelenmediyse de, Passas (1998, s. 42) yazdığı makalenin öz bölümünde, bu iki kavram arasında bir ilişkinin mevcudiyetini öne çıkarmıştır ve bu ilişkinin suç üretici bir özelliğe sahip olduğunu belirtmiştir. Literatürde yozlaşma, yeraltı dünyası olarak tanımlanan organize suç dünyası ile yerüstü dünyası arasındaki işbirliğini sağlayan bir araç olarak görülmektedir (Lampe, 2002, s. 22-24). Yozlaşma, organize suç örgütlerine, kurdukları ilişkiler sayesinde, kamu ve belediyeedeki ihalelerde büyük fırsatlar yakalama veya kendilerine düzenlenecek bir operasyonu önceden haber alma imkânını sunabilmektedir (Southwell, 2009, s. 275; Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 108). Başka bir deyişle, yozlaşma, organize suç örgütlerinin faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır ve yozlaşma ne kadar yüksekse, organize suç örgütlerinin, kamuya ait kaynakların dağıtımında kontrol kurma arzusu da o kadar yüksek olmaktadır (Fiorentini, 2000, s. 442-443). Shaw da Lampe gibi yozlaşmayı bir araç olarak düşünmüştür. Ona göre, yozlaşma, organize suç faaliyetini kolaylaştırmaktadır ve bu sebeple organize suç örgütlerinin yozlaşma için ilk hedefleri de, devlet görevlileri, sınır ve gümrük görevlileri, kolluk kuvvetleri ile mahkemeler olmuştur. Böylelikle, organize suç örgütleri, devletin düzenleyici araçlarındaki yozlaşmayla mal ve hizmet piyasalarını tahrif ederek yasal ekonominin yozlaşmasının önünü açmak istemektedirler. Böylece suçtan elde ettikleri gelirleri aklama fırsatına kavuşabileceklerdir. Yani organize suç örgütleri, suç ekonomisi ile

yasal ekonomik faaliyetler arasında güçlü bağlantılar kurulabilme fırsatını yakalayacaktır (Shaw, 2001).

Günümüzde birçok ülkede yozlaşma ve organize suç, iç içe girmiştir (Levy, 1995; Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 100-103; Klebnikov, 2001). Suç ve yozlaşma genelde kapalı toplumlarda kök salmaktadır ve bu sebepten dolayı komünizm sonrası geçiş döneminde, Demirperde'deki organize suç örgütleri, faaliyet alanlarını genişletme yoluna gitmiştir (Öztürk, 1997a, s. 2; Finckenauer ve Voronin, 2001, s. 2-9). Bugün özellikle Afganistan'da bu yozlaşma, üst seviyededir. Örneğin; Başkan Karzai'yi destekleyen Gul Agha Sherzai, Afganistan'da uyuşturucu ticaretiyle uğraşan organize suç örgütünün bilinen bir ismidir (Scott, 2010, s. 5).

Suç örgütlerinin, kendi aralarında kurdukları işbirlikleri genelde uluslararası bir nitelik taşımaktadır. Bunun sayesinde de örgütler, kendi seviyelerini yükselterek bazı avantajlara sahip olmaktadır. Örneğin; esnek bir yapıya dönüşerek, kanun koyucunun hedef alabileceği belirli merkezleri bulunamadığı için, işleyecekleri suç daha az yakalanma riskiyle işleme olanağına kavuşmaktadırlar. Ayrıca, gizlilik içinde çalışabilme fırsatı da yakalamaktadırlar. Dahası kurulan işbirlikleri, ulus ötesi nitelik taşıdığından, ulusal hukuk sistemleri arasındaki farklılıkları istismar edebilmektedirler ve bu ilişkiler, örgütlere esneklik ve süreklilik kazandırmaktadır (Williams, 2001, s. 71-72).

Sosyal alanda ise organize suç örgütü, para aklamak için yasal olarak görünen, ama aslında örgüte çalışan işyerlerini kullanmayı tercih etmektedir veya çeşitli yasal alanlara yatırım yapmak istemektedir. Allum ve Sands yazdıkları makalede, organize suç örgütünün bu özelliğine, Schelling'e atıf yaparak katılmıştır. Çünkü Schelling, organize suç ekonomik açıdan yaklaşan ve kriterlerini buna göre belirleyen birisi olarak; organize suç örgütüne bir şirket olarak yaklaşmıştır ve bu yasadışı faaliyetler içinde yer alan şirketin, geniş ölçekli yapılandırılmış yasal bir şirket halini alarak, faaliyet alanlarında tekel olmak, şiddet kullanarak faaliyet alanında rekabeti engellemek ve organize suçla konu olan faaliyetleri kolaylaştırmak amacıyla polise rüşvet verebileceğini söylemiştir (Allum ve Sands, 2004, s. 137). Çünkü literatürde, organize suç örgütünün faaliyetlerine, devletin dikkatini çekmeden devam edebilmesinin, kendisini yasal olarak toplumun bir parçası olarak göstermesine ve devletin ilgili organlarında yaratacağı yozlaşmaya bağlı olduğu kabul edilmektedir (Öztürk, 1997a, s. 4).

(2) Organize Suçun Tarihsel Arka Planı:

Literatürde, organize suçun modern bir olgu mu, yoksa geleneksel bir olgu mu olduğu konusunda tartışmalar mevcuttur (Güvel, 2004, s. 61). Bu, ülkelerin iç hukukunda yapmış oldukları organize suç örgütü tanımlamalarında da görülmektedir. İtalyan Hukuku'nda yapılan "*mafya tipi örgüttür.*" Tanımlamasından anlaşıldığı üzere, İtalyanlar için organize suç, geleneksel bir olgudur. Aynı durum Türkiye için de geçerlidir. Türkiye'de 4422 sayılı kanunda yer alan organize suç örgütü tanımıyla İtalya'nın organize suç örgütü tanımı arasında benzerliğe bakıldığında; Türkler ve İtalyanların yasadışılığa elverişli toplumlar olarak tanımlanabileceği göze çarpmaktadır. Özellikle Türk toplumundaki "*çifte ahlak*" yapısı, yani kanun tarafından yasaklanan bir eylemin toplum gözünde suç sayılmaması (Mala Prohibita), ihbar müessesesinin "*muhbirlik*" gibi aşağılayıcı bir tutum olarak görülmesi, adalete karşı konuşmamak kuralına Anadolu'nun her yerinde uyulması, adalet dağılımında yasallıktan çok yasadışılığa inanılması, organize suçun Türkiye'de var olmasını kolaylaştırarak, toplumun yasadışılığa elverişli toplum olarak algılanmasını sağlamıştır (Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 54).

Türkiye ve İtalya'nın aksine, Almanya'nın hala tam anlamıyla kapsayıcı bir organize suç tanımına sahip olmaması, Almanya için organize suçun modern bir olgu olduğunun ispatı olarak kabul edilmektedir (Lampe, 2002, s. 2). Ama insanlık tarihi bir bütün olarak değerlendirildiğinde; çeşitli dönemlerde, çeşitli toplumlarda organize suç niteliğinde faaliyetlere rastlanılmaktadır. Yani, organize suçlar, tarihin çok öncesinde de mevcuttur (Öztürk, 1997a, s. 2). Örneğin; Platon'un "*Devlet*" eserinin 552 d ve e bölümünde Sokrates, devletin kovaladığı haydutlardan bahsederek, organize suçun Eski Yunan'da da işlendiğini dile getirmektedir (Platon, 2008, s. 279). Üstelik Nizamülmülk'ün "*Siyasetname*" isimli eserinin onuncu bölümünde anlatılan hikâyede de; malı haydutlarca çalınan vatandaş, padişahın malını istemiştir (Nizamülmülk, 2010, s. 84-93). Bu hikâyeden anlaşılabileceği üzere organize suç, Gazneliler döneminde bile işlenmektedir.

Tarihteki suç örgütlerinin arasında en önemlilerden biri, Hasan Sabbah'ın başında olduğu Haşhaşiler'dir. Bu örgüt uyuşturucu ile şiddeti bütünleştirmiş, temelinde dini motifleri de kullanan bilinen ilk sistemli organize suç örgütüdür (Güvel, 2004, s. 63).

Suç örgütlerinin tarihsel kökenleri incelendiğinde, örgütün kurulmasında hedeflenen amacın her zaman suç işlemek olmadığı görülür. Çok farklı amaçlar ve değerler etrafında oluşmuş topluluklar, kökeni itibarıyla idealist, devrimci veya

TASNİF DIŞI

yurtsever birçok siyasi hareket, çeşitli ülkelerde zaman içerisinde organize suç örgütüne dönüşmüştür. Bunun en tipik örneği, suç örgütlerine isim veren “mafya”dır (Güvel, 2004, s. 62). Mafya bundan 600 yıl önce İtalya’nın güneyinde Sicilya’da kurulan yurtsever bir dernektir (EGM, 2000) ama Mafya’nın kökeni ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur.

Bu görüşlerden biri, Mafya’nın, 1282 yılında Sicilya’yı yöneten Normanlar’a karşı gerçekleştirilen ayaklanmanın doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığı savıdır. Bu ayaklanmada muharebelerde sıkça kullanılan “*Morte Alla Francia Italia Anela*” (Fransızlara ölüm, İtalya kükrüyor) sloganını oluşturan kelimelerin baş harflerinin yan yana getirilmesiyle MAFİA sözcüğünün ortaya çıktığı söylenmektedir (Urhal, 2009, s. 436).

Başka bir görüşe göre Mafya, Orta Çağ sonlarında Sicilya’da istilacı yönetimleri devirmeye yönelik gizli bir örgüt olarak ortaya çıkmış olup, kökeni mafie denilen küçük silahlı gruplara dayanmaktadır. Zaman geçtikçe adadaki mafya üyeleri, politikacılarla yakın ilişkiler kurarak, yerel halkı belli bir adaya oy vermeleri için zorlamışlar ve kendi adaylarını meclise sokarak siyasi güç kazanmışlardır (Sözüer, 2002, s. 25).

Dönmezer’e (1996, s. 215-217) göre; Sicilya’da kurulan Mafya Örgütü, 19’uncu yüzyıl sonlarında 20’nci yüzyıl başlarında ABD’ye göç ile bu ülkeye yayılmıştır ve 1920-1933 arasında konulan içki yasağıyla beraber bu ülkede gelişme fırsatı yakalamıştır.

Bazı Mafya üyeleri de, “Mafya” kelimesinin, Arapça’da “*ayrıcalık tanınmış*” veya “*korunan*” anlamına gelen “*muaf*”ın tahrif edilmiş hali olduğunu ve Sicilyalıların, adalarını 9 ve 12’nci yüzyıllar arasında işgal eden Mağribiler’e karşı direnişlerine gönderme yaptığını iddia etmişlerdir. Southwell, sözcüğün Palermo lehçesinde “*kendine güvenen*” anlamına gelen “*mafioso*” kelimesinden geldiğine inanmaktadır ve ilk Sicilyalı gangsterlerin bu özelliğe sahip olduğunu, eserinde yazmaktadır. Fakat açık olan şudur ki; suç örgütlerinin kayıt ve tutanakları yoktur. Bu sebeple, suç örgütünün nerede, ne zaman ve neden ortaya çıktığını bulmak zordur. “Mafya” kelimesinin kökenlerine dair bilgi, tam ve açık olmasa bile, bu örgütün geçmişte siyasi bir örgütlenme olduğu ve suç işlemek amacıyla kurulmadığı açıktır (Southwell, 2009, s. 10-11).

(3) Organize Suçun Tespit Edilmesinde Kullanılan Kriterler:

Günümüzde organize suç tespit etmek çok zordur. Bunun bazı sebepleri vardır. Bunlar;

- Organize suç tanımlarının yetersiz olması,
- Küreselleşme ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin organize suç örgütlerine sunmuş olduğu avantajlar sayesinde, örgütlerin merkezi ve homojen bir yapıdan daha karmaşık bir örgüt yapısına dönüşmüştür. Böylelikle daha esnek bir yapıya kavuşan suç örgütlerinin, örgüt lideri yakalandığında bile varlığı tamamen sonlandırılmaz hale gelmiştir (Hesterman, 2009, s. 30-31). Ayrıca örgütler, suçtan elde ettiği geliri, meşru kanallara aktararak, kendilerinin tespit edilmesini daha da zorlaştırmışlardır (Bal, 2000, s. 55),
- Örgütün suç işleme metotlarını değiştirmesi (Taşkın, 2002, s. 156),
- Kendi içlerinde oluşturdukları savunma mekanizmalarıdır (Sözuer, 2002, s. 55-56).

Organize suçun tespitinde belirtilen zorluklardan dolayı, akademisyenler ve uluslararası kuruluşlar, organize suçun tespit edebilecek bazı özellikler/kriterler belirlemişlerdir.

Hagan (2006, s. 128-129), organize suçun tespit edebilmek için devamlı hiyerarşik bir yapının varlığını, örgütün yasadışı faaliyetlerden kazanç sağlanmasını, örgütün şiddet ve tehdit araçlarını kullanmasını, kamu veya özel sektöre nüfuz ederek yozlaşmaya sebep olmasını ve kendisine bir dokunulmazlık sağlanmasını kriter olarak görmüştür. Hagan aynı makalesinde, Abadinsky'nin 1981 yılında belirlediği kriterleri de yazmıştır. Bu kriterlere göre; organize suçun bir ideolojisi yoktur, bu suçun işleyen örgütler devamlı hiyerarşik bir düzene sahiptirler, örgütler hedeflerine ulaşabilmek için şiddeti kullanmaktadırlar, örgütlerin sınırlı ve özel üyelik sistemi vardır ve suç işleyerek kazanç elde etmektedirler.

Yenisey de organize suçun tespit etme çalışmalarında bazı kriterler belirlemiştir. Yenisey (2000, s. 116-117) için; ayrıntılı hazırlık, profesyonellik, tüccar gibi davranma, karşı tedbirler alma, bölgesel veya uluslararası ilişki, hiyerarşi, yardım alma, yüksek hayat standardı, şirketleşme ve medya ile bağlantı, organize suçun tespit etmede gerekli olan kriterlerdir.

Kahya ve Özerkmen (2007, s. 63) için organize suçun özellikleri; işbölümü, hiyerarşik yapı, kazancın suç işleyerek sağlanması, suç işleme eğilimi, örgütün kendine özgü cezalandırma sistemi, suçtan elde edilen gelirin aklanması ve bu aklama işinin paravan şirketler aracılığıyla yapılması olarak belirlenmiştir.

Bilim çevrelerinin haricinde uluslararası kuruluşlar da, organize suç ve bu suçun işleyen örgütlere nasıl yaklaşılacağı konusunda çalışmalar yapmışlardır. İlk olarak, 1994 yılının Aralık ayında AB'nin strateji planında, organize suçla ilgili on bir

TASNİF DIŞI

özellik belirlenmiştir. Bu özellikler, bazı akademisyenlerin yazmış oldukları kitaplarda ve makalelerde yer almıştır. AB'nin strateji planında yer alan özellikler şunlardır (Heijden, 1996; Bruggeman, 1998, s. 85-93; Bouloukos, Farrell ve Laycock, s. 180);

- En az iki kişinin işbirliği,
- Ciddi suçlar işlemelerinden şüphe edilmesi,
- Kar ve/veya güç arayışında olması,
- Her birinin görevinin belirlenmiş olması,
- Uzun zamandır ya da bilinmeyen bir zamandan beri süregelen,
- Bir disiplin ve kontrol biçimine sahip olması,
- Uluslararası düzeyde çalışması,
- Gözdağı vermek için şiddet ve başka araçların kullanılması,
- Ticari ve işletme benzeri yapılar kullanması,
- Para aklama işlerine girmesi,
- Politika, kamu yönetimi, medya, yargı otoriteleri ve ekonomi üzerinde etki göstermeye çalışması.

Bu özelliklerden en az altısına sahip olan ve sahip olduğu özelliklerin üçü ilk üç maddeyi içeriyorsa bu örgütler, organize suç örgütü olarak nitelendirilmiştir.

Kriterleri belirlemede bir diğer çalışma, 28-31 Mart 1996 tarihinde Avrupa Organize Suçla Mücadele Çalışma Grubu'nun Almanya'nın Leipzig kentinde düzenlemiş olduğu toplantıda yapılmıştır (EGM, 2000, s. 74). Çalışma Grubu'nun belirlediği kriterler şunlardır:

- Aralarında haksız kazanç temin etmek için fonksiyonel işbölümü yapılmış olan elemanlar bakımından hiyerarşik bir yapının bulunması,
- Suç örgütlerinin içerisinde bir yaptırım sisteminin bulunması,
- Kamuya ve özel sektöre nüfuz edilmesi,
- Şiddete başvurulması,
- Suç işleminin süreklilik arz etmesi,
- Suç işleyerek kazanç elde ediliyor olması,
- Paravan firmalar kurulması,
- Kara paranın aklanması.

Avrupa Birliği'nde Organize Suçlarla İlgili Avrupa Konseyi Üyesi Devletlerin 1999 yılı raporunda da, organize suçların tespit edilmesi için kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler, zorunlu ve seçimlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Üç veya daha ziyade kişinin işbirliği, çok uzun veya belirsiz bir süre ağır suçlardan mahkûm veya şüpheli olma, kazanç ve/veya güç elde etme amacı taşıma, zorunlu kriterler olarak;

örgütün içerisinde var olan işbölümü, örgütün belirli bir iç disipline sahip olması, tehdit ve şiddete dayalı araçların kullanımı, siyaseti, medyayı, kamu idarelerini, güvenlik güçlerini, yargıyı veya ekonomiyi yolsuzluk veya diğer yöntemler kullanarak etkileme çabası, ticari yapılanma görüntüsü, kara parayı aklama faaliyetleri ve uluslararası düzeyde faaliyet göstermesi seçimsel kriterler olarak belirlenmiştir (CDPC, 2000, s. 4-5).

(4) Organize Suç Kapsamında Değerlendirilen Suçlar:

Organize suç ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde, organize suçun bir suç ya da suçlu tipi olmadığı anlaşılmaktadır. Organize suç, daha çok suçun işlenmesini kolaylaştıran ve suçun toplum üzerinde yarattığı bir süreçtir (Beare, 2000, s. 1-3). Sözler de bu görüşe katılmaktadır. Sözler, organize suçun amacının hukuki değerlere saldırmaktan çok, kazanç elde etmeye yönelik olduğunu, bu sebepten dolayı belirli suçların işlenmesi bakımından tanımlamanın zor olacağını belirtmiştir. Dolayısıyla Sözler'e (2002, s. 59) göre kazanç sağlamayı mümkün kılan her suç, organize suçun konusudur. Çünkü organize suç örgütlerinin amacı; talep edilen yasadışı mal ve hizmeti kendine has yöntemlerle karşılayarak kar etmektir (Gottschalk, 2008, s. 2). Bu sebepten dolayı organize suç örgütleri genelde; turizm, inşaat, emlakçılık, ihaleler, oto kiralama, otoparkçılık, at yarışları, dernekler, vakıflar, şirketler ve otelcilik, bankacılık ve finansal sektör vb. alanlarda faaliyet göstermektedirler (Güvel, 2004, s. 14-15).

Organize suç örgütlerinin faaliyet alanlarının sayısı; organize suç örgütlerinin bulunduğu veya faaliyet gösterdiği ülkenin psikolojik, sosyolojik, hukuksal ve kültürel altyapısına ve örgütün ihtiyaç duyulan yasadışı malı veya hizmeti sunabilmesine bağlıdır. Örneğin Platon'un "*Devlet*" eserinin 552 d ve e bölümünde Sokrates, devletin kovaladığı haydutları ortaya çıkaran unsurları; bilgisizlik, kötü eğitim ve kötü yönetim olarak belirlemiştir (Platon, 2008, s. 279). Bozlak (2009, s. 64-65) da yazdığı makalede, toplumun ve ülkenin altyapısını, organize suçun ortaya çıkmasında öncelikli unsur olarak görmektedir. Bu konudaki diğer araştırmalar da, ülkenin ekonomik yapısındaki istikrarsızlık, siyasi otorite boşluk ve çıkarılan yasaların uygulanmamasının suç örgütlerinin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını ortaya koymuştur (Kocasakal, 2000, s. 43). Organize suçun ilk olarak, ABD'deki içki yasağında polis raporlarında yer alması ve İstanbul'un büyümesi sonrasında ortaya çıkan otopark sorununa organize suç örgütlerinin "*otopark mafyası*" olarak cevap vermesi, buna bir örnektir. Çünkü alınan kararlar, hedefler ve bu hedeflere giden meşru yollar arasındaki bağlantı kopmasına yol açarak bir anomini doğmasına neden olmuştur. Böylelikle; başta suç olmak üzere, pek çok sapma teşkil eden

TASNİF DIŞI

davranışların belirmesine elverişli yapılar ortaya çıkmıştır (Dolu, 2010, s. 300). Organize suç örgütleri de, ABD ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durumdan faydalanmıştır. Shaw da, Afrika'nın içinde bulunduğu duruma göre suç örgütleri tarafından istismar edilen faaliyet alanlarını; uyuşturucu ticareti, adam kaçırma, çek ve kredi kartı dolandırıcılığı, hırsızlık malı ve insan ve insan organlarının ticareti olarak belirlemiştir (Shaw, 2001). Çin ve Rus organize suç örgütlerinin faaliyet alanları da; uyuşturucu ticaretini, çalıntı araba, silah, kadın, tarihi eserlerin ve soyu tükenmekte olan türlerin ticaretini kapsamaktadır (Williams, 2001, s. 70-71).

Suç örgütlerinin faaliyetlerinde, ülkenin ve toplumun altyapısı kadar, suç örgütlerinin büyüklüğü ile hızlanan küreselleşme de önemlidir. Örgütlerin büyüklüğü ve küreselleşme; yerel veya uluslararası faaliyetler içinde bulunmasını (yayılganlık) ve faaliyet alanlarını etkilemektedir. ABD'nin *"National Gang Threat Assessment 2009"* raporu incelendiğinde, ABD'nin suç örgütlerinin çekirdeği olarak kabul ettiği sokak çetelerinin faaliyet alanlarını değerlendirdiği görülür. Bu raporda sokak çetelerinin faaliyetlerinin, uluslararası belgelerde tanımlanan büyük organize suç örgütü faaliyetlerinden farklı olduğu görülmüştür. Rapora göre çetelerin faaliyeti; uyuşturucu ticaretinin yanında oto hırsızlığı, saldırı, kaçakçılık, gasp, arabadan ateş etme, silahlı saldırı, sigorta dolandırıcılığı, kredi dolandırıcılığı, kadın ticareti ve yasadışı silah ticaretini kapsamaktadır (NGIC ve NDIC, 2009, s. 8-9). AB'nin organize suç tehditleriyle ilgili değerlendirme raporu olan *"EU Organized Crime Threat Assessment 2009"* incelendiğinde AB'nin kendi bölgesinde yoğunlukla işlenen organize suçları ortaya koyulmuş ve hedefine o suçları işleyebilecek örgütleri almış olduğu anlaşılır. Raporda belirtilen organize suç faaliyetleri incelendiğinde; küreselleşmenin boyutlarının güvenlik üzerine olumsuz etkileri, açıkça görülmektedir. Bu suç faaliyetleri; uyuşturucu ticareti, kişiye karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan yasadışı göç, insan ticareti ve çocuk pornografisi, dolandırıcılık kapsamında kimlik ve kredi kartı dolandırıcılıkları ile sahtecilik başlığı altında belgede ve parada sahtecilik suçlarını içermektedir (Europol, 2009, s. 19-24).

Organize suçu, suç faaliyetlerine göre sınıflandıran akademik çalışmalar da söz konusudur. Bunlardan birinde Hagan, suç örgütlerinin faaliyetlerini kundakçılık, şantaj ve haraç ile yasadışı iş ve faaliyet kapsamında değerlendirdiği sigara kaçakçılığı, sahtecilik, dolandırıcılık ve uyuşturucu kaçakçılığı olarak belirlemiştir (Hagan, 2006, s. 136).

Belirtilen bu sebeplerden dolayı Ceylan (2003, s. 36-41), organize suç kapsamında değerlendirilen suçları şu şekilde sıralamıştır:

TASNİF DIŞI

- Yasadışı uyuşturucu madde ticareti,
- Yasadışı silah ticareti,
- Kıymetli evrak sahtekârlığı,
- Altın kaçakçılığı,
- Nükleer madde kaçakçılığı,
- Tarihi eser kaçakçılığı,
- Sermaye yatırım dolandırıcılığı,
- Kara para aklama,
- Sübvansiyon, ihale ve kredi yolsuzlukları,
- Ödeme araçlarının kötüye kullanımı ve sahtekârlığı,
- Kalpazanlık,
- Sigorta şirketleri aleyhindeki dolandırıcılıklar,
- Yüksek değerdeki motorlu taşıtlara ilişkin hırsızlık ve kaçakçılık,
- Çöplerin illegal imhası veya başka ülkelere gönderilmesi, çevre suçları,
- Yasadışı organ ticareti,
- Yasadışı teknoloji transferi,
- Suç ürünü eşyanın merkezi bir sistemde değerlendirildiğı hırsızlık türleri,
- Yurtdışına kaçak işçi ve yasadışı mülteci gönderilmesi, insan kaçakçılığı,
- Fuhuş, beyaz kadın ticareti ve yasadışı pornografi,
- Tehdit yoluyla koruma parası veya haraç alınması,
- Yasadışı şans oyunları,
- Yasadışı kumar,
- Rüşvet ve yolsuzluk,
- Karaborsacılık,
- Silahlı gasp ve soygun,
- Fidyeye için adam kaçırma,
- Çocuk pornografisi,
- Tehdit ve şantaj,
- Yaralama ve cinayet,
- Tefecilik,
- Marka sahteciliğı,
- Bilişim suçları,
- Sigara ve alkollü madde kaçakçılığı.

(5) Organize Suçun Küreselleşmesi:

Küreselleşme, hakkında en çok konuşulan konudur. Küreselleşmenin etkileri; ekonomiden siyasete, toplumsal hareketlerden hukuka kadar tartışılmaktadır. Küreselleşmenin topluma birçok yararı olmasına rağmen, küreselleşmenin boyutlarının güvenlik üzerine olumsuz etkileri de vardır ve bu durum, suç örgütlerince istismar edilmiştir (Moises, 2003, s. 29-30; Bal, 2006c). Çünkü küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklardan bazıları olan düşük sosyoekonomik statü, etnik heterojenlik, nüfus hareketliliği, parçalanmış aileler ve hızlı şehirleşme; yerel düzeyde zayıf arkadaşlık ve dostluk bağlarının oluşmasına, yeterince gözetlenmeyen ergen gruplarının artmasına ve insanların birbirine karşı yabancılaşarak, bireylerin toplumsal faaliyetlere yeterli seviyede katılmamalarına neden olmuştur (Sampson ve Groves, 1989, s. 777-783). Suç örgütleri de bu ortamdan faydalanarak, faaliyetlerine hız vermiştir. Bunun sonucunda da yüksek suç oranları ortaya çıkmıştır. Ayrıca Soğuk Savaşın bitişiyle, hızlanan küreselleşmeyle ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği gelişen iletişim teknolojileri ve pazarların liberalleşmesiyle organize suç, ulusal sınırları da aşmıştır (Hesterman, 2009, s. 29; Calvani, 2009, s. 1; UNODC, 2010, s. 29). Yani yaşamın birçok yönünün, ulaşımın, iletişimin ve ekonomik faaliyetlerin küresel bir köyün parçaları haline gelmesi gibi suç da, küresel bir boyut kazanarak evrenselleşmiştir (Finckenauer, 2000, s. 3; Friedrichs, 2007, s. 2; Sieber, 2007, s. 175-178). Suçun bu başkalaşımı, literatüre sınıraşan organize suç olarak geçmiştir.

Sınıraşan organize suç kavramı, tanıdık olmasına rağmen, hakkında çok farklı tanımlamalar yapılmıştır. UNODC'nin direktörü Costa, kuruluşun hazırladığı 2010 tehdit değerlendirmesi raporundaki önsözünde, bu durumu, organize suçun yayılmacı yapısına ve faaliyet alanlarının fazlalığı sebebiyle yeterince anlaşılamamasına bağlamıştır (Costa, 2010). Yapılan tanımlamalar arasında en genel kabul gören ve en kapsamlı olanlarının, BM tarafından yapıldığı görülmektedir. BM Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu, örgütlü suçları (hem terör hem de çıkar amaçlı suç örgütlerini); üç veya daha fazla insanın, doğrudan veya dolaylı bir biçimde, maddi veya başka bir menfaat elde etmek maksadıyla bir veya daha fazla suç işlemek için bir araya gelmesi ve belli bir süre faaliyetlerine devam etmesi sonucu oluşturduğu grup olarak tanımlamıştır. Bu tanımın ışığında hazırlanan BM Sınıraşan Suçlar Konvansiyonu'na göre de, organize suç faaliyetleri, eğer birden fazla ülkede işleniyorsa, bir ülkede hazırlanıp, planlanıp, yönetilip ve kontrol edilip, başka bir ülkede işleniyorsa veya birden fazla ülkede aktif organize suç grubu tarafından işleniyorsa veya bir ülkede işlenip diğer

lkeleri de sonuçları bakımından etkiliyorsa bu organize suçı işleyen örgütlerin ve işlenilen suçların sınıraşan suç kategorisi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği BM tarafından vurgulanmıştır. (TBMM, 2003; Loree, 2002, s. 73-74). Bu tanımlar; sınıraşan örgütlü suçların ve bu suçları işleyebilecek yapılanmaların, dünya tarafından küresel bir tehdit olarak algılandığı sonucu ortaya çıkarmaktadır. Yani bir zamanlar geçmişte problem olarak algılanan bu tip suçlar ve organizasyonlar, bugün bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır (Shelley, 1995, s. 463-465).

Suçun küreselleşmesinin çeşitli sebepleri vardır. Costa, UNODC'nin hazırladığı Sınıraşan Organize Suç Tehditleri Değerlendirme Raporu'nun önsözünde, Soğuk Savaş'ın bitişinden bu yana, küresel yönetimlerin ekonomik küreselleşme ve barışı sağlama konularındaki başarısız yönetimlerinin suçun küreselleşmesine yardımcı olduğunu ifade etmiştir (Costa, 2010). Bu bağlamda, küresel yönetimlerinin başarısızlıklarının bir sonucu olarak, organize suç örgütleri faaliyetlerini dünyanın her yanına yaymaya çalışmışlardır. Özellikle küreselleşmenin kendilerine sağladığı imkânlarla zayıf devlet kuruluşlarının bulunduğu ülkelerde ya da etnik ve bölgesel çatışmaların bulunduğu eski Sovyet lkelerinde bu tip örgütlenmeler, faaliyetlerine hız vermişlerdir. Çünkü bu tip devlet yapılarında hesap verme kültürünün olmaması, organize suç örgütlerinin devlet kurumlarına sızdıkları takdirde büyük fırsatlar yakalamasına yol açmıştır. Örneğin; ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşulların kötülüğü, kamuda artan rüşvet olayları ve insanların kolay para kazanma duygusuna sahip olmaları sebebiyle çiftçiler, uyuşturucu madde ekimine yönlendirilerek, uluslararası narkotik ticareti artırılmaya çalışılmıştır. Hatta ülkedeki işsiz insanların iş bulma yönündeki duyguları, organize suç örgütleri tarafından sömürülerek bu insanlar, yasadışı g veya insan ticaretinin bir parçası yapılmaya çalışılmıştır (Wagley, 2006, s. 1).

Bouloukos, Farrell ve Laycock organize suçun küreselleşmesinin sebeplerini Keh ve Farrell'in 1997'de yazdığı *"Trafficking Drugs in the Global Village"* adlı makalelerinden alıntılararak dile getirmişlerdir. Bu yazarlar, organize suçun küreselleşmesini iki ana başlık altında toplamışlardır. Bunlar; teknolojik değişiklik ve sosyoekonomik ve siyasi değişikliktir. Teknolojik değişiklik; daha ucuz ve hızlı taşımacılık, posta dağıtım sistemlerindeki gelişmeler ile gelişmiş bilgisayar ve elektronik iletişim teknolojilerini kapsamaktadır. Sosyoekonomik ve siyasi değişiklikler ise, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, genel ticaretin serbestleşmesini, gemicilik ve havacılık sektöründeki gelişmeleri, AB ve NAFTA gibi ticari birliktelikleri, siyasi birleşmeleri, artan g ve küresel iletişimi ve finansal işlemleri içermektedir. Teknolojik alandaki değişiklikler, yasadışı malzemelerin kaçakçılığını, yeni suç

TASNİF DIŞI

alanlarının ortaya çıkmasını ve kara para aklama işlemleriyle organize suç örgütlerinin birbirleriyle örtülü olarak iletişimini kolaylaştıran değişiklikleri ortaya çıkarmıştır. Sosyoekonomik ve siyasi değişikliklerde ise, organize suç örgütleri, artan ticaret ve kurulan ticari birlikler sayesinde yasal malların yanında, yasadışı malların da geçişini sağlamakta; siyasi birleşmelerle de yasadışı malların kendisine yeni pazar alanları bulmasına ve kurdukları yeni dağıtım ağları sayesinde yeni suç alanlarının yaratılmasına yardımcı olmaktadır (Bouloukos, Farrell, ve Laycock, 2003, s. 177).

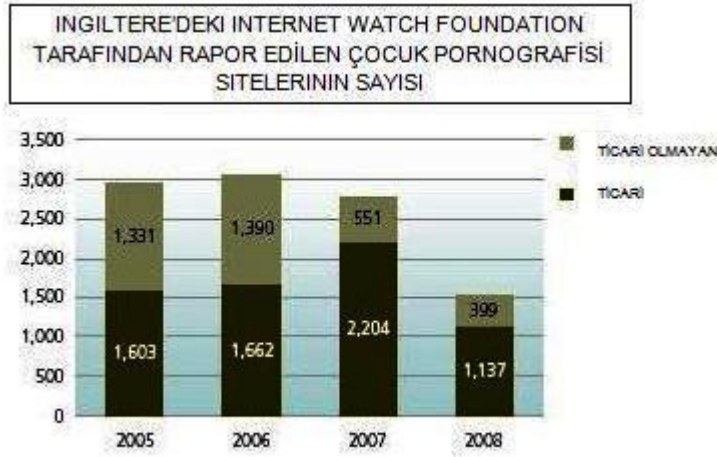
Finckenauer ise, organize suçun küreselleşmesini, ekonominin küreselleşmesi, artan göç ve gelişen iletişim teknolojileri olarak üç maddede toplamıştır (Finckenauer, 2000, s. 3).

Galeotti de Bouloukos, Farrell ve Laycock'a benzer sebepler öne sürmesine rağmen, belirlediği sebepleri beş kategoride belirtmiştir. Bunlar; teknolojinin sağladığı fırsatlar, siyasi fırsatlar, ekonomik fırsatlar, kolluk kuvvetlerinin bu tür suçlara karşı tutumları ve iç dinamiklerdir (Galeotti, 2004, s. 4-6).

Teknolojinin sağladığı fırsatlar sayesinde, yeraltı dünyası yeniden şekillenmiştir. Yasadışı malların ticaretinden, bilgisayar aracılığıyla yapılan sahteciliğe ve laboratuvarlarda üretilen sentetik uyuşturucuların piyasadaki dolaşımına kadar birçok alanda yapılan yasa dışı faaliyetlerde teknolojinin organize suçlara sağladığı fırsatları görmek mümkündür (Galeotti, 2004, s. 4). Çünkü teknolojinin herhangi bir belgeyi, görüntüyü, sesi ya da parayı tekrar istenilen şekilde mükemmel seviyede üretebilmesi; sahtecilik, bilgisayar korsanlığı, kalpazanlık gibi suçların organize suç örgütleri tarafından küresel çapta işlenmesine yol açmıştır (Grabosky, 2007, s. 147). Bequain'in (2001, s. 475-478) tespitlerine göre, teknolojinin organize suç örgütlerine sağladığı fırsatlar sebebiyle bu örgütlerce işlenen suçlar, hızla siberleşmektedir. Çocuk pornografisinden yasadışı kumara, uyuşturucu ticaretinden çalıntı veya taklit mal satışına, bilgisayar korsanlarınca yapılan finansal dolandırıcılıktan tehdit ve şantaja kadar geniş bir yelpazede organize suç örgütleri teknolojinin kendisine sunduğu fırsatlardan yararlanmaktadır. Bu konunun ciddiyetinin anlaşılması bakımından örnek vermek gerekirse bu alanda işlenen suçlardan biri olarak tespit edilen çocuk pornografisi ile ilgili olarak UNODC'nin ve AB'nin "OCTA 2009" raporları dikkatle incelenmelidir. UNODC'nin yayınladığı raporda tespit edilen çocuk pornografisiyle ilgili internet sitelerinin sayısı ile ilgili çizelge incelendiğinde, organize suç örgütlerinin bu alanı kolaylıkla istismar edebileceği görülür ve bu durum akıllardan çıkmamalıdır. Bu kanıyı; AB'nin hazırlamış olduğu bir rapor da doğrulamaktadır. AB'nin hazırladığı "OCTA 2009"

TASNİF DIŞI

raporunda; çocukların organize suç örgütlerince seksüel amaçlarla istismar edildiği ve bu örgütler tarafından çocuklara ait pornografik görüntü içeren resimlerin internet aracılığıyla dağıtıldığı tespit edilmiştir (Europol, 2009, s. 21). Bununla ilgili sayısal veriler Grafik-1’de ortaya konulmuştur.

Grafik-1: Internet Watch Foundation Tarafından Rapor Edilen Çocuk Pornografisi Sitelerinin Sayısı
Kaynak: UNODC, The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment, 2010, s.213

Galeotti’ye göre; organize suçun küreselleşmesinin sebeplerinden bir diğeri de, küresel yeraltı dünyasının yeniden tanımlanmasını sağlayan siyasi fırsatlardır. Çünkü ülkelerin kanunlarındaki değişiklikler, diğ er ülkelerle yapmış olduğu anlaşmalar ve ülke yapısını etkileyen siyasi kararlar, organize suç örgütlerinin ilgili ülkedeki sınırlarını çizmesine yardım etmektedir. Ülke yapısını etkileyen siyasi kararlar, organize suç örgütlerinin yeni fırsatlar yakalamasına yol açmaktadır (Galeotti, 2004, s. 5). Mesela; Sovyetlerin çöküşüyle hem Rusya’da, hem de Sovyetlerin hâkimiyetinde bulunan coğrafya üzerinde ortaya çıkan boşlukta organize suç örgütleri, bu bölgelerde kurulacak yeni düzende kendilerine yer edinmeye çalışmışlardır (Weenink ve Laan, 2007, s. 58; Ceccarelli, 2007, s. 30; Finckenauer ve Voronin, 2001, s. 5). Bazen ülkelerin kendi kanunlarında yapmış oldukları değişiklikler aracılığıyla yaratmış oldukları boşluklar, organize suç örgütleri tarafından faaliyet alanı olarak istismar edilebilmektedir. Bugün dünyada bazı ülkelerin kıyı bankacılığı yapması ve vergi cenneti olması, bunun da organize suç örgütlerince kullanılmasının arkasında bu durum yatmaktadır (Şen ve Yalçın, 2007, s. 78). Ayrıca ülkeler, birbirleri arasındaki özel ekonomik anlaşmalarla, ya da diğ er ülkelerle oluşturmuş oldukları birlikteliklerle, kendi aralarındaki sınır kontrollerini en aza indirmişlerdir. Bu durumu fark eden organize suç örgütleri, yasadışı malların daha rahat sınırdan geçirme imkânına kavuşmuşlardır (Galeotti, 2004, s. 5).

Morrison (2002, s. 5), organize suç örgütlerini kar arayışındaki bir firma, ekonomik bir organizasyon olarak gördüğü için, bu tip örgütlerin, ekonomik anlamda getirisi yüksek olan her türlü suçu işleyebileceğini ifade etmektedir. Bir anlamda organize suç, ekonomik fırsatları değerlendirerek, tüketicilerine yasadışı mal ve hizmet arzını öngörmektedir. Çünkü organize suç örgütlerinin amaçlarından biri de, para kazanmaktır (Millan, Foltz, Jakson ve Oberg, 2008, s. 42) ve bu amaç için kar getiren her türlü suç faaliyetinde yer almaktadırlar (Sözüer, 2002, s. 59). Örneğin; UNODC'nin hazırladığı raporda toplam kayıt altına alınan silah ticareti, 2006 yılında 1.58 milyar dolardır, fakat yasadışı pazarın değeri, yasal pazarın %10-20'si arasında tahmin edilmektedir. Bu da yasadışı pazarın değerinin yaklaşık yıllık 170 milyon-320 milyon dolar arasında değiştiğini göstermektedir ve UNODC'nin kayıtlarına göre yasadışı silah ticaretinin gelişme sebebi, suç işlemek ve ülkede siyasi anlamda karışıklık çıkarmaktır (UNODC, 2010, s. 129). Dolayısıyla silah pazarından elde edilecek gelirin büyüklüğü, ülkede artan suç oranı ve siyasal durumundaki belirsizlikler, organize suç örgütlerinin silah kaçakçılığını diğer suçlara oranla karlı görmesini sağlamıştır. Baransev'e (2010, s. 3) göre uyuşturucu ticareti de, silah ticareti kadar karlıdır. Afganistan'da bir kilo eroinin fiyatı, 1200-1300 dolar iken, Kırgızistan'da 4000-5000 dolara, Rusya'da ise 45000 dolara çıkmaktadır. Yapılan başka bir çalışmaya göre de; artan ekonomik sıkıntılar, daha iyi yaşam arzusu, organize suç örgütleri için insan kaçakçılığını da, en az silah ve uyuşturucu kaçakçılığı kadar karlı kılmaktadır. Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre; dünyada her yıl en az 4 milyon insan, bu suçun kurbanıdır ve bu suçtan sağlanan gelir yaklaşık olarak yılda 7-10 milyar dolar civarındadır. Fakat bazılarına göre, BM'nin tahmini oldukça iyimser kalmaktadır. Çin'in kendi raporlarında Asyalı organize suç örgütlerince işlenen insan kaçakçılığında dönen para yılda sadece 1-3 milyar dolar, Meksika'da ise yılda 7-10 milyar dolardır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre; insan kaçakçılığından mağdur olan insanlar, çeşitli amaçlarla köle olarak kullanılmaktadır ve organize suç örgütleri bu insanlar üzerinden de yaklaşık yılda 32 milyar dolar kazanmaktadır (Millan, Foltz, Jakson ve Oberg, 2008, s. 45).

Galeotti, organize suçların küreselleşmesinin diğer sebebini, kolluk kuvvetlerinin organize suça karşı tutumları olarak görmüştür. Çünkü Galeotti'ye göre; organize suç örgütlerine yönelik kolluk tarafından gerçekleştirilen başarılı operasyonlar, hem örgütlerin faaliyet gösterdiği ülkedeki güçlerini zayıflatmasına, hem de yürüttükleri faaliyetlerde daha temkinli davranmasına yol açmaktadır (Galeotti, 2004, s. 5). Çünkü suç işleyenlerin yakalanmaması veya ceza almaması, gelecekte yeniden suç işleme olasılığını artırıcı bir etki yapmasının yanında

(Stafford ve Warr, 1993, s. 124) bu örgütlerin devlet içerisine sızarak özellikle kolluk ve yargı içerisinde yozlaşmaya neden olmasını kolaylaştırmaktadır (Wagley, 2006, s. 1; Shaw, 2001). Bu sebepten dolayı kolluk; bu tip örgütlerle mücadele ederken, yeni yaklaşımlar benimsemiştir. Bunlar; kırık pencere teorisi³, istihbarat odaklı kolluk anlayışı, halkın kollukla işbirliği içinde çalışmasını sağlayan toplum destekli polislik anlayışı⁴ gibi yaklaşımlardır. Bu yaklaşımların temel amacı, önleyici kolluk anlayışı çerçevesinde, daha suç oluşmadan suçu engellemektir. Çünkü bozulan asayişin ve devlete duyulan güvenin yerine getirilmesinin maliyeti; suçu önlemek için alınan her türlü önlemin gerektirdiği maliyetten daha fazla tutmaktadır.

2003 yılında SAREM tarafından düzenlenen “Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik” konulu sempozyumda açış konuşmasını yapan dönemin Genelkurmay II’nci Başkanı olan Orgeneral Yaşar Büyükanıt organize suç örgütlerini “*asimetrik tehdit*” kavramı içerisinde nitelemiştir (Büyükanıt, 2003, s. xviii) ve Dillon’a göre de bu tehditler, yayılmacı bir özelliğe sahiptir (Dillon, 2005, s. 2). Bu görüşe paralel olarak Galeotti de, organize suç örgütlerinin yayılmacı bir özelliğe sahip olduğunu belirtmiştir ve suç örgütlerinin yayılmacı kişiliğini suç örgütünün iç dinamiği olarak ortaya koymuştur. Organize suç örgütleri de, bu iç dinamiğini diğer organize suç örgütleriyle işbirliğine giderek harekete geçirmiştir. Organize suç örgütlerinin kendileri gibi olan örgütlerle işbirliğine gitmesindeki amaç karlarını ve verimliliklerini maksimize etmek ve işledikleri suçlarla kendilerini daha üst seviyeye çıkarmaktır (Galeotti, 2004, s. 6). Örneğin; Çinli organize suç örgütlerinin son 10 yıldaki faaliyetleri, Avustralya, Japonya, Kuzey Amerika, Rusya, Güney Afrika, Güneydoğu Asya ve Batı Avrupa kolluk kuvvetlerini alarma geçirmiştir ve bunun altında bu örgütlerin yayılarak büyüme isteklerinin yattığı tespit edilmiştir (Curtis, Ellan, Hudson ve Kollars, 2002, s. 19-21). Bu yayılmacılık anlayışı, Çinli organize suç örgütlerine sınıf atlatmıştır. Bir diğer örnek ise, bazı uzmanlarca “*McMafia*” olarak adlandırılan bir sistemdir (Levi, 2009, s. 78-80). Bu sisteme göre organize suç örgütleri hamburger firmalarının dünya üzerinde yayılmasını örnek olarak etkinlik alanlarını

³ İsmi James Wilson ve George Kelling’in *Atlantic Monthly Dergisi*’nin Mart 1982 sayısında yayınladıkları *Kırık Pencere* başlığını taşıyan makaleden almaktadır. Makalenin ana stratejik hedefi küçük suçların engellenerek daha ileride büyüyecek suçların engellenmesidir. Wilson ve Kelling’e göre, suçla mücadele etmenin en iyi yolu, suçtan önce gelen düzensizliklerle mücadele etmektir. Çünkü bir işyerinin kırık olan penceresi, o bölgeden geçenler üzerinde, o işyeriyle ve çevresiyle kimsenin ilgilenmediği izlenimini yaratacak ve bu sorun giderilmediği sürece bölgedeki işyerlerinde ve bölgedeki evlerde kırık pencere sayısı artacak; çok geçmeden yaratılan ilgisizlik izlenimi dolayısıyla sokak, çetelerin, uyuşturucu bağımlılarının barındığı bir yer haline gelecektir (Beşe, 2006, s. 7-8).

⁴ Polisle halkı birlikte güvenlik hizmeti üretmeye yönelten, polis teşkilatlarının karar verme süreçlerine kurum içinde çalışanlarını, kurum dışında ise halkın katılımını gerektiren, örgütsel yapı ve kültürde, âdemimerkeziyetçiliğe yetki devrine, müşteri odaklılığa ve suç önlemeye yönelten, sosyal düzeni ve asayışı sağlamak için suç dışındaki durumları da polislik hizmeti kapsamına alan, yenilikçi ve yaratıcı bir polislik felsefesi ve stratejisidir (Alpan ve Palacı, 2008, s. 96).

artırmaya çalışmışlardır. Kısaca açıklamak gerekirse; bazı organize suç örgütleri kendi aralarında franchisor-franchisee ilişkisi kurmuştur. Örneğin; Rus Mafyası, Fransa'da bazı örgütlerin kendi adını kullanarak şantaj yoluyla para toplamasına izin vermekte, bunun karşılığında dönem sonunda elde edilen kardan pay almaktadır (Sancak, 2008). Bu ilişkiyi Garoupa 1999'da tanımlamış, aynı zamanda bunu belli faktörlere dayandırmıştır. Bunlar, suç üretmekten elde edilmesi beklenen kazanç, temsil edilen örgüte ödenecek para, temsil edilenin yaptığı fizibilite çalışmasıdır. Fizibilite çalışmalarının kapsamına, kendisini temsil edecek olan örgüt hakkındaki istihbari çalışmalarının yanında, yürütülecek olan suç faaliyetinde yapılacak harcamaların büyüklüğüne dair yapılan çalışmalar da girmektedir. Üstelik temsil edilen örgütün işlenen suça sağladığı desteğin faaliyete olan olumlu etkisi, yakalanma ve cezalandırılma olasılığı, devletin yapacağı hukuk uygulamaları ve devlet tarafından verilen cezanın ciddiyeti de suç örgütlerinin kendi arasında kurdukları ilişkilerin boyutunu etkilemektedir (Garoupa, 1999, s. 6-22). Levi, Misha Glenny'nin "*McMafia*" adlı kitabını tanıtmak için yazdığı makalesinde, bu durumun suç örgütleri arasındaki ilişki ağını oluşturmak için kurulan yamalar (patchwork) olduğunu belirtmiştir. Makalede bu tür ilişkilerin daha önce CIA tarafından Sovyetlere karşı kullanıldığı, Soğuk Savaş'ın bitimiyle de bu ilişkilerin özelleştiği de anlatılmaktadır (Levi, 2009, s. 80).

Sonuç olarak; Sancak'ın 2008 tarihinde yaptığı haberde, organize suç örgütlerinin ne kadar küreselleştiğini ortaya koyulmaktadır. Habere göre; IMF ve Dünya Bankası'nın verilerinde organize suç örgütlerinin yıllık geliri, 2.5-3 trilyon dolar arasında değişmektedir. Bu rakam Fransa'nın yıllık GSMH'sine eşittir. Haberi yapan gazeteci, bunun en önemli sebebini, pazarların liberalleşmesi olarak görmüştür (Sancak, 2008). Bu sebep; Calvani'nin 2009 yılında UNRIC Brifingi'nde uluslararası suçlardaki yeni trendlerden bahsederken dikkat çektiği noktalardan biridir (Calvani, 2009, s. 1). Kısaca; suç örgütlerinin küreselleşmesiyle suç örgütlerinin elindeki fırsatlar artmıştır ve bugünün organize suçunun yanında geçmişin gangsterleri çocuk olarak kalmıştır (Güvel, 2004, s. 86).

c. Organize Suç ve Terör Örgütlerinin İlişkisi:

Örgütlü suçlar kavramını oluşturan organize suç ve örgütleri ile terör örgütleri, birbiriyle ilişkili fakat birbirinden bağımsız iki bileşendir. 1990'lı yıllara kadar terör ve organize suç örgütleri arasındaki metotların benzerliğine rağmen, kolluk bu iki bileşeni farklı ve birbirinden ayrı olarak değerlendirmiştir (Larsson, 2007, s. 163). Çünkü organize suç ve terör örgütlerinin arasındaki farkın netliği; bu iki örgütlenmenin kendi davranışsal kuralları çerçevesinde farklı ayırım noktalarından

TASNİF DIŞI

kaynaklanmıştır. Bu ayırım noktaları, terörizm ve organize suç tanımlarında da ortaya çıkmaktadır. Terörizm, toplumun geneli arasında korku aşılama ve siyasi, dini ya da ideolojik sonuçlar elde etmek için hükümetleri zorlamaya ve sindirmeye niyetleri olan devlet dışı gruplar ya da gizli kişiler tarafından tasarlanmış, tehdit ya da şiddetin kullanılması olarak tanımlanırken (Whittaker, 2002, s. 10); organize suç, öncelikli hedefi yasadışı faaliyetler aracılığıyla para kazanmak olan hedeflerini fiili şiddet kullanmak ya da tehdit ederek, kamu görevlilerine rüşvet vererek veya gasp yoluyla gerçekleştirmeye çalışarak; yerel, bölge veya ülkedeki insanlar üzerinde etki sahibi olmaya çalışan hiyerarşik bir yapıya sahip herhangi bir grup olarak tanımlanmıştır (FBI, 2000). Bu tanımlar incelendiğinde, ayırım noktalarından ilki; örgütlerin amaçlarında ortaya çıkmaktadır. Terör örgütlerinin siyasi veya ideolojik amaçları vardır. Zaten Kellen'in (1982, s. 10) "*kendi kafasında bir davası ya da haklı nedeni olmayan terörist, terörist değildir*" sözü, terör örgütlerinin amaçlarını doğrular niteliktedir. Fakat organize suç örgütlerinin amacı; genel olarak mevcut düzen içerisinde maddi kar elde etmek veya mevcut düzenin temsilcileri üzerinde konumlarını güçlendirmektir. İkincisi ise; örgütlerin, işledikleri suçu sahiplenmesindeki farklılıktır. Terör örgütleri, organize suç örgütlerinin aksine, devletin ve toplumun ilgisini çekmek istemektedirler. Çünkü yaptıkları eylemler, onların propagandasıdır. Yaratılan propaganda, korku ikliminin yaratılmasında son derece önemlidir. Bu sebeple yaptıkları eylemleri üstlenme eğilimine sahiptirler. Fakat aynı durum, organize suç örgütleri için geçerli değildir. Çünkü organize suç örgütü, devletin dikkatini kendine veya faaliyetlerine ne kadar az çekerse o kadar başarılıdır. Üçüncüsü ise; her iki örgütün uyguladıkları şiddet, şiddetin hedefi ve yarattığı psikolojik etkidir. Terör örgütleri için şiddet, propaganda aracıdır. Bu sebeple şiddetin hedefinde; kolluk, üst düzey devlet yetkilileri ve siyasilerin yanında, uygulanan şiddetin psikolojik etkisini artırmak için masum halk da vardır. Organize suç örgütleri ise, şiddeti genelde örgüt içi disiplini sağlamak, farklı suç örgütleri arasındaki çıkar çatışmaları, korkutma, yaralama ve öldürme amaçlı olarak kullanmaktadır. Bu tip örgütlerin kullanmış olduğu şiddet, genellikle suç dünyası, örgütün kendi üyeleri, tanık ve mağdurlarla sınırlı olduğundan, kullanılan şiddetin psikolojik etkisi, terörist örgütlerin uyguladığı şiddetin yarattığı psikolojik etkiden daha azdır (Urhal, 2009, s. 456-459; Gupta, Horgan ve Schmid, 2009, s. 123-126; Stohl, 2008, s. 60-61; Baharçıçek, 2010, s. 28). Bu ayrımlardan ötürü; akademik çevrelerce ya da devletlerin ilgili organlarınca bu iki bileşenin faaliyetlerinin önlemesi için yapılan planlarda organize suç ve terör örgütleri farklı konumlandırılmıştır.

Fakat kolluğun ve ilgili birimlerin zihnindeki organize suç ve terör örgütleri kavramlarındaki netlik, Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonucunda oluşan uluslararası sistemdeki büyük yapısal değişikliklerden etkilenerek belirsizleşmiştir. Çünkü meydana gelen değişiklikler ve buna ek olarak küreselleşmenin katalizör etkisi, organize suç ve terör örgütleri arasındaki ilişkilerin artmasına ve farklılaşmasına, hatta bu örgütlerin kabuk değiştirmesine neden olmuştur (Roth, 2010, s. 45; Roth ve Sever, 2007, s. 901; Stohl, 2008, s. 60; Wang, 2010, s. 11; Rollins, Wyler ve Rosen, 2010, s. 1-5). Çoğu akademisyen, ilişkiyi 1970 ve 1980'lerde Latin Amerika'da sol görüşlü terörist örgütlerin uyuşturucu kartelleriyle kurdukları ilişkilerle başlatmaktadır. Fakat bugün, Soğuk Savaş'ın bitmesi ile yeniden şekillenen dünya düzeninde, organize suç örgütleri ve terör örgütleri arasındaki ilişkiler, basit anlamda organize suç örgütlerinin terör örgütlerine sağladığı lojistik desteğin ötesine geçmiştir. Batılı kolluk kuvvetlerinin raporlarına göre, her iki örgüt faaliyetleri, organizasyon yapıları ve uyguladıkları taktikler açısından bir değişime ve hatta dönüşüme tabi olmuştur. Bu kabuk değiştirme de, daha önce tanımlanan organize suç ve terör örgütleri tanımlarını belirsizleştirmiştir (Roth, 2010, s. 45-48; Lal, 2005, s. 294-295). Örneğin; günümüzde Meksika'daki bir uyuşturucu karteli, terörist yöntem olarak bilinen bombalı araç metodunu kullanıp şiddetini kolluk kuvvetlerine yöneltirken (Harwood, 2010), PKK terör örgütü ise organize suç faaliyeti olarak bilinen uyuşturucu ticaretinden para kazanabilmektedir (JGK, 2008, s. 40). Fakat her iki örgüt arasında oluşan bu bağdan genelde en fazla etkilenen bileşen, terör örgütleri olmuştur. Çünkü organize suç örgütünün terörist yöntemler kullanması, devletin yetkili makamları tarafından organize suç örgütünün, terör örgütü olarak tanımlanmasını sağlamamaktadır. Devlete göre; terörist yöntemler kullanan organize suç örgütünün amacı, işleyen kanuni prosedürü engellemektir (Stohl, 2008, s. 62). Başka bir deyişle, organize suç örgütünün amacı; siyasi değil, maddi bir kazanç sağlamaktır. Fakat terör örgütleri için aynı şey düşünülmemektedir. Örneğin; ABD Hazine Bakanlığı'na bağlı Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi, Kongra-Gel (PKK) yöneticilerinin üçünü uyuşturucu ticareti listesine aldığını duyurması (USA Treasury, 2009), PKK'nın artık terör örgütü kimliğinin yanında, organize suç örgütü formatında da düşünülmesine neden olmuştur.

Ancak, terör örgütleri ve suç örgütleri arasındaki ilişkileri inceleyen başka bir çalışmada; terör örgütlerinin organize suç örgütlerine, organize suç örgütlerinin terör örgütlerine dönüşebileceği varsayılmıştır. Bu varsayım, *“Suç-Terör Etkileşim Spektrumu”* içerisinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaya göre; etkileşim spektrumu yeni faaliyetlere alışma, ortaklık, hibrid ve dönüşüm olarak tanımlanan bir

süreci içermektedir (Shelly, Picarelli, Irby ve Hart, 2005, s. 34-39). Bu çalışmada öne sürülen varsayımlardan olan organize suç örgütlerinin terör örgütüne dönüşebilmesi varsayımına, literatürde daha önce hiç rastlanılmamışken, terör örgütüyken organize suç örgütüne dönüşen yapılara rastlanılmıştır. Çin Triadları, Burma KMT'si ve Sicilya Cosa Nostra'sı, bu tip dönüşüme uyan organize suç örgütleridir (Aykın, 2008, s. 2). Bu sebepten dolayı; terör-organize suç örgütlerinin ilişkileri konusunda literatürde yapılan çalışmalarda genel olarak ortak nokta; terör örgütlerinin organize suç örgütlerine yakınlaşması veya terör örgütlerinin organize suç örgütlerine dönüşümü üzerine olmuştur.

Bu değişimin ve dönüşümün ortaya çıkmasının, yeni düzende bazı ülkelere terör örgütlerine sağlanan desteğin erozyona uğramasının bir sonucu olduğu, literatürde kabul görülen bir görüş olmuştur. Bu dönemde terör örgütleri, varlıklarının devamı için ihtiyaç duydukları lojistik desteğin teminine yönelik olarak organize suç örgütleriyle ya daha da yakınlaşmış, ya da bu tür suç faaliyetlerinin içine girmiştir. Ayrıca, 11 Eylül saldırılarından sonra teröre karşı açılan savaşta, terör örgütlerine sağlanan mali desteğin iyice azalması, bu iki suç örgütü arasındaki yakınlaşmaya katalizör etkisi yapmıştır. Günümüzde küreselleşmenin getirdiği; sınırların geçirgenliğindeki artış, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve suç ekonomisinin yüksek getirisi, terör örgütleri ile organize suç örgütleri arasındaki bağın dönüşümüne de yol açmıştır. Bugün için aralarındaki ilişkinin boyutu, her iki örgütlenmenin birbirleri arasında kurulan basit alışverişlerden öteye geçmiş ve her iki örgütlenme de birbirinden etkilenmeye başlamıştır. Bu etkilenme, organize suç örgütü için terörist taktiklerden yararlanma veya organizasyon yapılarındaki değişikliklerle sınırlıyken; terör örgütlerinde, organize suç faaliyetlerine tek başına katılmak ve suç ekonomisinden pay almak olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin; Kolombiya'daki para-militer grupların ve gerillanın mali kaynaklarının %60 ila %90'nını uyuşturucu kaçakçılığı karşılamaktadır. Dahası Orta Asya, Balkanlar, Kafkaslar, Güneydoğu Asya, Hindistan ve Keşmir bölgelerinde faaliyet gösteren köktenci İslami gruplar da uyuşturucu parasıyla kendi savaşlarına devam etmektedirler (Koh, 2006, s. 19). Bu durum zamanla, terör örgütlerinin ideolojilerini ikinci plana atmasına, mevcut ekonomik gerçekliği ve çıkarları daha ön planda tutmasına yol açmış ve bu örgütlerin dönüşümlerini hızlandırmıştır. Bir anlamda, günümüzün terörist örgütlerinin terörizmi iş olarak görmesine neden olmuştur. Başka bir deyişle, terörist örgütler, benimsedikleri ideolojiyi, dönüştükleri kimliği gizlemek ve kendi çıkarlarını örtmek için kullanmışlardır. Böylelikle, terör örgütlerinin saf denilebilecek karakteri yitirilmiştir (Urhal, 2009, s. 456-62; Jelloun, 2011, s. 11).

Örneğin; PKK üzerine yapılan bir çalışmada, başlangıçta Marksist-Leninist öğretiyi benimseyen terör örgütünün giderek organize suç örgütüne dönüştüğünün altı çizilmiştir (Roth ve Sever, 2007, s. 901-920). Bu çalışmadan ayrı olarak 2008 yılında Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi'nin ikincisini düzenlediği "*Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu*"nun kapanış konuşmasında dönemin Genelkurmay II'nci Başkanı Orgeneral Ergin SAYGUN, terör örgütünün başta uyuşturucu olmak üzere, insan, sigara, akaryakıt ve silah kaçakçılığı, haraç toplama, sahtecilik ve kara para aklama gibi yasadışı faaliyetler yoluyla mali kaynak elde ettiğini belirtmiştir. Konuşmasının devamında, terör örgütünün gelirlerinin, yıllık 400-500 milyon avro civarında olduğunu ve bunun 200-250 milyonunun uyuşturucudan, 100-150 milyonunun akaryakıt ve insan kaçakçılığından, 15-20 milyonunun ise toplanan yardımlardan ve 20-25 milyon kadarının da diğer faaliyetlerden sağlandığını söyleyerek; örgütün, organize suç örgütü şekline dönüştüğünü vurgulamıştır (Saygun, 2008, s. 212).

Terör ve organize suç örgütlerinin yakınlaşmasında, mevcut düzende meydana gelen değişikliklerin yanında, bu tip örgütlerin sahip olduğu birbirine benzeyen bazı karakteristik özellikler de yardımcı olmuştur. Her iki örgütün de sahip olduğu bu özellikler şunlardır (Hesterman, 2009, s. 31):

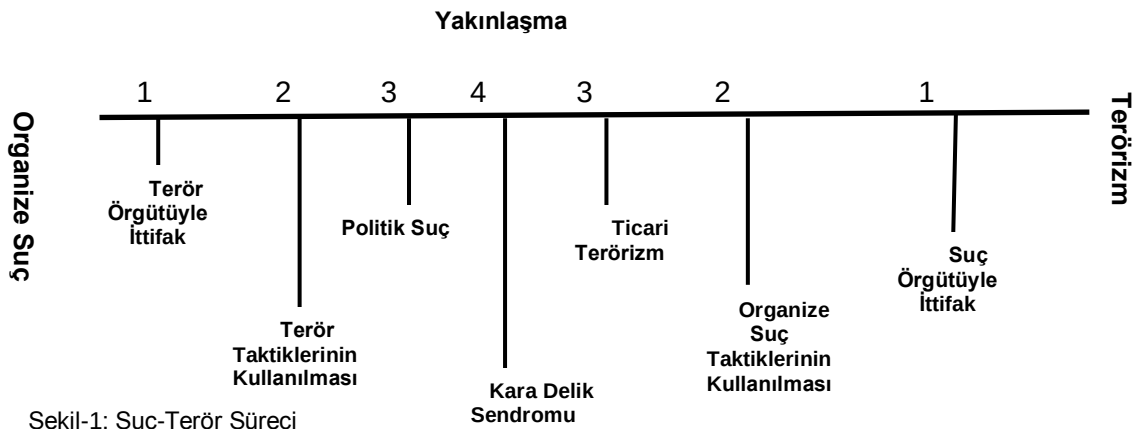
- Her iki örgüt; esnek bir yapıya sahiptir. Böylece, örgütler dikkat çekmemek için taktik değiştirebilme ve yasal alanlarda faaliyet gösterebilme özelliği kazanmıştır.
- Her iki örgüt; âdemimerkeziyetçi yapı veya hücre yapılanmasına sahiptir. Bu özellik örgüte liderini veya lider kadrosunu kaybettiğinde, işlevini kaybetmeme özelliği kazandırmıştır.
- Her iki örgüt; sahip oldukları ideolojik görüş veya benimsedikleri fikirlere dayalı olarak faaliyetlerde bulunmaktadır.
- Her iki örgüt; teknolojiyi kendilerine eleman kazandırmak ve elemanları arasında güvenli iletişimi sağlamak amacıyla kullanmaktadır.
- Her iki örgüt; kendi doğasında dinamik ve yayılmacıdır.
- Her iki örgütün bünyesinde olan elemanların ortak özelliği; sisteme karşı duyulan öfkedir.
- Her iki örgüt, aşırı şiddet kullanma taraftarıdır. Bu şiddet, kanuna ve devletin kolluk güçlerine yönelik aşağılayıcı faaliyetleri ve insan hayatına veya onuruna yönelik saygısızlığı da içermektedir.

• Her iki örgüte de katılım kolaydır. Katılım için gerekli olan ve kullanılan insan iradesi, örgütten ayrılmak için kullanılamamaktadır. Başka bir deyişle; üyeler, örgütten ancak ölünce ayrılabilir.

Başka bir çalışmada da benzer karakteristik özellikler; hiyerarşik örgütlenme, ideolojik görüş eksikliği, süreklilik, uzun dönemli hedef planlamaları yapmaları, şiddet ve tehdit yoluyla kamuoyu oluşturmaları, örgütsel yapı içerisinde gizliliğe önem vermeleri, katı bir üyelik anlayışı, yayılmacı ve dinamik bir yapıya sahip olmaları olarak sıralanmıştır (Sullivan, 1996, s. 2).

Fakat yapılan çalışmalarda ortaya konulan nedenler, organize suç ve terör örgütlerini nasıl etkilediğini açıklamamaktadır. Bu eksikliği ilk olarak Makarenko gidermiştir. Makarenko, yapmış olduğu çalışmada şimdiye kadar her iki örgütün yaklaşması konusunda ortaya konan nedenlerin, terör ve organize suç örgütlerini nasıl etkilediğini ortaya koymaya çalışarak; bu konuda yapılan çalışmaları bir adım ileriye götürmüştür. Makarenko' ya (2004, s. 129-140) göre; Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni düzenin her iki örgüte sağladığı faydalar, küreselleşmenin her iki örgütün yaklaşmasına sağladığı katalizör etkisi ve her iki örgütün benzer karakteristik özellikler taşıması, bu iki örgütün yaklaşmasını sağladığını ve yaklaşma noktasında; organize suç örgütünün, terör örgütü karakteri gösterebileceğini, ya da terör örgütünün organize suç örgütü karakteri gösterebileceğini iddia etmiştir. Bunu “Suç-Terör Süreci” adlı bir çizelgeye oturtmuş ve bu süreci; ittifaklar, operasyonel taktikler, motivasyonel yaklaşma ve kara delik sendromu olarak dört temel grupta açıklamıştır. Bu süreç; aşağıda Şekil-1’de gösterilerek açıklanmıştır.

SUÇ-TERÖR SÜRECİ

Şekil-1: Suç-Terör Süreci

Kaynak: Tamara Makarenko, The Crime–Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism, Global Crime, 2004, s.131

Bu süreçte, dinamik yapıya sahip kabul edilen organize suç ve terörizm süreç çizgisinin sağ ve sol kenarlarında yer almıştır ve teorik olarak merkeze doğru birbirine yakınlaşmaktadır.

İttifaklar; organize suç ve terörizm arasında var olan yakınlaşmanın birinci seviyesi olarak tanımlanmıştır. İttifak da suç örgütleri, terör örgütleriyle ve terör örgütleri, suç örgütleriyle ittifak arayışındadırlar. Bu ittifaklar; tek seferlik, kısa süreli veya uzun süreli olabilmektedir. Her iki örgütün birbiriyle ittifak kurmasının amacı ekonomik güç oluşturmak, uzmanlık gerektiren çeşitli suç faaliyetlerinde tecrübeli olan örgütten eğitim desteği almak, ya da birbirlerine operasyonel destek sağlamaktır. Genel olarak; organize suç örgütlerinin, terör örgütleriyle ilişki kurmasının altında “*Para konuşur*” sözü yatmaktadır. Çünkü suçlular, nedenlerle ve ideolojilerle ilgilenmemektedirler. Onlar için paranın ödenmiş olması yeterlidir. Örneğin; El- Kaide terör örgütü, bedeli karşılığında kendi militanlarını saklaması için organize suç örgütü olan Camorra’dan destek almıştır. Terör örgütlerinin organize suçlara yaklaşmasının altında da; bu tip suçların terör örgütlerinin eylemleri için gerekli olan kaynakları yaratabilmesi yatmaktadır (Hesterman, 2009, s. 31; Forst, 2009, s. 31).

Operasyonel Taktikler; suç örgütlerinin terör taktiklerini, terör örgütlerinin suç örgütlerinin taktiklerini kendi faaliyetlerinde uygulamaları, bu sürecin ikinci bileşenidir. Suç örgütlerinin terör taktiklerini kullanmasındaki genel amaç, işleyen kanuni prosedürü etkilemeye yönelikken; terör örgütlerinin organize suç taktiklerini kullanmasındaki amaç, devletin dikkatini kendine ve faaliyetlerine çekmemektir.

Motivasyonel Yakınlaşma; bu nokta, suç-terör sürecinde varılan en son noktayı göstermektedir. Çünkü bazı terör ve organize suç örgütleri, aynı anda hem terör, hem de organize suç karakterini açıkça ortaya koyabilmektedir. Motivasyonel yakınlaşma, iki bağımsız, fakat birbirine bağlı iki değişken içermektedir. Değişkenlerden ilki olan suç örgütleri, siyasi nedenlerle terörist taktikleri kullanırken; ikincisi olan terör örgütleri de, yüksek getirili suç ekonomisinden faydalanabilmek için organize suç faaliyetlerinde bulunmaktadır. Terör örgütleri bu tip faaliyetleri işlerken, siyasi retoriklerinden faydalanmaktadır. İlk değişkende iki amaç güdülmektedir. Bunlardan ilki, organize suç örgütlerinin siyasi koz kullanmak amacıyla terörist yöntemleri kullanıyor olması; ikincisi ise, organize suç örgütlerinin devletin ekonomi sektöründe monopol kurmak istemiş olmasıdır.

Kara Delik Sendromu; suç-terör sürecinin bu bileşeni, başarısız ve zayıf devletlerdeki ortamın, organize suç ve terör örgütlerinin yakınlaşmasını

hızlandırdığına işaret etmektedir. Çünkü bu tip devletlerin yarattığı durum, bu tip yapıların devam eden faaliyetleri için güvenli ortam yaratmaktadır. El-Kaide terör örgütünün Afganistan'daki uyuşturucu pazarından pay alması, Kara Delik Sendromu için uygun bir örnek teşkil etmektedir (Oehme, 2008, s. 82-83).

3. İSTİHBARAT:

a. Genel Olarak İstihbarat:

(1) Tanımı:

Günlük yaşamda istihbarat kelimesi çok kullanılmasına rağmen, toplumun ve akademik çevrelerin yabancı olduğu bir kelimedir. Fakat hayatın her evresinde insanlar tarafından ihtiyaç duyulan bir şeydir. Çünkü geçmişten günümüze kadar geçen zaman diliminde insanlar, her sabah uyandıklarında gün içerisinde verecekleri kararların yaşamlarını nasıl etkileyeceği konusunda merak sahibi olmuşlar ve geleceklerini belirgin hale getirmek için geçmiş zamanlarda astrologlara, falcılara başvurmuşlardır. Bugün ise insanlar, sorularının cevapları için bilgi toplamakta ve bu bilgileri belli bir işlemde geçirerek, belirsizlikleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Başka bir deyişle insanlar bugün *“istihbarat”* yapmaktadırlar. Bugünden geçmişe bakıldığında, insanların belirsizlikleri ortadan kaldırmak için yaptığı faaliyetler değerlendirildiğinde; *“istihbarat, geçmişten günümüze insanların ihtiyacı olan bir kavram olmuştur”* demek, yanlış bir önerme değildir. Fakat günümüzde istihbarat, bazı toplumlarda olumsuz imgelerle kavramlaştırılmıştır. Özdağ (2008, s. 17), istihbarata olumsuz anlam yüklemenin ardında, bilinçli veya bilinçsiz yapılan olumsuz propagandaları görmektedir. Böylece; olumsuz propagandalarla bazı aktörlerin istihbaratı etkisiz kılma amacı güttüğünü tespit etmiştir. Buna rağmen literatürde son yıllarda istihbarat disiplinine olan merak artmaktadır. Son elli yılda istihbarat, akademik anlamda üniversitelerde uluslararası ilişkiler biliminin bir alt dalı olarak kabul edilmiştir. SAREN’de yapılan istihbarat yüksek lisans eğitiminin Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı’nın bir parçası olarak yapılması, bu duruma uygun örneklerden biridir.

İstihbarat kelimesi etimolojik açıdan, Arapça *“istihbar”*, *“haber”* ve *“bilgi alma”* kelimesinin çoğuludur (Özdağ, 2008, s. 17). Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde ise istihbarat kelimesinin karşılığı olarak *“haber alma”* tanımının yanında *“yeni öğrenilen bilgiler, haberler; bilgi toplama”* gibi tanımlara rastlanmaktadır (TDK, 1998, s. 1107). Fakat bazı toplumlarda istihbarat kelimesinin özü, Türkçe sözlüklerdeki gibi haber almak odaklı değildir. İstihbarat kelimesi, İngilizcede 15’inci yüzyılın ortalarından beri özellikle askeri alanda başka bir yerden bildirilen veya elde edilen olaylara yönelik

bilgi anlamında kullanılmış olmasına rağmen (Herman, 1999, s. 9) bugün istihbarat kelimesinin karşılığı olan “*intelligence*”, akıl, zekâ, anlayış, haber, bilgi ve istihbarat anlamına gelmektedir. Bu kelimedede vurgu; haberin toplanmasına değil, toplananların birleştirilmesine ve değerlendirilmesine yapılmıştır (Özdağ, 2008, s. 17). Anglosakson kültüründe tanımlanan istihbarat kavramıyla zekâyâ vurgu yapılarak; istihbaratın ne olduğu ve ne yaptığı konusunda ipuçları verilmiş ve yapılan tanımla istihbarat kavramı, insan doğasıyla ilişkilendirilmiştir. Günümüzde istihbarat genel olarak; bir devletin kendisine zarar verecek diğer devletlerin veya ulusların kendisine yönelik etkilerini azaltmak, onları anlamak ve etkilemek için gizlice yaptığı faaliyetler olarak düşünülmektedir (Warner, 2007, s. 17).

Büyük Larousse Sözlüğü'ne göre istihbarat; bir kimse, bir şey hakkında toplanan bilgi, haber ya da haberler demektir. Durumu değerlendirerek doğru bir karara ulaşmayı ve doğru emirler vermeyi sağlamak için gereksinime duyulan, başarılabacak görevlerle doğrudan ya da dolaylı ilgisi bulunan, yabancı ulus, düşman, bölge, arazi, hava koşulları gibi konularda bütün bilgilerin toplanması, birleştirilmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanmasıyla ulaşılan sonuçlar olarak tanımlanmıştır (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986). Sözlükte yapılan tanımda, haber almaya ve zekâyâ eşit derecede vurgu yapılmıştır. Bal yaptığı istihbarat tanımında istihbaratı, eldeki verilerin en iyi şekilde kullanılması ve bilginin gücü olarak görmüştür (Bal, 2006a). Bal bu tanımla, haber alma faaliyetinin aksine elde edilen verilerin başarılı bir şekilde kullanılmasına ve bilginin güce dönüştürülmesine vurgu yapmıştır.

Kahn (2009, s. 4) yazdığı makalede istihbaratı, bilginin en geniş manadaki hali olarak tanımlamış ve Warner (2002) da istihbaratın faaliyetleri yönlendirmek üzere önceden bilinmesi gereken her türlü konuyla ilgilenebileceğini vurgulayarak, istihbaratın geniş bir alana hitap ettiğini belirtmiştir. Bu farklılık, istihbaratın farklı disiplinlerde ve farklı ilgi alanlarına göre tanımlanmasına yol açmıştır.

Dışişleri Akademisi'nin yayınladığı kitapta istihbarat; türlü imkân ve vasıtalarla herhangi bir konuda elde edilen haberlerin ayrılması, birleştirilmesi, tertiplenmesi, değerlendirilmesi, yorumlanarak bunlardan bir sonuca varılması, ayrıca, mukabil faaliyetlere karşı konulması, yıkıcı propagandaların önlenmesi ve olumlu haberlerin yayılması olarak tanımlanmıştır (Yakın, 1969, s. 29). Bu tanımla elde edilen bilgilerin istihbarat haline dönüşebilmesi için, belli işlemlere tabi tutulmasının gerekliliği, istihbarata karşı koymanın zorunluluğu ve aldatma faaliyetlerinin önemi, öne çıkarılmıştır.

Johnson (2003, s. 1), istihbaratı, devletlerin dış politikalarındaki belirsizlikleri aydınlatmaya yararlı olmak maksadıyla, devletin kurumları tarafından genelde büyük bir gizlilikle yürütölerek, açık ve gizli kaynaklardan alınan bilgilerin toplanması ve toplanan bilgilerin yorumlanarak, yeni bilgiler üretilmesi olarak tanımlamıştır. Johnson yaptığı tanımda istihbaratın devlete bağlı kurumlar tarafından gizli olarak yönetilen açık ve gizli kaynaklardan elde edilen faaliyetler olduğunu vurgulamaya çalışarak, birçok tanımın aksine bilgiden çok, istihbaratı üreten ve kullanan kurumları öne çıkarmış ve istihbarat çalışmalarında gizliliğe önem vermiştir. Çünkü Johnson, gizlilik olmadan istihbaratın olmayacağını vurgulamaya çalışmıştır. Horn (2003, s. 60) da yazdığı makalede, literatürdeki bazı istihbarat tanımlarında, istihbaratın, istihbarat kurumlarınca yürütölün faaliyetler sonucunda elde edilen bilgi şeklinde tanımlandığını belirtmiştir. Warner (2006, s. 2-3) da yapılan bazı istihbarat tanımlarında, istihbaratın yabancı kurumları veya ülkeleri etkilemek ya da anlamak için yapılan devlet faaliyetleri olarak tanımlandığını vurgulamış ve kendisi istihbaratı güvenilir kaynaklara dayanan ve etkin yöntemlerle devlet görevlileri tarafından devletin menfaatleri için yabancı odaklı bir bilginin üretilmesi ve dağıtılması ile ilgili olan süreç şeklinde tanımlayarak (Warner, 2002), Johnson'a ve Horn'a benzer parametrelere vurgu yapmış ve bilginin toplanma aşamasında gizliliğin önemini belirtmiş ve istihbaratın istihbarat kurumlarınca yapıldığının altını çizmiştir. Davies (2004, s. 501) yaptığı tanımda, istihbaratı birisinin sırlarının gizli olarak toplanması biçiminde açıklamış,, istihbaratın gizli olarak yapılması konusunda Johnson ve Warner'la hemfikir olmuştur.

Günümüzde medyada gizemli veya açıklanması zor olan olayların prim yapması ve çeşitli istihbarat örgütleri hakkında çevrilen filmlerin etkisiyle, istihbarat deyince insanların aklına genellikle silahlı adamlar, James Bond tarzı hareketler, suikastlar, entrikalar gelmektedir, ama bu tür akla gelen örtölü operasyon çeşitleri istihbarat dünyasının tamamını oluşturmasa da, bir parçasını içermektedir (Özdağ, 2008, s. 27). Örtölü operasyonların insanlar üzerinde uyandırdığı izlenime dayalı olarak Atay da bir istihbarat tanımı yapmıştır. Atay'a (1996, s. 80) göre istihbarat, *“yabancı bir devletin veya siyasi partinin yıkılması, yabancı devlet adamları veya hedeflerinin ziyaana uğratılması, kişi veya ajanların kaçıırılması veya öldürölmesinden ayrı olarak bir ülkenin rakiplerinden daha fazla avantaj sağlamasını veya en azından yaşamaya devam etmesini sağlayan bilginin toplanması”* olarak tanımlanmıştır.

ABD Savunma Bakanlığı istihbaratı; hem yabancı devletler, ya da bölgeler hakkında toplama, işleme, analiz ve değerlendirme işlemlerinden gečen bilgilerin

TASNİF DIŞI

üretileme safhası olarak, hem de rakipler hakkında gözetleme, araştırma, inceleme, analiz sonucu elde edilen bilgi ve tecrübeler olarak tanımlamıştır (DoD, 2010).

Bazı kaynaklar da istihbaratı, liderlerin karar verme aşamasına yardımcı olmak maksadıyla verilen değerlendirilmiş bilgi olarak tanımlamaktadır (Horn, 2003, s. 60).

TSK'nın KKT 30-5 talimnamesinde istihbarat; durum muhakemelerinin yapılmasında, *“hareket tarzlarının, planların ve harekâtın geliştirilmesi ve uygulanmasında, yakın veya muhtemel önemi bulunan ve yabancı ulusların veya bölgelerin bir veya birden fazla yönü ile ilgili bütün mevcut bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi, yorumlanması ve birleştirilmesinden çıkan sonuçlar”* olarak tanımlanmıştır (KKT:30-5, 2002, s. 3-1). Bir anlamda TSK için istihbarat, bilgi ve analizdir.

Kahn istihbaratın köklerini biyolojik olarak nitelemiş ve canlıların yaşamlarını devam ettirebilmek maksadıyla kendileri için zararlı olduğunu değerlendirebilecek bir mekanizmanın gerekliliğinden bahsetmiştir. Kahn'a göre istihbarat, nefes gibidir ve canlının hayatta kalabilmesi için elzemdir (Kahn, 2009, s. 4). Bu sebeple canlılar yaşamlarını devam ettirebilmek için bilgi edinmek zorunda kalmışlardır. Bu kanıdan yola çıkıldığında, her organizma, bir bilgi organizması olduğu gibi, her toplum bir bilgi toplumu ve her organizasyon da, bir bilgi organizasyonudur. Bilgi, organize etmek ve büyük bir şirketin, en küçük biriminden yukarı doğru işlemlerini sağlayabilmek için önemlidir. Büyük organizasyonlar tarafından bilginin formüle edilmiş kaynaklara dönüştürülmesi, askeri yapılarca istihbarat; sivil yöneticilerce de yönetim sürecindeki gerekli olan bilgi olarak algılanmaktadır. Organizma tabirinin askeri bir kuruluş, ülke veya toplum yerine kullanılması durumunda, istihbarat bu organizmanın yaşaması için gerekli olan bir yeti olmaktadır (Oettinger, 1980, s. 192). CIA de istihbaratı çok basit bir şekilde, ülke güvenliği için devlet liderlerinin ihtiyaç duyduğu bilgi şeklinde tanımlayarak Kahn'ın yargısına paralel bir tanımlama yapmıştır (CIA, 2007). Bazı akademisyenler Kahn'ın bu önermesinden yola çıkarak istihbaratı, terörist örgütlerin düşünce yapısını ve kültür anlayışını içeren, gerçekleştirilecek saldırıların ikazlarına karşılık vermek, terörist faaliyetleri meydana gelmeden engellemek veya durdurmak için yapılan bir faaliyet olarak tanımlamışlardır (Cilluffo, Marks ve Salmoiraghi, 2002, s. 61). Böylece bu tanımla; istihbaratın bir olay gerçekleşmeden önce olayın engellenmesi biçiminde görülmesi sağlanarak, *“önleyici istihbarat”* kavramının doğmasına yol açılmıştır.

Çeşitli kurumlar ve akademisyenler tarafından yapılan tanımlar irdelendiğinde, her ne kadar istihbaratla ilgili farklı boyutları içeren tanımlamalar yapılsa da, bilgi

kavramı üzerinde bir anlaşma olduğu açıktır. Yapılan tanımların bazılarında bilgi kavramının altı çizilmekle kalmamış, bilginin niteliği hakkında açıklama yapılmış ve bilginin belli aşamalardan geçerek istihbarata dönüştürüldüğü vurgulanmıştır. Avcı da yazdığı kitapta, istihbaratta ilk elde edilen haber ve duyumun ham bir bilgi olduğunu ve bu bilginin belli aşamalardan geçerek istihbarat değeri olan son bilgi haline getirildiğini belirtmiştir (Avcı, 2004, s. 10). Bir anlamda istihbarat kavramını, Barutçugil'in kitabındaki bilgi spektrumunda bulunan "knowledge" kavramıyla özdeşleştirmek de mümkündür. Çünkü Barutçugil (2002, s. 57-58), bilginin çoğu kez farklı spektrumlarda ortaya çıktığını ve birbirine dönüştürüldüğünü belirtmiştir. Barutçugil, "knowledge" kavramını, enformasyonun belli süzgeçlerden geçerek bir yargı kazanması olarak görmüştür. Başka bir deyişle, bilgiden istihbarata olan dönüşümle enformasyon knowledge arasında fark yoktur. Aclin (2010, s. 263) de yazısında Kent'ten alıntı yaparak, istihbaratın bir "knowledge" olduğunun altını çizmiştir. MİT de istihbaratı, "ham bilgilerin işlenmesi sonucu üretilen bir bilgi" şeklinde tanımlayarak, bilginin istihbarata dönüşümüne vurgu yapmıştır (MİT, 2010).

Özdağ (2008, s. 30) istihbaratı, "ulaşılabilen bütün açık, yarı açık ve/veya gizli kaynaklardan her türlü aracın kullanılması sonucunda elde edilen her türlü veri, malumat ve bilginin ulusal genel veya ulusal özel plandaki politikaların gerçekleştirilmesi ve ulusal politikalara zarar verilmesinin engellenmesi amacı ile toplandıktan sonra, önemine ve doğruluğuna göre sınıflandırılması, karşılaştırılması, analiz edilerek değerlendirilmesi süreci sonucunda ulaşılan bilgi" olarak tanımlamıştır. Özdağ, istihbaratın belirlenen tüm boyutlarını kapsayacak şekilde bir istihbarat tanımı yapmış olmasına rağmen, istihbaratın daha önceki tanımlarından anlaşılacağı üzere, geniş bir faaliyet alanının olması ve ne yaptığı konusunda tanımlamaların yapılamaması, istihbarat kavramı hakkında kapsayıcı bir tanımın yapılamaması sonucunu doğurmuştur.

(2) İstihbaratın Tarihsel Gelişimi:

İnsanlar günlük hayatında istihbarat çalışmalarına katılmaktadır. Örneğin öğrenciler, dönemin başlangıcında derslerine girecek öğretmen hakkında kendilerinden önceki dönem öğrencilerinden, internetten ya da diğer hocalardan bilgi toplarlar, bu bilgileri arkadaşları arasında tartışır ve o hoca hakkında bir kanaate varmaya çalışırlar. Elde ettikleri bilgilere dayanarak; dersin nasıl işleneceğine dair fikirler üretmeye çalışırlar. Aslında öğrencilerin yapmış olduğu çalışmalar bir anlamda istihbarat çalışmaları olarak değerlendirilebilir. Çünkü öğrenciler, karşılaştıkları bir durumda ortaya çıkan belirsizlikleri, bilgi toplama yoluyla indirgemeye ve kendilerini muhtemel oluşabilecek olumsuz sürprizlerden korumaya

çalışmışlardır. Bu sebepten dolayı Kahn, istihbaratın köklerini biyolojik olarak değerlendirmiş ve yaşayan canlıların yaşamlarının devamı için bir ön mekanizmaya sahip olmalarının gerekliliğini vurgulamıştır. Başka bir deyişle; Kahn, istihbaratı canlıların hayatta kalabilmesi için elzem olarak görmüştür (Kahn, 2009, s. 4). Bu yaklaşım, istihbaratçılığın dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak tanınmasına yol açmıştır ve bilinen ilk istihbarat faaliyetleri de, av peşinde iz sürmeden hareket ederek, düşman peşinde iz sürmek şeklinde gerçekleşmiştir (Özdağ, 2008, s. 41).

İstihbaratın geçmişten günümüze devletler tarafından karar verme sürecinde bir araç olarak kullanılması, istihbarata tarihsel bir derinlik kazandırmıştır. İstihbaratın sistemli olarak belli amaçlar için kullanılmasını, bazı kaynaklar Çin uygarlığına kadar götürmüştür. Çünkü istihbaratın politika ve savaştaki gerekliliğini ortaya koyan ve istihbaratın doğasını ilk olarak kuramsallaştıran kişi, Sun Tzu'dur. Sun Tzu, istihbaratı ön bilgi olarak görmüştür. Sun Tzu'ya göre o ön bilgi; ruhlardan, tanrılardan, geçmişteki olaylar ile yapılan karşılaştırmalardan veya hesaplamalardan çıkarılamamaktadır. Ön bilgi, düşmanın içinde bulunduğu durumu bilen insanlardan elde edilmelidir.

İstihbarat, Roma'nın fetih ve yönetim uygulamalarında da önemli bir yer tutmuştur. Hatta Romalılar, istihbaratın toplanması için kendine has bir sistem geliştirmişler ve bu istihbaratın genişleyen imparatorlukta istenilen yere ulaşabilmesi için de, gelişmiş bir haberleşme ağı kurmuşlardır. Romalılar, ayrıca siyasi hedeflerine ulaşabilmek amacıyla örtülü operasyonları da yoğun bir şekilde kullanmışlardır.

Sinyal istihbaratının temeli de antik çağlara uzanmaktadır. Spartalılar, M. Ö. 4'üncü yüzyılda siyasi ve askeri liderler arasında güvenli haberleşmeyi sağlamak için, şifreli bir sistem geliştirmişlerdir. Aynı zaman periyodunda Hindistan'da şifre kırma faaliyetlerinin izlerine rastlanılmıştır. Romalılar da düşmanlarının kendi haberleşmelerine sızmalarını engellemek için, düzenli olarak şifreli veya gizli yazılar kullanmıştır (Jackson, 2005, s. 18-19).

Türkler de, istihbarata farklı dönemlerde farklı yaklaşmışlardır. Örneğin; Cengiz Han istihbaratı, tarihte sistemli olarak kullanan ve yaygın bir istihbarat sisteminin sağladığı imkânları en iyi şekilde değerlendiren bir liderdir. Çünkü Cengiz Han, modern istihbaratın bir parçası olan psikolojik savaşın etkisini keşfetmiş ve yetiştirdiği özel savaşçılarla düşmanın moral gücünü yok etmiştir (Özdağ, 2008, s. 45). Selçuklular döneminde Nizamülmülk, yazdığı "*Siyasetname*" adlı eserinde, casusların devlete karşı girişilebilecek her türlü faaliyette sultana haber vermesinin

yararından bahsederek, istihbarata verdiği önemi belirtmesine rağmen, Alparslan casusların yozlaşabilme ihtimalini düşünerek vezirinin düşüncesine karşı çıkmıştır (Nizamülmülk, 2010, s. 98-99; Aydın, 2008, s. 105). Osmanlılar Dönemi'nde ise istihbarat, devletin büyüme evresinde önem kazanmıştır. Bu dönemde Türk dervişleri, Martolos ve Voynuk Teşkilatları ile Akıncılar Türk istihbarat ve psikolojik savaş ağının temelini oluşturmuşlardır (Özdağ, 2008, s. 46; İlter, 2002, s. 233-237).

Bilinen modern diplomasinin gelişimi için gerekli koşulları yaratan Rönesans, istihbaratın gelişimi için de önemli bir dönemeç olmuştur. Özellikle 15'inci yüzyılın başlarında İtalyan şehir devletleri arasındaki ilişkileri kalıcı kurumlar aracılığıyla düzenlenmesi ve yerleşik elçiliklerin kullanımı, dış istihbaratın önemini artırmıştır. Çünkü diplomasi, bir yandan yabancı devletlerle görüşme yaparken, diğer yandan da devletler hakkında bilgi toplama işlerini üstlenmiştir. Bunun sonucu olarak, devletlerin ihtiyaç duydukları bilgilerin, diplomatik sistem aracılığıyla Rönesans boyunca Avrupa'da dolaşımı sağlanmıştır (Jackson, 2005, s. 20). Fakat diplomatik yapılanma çerçevesinde gerçekleşen istihbarat, tam anlamıyla modern istihbarattan farklı olmuştur. Çünkü bu dönemde istihbarat, toplama ve değerlendirme anlamında kurumsallaşmadan uzak, bireysel nitelik taşımıştır. Ayrıca bu dönemde istihbarat toplanması ve değerlendirilmesi, siyaset yapma ve üretim sürecinden ayrı uzmanlık gerektiren bir faaliyet olmamıştır (Özdağ, 2008, s. 46). Bazı kaynaklar diplomatik yapılanma çerçevesinde gerçekleşen istihbaratın kurumsallaşmamasının sebebini, dönemin gerçek zamanlı iletişimden kaynaklanan eksiklikten doğan zaman problemine, savaşın mekân olarak dar bir alanda gerçekleşmesine ve dönemin savaş tekniklerinin gelişmemesine bağlamıştır (Jackson, 2005, s. 20-21). Bu sebepten dolayı, Kahn yazdığı makalede 1851 yılında Sir Eduard Creasy tarafından yazılan *"Dünyanın On Beş Kesin Sonuçlu Muharebesi"* adlı esere atıfta bulunarak, eserde bahsedilen 14 muharebede istihbaratın önemli bir rol oynamadığının altını çizmiştir (Kahn, 2009, s. 5).

Fransız İhtilali ve Endüstri Devrimi, modern dünyada yeni değişikliklere neden olmuştur. Bu dönemin devlet yapıları da, bu değişiklikten etkilenmiş ve dönemin devlet yapılarındaki değişiklikler, endüstriyel gücün millileşmesini sağlamıştır. Bu durum, orduların kendilerini düşman saldırılarından korumak için düşmanla ilgili bilgilerin bilinmesi ihtiyacını artırmıştır. Bilgi ihtiyacının karşılanmasındaki zorunluluk, istihbaratın önemini artırmakla beraber, istihbarat üretmekle görevli birimlerin gerekliliğini, yani istihbaratın kurumsallaşmasının önemini ön plana çıkarmıştır (Kahn, 2006, s. 127). Bir başka deyişle, Endüstri Devrimi, devrim ideolojisinin yayılması ve Napolyon'un dehası, savaş ve politikanın karakterinin değişmesine yol

açmıştır. Bunun sonucu olarak, istihbaratın kurumsallaştırılmasının temeli, bu dönemde yavaş yavaş atılmaya başlanmıştır (Jackson, 2005, s. 22).

İstihbaratı tam anlamıyla olmasa bile kurumsallaştırma yönünde ilk adımları atan devletlerin öncülerinden biri de, Rusya olmuştur. Rusya, 1856 yılında Kırım Savaşı'nda uğradığı yenilgi sonrasında, kendi genelkurmayını yeniden yapılandırmış ve bu yapılanmada bir birimini de, yabancı ordular hakkında elde edilen bilgilerin birleştirilmesine ve değerlendirilmesine ayırmıştır. Aynı dönem içerisinde Fransa da, istihbaratın kurumsallaşmasına yol açan adımlar atmaya başlamıştır. 1870-1871 yılları arasında gerçekleşen Fransa'nın bozgunuyla sonuçlanan Almanya-Fransa savaşından sonra, Fransızlar kendi genelkurmayını yeniden yapılandırmaya tabi tutmuşlardır. Bu yeni yapılanma sürecinde kurulan 6 bürodan biri de, istihbaratla görevli olan "İstatistik Bürosu" olmuştur (Kahn, 2006, s. 127). Kurulan İstatistik Bürosu'nun barış zamanında da faaliyet gösterecek olması, artık istihbaratın savaş dönemi haricinde de faaliyet göstereceğinin ilk delili olmuştur (Jackson, 2005, s. 23). İngiltere ise ilk istihbarat örgütleri olan *Department of Military Intelligence (DMI)* ve *Department of Naval Intelligence*'yi(DNI) ancak 1877 yılında kurmuştur (Özdağ, 2008, s. 49).

Bazı kaynaklar, 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen istihbarat anlayışındaki dönüşümü, telgrafın ve demiryolunun gelişimine de bağlamıştır. Çünkü demiryolları, savaşta devletlerin seferberlik hızını ve birliklerin hareket kabiliyetlerini artırmıştır. Bu durum zaman ve mekân şartlarının değişimine yol açmıştır. Yani, teknolojilerin yarattığı bu değişime karşı devletler, bağımsızlıklarını korumanın yolu olarak, istihbaratın kurumsallaşmasını görmüşler ve yürütecekleri istihbarat faaliyetlerinin savaş zamanıyla kısıtlanmamasının gerekliliğini fark etmişlerdir (Özdağ, 2008, s. 49; Jackson, 2005, s. 24).

19'uncu yüzyılın ikinci yarısından I'inci Dünya Savaşı'na kadar geçen dönem içerisinde istihbarat elde etme gayretleri insan istihbaratı ekseninde gerçekleşirken, I'inci Dünya Savaşı'nda modern teknolojinin yoğun olarak kullanılması, istihbarat elde etme gayretlerinin arasına hava keşifleri ve radyonun kullanılmasını da eklemiştir (Kahn, 2006, s. 130; Jackson, 2005, s. 27-28).

İlk Topyekûn Savaş olarak adlandırılan I'inci Dünya Savaşı, devletlere istihbaratın ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Çünkü dönemin devletlerinin; casusları, radyoyu ve hava keşiflerini sistemli bir şekilde kullanması, dönemin istihbarat organizasyon yapılarındaki değişiklikler ve iletişimdeki gelişmeler, bilginin analizindeki ve kullanılmasıdaki hızlılığın artmasına yol açmıştır. Bu gelişmeler,

TASNİF DIŞI

bazı kaynaklar tarafından modern istihbaratın doğuşu olarak nitelendirilmiştir (Jackson, 2005, s. 28). Özdağ “İstihbarat Teorisi” adlı kitabında, modern istihbarat ve modern öncesi istihbarat arasındaki farklılıkları aşağıda bulunan tablodaki gibi ortaya koymuştur (Özdağ, 2008, s. 52).

	Modern Öncesi İstihbarat	Modern İstihbarat
Bilgi Kaynağı	Tamamen insani istihbarat	-Bütün yeni istihbarat türleri -Açık kaynaklar -İnsani istihbarat
Güvenirlilik	Güvenirlilik düşük; doğrulamalar zor; aldatma için kullanmaya eğilimli	Görece yüksek, doğrulanabilir; değişik istihbarat kaynakları tarafından desteklenebilir
Elde Edilebilir	Yavaş; önemli olmak için çok geç, olaylar tarafından aşıyor	Çabuk; gerektiğinde elde edilebilir
İstihbarata Verilen Önem ve Talep	İlımlı talep, önemli görülmekle birlikte yaşamsal değil; genelde istihbaratın kötümser ve negatif değerlendirilmesi	-Çok yüksek talep; savaş ve barışta -Önemli; yaşamsal görünüyor. İstihbaratın olumlu/pozitif değerlendirilmesi
Örgüt	Genellikle geçici, ayrı bir meslek değil, az sayıda üye	-Büyük ve profesyonel örgüt, sürekli -Örgüt, karışık istihbarat toplama sürekli örgüt, karışık istihbarat toplama
İstihbarat Döngüsü	Temel dört aşama; tespit, toplama, işleme, dağıtım	Temel dört aşama: tespit, toplama, işleme, dağıtım
Analiz	Sınırlı enformasyon, yoğun insan gücü	Sürekli artan enformasyon ortamı bilgisayar desteği

Tablo-3: Modern İstihbarat ve Modern Öncesi İstihbarat Arasındaki Farklılıklar
Kaynak: Ümit Özdağ, İstihbarat Teorisi, Ankara, Kripto, 2008, s. 52

İ'nci Dünya Savaşı bitimiyle devletlerin kendi yaşamları için istihbaratın gerekli olduğunun anlaşılması sonucunda devletler, iki dünya savaşı arasında istihbaratlarının yetkinleşmesi, profesyonelleşmesi ve kuramsal anlamda

olgunlaşması için çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Örneğin; Fransa, “*Conseil Supérieur de la Défense Nationale*”yi diğer devletlerin potansiyel savaş yapma güçlerini tespit etmek amacıyla kurmuştur. İngiltere de 1931 yılında “*Industrial Intelligence Centre*”yi kurmuştur (Jackson, 2005, s. 27; Kahn, 2009, s. 7).

İkinci Dünya Savaşı sırasında da, istihbarat tarihinin en hızlı gelişim süreci yaşanmıştır. Bu gelişmeler, bazı kaynaklarda sinyal istihbaratı, propaganda ve teknik istihbarat olarak belirlenmiştir (Jackson, 2005, s. 33-34). Örneğin; Kahn yazdığı makalede kripto makinelerinin şifrelerinin bilgisayarlar tarafından kırılmasının İkinci Dünya Savaşı’nı kısalttığını belirtmiştir (Kahn, 2009, s. 7). 1939 yılından sonra modern silahlardaki karmaşıklık ve gelişmişlik, teknik istihbaratın yükselmesine neden olmuş ve Avrupalı gler için rakip devletlerin uçakları ve silah dizaynları hakkında istihbarat elde etme gayretleri, önemli olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’nda yrtlen propaganda, savaş sırasında istihbaratın karakterinde belirleyici bir açılım sağlamıştır. Bu dönem içerisinde propagandayı devletler, hem rakipleriyle mücadele etmek, hem de savaş sonrasında düşünülen dünyayı şekillendirmek amacıyla kullanmışlardır (Jackson, 2005, s. 33-34).

Sonuç olarak; İkinci Dünya Savaşı sırasındaki istihbaratın inanılmaz yükselişi, savaşta yer alan komutanlar tarafından da kabul edilmiş olması; istihbaratın savaşın kazanılmasında en önemli kuvvet çarpanı olarak değerlendirilmesine yol açmıştır (Kahn, 2009, s. 8).

İkinci Dünya Savaşı’nda istihbarat alanındaki değişimler, Soğuk Savaş döneminde hız kazanmış ve alanı genişlemiştir. Bu durumun ortaya çıkmasının sebebi, 1945 sonrasında yaşanan süper gler arası uzaklaşma olarak görülmüştür. Ayrıca nükleer savaş tehlikesi, yeni bir siyasi ve stratejik evre yaratmıştır. Bu durum, devletlerin karar mekanizmalarında istihbarat ve istihbarat örgütlerinin daha belirgin bir rol oynamasına yol açmıştır. Çünkü bu dönem içerisinde istihbarat örgütlerinin düşmanları bellidir. NATO için komünistler, Varşova Paktı için emperyalistlerdir. Bir anlamda dünya, siyah ve beyaz olarak ikiye ayrılmıştır (zcan, 2008, s. 9). Bu dönemde istihbaratın ne çıkmasının  önemli sebebi vardır. Bunlardan biri; nükleer caydırıcılık yüzünden, açıkça birbirleriyle direkt mücadele edemeyen süper glere istihbarat, birbirleriyle dolaylı olarak mücadele etme olanağı sağlamıştır. Bu dönemde rtl operasyonlar, politik bir araç olarak görülmüştür. Diğeri ise, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan propaganda savaşları yüzünden, propaganda, istihbaratın konusu olarak değerlendirilmiştir. Bu dönem içerisinde, propaganda sayesinde savaş alanı, insanların kalbi ve zihinleri olmuştur ve devletlerin eski moda çatışmaları, propagandayla toplumlar arası yıkıcı

bir rekabete dönüşmüştür. Son olarak; bu dönemin güvenlik anlayışı çerçevesinde, hem tehditlerin kaynağının devletler olması ve bu dönemin güvenlik anlayışının askeri, ekonomik, ideolojik ve siyasal temele dayanmış olması (Gökbaş, 2009), hem de dönemin aktörleri olan ABD ve SSCB, sahip oldukları silahlar bakımından ilk vuruşta biri diğerinin cevap verebilme kapasitesini ortadan kaldıramadığı için, dönemin devletlerinin istihbarat örgütlerinin stratejik önemi artmıştır (Tepebaş, 2006). Bir bakıma rakip devletlerin kabiliyetleri ve niyetleri, gelişen nükleer silahlanma, balistik füze teknolojileri ve bunların kolaylıkla taşınmasının sağlanması sebebiyle istihbarat büyük bir önem kazanmış ve istihbarat örgütlerinin önemi, geçen dönemlere göre daha da artmıştır. Bu sebeplerden dolayı her iki süper güç; Soğuk Savaş yıllarında istihbarat teknolojilerine büyük yatırımlar yaparak; istihbaratı daha önceki dönemlerle karşılaştırılmayacak ölçüde geliştirmişler (Jackson, 2005, s. 35-36) ve istihbarat örgütlerini çok büyük boyutlu, merkezi ve çok gizlilik yanlısı bir yapıya dönüştürmüşlerdir (Yılmaz, 2007, s. 511).

Soğuk Savaş yıllarında devletlerin stratejik ve taktik istihbarat gayretleri, belirlenen nedenlere paralel olarak 5 temel ekseninde gerçekleşmiştir. Caşın'a (2002, s. 275-279) göre bu dönem, nükleer silahların gölgesinde geçmiş; füze teknolojilerinde hızlı gelişmeler yaşanmış; bloklar arasındaki prestij ve siyasi/ekonomik mücadelenin temelini oluşturan Araştırma-Geliştirme (ARGE) faaliyetleri istihbaratın ilgi alanına girmiş; uzay teknolojisi ve yüksek irtifalarda görev yapan keşif uçakları istihbarat amaçlı olarak kullanılmış ve dönem, caydırıcı güç dengeleri içinde geçmiştir.

Soğuk Savaş yıllarındaki denge politikalarının sonucunda meslek olarak politikayla ya da özel olarak dış politikayla ilgilenen kişiler, Soğuk Savaş'ın devam edeceğini öngörmüşlerdir. Bu sebepten dolayı Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, yani komünizmin son bulmasıyla devletler, bu yeni dünyaya hazırlıksız yakalanmışlardır (Fukuyama, 1999, s. 25) ve bu duruma devletlerin kurumları da, özellikle istihbarat kurumları da hazırlıksız yakalanmışlardır. Çünkü Soğuk Savaş'ın sembolü olarak gösterilen Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte, bilinen her şey şekil değiştirmiştir. Başka bir deyişle, Berlin Duvarı'nın yıkılması daha önce bilinen parametrelerin dünyayı farklı bir şekilde sınırsız bir bütün olarak görmesini sağlamıştır (Friedman, 2010, s. 58). Özellikle bilginin oluşan yeni dünyada hızlı bir şekilde yayılması, bilgi teknolojilerinde yapılan yenilikler, blokların yıkılmasının sonucunda ortaya çıkan tehditlerin özellikleriyle beraber, istihbaratın özelliğini de değiştirmiştir (Özdağ, 2008, s. 53). Çünkü son 30 yılda, daha önceki 5000 yılda üretildiğinden daha fazla bilgi üretilmesi, tüm basılı bilginin toplamının, dört-beş yılda bir iki katına çıkması, New

TASNİF DIŞI

York Times'ın bir hafta sonu nüshasının, On Yedinci Yüzyıl İngilteresi'nde ortalama bir insanın bütün yaşamı boyunca karşılaşılabileceğinden daha fazla bilgi içermesi, dünyada her gün 4000'den fazla kitap basılması (Trout ve Rivkin, 2006, s. 13-14), "İstihbarat Pazarı"nın ortaya çıkmasını sağlamış (Özdağ, 2008, s. 53) ve bu bilgi yükü, istihbaratçıların veri selinde boğulmasına yol açmıştır (Özcan, 2008, s. 9). Ayrıca Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan yeni tehditlerin ve risklerin çok geniş kapsamda, görülmeyen nitelikte olması, devletlerin kendi istihbarat anlayışlarında değişiklik yapmasına sebep olmuştur. Bu durum, istihbaratın küreselleşmesinin nedeni olmuştur (Herman, 2002, s. 233). Çünkü devletler, yeni düzende kendilerini güçlü kılmak istemişlerdir, fakat bilgisiz gücün, en iyi ihtimalle yararsız, en kötü ihtimalle tehlikeli olduğunun farkına varmışlardır. Bu sebepten dolayı devletler önlerine çıkabilecek tehditleri ve fırsatları, mümkün olduğunca zamanında ve doğru olarak bilmek istemişlerdir (Betts, 2007, s. 1; National Research Council, 2008, s. 8). Treverton (2009, s.2) da Soğuk Savaş Dönemi ve sonrası ile ilgili yapmış olduğu bir çalışmada; Soğuk Savaş Dönemi ve sonrasında istihbarat alanındaki değişimleri, aşağıdaki Tablo-4'te gösterildiği şekilde açıklamıştır.

	Soğuk Savaş	Yeni Dünya
Hedef	Devletler, öncelikle Sovyetler Birliği	Uluslararası aktörler, ayrıca bazı devletler
Sınırsızlık	Nispeten sınırlı; Sovyetler ağırlıklı	Daha az sınırlı; bilinen teröristler fakat yeni gruplar ve saldırı şekilleri
Hedef Hakkında Bilgiler	Devletler coğrafi, hiyerarşik, bürokratik özelliğe sahip	Devlet dışı aktörler; farklı boyutlarda ve şekillerde olmasından dolayı daha az bilgi
Bilginin Elde Edilmesi	Ağırlıklı olarak gizli kaynaklardan elde edilen çok az istihbarat	Çok fazla; gizli kaynaklar önemini korumakla beraber geniş kaynak yelpazesinden elde etme
Hedef ile Etkileşimi	Nispeten az; süper güçler arası denge mevcut; tehdit simetrik özelliğe sahip	Yoğun; tehditlerin asimetrik özellik kazanması

Tablo-4: Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrasında İstihbarat Alanındaki Değişimler.

Kaynak: Treverton, Gregory F, Intelligence For An Age of Terror, Cambridge University Press, 2009, s.2.

TASNİF DIŞI

Bilgi teknolojisindeki gelişmeler, bilinen tehditlerin farklılaşması ve asimetrik bir özellik kazanması, istihbaratın devlet tekelinden çıkarak merkeziliğini yitirmesine de yol açmıştır. Ayrıca Soğuk Savaş Dönemi'nde askeri ağırlıklı olan istihbarat, bu yeni dönemde önemini yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır (Rathmell, 2002, s. 91-92). Bu kaymadan dolayı Yılmaz da, Soğuk Savaş sonrası dünyada dört temel istihbarat fonksiyonunun geçerli olabileceğini belirtmiştir. Bunlar (Yılmaz, 2007, s. 519);

- Daha çok gözetleme, dinleme ve insan istihbaratına dayanan küresel bir istihbarat üretim ağı,

- Yönlendirilmiş küresel medya, gündem oluşturan uluslararası kuruluşlar, dezenformasyon üreten düşünce kuruluşları, etki ajanları vb. unsurların yer aldığı küresel propaganda ve etki ağı,

- Ulus yapma, rejimi restore etme gibi ülke senaryolarını destekleyen temin edilmiş; militer güç, kişi, demokrasi vakfı, çağdaş sivil toplum örgütü, kalkınma ajansı gibi örtülü istihbarat fonksiyonu olan operatif kurum, kaynak ve vasıtalar,

- Tüm bu örtülü yapı ve faaliyetlerin gizliliğini ve güvenliğini sağlayacak koruyucu güvenlik sistemleridir.

İstihbaratın değişiminde devletler, tek bir amaç gütmüşlerdir. Bu amaç Clausewitz'in "*savaşın sisi*" olarak tanımladığı belirsizliği azaltmaktır (Jackson, 2005, s. 42). Çünkü günümüzde istihbarat, akışkan bilgiler, değişen tehditler karşısında mücadele eden devletler için kendilerini savunma aracı olmuş, devletlerin kaynaklarını optimize etmiş ve belirsizliğe karşı yürüttükleri savaşta yardımcı bir unsur olarak görülmüştür (Kahn, 2009, s. 10).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırıları, asimetrik tehditlerin ne kadar yaygınlaşabileceğini ve sonuçlarının ne kadar açık uçlu olduğunun bir göstergesi olmuştur. Bu olay, geleneksel güvenlik anlayışının dünyadaki mevcut güvensizliklere çare olmak bir yana, onları tespit etmekten bile ne kadar uzak kaldığını bir kez daha ortaya koymuştur (Bilgin, 2010, s. 75). Bunun sonucu olarak; 11 Eylül saldırılarının yarattığı etki, tüm dünyada istihbarat örgütlerinin sorgulanmasına yol açmıştır (Bal, 2006a; Berkowitz, 2002, s. 289). Bazı akademisyenler, saldırıların sorumlusu olarak istihbarat örgütlerini görmüşlerdir. Çünkü istihbarat çalışmalarının değişen güvenlik ve tehdit algılarını kavrayamayan geleneksel, bürokratik kalıplara takılı kalan istihbarat örgütleri, saldırıyı tespit edememişlerdir (Özcan, 2008, s. 9). 11 Eylül saldırılarından sonra; saldırıların önceden haber alınamamasının nedenlerini araştıran Kongre Komisyonu ve çeşitli akademisyenler yazdıkları rapor ve makalelerde, saldırıların tespit

TASNİF DIŞI

edilememesinin nedeni olarak, ABD istihbarat örgütlerinin organizasyon kültürü açısından fonksiyonunu yitirmiş, çatışma halinde ve parçalanmış olmasını göstermişlerdir. Bunun sonucu olarak istihbarat örgütlerinin kendi aralarında zayıf bir istihbarat paylaşımına sahip olduğu vurgulanmıştır (Strickland, 2004, s. 36; Jones, 2007, s. 384-385; Reveron, 2007, s. 139; Sawyer, 2008; Bean, 2009; Sullivan ve Wirtz, 2008, s. 13-14).

Yapılan tespitler ve yeni dönemde güvenlik tehdidinin görünür bir cephesi, sınırlarının olmaması, yeni istihbarat anlayışını kaçınılmaz hale getirmiştir (Svendsen, 2008, s. 129-132; Bal, 2006a; Sullivan, 2008, s. 9). Bu yeni istihbarat anlayışı, paylaşımcı ve önleyici istihbarat olarak literatüre girmiştir (Cavelty ve Mauer, 2009, s. 123). Başlangıçta istihbaratın paylaşılması yanlış olarak algılanmıştır. Hatta 1991 yılında, Norveç ve İsrail'in Norveç'te yakalanan Filistinli mültecilerle ilgili işbirliğinin Norveç'te farklı algılanması sonucunda, anti-terör biriminin başındaki kişi istifaya bile zorlanmıştır. O gün için istihbarat paylaşımı, sınırları tanımlanmamış bir "*kara delik*" ise de, günümüzün tehditlerinin belirsizliği ve yayılabilirliği, bugün istihbarat paylaşımının sınırlarını hızla belirlemektedir (Aldrich, 2009a, s. 26-28). Çünkü devletler, yeni tehditlerin yarattığı zararı karşılamak yerine, tehditlerin gerçekleşmeden önlenmesinin maliyet açısından düşüklüğünü ve olası saldırının engellenmesinin toplumda yarattığı güven etkisini düşündüğünde, önleyici istihbaratın önemini daha kolay kavramışlardır. Bu konuda yapılan çalışmalarda, önleyici istihbaratın etkili olarak yapılabilmesi, ancak istihbarat üretmekle görevli birimlerin ortak çalışması ve elde ettikleri istihbaratı paylaşımlarıyla mümkün görülmüştür (Kahn, 2006, s. 134; Cilluffo, Marks ve Salmoiraghi, 2002, s. 61-62).

Rapor ve makalelerce tespit edilen istihbarat paylaşımı eksikliğini gidermek için ABD, 2004 yılında "*Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act*"'ın yürürlüğe girmesiyle istihbarat reformunun temeli olarak gösterilen "*Information Sharing Environment*"'i (ISE) kurmuştur. Kurulan ISE'nin amacı, güvenli bilgi ağını kurmak ve istihbarat örgütleri arası bilgi paylaşımını sağlamak olarak belirlenmiş ve kanunla yapılan değişiklikten sonra 16 istihbarat teşkilatından oluşan ABD İstihbarat Topluluğu'nun yapısında değişiklikler yapılmıştır. Ulusal İstihbarat Başkanlığı kurularak, ABD İstihbarat Topluluğu bu başkanlığa bağlanmıştır. Ulusal İstihbarat Başkanlığı, 21 Nisan 2005 tarihinde "*Office of The Director of National Intelligence*"(ODNI) adını almış ve bu teşkilatın görev tanımı; istihbarat paylaşımını geliştirmek ve istihbarat için gerekli yetki ve kaynak dağıtımını yönlendirmek olarak belirlenmiştir (ODNI; Strickland, 2004, s. 36; Jones, 2007, s. 385; Bean, 2009, s. 480).

11 Eylül saldırıları, ABD'nin istihbarat yapısında değişikliklere yol açtığı gibi, Almanya'nın istihbarat yapılanmasında da değişikliklere neden olmuştur. Almanya olası bir istihbarat paylaşımının eksikliğini gidermek için sadece terör olaylarıyla ilgili olarak 14 Aralık 2004 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na bağlı GTAZ (Terörizme Karşı Ortak Mücadele Merkezi) adlı kurumu kurmuştur. Bu kuruluşun görevi; Almanya'nın istihbarat üretmekten sorumlu 40 federal ve diğer ülkelerin güvenlik örgütleri arasında bilgi paylaşımını sağlamak ve ortak analizler yapmak olarak belirlenmiştir (Hellmuth, 2009, s. 2; McGauran, 2008, s. 2; Yenisey, 2009-2010; Daun, 2008, s. 2). 2007 yılında Obschledorn'un köyünde patlayıcıları depolayan 3 teröristin Türk, Alman ve ABD istihbarat paylaşımı sonucunda yakalanması, GTAZ'ın gerekliliğini ortaya koymuştur (Aldrich, 2009b, s. 129).

GTAZ'ın oluşumunda iki alt kuruluş mevcuttur. Bunlar; PIAS (Polis İstihbarat Değerlendirme Merkezi) ve NIAS (İstihbarat Değerlendirme Merkezi). Bu kurumun oluşturulmasıyla Türkiye'deki asayiş saati uygulamasına benzer olan istihbarat saati uygulaması yapılarak, günlük istihbarat değerlendirilmektedir. Ayrıca Almanya, kurumlar arası istihbarat paylaşımını artırmak maksadıyla 30 Aralık 2006 tarihinde Ortak Terör Bilgi Bankası'nı kurmuştur (Yenisey, 2009-2010; Daun, 2008, s. 331).

Ayrıca bu dönemde terör örgütlerinin para aklama, insan ticareti, kaçakçılık ve uyuşturucu gibi suçların içine girmesi, bir anlamda terör örgütleriyle organize suç örgütlerinin iç içe girmesiyle bu tip örgütlerin işlediği suçların izinin ancak suç istihbaratı ile sürülebileceği inancı ortaya çıkmış ve devletler bu konuda da yeni istihbarat anlayışları geliştirmek durumunda kalmışlardır (Bal, 2006b, s. 113).

Devletlerin istihbarat anlayışındaki bu değişiklikler, bir zamanlar kolluğun yetki alanına bırakılan ve taktik/operasyonel istihbarat düzeyinde ele alınan bazı tehditlerin, asimetrik oluşu ve küresel etkisi sebebiyle, günümüzde stratejik düzeyde göğüsleme imkân ve kabiliyetleri olan istihbarat örgütleri tarafından da ele alınmasını sağlamıştır. Böylece kolluk teşkilatlarının istihbarat üretmekle görevli birimleri ile istihbarat örgütlerinin, tehdit gerçekleşmeden engellemek amacıyla istihbarat alanında işbirliği yapması sağlanmıştır. Bu yeni oluşan ve gelişen istihbarat anlayışı ,geçmişin gizlilik yanlısı istihbarat anlayışını yıkmış ve onun yerine bugün paylaşımcı bir istihbarat anlayışını öne çıkarmıştır.

b. Suç İstihbaratı:

Suç istihbaratı yeni ortaya çıkmış bir kavram değildir. Son yıllarda önemi ve kapsamı düzenli olarak vurgulanan bir kavramdır (Brown, 2007, s. 336). Birçok sempozyumda sunulan bildirilerde veya makalelerde belirtildiği üzere, terör ve

organize suç örgütleri, günümüz dünyasının en önemli güvenlik tehditlerinden biri olarak görülmektedir. Bu olgu literatürde, 20'nci yüzyılda problem olarak nitelendirilen terör ve organize suç örgütlerinin 21'inci yüzyılda ulusal güvenlik için tehdit olarak algılandığı şeklinde de dile getirilmektedir. En basitinden Sovyetlerin dağılmasından sonra, geçici olarak otorite boşluğundan yararlanan organize suç örgütlerinin, nükleer madde kaçakçılığı yapması ve alıcılarının terör örgütleri olması (Williams, 2007, s. 200), terör örgütlerinin para aklama, insan ticareti, kaçakçılık ve uyuşturucu gibi suçların içine girerek, terör örgütleriyle organize suç örgütlerinin giderek yakınlaşması (Özcan, 2006), terör ve organize suç örgütlerinin ulusal güvenlik için artık birer tehdit olduğunun literatürdeki örnek olaylarından sadece birkaçıdır. Çünkü içinde yaşanılan bu dönem de, bu tip örgütlenmelere altın olanaklar sunmuştur.

Bilgi çağının sürdüğü bu dönemde, teknik olanaklar her geçen gün artarken, buna paralel olarak, terörist grupların ve organize suç örgütlerinin teknik olanaklara olan uyumu da aynı hızla artmıştır (Bal, 2006c). Başka bir deyişle; her türlü suç örgütü, kendini yeni dünyaya adapte etmek isteyen yeni kurulmuş şirketler gibi, yaşamlarını devam ettirebilmek için, bilgi çağıyla savaşmak yerine onu kullanmayı seçmiştir. Literatürde 21'inci yüzyılın terör örgütlerinin amaçları; karşı tarafa maksimum ve yok edici zarar vermek, her türlü olanağı hiçbir din, ahlak, hukuk ve etik kaygısı duymadan uygulamak, sınırsız nefreti aşılama, toptan retçi bir yaklaşım sergilemek olarak görülmektedir. Bu da, günümüz teröristlerinin asla pişmanlık duymamasına yol açmaktadır. Bu sayede onlar, tüm günahlarını bir anda bitirecek saldırılarını düşlerken, aynı zamanda nefret duydukları, karşısında sürekli ezildikleri toplumlardan da öç alma hazzına çok yakın olduklarına inanmışlardır (Bal, 2006b, s. 113-114). Bu sebeplerden ötürü, 21'inci yüzyılın terör örgütleri, devletlerin sığınaklarından silah veya mühimmat almaya gerek duymadan, bir insanın gündelik gereksinimlerinin karşılanması için üretilen kimyasalları bir araya getirip öldürücü silahlar yapabilme yeteneğine kavuşabilmiştir. Bu örgütler, propagandaları için gizli radyolar kurmak yerine, internetten faydalanma yoluna gitmişlerdir. Aynı durum, organize suç örgütleri için de geçerlidir. Günümüzde Afganistan'daki uyuşturucunun Londra'da satılması, Hollanda'da üretilen kimyasalların, hammadde zengini Kolombiya'daki tarlalara uyuşturucu üretimi için ulaştırılması, garipsenecek bir durum olmaktan çıkmıştır (Bal, 2006c).

Günümüz örgütlü suç türlerinin; yoğunlaşarak çeşitlenmesi, küreselleşme çerçevesinde ulusal sınırları aşarak uluslararası boyutlara ulaşması ve toplumlarda başta yozlaşmaya sonra da, giderek dejenerasyona sebebiyet vermesi, suç

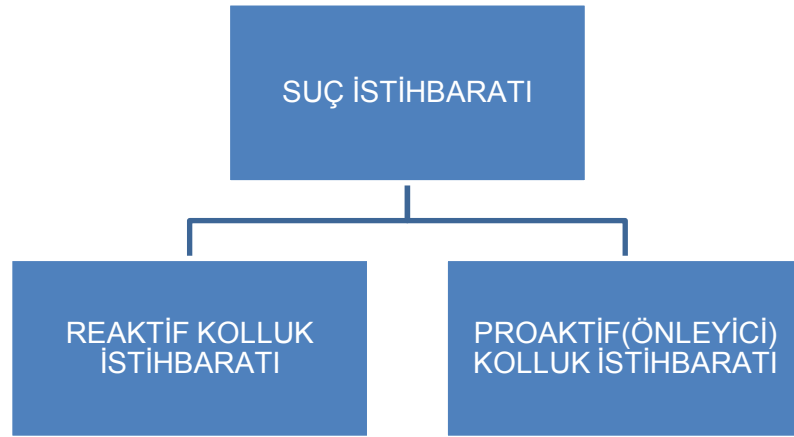
istihbaratının önemini daha da artırmış ve uzmanlarda, bu tip suçların izlerinin sürülmesinin ve engellenmesinin ancak suç istihbaratıyla mümkün olacağı fikrinin doğmasına neden olmuştur (Urhal, 2009, s. 546; Bal, 2006b, s. 113).

Suç istihbaratının öneminin artmış olması, akademisyenleri, bu kavramı tanımlama ve kapsamını belirleme yoluna sevk etmiştir. Urhal, suç istihbaratını, örgütlü suçlarla bağlantılı olduğundan şüphe edilen kişi veya faaliyetler hakkında sistematik olarak toplanan ve değerlendirilen verilerin sentezi olarak tanımlamıştır. Kapsam bakımından suç istihbaratı, genel istihbarat konuları içerisinde değerlendirilmekle birlikte, özelde görev alanına giren konular itibarıyla daha spesifik değerlendirilmiştir. Bu yönüyle kolluğun genel olarak yaptığı istihbarat, taktik istihbarat ile onun uzantısı olan adli istihbarat, operasyonel istihbarat ve nokta istihbarat olarak adlandırılmıştır. Kapsam bakımından suç istihbaratını diğer istihbarat türlerinden ayıran en önemli husus ise, delillendirme zorunluluğu olarak görülmektedir. Çünkü diğer istihbarat türleri, haberdar olma hedefli çalışırken; suç istihbaratı, delillendirme hedefli çalışmak zorundadır (Urhal, 2009, s. 544; Manget, 2010, s. 189-190).

Kolluğun suç istihbaratını kanıtlama ve delillendirme hedefli yapmak zorunda olmasının amacı; kimin suçlu, kimin suçsuz olduğunu ayırt etmek içindir. Kolluk istihbaratı, delillendirme ve kanıtlama hedefli yapmadığı takdirde; bu durum, kolluğun suçluyla suçsuzu ayırt etmek için şiddet kullanmasına ve vatandaşın devletine ve devletin kolluk kuvvetlerine olan güveninin sarsılmasına yol açmaktadır (Gergin, 2008). Yani suç istihbaratı, sanılanın aksine, kolluğun hesap verebilirliği için de kullanılan bir araçtır.

Suç istihbaratının iki yüzü vardır. Bu, kolluğun iki temel göreviyle ilgilidir. Kolluğun kanunlarla verilmiş görevlerinden biri, işlenmiş bir suçun faillerini yakalamaktır. Buna “*Reaktif Kolluk*” da denmektedir. Burada suç istihbaratının görevi, soruşturmaları sürdürenlerin iyi bir biçimde bilgilendirilmesi, ilgi ve dikkatlerinin gerçeğe çevrilmesi, istenmesi halinde izlenebilecek alternatif yolların neler olduğunu gösterilmesi, ihtiyaç duyulan delillerin toplanması veya yerlerinin tespit edilmesidir (Urhal, 2009, s. 545). Bal da bir makalesinde, suç işlendikten sonra adaletin yerine getirilmesinde, suç istihbaratının bu yönüne vurgu yapmıştır (Bal, 2006ç). Kolluğun diğer bir görevi ise; kuşkulu kişilerin faaliyetlerini deşifre ederek, eylemlerini gerçekleştirmeden, eylemi gerçekleştirecekleri yakalamaktır. Buna “*Proaktif (önleyici) Kolluk*” denmektedir. Bugün için devletlerin, örgütlü suçlardaki değişikliklerden ötürü kendi suç siyaseti ilkelerinde değişikliğe gitmek zorunda kalmasının sonucunda, fayda ve maliyet açısından suç öncesi istihbarat

büyük önem kazanmıştır (Yenisey, 1997, s. 73). Burada suç istihbaratının görevi; suçu azaltarak veya gerçekleşmeden engelleyerek topluma güven telkin etmek olarak tespit edilmiştir. Literatürde, bu alanda yapılan istihbarata “*ön alan çalışmaları*” da denmektedir. Bir bakıma ön alan araştırmaları (önleyici istihbarat), tehlikenin önlenmesi ve bastırılmasını içeren kolluk hukuku ile suç işlendikten sonra başlayan soruşturma ve kovuşturma evreleri arasında yer alan kısmı kapsamaktadır. Bu yüzden günümüzde önleyici kolluk yaklaşımı içerisinde yer alan ön alan araştırmaları (önleyici istihbarat), modern kolluk anlayışı olarak kabul edilmiştir(Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, 2010, s. 705-709). Çünkü insanların günümüzde insan hakları ve demokrasi konusundaki kaygıları ve örgütlü suçların yol açtığı zararlar göz önüne alındığında, önleyici kolluk uygulamaları, yapılan bir tercih olarak ortaya çıkmıştır (Urhal, 2009, s. 545).

Şekil-2: Suç İstihbaratı

Kaynak. Ömer Urhal, Küreselleşen Dünyada Güvenlik, Ankara, Adalet Yayınevi,2009, s. 545

(1) İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı:

Clarke (2006, s. 4) yazdığı makalede önleyici kolluğun görevlerini, bir problemin varlığını ve boyutunu saptamak, onun doğasını ve kaynağını analiz etmek, onun etkisini azaltacak önleyici önlemleri planlamak ve seçilen önlemlerin etkinliğini değerlendirmek ve izlemek için bilgiyi kullanmak olarak tanımlamıştır. Önleyici kolluk yaklaşımı (proaktif), suç azaltma tekniklerini, suçlu odaklı hedeflemeyi (offender targeting), sıcak bölgelerin tespitini ve suç işlenen bölgelerin hedeflenmesini içermektedir (Gaspar, 2008, s. 12-13). Bu tanımlama, önleyici kolluğun temelinde istihbaratın yattığını ve istihbaratın suçları önlemede kritik bir harekât tarzı olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü günümüzün demokratik toplumlarının kolluk uygulamalarındaki, toplumun güvenliğini sağlama adına bölgedeki suç ve suçlu sayısının azalması ya da yakalanan suçlu sayısının artması, artık bir başarı kıstası olarak kabul görmemektedir. Bugünün kolluk teşkilatlarının

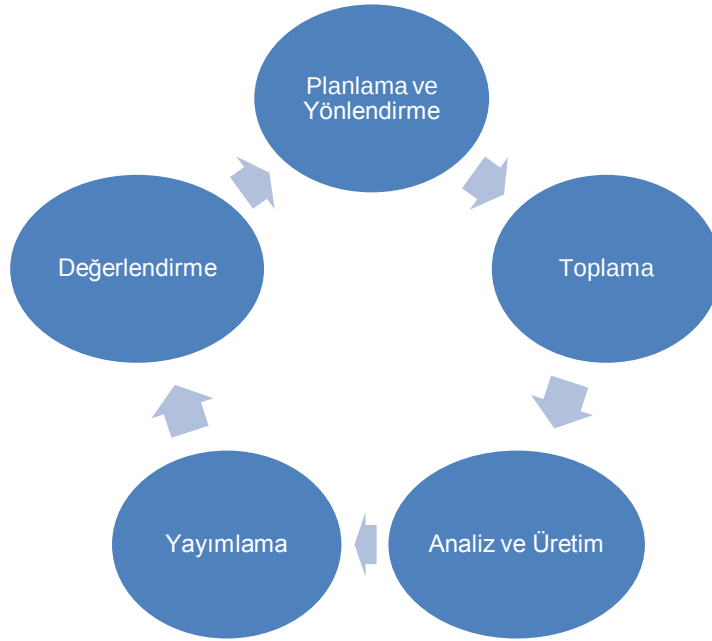
güvenlik anlamındaki başarı kıstası; topluma güven telkin etmek, toplumda huzur ve sükûnu sağlamak, yurttaşın hoşnutsuzluğunu ve dolayısıyla yaşam kalitesini artırmak olarak görülmektedir (Eryılmaz, 2005, s. 144). Bu sebepten ötürü, istihbaratın terörizm dahil olmak üzere bazı büyük suçları önlemede kullanılacak hareket tarzlarından biri olduğu, Cilluffo, Marks ve Salmoiraghi'nin (2002, s.61) birlikte yazdıkları makaleye de konu olmuştur.

Özellikle 1990'lı yıllarda büyük ve organize suçlar ile terörist faaliyetlerdeki artış ve bu suçların oluşturduğu etkilerin ülke sınırlarını aşması, bu suçlarla mücadele etmek durumunda kalan tarafların yeni istihbarat ve güvenlik anlayışlarını gözden geçirmelerine neden olmuştur (Bal, 2006b, s. 114). Aynı zaman içerisinde, gelişen yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden suçluların da faydalanması, onların faaliyetlerinin takip edilebilirliğini ve faaliyetlerinin engellenme olasılığını da artırmıştır (Stew ve Wagner, 2006, s. 13). Bu sebepten dolayı bazı Avrupa devletlerinin sahip oldukları bilgi ve iletişim teknolojilerini kolluk sektörünün kullanımına sunması (Sheptycki, 2004, s. 307), kolluğun gelişen bilgi çağıyla kamu alanından gelen bilgilerin yönetiminde önemli ve merkezi bir rol oynamasını sağlamıştır (Ratcliffe, 2005, s. 435-438). Bu durum, istihbarat odaklı kolluk anlayışının doğmasına yol açmıştır. Bir anlamda; örgütlü suçların tanımlanmasının zorluğu ve yayılmacılığı, geleneksel kolluk anlayışlarının bu tür suçlar karşısında başarısızlığa uğraması, bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, insanların artan güvenlik ihtiyacı, devletlerin artan güvenlik ihtiyacına karşı kısıtlı kaynaklara sahip olması, örgütlü suçlarla mücadele için gerekli olan mali kaynağın bu suçu işlemek için gerekli olan mali kaynaktan büyük olması ve kısıtlı kaynakların profesyonelce yönetilmesinin gerekliliği, istihbarat odaklı kolluk anlayışının benimsenmesine neden olmuştur (Clarke, 2006, s. 5-7; Peterson, 2005, s. 3; Ratcliffe, 2008, s. 264-265).

Bu anlayışın öne çıkması, istihbarat odaklı kolluk anlayışının tanımlanmasını gerekli hale getirmiştir. Bunun sonucunda, bazı akademisyenler de, bu anlayışı tanımlama yoluna gitmişlerdir. Bunlardan biri olan Ratcliffe (2003, s. 3), istihbarat odaklı kolluk anlayışını, suçun azaltılması ve etkili kolluk stratejileriyle delil niteliği taşıyan kolluk dışı yöntemler aracılığıyla suçun engellenmesi amacıyla objektif karar verme aracı olarak görülen suç istihbarat analizinin uygulanması olarak tanımlamıştır. Carter ve Carter (2009, s. 317) da birlikte yazdıkları makalede istihbarat odaklı kolluk anlayışını, kolluk kuvvetlerinin tehditlere karşı taktik istihbarat üretmek ve/veya değişen taktik veya ortaya çıkan tehditlerle ilgili stratejik planlama yapmak, suç ve suça katkı sağlayan şartları belirlemek amacıyla bilginin toplanması ve analiz edilmesi olarak tanımlamıştır.

TASNİF DIŞI

Suç önlemede uygulanan yaklaşımlardan biri olan istihbarat odaklı kolluk anlayışı, kolluğa işbirliği ile yapılandırılmış problemi çözmek için genel anlamda bir çerçeve çizmektedir (Gottschalk, 2008, s. 79). İstihbarat odaklı kolluk anlayışı, yapılandırılmış problemlere sistematik (istihbarat çarkı) bir biçimde yaklaşmaktadır. Bu sistematik yaklaşım; planlama ve yönlendirme, toplama, analiz ve üretim, yayımlama ve değerlendirme aşamalarını kapsamaktadır. Bu sistematik yaklaşımla karar vericilere taktik ve stratejik seviyede istihbarat üretmek ve bilinmesi gerekenle ihtiyaç duyulan bilgilerin ayrımının yapılması amaçlanmaktadır (NJSP, 2006, s. 6-10).

Şekil-3: İstihbarat Çarkı

Kaynak: NJSP, New Jersey State Police Practical Guide to Intelligence-Led Policing, New Jersey, 2006, s. 6

Planlama ve yönlendirme aşaması, istihbarat üretim sürecinin ilk basamağıdır. Bu aşamada, tüm seviyelerdeki karar vericilerin, bilginin toplanması ve istihbarat analizi çalışmaları için operasyon çevresi ve öncelikleri hakkındaki soruları formüle edilmektedir. Bu aşama, ayrıca istihbarat üretiminin diğer safhalarında da girdiler sağlayabilmektedir.

Toplama; bu aşama planlama ve yönlendirme aşamasında belirlenen resmi görevlerin yerine getirilmesi için yapılan araştırma ve operasyonel faaliyetleri kapsamaktadır. Ayrıca toplama safhası, çeşitli kanallardan elde edilen ham bilginin bir süreçten geçirilerek analiz safhasına hazırlanmasını da içermektedir.

Analiz ve üretim; toplanan bilginin istihbarat haline dönüştüğü aşamadır. Eldeki ham bilgilerin birleştirilmesi, değerlendirilmesi, analiz edilmesi ve istihbaratın ortaya çıkarılması, bu safhada yapılmaktadır.

TASNİF DIŞI

Dağıtım; sürecin en kritik aşamasıdır. Çünkü ilgili karar vericiye ulaştırılmamış ve uygun bir veri bankasında gelecekteki analizler için birleştirilmemiş istihbaratın herhangi bir değeri yoktur. Bu sebeple elde edilen istihbaratın ihtiyaç makamlarına dağıtılması büyük önem taşımaktadır.

Değerlendirme; istihbarat çarkının devam eden merkezi aşamasıdır. Bu aşamada sonradan ortaya çıkan durumlar ve istihbarat istekleri, çarkın tekrar dönmeye başlamasını sağlamaktadır. Bu aşamanın başarısı, karşılıklı etkileşime bağlıdır.

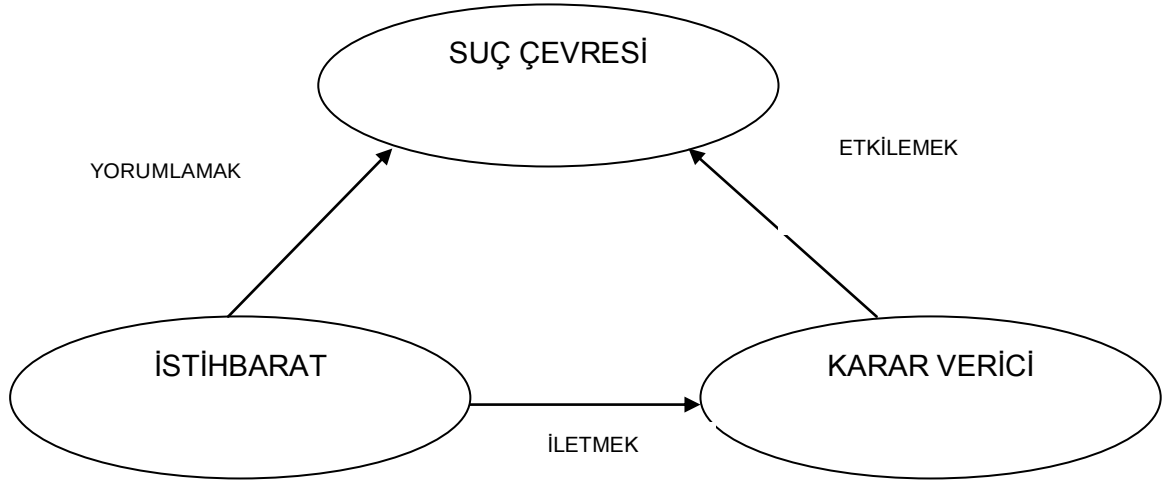
Uygulanan bu sistematik yaklaşımla, kolluğun faaliyet gösterdiği çevreyi algılamaya dayanan öz kaynakların en iyi dağıtımını sağlayan bir yönetim felsefesine sahip (NJSP, 2006, s. 4) ve önleyici kolluk anlayışının (Auger, 2010) ürünü olan istihbarat kolluk anlayışı; suçluları hedefleyen, suç ve suç alanlarının tespitini sağlayan, büyük suç ve olaylardaki soruşturmalara yardımcı olan, suç ve düzensizliğin azaltılmasında devletin kolluk kuvvetlerinin işbirliği sağlaması dahil olmak üzere alınan önleyici önlemlerin uygulanmasına yardımcı olan bir yaklaşım olarak görülmüştür (Ratcliffe, 2003, s. 2).

İstihbarat kolluk anlayışı ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkmıştır. “*The Kent Policing Model*” olarak bilinen bu yaklaşım, 1990’larda mala karşı işlenen suçlardaki artışa engel olmak için ortaya konulmuştur. Bu yaklaşım ortaya konulurken, kolluk bölgesinde işlenen geniş çaplı, yaygın suçların belli sayıdaki suçlu grubu tarafından işlendiği varsayılmıştır. Ayrıca yerel yönetim, kolluğa suçla mücadele konusunda para aktarmakta zorlanmaktadır. Bu varsayımı ve kısıtı dikkate alan kolluk, sorumluluk bölgesindeki en yaygın suçlara yoğunlaşarak, suçun üzerinde belli bir etki yaratılabileceğini düşünmüştür. Kent Polisi, bu etkiyi sağlamak için yerel yönetimin bütçe sıkıntısını da dikkate alarak, istihbarat anlayışlarında ve yapılarında değişikliğe gitmeye karar vermişlerdir. Bu değişikliklerin sonucunda kolluk, 3 yılda suç oranlarında %24 oranında düşüş sağlamayı başarmıştır (Peterson, 2005, s. 9; Anderson, 1997, s. 5-6). Böylelikle bu yaklaşımın kronikleşmiş suçlarda başarı sağladığı kanıtlanmıştır.

Bu yaklaşımın özünde, kolluk tarafından suçun azaltılması veya önlenmesi, bir anlamda kolluğun suç üzerinde etkisinin artırılması yatmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için iletişimin geliştirilmesi, bilgi/istihbarat paylaşımı ve kaynakların koordine edilmesi gerekmektedir (NJSP, 2006, s. 4). Çünkü kolluk görevlileri, bu anlayışta, çeşitli kaynaklardan elde ettiği istihbaratla suç çevresini tanımlayarak yorumlamakta ve bu yorumları karar vericilere iletmektedir. Karar vericiler de,

TASNİF DIŞI

kolluğun istihbaratı doğrultusunda, suçu azaltmak veya önlemek amacıyla suç çevresini çeşitli araçlarla etkilemeye çalışmaktadır. Ratcliffe, istihbarat odaklı kolluk anlayışının suçu azaltmak için uygulanma sürecini, aşağıdaki Şekil-4'teki gibi biçimlendirmiştir (Ratcliffe, 2003, s. 3).

Şekil-4: İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı

Kaynak: Jerry Ratcliffe, Intelligence- Led Policing, Trends&Issues in Crime and Criminal Justice, 2003, s.3

Fakat istihbarat odaklı kolluk anlayışı, dünyanın gündemine, 11 Eylül saldırılarıyla oturmuştur (Gül, 2009, s. 28-29). Ekim 2001'de (saldırlardan 6 hafta sonra) "International Association of Chiefs of Police" yıllık toplantısında, istihbarat fonksiyonlarını yeniden yapılandırmak için devletlerin kolluk kuvvetlerinin ihtiyaçları tartışılmış ve istihbarat/bilgi paylaşımının gerekliliğinin altı çizilerek, bunu sağlayan istihbarat odaklı kolluk anlayışının benimsenmesine karar verilmiştir (Carter ve Carter, 2009, s. 313-314). Zaten 11 Eylül saldırıları sonrasında kurulan komisyon da aynı noktalara işaret etmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrasında kurulan komisyon, saldırıların istenilen amacı sağlamasının temel nedeni olarak, hayal gücü eksikliğini görmüştür (Zelikow, 2004, s. 339). Hayal gücünün eksikliğinin nedeni olarak da, devletin istihbarat üretmekle görevli güçlerinin kendi aralarındaki iletişimsizliği göstermiştir. Komisyon raporuna göre devletin güvenliği, devletin kolluk kuvvetlerinin istihbaratı paylaşma konusundaki anlayışlarına, istihbarat toplama ve toplanan istihbaratın analizindeki gelişmelere bağlanmıştır (Mosser, 2007). Raporda belirtilen devlete ait eksiklikler sebebiyle ABD'nin kolluk ve güvenlik teşkilatları sorgulanmıştır. 11 Eylül saldırılarından sonra istihbarat, herkesin işi olarak değerlendirilmiş, istihbarat ve istihbarat alanında işbirliği kültürü, ABD'yi tüm suç tiplerinden korumak için gerekli görülmüştür. Suçu önleme ve caydırma konusunda tüm kaynaklardan elde edilen istihbaratın birleştirilmesi ve analizi, istihbarat odaklı kolluk anlayışının ABD tarafından benimsenmesine neden olmuştur (Peterson, 2005, s. 1). Çünkü 11

Eylül saldırılarıyla ABD halkının beynindeki kutsal dokunulmazlık inancı yıkılmıştır (Küçükşahin, 2006, s. 56). Dünya ve ABD, bu saldırılardan sonra, bir suç işlendikten sonra suçun faillerini yakalamak ve bozulan otoriteyi tekrar tesis etmek için yapılan harcamanın ve güvenlik hissinin, suçun oluşmadan önlenmesi konusunda yapılabilecek oranla daha maliyetli olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, ABD’de Anayurt Güvenlik Bakanlığı’nın kurulmasına (Homeland Security), çeşitli kanunların çıkarılmasına ve FBI’da büyük yapısal değişikliklerin yapılmasına sebep olmuştur (McGarrell, Freilich ve Chermak, 2007, s. 142). Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonraki 6 hafta içinde, ABD’nin Vatanseverlik Yasası’nı çıkarması (Patriot Act) ve Anayurt Güvenlik Bakanlığı’nın (*Homeland Security*) kurması, kolluğa gelecek saldırılara karşı önlem almayı ve kolluk kuvvetleri arasında ilişkilerin ve iletişimin sağlanmasını kolaylaştırmış ve kolluğun anayurt savunmasında önemli rol üstlenmesini sağlamıştır (Oliver, 2009, s. 254-255). ABD bununla da yetinmemiş, 2004 yılında istihbarat reformunun temeli olarak görülen “*Information Sharing Environment*”ı (ISE) kurmuştur. Kurulan ISE’nin amacı; güvenli bilgi ağı kurmak ve istihbarat örgütleri arası bilgi paylaşımını sağlamak olarak belirlenmiştir (Jones, 2007, s. 385). Ayrıca; ABD, 2003-2007 yılları arasında elde edilen haberlerden istihbarat üretmek amacıyla, yaklaşık 40 tane “*fusion center*” kurmuştur (Straw, 2008). Tüm bu gelişmeler, uzmanlar tarafından istihbarat odaklı kolluk anlayışına giden bir yol olarak görülmüştür. Çünkü bu yeni istihbarat yapılanmasında istihbarat odaklı kolluk anlayışı, kolluk teşkilatlarının ve ISE’yi oluşturan tüm birimlerin kendi aralarında bilgi/istihbarat paylaşımı için bir araç olarak düşünülmüştür. Böylelikle; her kanaldan alınan istihbaratla kolluğun tehdidi gerçekleşmeden tanımlaması ve tehdidin Amerikan toplumunu etkilemeden önlenmesi amaçlanmıştır (Carter ve Carter, 2009, s. 315).

AB de istihbarat odaklı kolluk anlayışını, gelişen ve değişen organize suç ve terör örgütlerine karşı savaşta kullanmaya başlamıştır (Europol, 2007, s. 5). Europol’un hazırladığı “*Organize Suçluluk Tehdit Değerlendirmesi*” olarak bilinen “*OCTA 2006*”da istihbarat odaklı kolluk anlayışının Europol tarafından benimsendiği ve 2006 yılından sonra hazırlanan OCTA raporlarının bu anlayışa göre hazırlandığı resmen ilan edilmiştir (Ratzel, 2006, s. 3; Duyne, 2007, s. 120). AB’de bu yaklaşımın benimsenmesinin temelleri, geçmişte birlik üyelerinin kendi aralarında yapmış olduğu anlaşmalarla ve kurmuş oldukları gruplarla atılmıştır. Bu grupların arasında en dikkat çekenlerinden biri ve ilki de, Schengen Grubu’dur.

1990’lı yılların başında Avrupa’da sınırları kalkmış bir iç pazar oluşturulması fikrinin kabul görmeye başlaması, Fransa ve Almanya’nın bazı güvenlik kaygılarını

öne sürmesine neden olmuştur. Bu devletler, bunun ancak gümrükler, polis ve adli işbirliğiyle giderilebileceğini vurgulamışlardır. İşte bu durum; Schengen diye bilinen ve AB bünyesinde sınırların gerçek anlamda kaldırılmasının yanı sıra; bu uygulamanın örgütlü suçlarla mücadelede gümrükler, polisiye ve adli işbirliği uygulamalarını da beraberinde getiren inisiyatife hız vermiştir. Üstelik Schengen ile getirilen işbirliği, Europol'un kuruluşuna da katkı sağlamıştır (LeBeuf, 2002, s. 56-57). Polis işbirliğinin üst düzeyde gerçekleşebilmesi için *“Schengen Polis ve Gümrük Çalışma Grubu”* oluşturulmuş ve aralarındaki iletişimi sağlayan *“Schengen Bilgi Sistemi”* adında bir ağ kurulmuştur. Böylece AB'ye üye olan ülkelerin kolluk teşkilatları arasında bir istihbarat paylaşımı sağlanmıştır (Köktaş, 2000, s. 139). Yapılan istihbarat paylaşımına yönelik faaliyetler, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'nin 32'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında yer alan *“Taraflar Devletler arasında, sınıraşan örgütlü suçların işleniş şekilleri ve eğilimleri hakkında ve bu suçlarla mücadeledeki başarılı uygulamalar konusunda bilgi değişimini kolaylaştırmak”* ve *“İlgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla ve sivil toplum örgütleriyle işbirliğinde bulunmak”* ifadeleriyle birebir uyumaktadır (TBMM, 2003).

AB'yi istihbarat odaklı kolluk anlayışına götüren ikinci yapılanma ise, Europol'dür. Europol, sınırları genişleyen AB'de, örgütlü suçlarla mücadele edebilmek amacıyla kurulmuştur. Bu birimin amacı; suçlular, suçlar ve soruşturmalara ilgili bağlantıları ortaya çıkartmak üzere bölgesel/ulusal polis güçlerinden istihbarat toplamak ve bunu ilgili kolluk teşkilatlarına iletmek olarak belirlenmiştir. Europol Sözleşmesi'nin 1999 yılında yürürlüğe girmesiyle Europol'ün operasyonel bir hale gelmesi, AB'nin bölgesinde uygulanması amacıyla 40 kadar *“önleme uygulaması”* üzerinde Europol'e yetki verilmesi, 2006 yılında istihbarat odaklı kolluk anlayışını rehber edinmesi Europol'ü proaktif bir yapıya kavuşturmuştur (Hayes, 2006, s. 132-133).

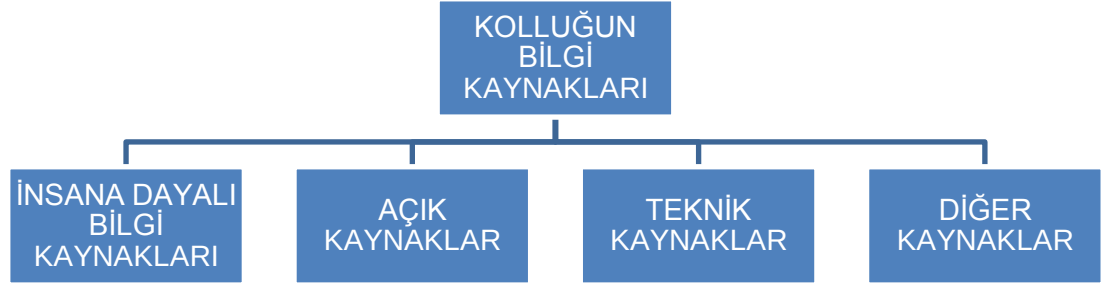
AB'yi istihbarat odaklı kolluk anlayışına götüren diğer bir yapılanma ise 2005 yılında AB'ye üye içişleri bakanlarının daha sonradan istihbarat kolluk anlayışı aracılığıyla örgütlü suçlara karşı yürütülen soruşturmalarda koordinasyonu sağlamak amacıyla kurdukları Avrupa Suç İstihbarat Modeli'dir. Üye ülkeler bu modeli ilk olarak, 2006 yılında çıkarılan OCTA'da denemişlerdir (Schreier, 2009, s. 97).

Başlangıçta AB içerisinde değerlendirilmese de, bazı devletler kendi aralarında ülkelerindeki istihbarat odaklı kolluk anlayışına destek verebilmek için, istihbarat alanında bazı anlaşmalar yapmışlardır. Bu anlaşmaların en önemlisi, Prüm Anlaşması olmuştur. Bu anlaşma; imzalayan devletlerin terörizm, sınıraşan suçlar ve yasadışı göç kapsamında yakın işbirliğini öngörmüştür. İşbirliğinin kapsamı; imzacı

devletler birbirlerinin DNA profillerine, parmak izi bilgilerine ve diğeri veri bankalarına ulaşabilme, imzacı devletlerin birbirlerine düzenledikleri uçak seferlerinde kendi ülkelerine ait uçaklarda silahlı güvenlik elemanları bulundurma ve yakın tehlike karşısında kendi sınırında veya kendi sınırının yakınındaki imzacı devletin sınır bölgesinde imzacı devletin kanununa göre; ortak operasyon ya da tek başına operasyon yapabilme hakkını kapsamaktadır (Prüm Convention, 2005). Bu anlaşma, imzacı devletlerin kendi rızasıyla bazı hükümlerliklerini devretmeleri yönünden önemli bir anlaşmadır. Çünkü örgütlü suçların yayılmacılığı, devletlerin ellerindeki kaynakların kısıtlı olması, ülkelerin suçla mücadelede istihbarat elde ederken bazı hükümlerliklerinden vazgeçebileceğini göstermiştir.

(2) İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışında İstihbarat Kaynakları:

Genel olarak istihbarat denildiğinde, suçlularla ilgili ya da suç faaliyetleri hakkında örtülü kaynaklardan alınan bilgi akla gelirken; bugün istihbaratta bilgi toplama konusunda sistematik bir yaklaşım söz konusudur. Bugünün istihbaratı, suç izlemek ve önceden tahmin edebilmek için geliştirilen bilgi toplama işlemi olarak değerlendirilmektedir. Bugünün istihbarat analizcilerinin görevi ise; sistematik olarak toplanan bilginin ışığında suçu işleyen neden, ne zaman, nerede ve niçin işlediğini sorgulamaktır. Bugünün istihbarat odaklı kolluk anlayışında, suçu önlemek veya azaltmak için uzmanlar, suçun profilini ve hedeflerini belirlemek ve bunları azaltacak veya önleyecek stratejik ve taktiksel yaklaşımları üretmek zorundadır. Bunun için bazı istihbarat kaynaklarına ihtiyaç duymuşlardır (Gottschalk, 2009, s. 149). Bu kaynaklar; insana dayalı bilgi kaynakları, açık kaynaklar, teknik kaynaklar ve diğeri kaynaklar şeklinde sınıflandırılmıştır.

Şekil-5: Kolluğun Bilgi Kaynakları

Kaynak: Petter Gottschalk, Information Sources in Police Intelligence, The Police Journal, 2009, s.149

(a) İnsana Dayalı Bilgi Kaynakları:

Günümüzün güvenlik tehditleri değerlendirildiğinde, bu tehditlerin vereceği zararı engellemek için kullanılacak en iyi enstrüman, istihbarat olarak görölmüşür. 11 Eylül saldırılarından sonra yazılan komisyon raporunda 11 Eylül'ün gerçekleşmesinin nedenlerinden biri olarak, insan istihbaratının eksikliği tespit edilmiştir (Zelikow, 2004, s. 77). Çünkü istihbarata ihtiyaç duyan, bilgi toplayan, bilgiyi inceleyen, olayları gözlemleyen ve bunlardan haberdar olunmasını sağlayan “*insan*”, istihbaratın olmazsa olmazı ve de aracı durumundadır (Urhal, 2009, s. 556; Betts, 2002, s. 46). Bu görüşe 15 Mart 2010 tarihinde, dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ, “*Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu*”nda yapmış olduğu konuşmada da bu noktaya dikkat çekmiştir. Sayın Orgeneral İlker Başbuğ, bu konuşmada terörizm özelinde asimetrik tehditlerle mücadelede insan istihbaratının olmazsa olmaz olduğunu vurgulamıştır (Başbuğ, 2010).

İstihbarat odaklı kolluk anlayışı çerçevesinde, insana dayalı bilgi kaynakları; kadrolu personel, informant, gizli soruşturmacı, güvenilir adam, kışkırtıcı ajan ve mutemet olarak tanımlanmıştır.

Kadrolu personel, istihbarat hizmetlerinin organizesi, yürütölmesinden sorumlu devlet memurları kanununa bağlı olarak görev almış olan personeldir (Urhal, 2009, s. 558).

Informant; kovuşturma makamlarınca, muayyen suçların işlendiği bilinen veya tahmin edilen muayyen yerlerde bulunup da, kural olarak belli bir menfaat karşılığında, işlendiği veya işlenmekte olduğu ileri sürülen suçlarla ilgili bazı bilgileri kovuşturma makamlarına aktaran kişilere Ceza Muhakemesi Hukuku'nda *informant* denir. Bu kişiler; çoğunlukla ayakkabı boyacısı, tatlı satıcısı, büfeci, garson gibi çalışan kimseler olabileceği gibi, sokaklarda yaşayan ve genellikle de alkolik olan insanlar da olabilir. Bazen *informant* sıfatı, muhbirle birleştirilmektedir. Ancak her *informant*, aynı zamanda muhbir olmak zorunda değildir (Öztürk, 1997b, s. 56). Muhbir tanımı itibariyle bir suçu planlayanlardan biri, suç ortağı ve suç dünyasına yakın biri olup, herhangi bir suçla ilgili olarak güvenlik güçlerine veya adli makamlara bilgi veren, bunu devamlı ve düzenli olarak yapan, bu işi adeta meslek edinen kişidir (Urhal, 2009, s. 561). Kanuni işlerde çalışan biri de, *informant* olabilir (Gottschalk, 2009, s. 152). Çünkü bir suça tanık olan kişilerin adresini veren kişiler de, *informant* olarak kabul edilmektedir (Öztürk, 1997b, s. 56).

Gizli soruşturmacı, örgütlü suçlarla mücadelede yürütülen istihbarat faaliyetleri arasında, kolluk tarafından kullanılan en etkili araç insan istihbaratı faaliyetlerinden biridir (Benson, 2008, s. 25). Çünkü insan istihbaratı faaliyetleri, kolluğa esneklik ve elle tutulmayan ve görülemeyen konularda haber toplamayı sağlamakta, teknoloji gerektirmemektedir. Ayrıca diğer istihbarat faaliyetlerinden daha fazla güncel bilgi sağlamakta ve kolluğun organize suç örgütünün niyetini anlamasına yardımcı olmaktadır. Fakat bu avantajlarının yanında, istenilen bilginin istenilen zamanda elde edilme olasılığının düşük olması, en büyük eksikliğidir.

Gizli soruşturmacı, özellikle organize suçla mücadele için özel olarak eğitilmiş olan, yetki ve sorumluluklarını bilen bir kolluk memurudur ve görevi, organize suçla mücadele çerçevesinde bir suç örgütünün içine farklı bir kimlikle belli bir süre için sızarak delil toplamak, mümkün ise örgüt tarafından işlenmesi düşünülen suçları önlemektir (Öztürk, 1997b, s. 51-55).

Güvenilir Adam, özellikle örgüt, çete gibi muayyen bir organizasyon veya benzeri bir teşkilat içinde bulunup da, kural olarak belirli menfaat karşılığında organizasyon veya örgüt içinde olup bitenleri, mümkün mertebe düzenli olarak kovuşturma makamlarına aktaran ve bu suretle organizasyon veya örgüt tarafından işlenecek suçların önlenmesine veya işlenmiş olan suçların aydınlatılmasına veya örgüt veya organizasyonun çökertilmesine yardım eden kimseye denmektedir (Öztürk, 1997b, s. 56-57). Bu tip adamlardan suçun aktörleri, suç planları, örgütler arası rekabet ve suç pazarı hakkında bilgiler alınabilmektedir (Gottschalk, 2009, s. 152).

Kışkırtıcı Ajan, Fransa’da ortaya çıkan şaibeli bir müessesedir. Bazı insanlar, kraldan veya kral taraftarlarından bazı çıkarlar elde edebilmek için, özellikle insanların toplu olarak bulundukları yerlerde, kendilerine kral muhalifi süsü vererek, krala karşı olanları ortaya çıkartıp yakalattırmışlardır. Ancak bugün, bazı medeni ülkelerde, özellikle ispatı son derece zor olan suçlarda, kışkırtıcı ajan veya ona benzer müesseselerin uygulamasına başvurulduğu bilinmektedir (Öztürk, 1997b, s. 57).

Mutemet, herhangi bir konuda ara sıra bilgisine başvurulmuş veya kolluğa zaman zaman belirli konularda bilgi sağlayan kişilere denmektedir. Bu kişiler örgütsel faaliyetlerin içerisinde yer almazlar, ancak bu konularda dolaylı da olsa bilgi sahibi olan veya yürütülen soruşturmalarda kolluğa kolaylık sağlayacak bazı bilgileri sağlayan kişilerdir (Urhal, 2009, s. 559).

(b) Açık Kaynaklar:

İstihbarat birimlerinin ihtiyaç duyduğu birçok konunun genel hatlarının açık kaynaklardan elde edilmesi mümkündür. Açık Kaynak İstihbaratı; işitsel, görsel ve bilişsel kaynaklardan elde edilen istihbarat olarak tanımlanmaktadır (Goldman, 2006, s. 104). Bu tip kaynaklardan alınan birçok haber; suçların ortaya çıkarılmasına, olayların çözülmesine yardımcı olmaktadır. Bu bilgilere ulaşabilmek için, özel yetkilendirilmiş görevli olmanın gerekmediği, herkesin ulaşabildiği kaynaklardır. Bugün kolluk, çeşitli dokümanları inceleyerek şüpheliler hakkında çeşitli bilgilere ulaşabilmekte, ya da internette herhangi bir arama motoruna yazılan bir isimle o isme ait çeşitli bağlantılarla ilgili bilgi sahibi olabilmektedir (Urhal, 2009, s. 568-569).

(c) Teknik Kaynaklar:

Örgütlü suçların teknolojik imkânlardan yararlanması ve suç örgütlerinin giderek karmaşık yapılara bürünmesi, terörist ve organize suç örgütlerince işlenen suçların ortaya çıkarılmasında teknik istihbarat faaliyetlerinin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu kaynakların başında, şüphelinin fiziksel ve sanal dünyada teknik araçlarla gözetlenmesi, iletişimin kontrolü ve denetlenmesi, mikrofon ve kameralarla şüphelinin takip edilmesi gelmektedir (Gottschalk, 2009, s. 152-153). Fakat teknik araçların istihbarat amaçlı kullanılması, bazı hukuki sonuçlar doğurmuştur. Öte yandan kolluğun yapmış olduğu bu istihbarat faaliyetlerinin temelinde, asıl hedefin suça yönelik bir delil elde etmek olduğu unutulmamalıdır. Bu yüzden yapılan tüm bu faaliyetlerin, kanunların öngördüğü sınırlar içerisinde yapılması gereklidir. Çünkü

yapılanın bu uygulamaların kanunsuz olarak yapılması; başta özel hayatın gizliliği olmak üzere, insan hakları ihlallerine yol açma durumu vardır (Öztürk, 1997b, s. 62).

(ç). Diğer Kaynaklar:

Açık kaynaklar, insana dayanan bilgi kaynakları ve teknik kaynakların haricinde kolluk istihbaratı faaliyetlerinde, diğer bazı kaynaklardan da yararlanılmaktadır. Bunların başında, daha önce işlenen örgütlü suçta ait vukuat raporları veya suç dosyaları gelmektedir. Örneğın bir dosyadaki suç yerinin tutanaklarının ve fotoğraflarının incelenmesi, kolluğa suçı işleyen kişinin veya kişilerin alışkanlıkları, suçun gelişimi hakkında bilgi verebilmektedir. Ya da kolluğun daha önceki benzer bir olayla ilgili tutmuş olduğu kayıtlar ve kolluğun veri bankasındaki parmak izi bankaları, kolluğa istihbarat sağlamada yardımcı kaynaklardan biridir.

Kolluğa yardımcı olan diğer kaynaklardan biri de, yurtdışı bilgi kaynaklarıdır. Bu bilgi kaynakları; Interpol, Europol gibi çokuluslu kolluk organizasyonları ile diğer ülkelerin kollukları olmuştur (Gottschalk, 2009, s. 152-154).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTİHBARAT ODAKLI KOLLUK ANLAYIŞINDA VERİ MADENCİLİĞİ

1. VERİ MADENCİLİĞİ:

a. Tanımı ve İstihbaratta Veri Madenciliği:

Küreselleşmenin güvenlik üzerindeki olumsuz etkileri, örgütlü suçların iki bileşeni olan terör ve organize suçların etkisinin yayılmasını sağlamış ve bu suçları işleyen örgütlerin de, ulusal güvenliği etkileyen başat aktör olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu durum, devletlerin kendi güvenlik algılamalarını sorgulamasına neden olmuştur. Güvenlik algılamalarındaki sorgulamalar, devletlerin istihbarat örgütlerinin ve onun bu tip örgütlerle mücadele eden kolluk kuvvetlerinin yeni yaklaşımlar benimsemesini sağlamıştır. Özellikle gelişen bilgi teknolojisi ve kolluğun artan güvenlik ihtiyacına karşın, kolluğun kısıtlı kaynaklara sahip olması, istihbarat odaklı kolluk anlayışının kolluk tarafından daha kolay benimsenmesine yol açmıştır.

İstihbarat odaklı kolluk anlayışı literatürde suç çevresinin, çeşitli kaynaklar tarafından elde edilen haberler veya verilerle yorumlanarak, elde edilen yorumların çeşitli seviyelerdeki karar vericilere iletilmesi ve karar vericilerin elde edilen yorumlara dayanarak, suç çevresini etkileyecek kararlar almasını sağlayan yaklaşım olarak tanımlanmıştır (Ratcliffe, 2003, s. 2). Bu yaklaşımın başarısı, suçun karmaşık ve dinamik doğasının analizlerinin, çeşitli kaynaklar tarafından elde edilen veriler çerçevesinde doğru olarak yapılmasına bağlıdır. Bu analizin, geleneksel kolluk yaklaşımıyla yapılması zordur (Veer ve Zanden, 2009, s. 1). Ayrıca örgütlü suçların işlenmesinde, baş döndürücü bir şekilde hızla gelişen teknolojiye yararlanılması ve bunun için çeşitli organizasyonlar oluşturulması, suçların önlenmesini neredeyse imkânsız kılmıştır. İşte bu sebeplerden dolayı, bu tür suçları çözebilmek veya engellemek amacıyla en küçük bir verinin bile dışı dokunur bir şekilde değerlendirilmesi için, gelişen bilgi teknolojilerinden yararlanılması yoluna gidilmiş ve bazı özel tedbirlerin suç ve suçluyla mücadeleye ithaline karar verilmiştir (Öztürk, 1997b, s. 51). Zira 1960'lı yıllarda doğan bilgi teknolojilerinin, 1990'lı yıllarda ulaştığı seviye; veri toplama, veri yönetimi ve veri analizi süreçlerinin gelişimine olanak sağlamıştır. Bu birçok organizasyonun ve şirketin, veri içerisinde yüzmesini sağlayarak, elde edilen verilerin karar alma süreçlerinin girdisi haline dönüşmesine yol açmıştır (Özcan, 2008, s. 9). Çeşitli kaynaklardan farklı verilerin toplanılması, elde edilen veriler arasındaki noktaların birleştirilmesinin ve bunun sonucunda elde edilen bilginin daha önce elde edilen bilgiyle karşılaştırılmasının gerekliliğini öne çıkarmıştır

TASNİF DIŞI

(Westphal, 2009, s. 4). Tüm bu ihtiyaçlar, veri madenciliği tekniklerinin, suç ve suçluyla mücadelede kullanılmasının önünü açmıştır. Çünkü veri madenciliği, bir insanın ya da geleneksel kolluk yöntemlerinin veri yığınları içinde tek başlarına bulamayacağı ilişkilerin keŐfedilmesini sağlayan, günümüz koŐullarında bulunabilecek önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Veri madenciliği, günümüzde artan bir hızla sayısız alanda kullanılan, gelişen ve mit verici olarak algılanan bir yöntemdir (Birrer, 2005, s. 211). Veri madenciliği, gelişmiş bilgi teknolojileri kullanımıyla bir veri dağından şaşırtıcı ve altın değerinde bilgiler ortaya çıkaran ve karar vericilere anlamlı ve yeni bilgiler sunan bir teknik olarak tanımlanmasına rağmen (Gargano ve Raggad, 1999, s. 81); literatürde genelde verideki olay dizilerini ve anomalileri, fark edilmesi güç ilişkileri ortaya çıkaran ve ileriye dönük öngörüler yapılmasını sağlayan, kurallar üreten gelişmiş bilgi teknolojilerinin ürünü olan veri tabanı teknolojisi ve tekniklerinin uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Seifert, 2007, s. 1).

Veri madenciliği tekniği, suç ve suçluyla mücadeleden önce de bilinen bir tekniktir. Daha önceleri genelde masrafları kısmakta, ARGE faaliyetlerini zenginleŐtirmede, satıŐları artırmada, pazarlama, bankacılık, mühendislik, iletişim ve borsa alanlarında da kullanılmıştır. Örneğin kredi kartı şirketleri bu tekniği, sahteciliği tespit etmede ve engellemede, sağlık sigorta şirketleri ise sigortalayacakları őahısların sahip oldukları riskleri değerlendirmede kullanmışlardır (Seifert, 2007, s. 4; Markoff, 2006). Ayrıca insan hayatının giderek sayısallaŐtıęı bir ortamda bazı şirketler; çeşitli kaynaklardan elde ettikleri verileri, veri madenciliği teknikleri sayesinde işleyerek, insanların alıŐveriŐteki, okudukları kitaplardaki tercihlerini ve diğer alıŐkanlıklarını tespit ederek, kendi satış stratejilerini belirlemektedirler (Shade, 2008, s. 85).

Özel sektörde yapılan çalışmalar, yöntemin güçlü bir keşif analiz ve öngörü aracı olduğunu ortaya çıkardıktan sonra kamuda, yapılan sahtekrlıkları ve boŐa harcanan paraları tespit etmek amacıyla kullanılan veri madenciliği yöntemlerini, önlem almak ve performansını geliştirmek amacıyla da kullanmaya başladı. Örneğin; ABD'de veri madenciliği, hileli sağlık harcamalarının tespitinde ve milyonlarca doların kurtarılmasında büyük rol oynamıŐtır (Seifert, 2007, s. 4). Tüm bu çalışmalarda elde edilen baŐarılar, veri madenciliğinin örgütlü suçlarla mücadelede de kullanılmasının önünü açmıştır.

Özellikle Soğuk Savaş'ın sonuyla alıŐılagelmiŐ uluslararası sistem, günümüzün modern tehditlerinin ortaya çıkmasını, őekillenmesini ve etki sahasının

artmasını sağlamıştır. Bir anlamda ortaya çıkan tehditler, yeni sistemi belirsiz ve dengesiz kılmıştır. Bu dönem içerisinde ortaya çıkan tehditler, üç önemli özelliği de üzerinde taşımışlardır. Bu özellikler; karmaşıklık, belirsizlik ve sınır tanınamazlıktır. Tüm bu özellikler, küreselleşmenin güvenlik üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerle de birleştiğinde, geçmişin hiyerarşik düzenlerinin kırılmasına ve yeni güç yapılarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Cavelty ve Mauer, 2009, s. 127-128). Güvenlik algoritmalarındaki bu değişiklikler, devletlerin bu tip tehditlere karşı yürüttüğü geleneksel savunma yöntemlerini gözden geçirmesine yol açmıştır. Bu yeni tehditlerin bilinmezliği ve dengesizliği, devletlerin reaktif davranmak yerine proaktif davranması gerektiğini öne çıkarmıştır. Bir anlamda devletler, bu saldırıları veya faaliyetleri gerçekleştirilmeden önce fark ederek önlemeyi amaç edinmişlerdir (Cavelty ve Mauer, 2009, s. 130; National Research Council, 2008, s. 8). Bu sebeple devletler, paylaşımcı ve önleyici güvenlik anlayışı çerçevesinde, ilk önce istihbarat anlayışlarında ve yapılanmalarında değişikliğe gitmişlerdir. Böylece devletlerin, bu tehditlerin düzenleyebilecekleri faaliyetleri engellemek amacıyla çeşitli indikatörleri ortaya koyabilmek için istihbarat paylaşımına ve analitik yöntemlerden yararlanma yoluna gitme yolu açılmıştır. Yani devletler, kurumlarında siber güvenliği de kapsayan, ulusal güvenlik alanında veri toplama faaliyetini genişletme ve bu veriler üzerinde güçlü analizler yapma girişimine başlamışlardır.

Ulusal güvenlik alanında devletler, uzun süre veri madenciliğini tanımlayıcı anlamda kullanmışlardır. *Tanımlayıcı veri madenciliği*, veri tabanlarından toplanan veya bir veri tabanında var olan bilgilerin kombinasyonlarının, bilgisayarlarca otomatik olarak yapılmasıdır. Burada geçmiş olaylarda veya faaliyetlerde elde edilen bilgilerin birbirleriyle karşılaştırılması sonucunda, karar vericilerin ileriye dönük kararlar alması beklenmektedir (Birrer, 2005, s. 2). Coğrafi öngörü analizleri buna örnek olarak gösterilmektedir. Kolluk, coğrafi öngörü analizlerini kullanarak, daha önce gerçekleştirilen eylemlerin yerleri, yerlerin özelliklerini bilgisayarlara yüklemiş ve tehdit olarak belirlenen örgütlerin bundan sonra gerçekleştirebileceği eylemlerin veya faaliyetlerin yerlerini saptamaya çalışmıştır. Bir anlamda örgütlerin faaliyet gösterebileceği sıcak bölgeler tespit edilmeye çalışılmıştır (Cavelty ve Mauer, 2009, s. 130). Hollanda'da özel bir şirketin Hollanda kolluğu için yapmış olduğu, gerçekleşen olayların zaman ve mekânsal analizlerle bilgisayarlara aktararak olayların analizlerinin yapılması ve daha sonra ileriye dönük tedbirlerle ilgili olayların engellenmesini amaçlayan veri madenciliği uygulaması, tanımlayıcı veri madenciliğine örnek olarak verilmektedir (Veer ve Zanden, 2009).

11 Eylül saldırıları ve arkasından gelen şarbonlu mektuplar, başta ABD olmak üzere diğer devletlerin de güvenliğe bakışlarının değişmesine neden olmuştur. Bu durum, örgütlü suçların ulusal güvenlik için devletlerin ekonomisine, insanlarına ve altyapılarına zarar verebilecek potansiyele ulaştıklarını ortaya ęıkarmıřtır (Westphal, 2009, s. 4; Chen, 2006, s. 3). rgtl suçlardaki bu dönüşüm, devletlerde veri madenciliğini, suçluların suçu işlemeden önce işleyecekleri suçları tahmin etmek amacıyla, yani örgütlerin eylem hazırlığındayken tespit edilebilmesi için kullanılabileceği düşüncesinin doğmasına neden olmuştur (Cavelty ve Mauer, 2009, s. 130). Veri madenciliğinin bu amaçla kullanılmasına literatürde *akıllı veri madenciliği* denmektedir (Birrer, 2005, s. 2). Başka bir deyişle, proaktif yaklaşımın iğeriğinde bulunan suçlu odaklı hedeflemeyi (offender targeting) baz alan bir uygulamadır. Bu adlandırma, her ne kadar 11 Eylül sonrası moda olsa da, bu yöntem daha önceki zamanlarda da kolluk kuvvetleri tarafından kullanılmıştır. Özellikle; örgütlü suçlarla mücadelede daha önce kullanılan *şüpheli sayısını en aza indirmeye yönelik bilgisayar sistem analizi (Rasterfandung)*, *ęeřitli bilgisayar sistemlerindeki verilerin karşılaştırılması (Computermatching-Datenabgleich)* (ztrk, 1997b, s. 52-53) ve 4422 sayılı kanunla zamanında Türk kolluğuna verilen, fakat daha sonra alınan *trol ağı yöntemi*, bugünün akıllı veri madenciliği yönteminin başlangığları olarak görülmektedir.

Bilinmelidir ki; veri madenciliği bir veri toplama yöntemi değil, mevcut verilerin etkin kullanımı, toplanmış verilerin analizi ve bu analizden sonuçlar ęıkarma yöntemidir. Bu yöntemden başlarda genel olarak ulusal güvenlik alanında kara para aklama faaliyetlerinin ve uyuşturucu trafiğinin takip edilmesi, suçlularla ilgili örüntülerin belirlenmesi, terörist faaliyetlerinin tespiti, sağlık sigortası sahtekrlıklerinin tespiti, uçak kazalarındaki hataların belirlenmesi ve önlemlerin alınması konularında faydalanılmıştır. Fakat örgütlü suçların son zamanlardaki dinamik yapısı, tanımlayıcı veri madenciliği yöntemini yetersiz kılarak, akıllı veri madenciliği yöntemini devletlerin gündemine yerleştirmiştir. En basit ağıklamayla; 11 Eylül’de yapılan saldırılar sonucunda Amerikan halkının zihnindeki dokunulmazlık olgusunun yıkılması ve 11 Eylül sonrasında sosyal bilimciler ve endişeli halkların kafalarında dünyanın daha tehlikeli ve hızla değişen bir ęehreye bürünmesinin yaratmış olduğu şaşkınlık ve endişe, devletlerin gelecek terörist saldırıları engellemek, mevcut güvenlik ağığını azaltmak ve olası saldırı sonrasında uğranılan zararları minimum düzeyde tutmak amacıyla daha etkili stratejiler belirlemesine ve önlemler almasına yol ağmıştır (Ahmet ve Forst, 2005, s. 3-4; Chen, 2006, s. 3).

Alınacak önlemlerden biri olan veri madenciliği yöntemi ise veri bankalarından elde edilen bilgiler haricinde, insan istihbaratı ve sinyal izleme ile diğer iletişim araçlarından elde edilen bilgiler sonucunda yapılan analizi kapsamaktadır (Cavelty ve Mauer, 2009, s. 130). Yani bu yöntem, geçmiş bilgiyle değil, aktif bilgiyle yapılmaktadır. Bu yöntem, ortaya koyulurken, günümüzün sayısallaşan dünyasında suçluların da vatandaşlar gibi çeşitli işlemler yaparken iz bıraktığından hareket edilmiştir. Şayet bu yöntem, zamanında doğru olarak uygulanma şansı olsaydı belki 11 Eylül'ü gerçekleştiren teröristler, pilotluk eğitimi alırken yakalanacaklardı. Fakat bu yöntemin her alanda uygulanma şansı, günümüz teknolojilerinde sınırlıdır. Bu sebeple belirli görev alanları, öncelik sahibi olmuştur (Chen, 2006, s. 3-5). Bunlar; istihbarat ve uyarı, sınır ve ulaşım güvenliği, iç terörizmle mücadele ve kritik tesislerin korunması alanlarıdır.

İstihbarat ve uyarı alanında; terörizm ve organize suçlar, her ne kadar hedeflerine zarar vermek ve eylemlerinde baskın sağlamak isteseler de, eylemlerinin rastgele olmadığı ve devamlı olarak bu tip organizasyonların takip edilmesinin imkânsızlığından yola çıkılmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalarda bu tip organizasyonların planladıkları eylemlerinden önce veri madenciliği yöntemiyle bazı faaliyetlerini takip edebilme ve onları tanımlayabilmenin mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Çünkü bu tip organizasyonlar, rastgele eylem veya faaliyet yapmadıkları ve belirli bir plan dahilinde hareket ettikleri (*Modus Operandi*) için, ilgili örgütlenmelere yönelik indikatörler doğru tanımlandığında, eylemlerin hazırlık safhasındayken engellenmesi, mümkün olarak görülmüştür.

Sınır ve ulaşım güvenliği alanında ise, teröristlerin hedef ülkeye hava, kara veya deniz yolu ile girdiği ve bazı suçluların da faaliyetlerini sınır bölgelerinde yoğunlaştırdığı için sınır ve ulaşım alanında bu tip yöntemlerin başarıyla uygulanacağı düşünülmüştür. Çünkü ulaşım ve sınır güvenliği ile ilgili birimlerde, ülkeye giriş veya çıkış yapanların kimlikleri, kullandıkları araçlar, parmak izleri ve çeşitli biyometrik tanımlamalarla ilgili bilgiler bulundurulduğunda, bunların çeşitli yöntemlerle karşılaştırılmasının bu tip organizasyonların planladıkları faaliyetleri gerçekleştirmede caydırıcılık sağlayacağı planlanmıştır.

İç terörizmle mücadele alanında ise, günümüzde teröristlerin yerel terör örgütleriyle ve organize suç örgütleriyle ilişkiye geçebilme ihtimalinin artmış olduğu düşünülmüştür. Bu alanda uygulanabilecek veri madenciliği yöntemleriyle de, bu örgütlenmeler arasındaki işbirliği ilişkilerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Bir ülkenin yolları, köprüleri, su kaynakları veya fiziksel hizmet sistemleri, o ülkenin kritik altyapı ve tesislerini oluşturmaktadır. Bu yapılar, bugünün terörizm hareketlerinin hedefi konumundadır. Özellikle bu altyapıların çoğuna, kritik bir altyapı hizmeti olan internet aracılığıyla ulaşıyor olması, onların savunulabilmesini daha da zorlaştırmaktadır. Ayrıca internetteki sosyal paylaşım siteleri ve sohbet odaları aracılığıyla suç örgütleri, çeşitli eylemler planlamakta veya takipçilerini eğitebilmektedir. Çoğu bilim adamınca bu altyapı ve tesislerin üzerine yerleştirilen kontrol yöntemleriyle örgütlü suçların kontrolünün mümkün olabileceği düşünülmektedir.

b. ABD’de Veri Madenciliği Uygulamaları:

Bugün Amerika Birleşik Devletleri, hizmetlerini ve performansını artırmak, sahtecilik ve istismarcılığı tespit etmek, bilimsel araştırmalarda elde edilen verileri analiz etmek, insan kaynaklarını yönetmek, suç faaliyetlerini veya suça konu olabilecek eğilimleri tespit etmek, istihbaratın analizini yapmak ve terörist faaliyetleri tespit etmek amacıyla veri madenciliği yöntemini kullanmaktadır. 2004 verilerine göre; 128 federal daire ve kurum bu yöntemi kullanmıştır (GAO, 2004, s. 2-4). ABD’nin bu teze konu olan, ulusal güvenlik alanında örgütlü suçları tespit etmeye yönelik saptanan veya kurumlar tarafından kabul edilen veri madenciliği uygulamaları aşağıda belirtilmiştir:

(1) Terrorism Information Awareness Program (TIA):

11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terörist saldırılar sonrasında, Amerikan istihbarat teşkilatlarının ellerindeki yetkiler ve yetenekleri sorgulanır olmuştur. TIA, Amerikan devletinin bundan sonraki terörist saldırıları tespit amacıyla var olduğunu düşündüğü “*terörist hücreleri*” bulmak için Ocak 2002 tarihinde Savunma Bakanlığı’na bağlı İleri Araştırma Projeleri Kurumu (DARPA) bünyesindeki Bilgi Farkındalığı Ofisi (IAO) tarafından “*Total Information Awareness Project*” adıyla kurulmuştur (Seifert, 2008, s. 5). Senato’daki Silahlı Hizmetler Komitesi’ne yıllık rapor sunulmadan önce resmi olarak ilk defa DARPA müdürü tarafından Nisan 2002’de dillendirilmiştir (TAPAC, 2004, s. 15). Amerikan toplumu ise bu programdan Kasım 2002’de haberdar olmuştur (Schneier, 2005).

Bu proje, kişiler hakkında var olan verileri toplamakta ve elde edilen bilgileri daha önceleri belirlenen belli indikatörlerin ve gelişmiş bilgisayarların yardımıyla eleterek var olduğu düşünülen terörist hücreleri tespit etmektedir (Solove, 2008, s. 343; Schneier, 2005). DARPA, bu projeyi terörist saldırılara karşı bilgi teknolojilerinin devreye sokulması olarak değerlendirmiştir. Projenin amacı; ulusal güvenlik

alanında belirlenen tehditleri önceden haber alma, tehditlere karşı uyarma ve karar desteği sağlama olarak belirlenmiştir (Seifert, 2008, s. 5).

Bu proje, yabancı dilden tercüme teknolojisi ile yabancı dillerin hızlı analizini, veri analizini, veriler arasındaki ilişkileri ortaya çıkaran örüntü tanıma programlarını ve farklı kurumlarla veri paylaşımını sağlayan gelişmiş, bütünleşik karar destek araçlarını da kapsamaktadır. Projenin Ağustos 2002’de kişisel verileri topladığı, izlediği ve analiz ettiği gündeme gelince, özel hayat ve güvenlik arasındaki dengenin gerekliliği nedeniyle, TIA tartışılmaya başlanmıştır (Seifert, 2008, s. 5-7; TAPAC, 2004, s. 16).

DARPA’nın 20 Mayıs 2003 tarihinde kongreye sunduğu raporunda, program üzerinde yapılan değişiklikler anlatılarak, kişisel verilerin kullanılmadığı yönünde açıklamalar yapılmasına rağmen; IAO’nun logosundaki masonik giz piramidi, *“Bilgi güçtür”* yazısının Orwell’in *“1984”* romanına atıfta bulunması sonucu oluşan şüpheler nedeniyle Eylül 2003’te projenin uygulanması durdurulmuştur. Hatta projenin isminin *“Terrorism Awareness Information”* olarak değiştirilmesi bile bunu durduramamıştır (Seifert, 2008, s. 7; TAPAC, 2004, s. 19). Ama TIA’nın farklı bir isimle Savunma Bakanlığı bünyesinde faaliyette bulunduğuna dair ciddi şüpheler bulunmaktadır (Schneier, 2005). Solove’a (2008, s. 344) göre; TIA buzdağının görünen ucu değildir, buzdağlarıyla kaplı bir denizde öncüdür.

(2) Computer-Assisted Passenger Prescreening System (CAPSSII):

CAPSSII, TIA’daki gibi 11 Eylül’de gerçekleştirilen saldırılara direkt cevap olarak sunulan bir projedir. 11 Eylül saldırıları, uçakların teröristler için sadece bir hedef olmadığını, aynı zamanda bir silah olduğunu kanıtlamıştır. CAPSSII, başlangıçta bugün bile kullanımda olan orijinal CAPSS’in yerine dizayn edilmiştir. Bilinen CAPSS’te yolcunun bilet aldığı beyan ettiği bilgiler, genelde bilinen ya da şüpheli terörist listeleri ile karşılaştırılırken; TSA tarafından dizayn edilen CAPSSII, kamu ve özel sektördeki veri tabanlarında bulunan yolcu bilgilerini, ilgili yolcunun beyan ettiği kimliği doğrulamak ve yabancı teröristleri tanımlamak, ya da kişilerin teröristlerle bağlantılarını uçak havalanmadan belirlemeyi sağlayacak gelişmiş bir sistem olarak tasarlanmıştır (Seifert, 2008, s. 9; TAPAC, 2004, s. 4). CAPSSII kapsamında yapılan kontrollerde, yolcunun uçuş yapacağı şirket, yolcunun biletteki tam ismi, adresi, telefon numarası, doğum tarihi gibi bilgilerle yolcunun kimliği onaylandıktan sonra yolcu, belirlenen bir risk grubuna dahil edilmektedir. Şayet yolcu *“yeşil”* risk grubunda ise, rutin kontrolden geçmekte, *“sarı”* risk grubunda ise, ek kontrollere tabi tutulmakta, *“kırmızı”* olarak nitelendirilmişse, uçuşuna izin

verilmemekte ve yolcu, kolluk görevlilerinin takibine bırakılmaktadır. Ağustos 2004'e kadar sistem, bazı havayolu şirketlerince denenmiş, yolcu verilerinin kullanılması, şirketlerin sistem üzerindeki yolcu bilgilerine ulaşmadaki zamanın fazla sürmesi, sistemdeki yolcuların kimlik bilgilerinin yanlış değerlendirme sonucunda yanlış risk grubuna dahil edilmesi ve bu durumun düzeltilmesinin zaman alması, sistemin kimlik hırsızlığına açık olması ve kişisel verilerin kullanılmasının vermiş olduğu rahatsızlık sebebiyle CAPSSII kullanımdan kaldırılmıştır (Seifert, 2008, s. 9-11). Bu sistemin yerine "Secure Flight" projesi gündeme gelmiştir (Solove, 2008, s. 344). Kaldırılan bu program için devlet yaklaşık 102 milyon dolar harcamıştır (Brasch, 2005, s. 412).

(3) Secure Flight:

Kasım 2004'te ABD Başkanı Bush'un seçimleri tekrar kazanmasıyla Secure Flight, CAPSSII'nin yerine devreye sokulmuştur. Secure Flight programı, TSA tarafından Havacılık ve Taşımacılık Güvenlik Kanunu'na dayanılarak düzenlenen yurtiçi uçuşlarda kullanılan yolcu tarama sistemi olarak devreye sokulan akıllı veri madenciliği yöntemidir. Bu yöntem, dört bileşeni içermektedir. İlk bileşen olan otomatik tarama, CAPSSII'nin aksine, belli kurallara bağlanmıştır. CAPSSII'de tüm bilgiler taranırken, Secure Flight projesinde, değişen tehdit algılamaları ve istihbarat tarafından belirlenen kurallar ışığında taranacak faktörler belirlenmektedir. Yani bileşendeki kurallar ve faktörler değişkendir. Bu programın ikinci bileşeni, kimliği doğrulamak için ticari verilere ulaşımı sınırlandırmaktadır. Üçüncü bileşen ise, isimlerin terörist tarama veri tabanından taratılmasıdır. Son bileşen ise, yanlış olarak tanımlanan yolculara TSA tarafından savunma ve düzeltme hakkının verilmiş olmasıdır (Elias, Krouse ve Rappaport, 2005, s. 9-11). Bu dört bileşene rağmen, Haziran 2005'te, programın Privacy Act'i ihlal ettiği rapor edilmiştir (Brasch, 2005, s. 412). Fakat dört bileşen bir arada düşünüldüğünde, bu projede bireysel mahremiyetin CAPSSII'ye göre daha fazla gözetildiği açıktır ve bu yöndeki eksikliklerin giderilmesi için çalışmalar hala sürdürülmektedir.

(4) Multistate Anti-Terrorism Information Exchange Pilot Project (MATRIX):

Birçok akıllı veri madenciliği uygulaması gibi MATRIX de, 11 Eylül saldırılarına tepki olarak doğmuştur. MATRIX, Florida merkezli bilgi şirketi olan Seisint tarafından, tam zamanlı veri analizi ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla 16 eyalette uygulanması planlanan bir proje olarak sunulmuştur. Proje, terörizm ve diğer suç istihbaratı verilerinin, eyaletin içindeki ilgili birimler ve eyaletler arası birimler arasındaki bilgi değiş tokuşunu sağlayan bir veri madenciliği yöntemidir

TASNİF DIŞI

(GAO, 2004, s. 5). Proje başlangıçta, Seisint şirketinin Yüksek Terörist Faktörü (HTF) adıyla belirlediği bir programın bileşeni olarak tasarlanmıştır (Seifert, 2008, s. 14-15).

MATRIX, Seisint'in ifadesiyle bir veri toplama programı değil, potansiyel teröristlerin profillerini ve terörist davranışlarını analiz eden akıllı veri madenciliği programıdır (Brasch, 2005, s. 414). Çünkü projenin analitik kalbi "*Factual Analysis Criminal Threat Solution*"dır (FACTS). FACTS, veri bankalarındaki elverişli kamu ve devlet kayıtları üzerinde sorgu tabanlı aramalar yapabilen teknolojik sorgulama aracı olarak bilinmektedir. Projenin sorgu tabanlı arama motoruna sahip olması, şirketin aksine, onun veri madenciliği yaptığıının kanıtıdır. FACTS'ın bilgi kaynakları; pilot lisansları ve hava aracı sahiplerinin kayıtları, Kıyı Güvenliği'ne kayıtlı araçlarla ilgili bilgiler, seks suçluları listesi, federal terörist takip listesi, şirket dosyaları, Amerikan Ticaret Kanunu'na muhalefet edenlerin dosyaları, iflas dosyaları ve sabıka kaydı, ehliyet gibi devlet tarafından verilen çeşitli belgelerden oluşmaktadır (Seifert, 2008, s. 16; Privacy International, 2005).

MATRIX'in başlangıçta 16 eyalette uygulanması planlanmıştır. Fakat projenin eyaletlerdeki maliyetinin yüksekliği, özel hayatın mahremiyetine zarar vermiş olmanın ve hakların istismarının yaratmış olduğu rahatsızlıklar, Mart 2004'te 11 eyaletin projeden çekilmesini sağlamıştır. Programa, Connecticut, Florida, Ohio, Pennsylvania ve Michigan devam etmiştir. 15 Nisan 2005'te bu eyaletler de aynı sebepleri ileri sürerek projeden çıkmışlar ve böylece projenin sonlandırılması sağlanmıştır. Projeye toplamda 12 milyon dolarlık bir yatırım yapılmıştır (Seifert, 2008, s. 17-18; Brasch, 2005, s. 413-415; GAO, 2004, s. 5).

(5) Able Danger:

Bu program, ABD Savunma Bakanlığı tarafından geniş veri yığınları üzerinde analitik yöntemleri ve teknolojileri uygulama projesi olarak tanımlanan bir akıllı veri madenciliği yöntemidir. Bu proje, Amerikan Özel Operasyonlar Dairesi (SOCOM) tarafından sınır aşan terörizmle savaş konsepti dahilinde bir plan geliştirmek için tasarlanmıştır. Bu program, askeri bir proje olması sebebiyle hakkındaki bilgiler gizlidir. Hatta bu program, hakkında en az bilgi sahibi olunan bir programdır. Programın Nisan 2000'de sonlandırıldığına ve programda kullanılan Amerikan halkına ait bilgilerin silindiğine dair açıklamalar yapılmış olmasına rağmen; Able Danger'ın yaptığı iddia edilen veri madenciliği sayesinde 11 Eylül saldırılarını yapanlardan biri olan Muhammed Atta'nın saldırılardan bir yıl önce tespit edildiğine ve hakkında işlem yapılmasına yönelik kolluğa bilgi verildiğine dair ortaya atılan

iddialar, programın tekrar gündeme gelmesini sağlamıştır. 8 Aralık 2006 tarihinde ortaya atılan iddiaları araştıran komisyon, işleminde bu programın kullanılmadığı ve bu programın belirtilen tarihte sonlandırıldığını rapor etmiştir (Seifert, 2008, s. 18-19).

(6) Automated Targeting System (ATS):

ABD Gümrük ve Sınır Güvenliği Kurumu (CBP) tarafından geliştirilen ATS, CBP'nin ilgi alanı içine giren faaliyetlerde kullanılan intranet tabanlı bilgi ve karar destek aracıdır. 2 Kasım 2006 tarihinde Anayurt Güvenlik Bakanlığı (Homeland Security, DHS), ATS sistemini Kayıt Bildirim Sistemi'nin (SORN) içine dahil etmiştir. ATS; ABD'ye havayolu, karayolu, denizyolu ve demiryolu aracılığıyla giren her türlü malı ve kişiyi izleyen bir sistemdir. Başlangıçta potansiyel kargo tehditlerini tanımlamaya yardımcı olmak için kurulan sistem, bugün Hazine Bilgi İletişim Sistemi'nin (TECS) bir parçası olarak çalışmaktadır. Kolluğun bilgi toplayan, hedefleyen ve bu bilgileri ilgili kurumlarla paylaşan bir sistemi olan TECS, ATS ile birleştirildiğinde, Amerikan topraklarına giren teröristlerin silahlarını, potansiyel teröristleri ve diğer suçları engellemek ve tanımlamak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.

ATS; ülkeye giriş modülü, ülkeden çıkış modülü, yolcu, mürettebat ve güzergâh bilgileri modülü, sınırdan geçiş yapan özel araç modülü, yabancı gümrüklerle işbirliği yapılan kargo hedefleme modülü ve analitik modül olmak üzere altı modülden oluşmaktadır. Sadece ülkeye giriş, ülkeden çıkış ve yolcu, mürettebat ve güzergâh modülünde veri madenciliği uygulanmaktadır. Bu modüllerde uygulanan veri madenciliği, "*Data Mining Reporting Act*"a göre yürütülmektedir (DHS, 2010, s. 6-15; Seifert, 2008, s. 20-22).

(7) Novel Intelligence from Massive Data Program (NIDM):

Bu proje, geniş verilerle çalışmak üzere kullanılacak veri madenciliği ve veri analizi araçlarının gelişimine odaklanmıştır. "*Novel Intelligence*" önceden bilinmeyen harekete geçiren bilgiyi, geniş veri ise 1 katrilyon byte ve daha fazlasını ifade eden büyüklükte çeşitli şekillerdeki karmaşık veriyi ifade etmektedir. Bu program NSA tarafından geliştirilmiştir. Fakat konunun uzmanları, dünya üzerinde çeşitli şekillerde dolaşan verilerin, kriptosuz ve kriptolu mesajların kullanılmasındaki artışın, NSA'nın sağır olmasına ve kurumun veri selinde boğulmasına yol açacağını düşünmektedir (Seifert, 2008, s. 25-26).

(8) Data Analysis and Research for Trade Transparency System (DARTTS):

DARTTS, Amerikan Göçmenlik ve Sınır Birimi olarak görev yapan ICE'nin Ticari Şeffaflık Birimi tarafından yürütülmektedir. ICE, yürüttüğü ticari temelli para aklama, kaçakçılık, vergi kaçırma gibi faaliyetlerin göstergeleri olan anomalileri ve finansal usulsüzlükleri belirlemek için DARTSS'tan yararlanmaktadır. ICE, usulsüzlükleri belirlemek için, kayıtlardaki ithalat, ihracat ve finansal verilerini incelemektedir. DARTTS sistemi için gerekli olan veriler; CBP, diğer federal birimler ve yabancı devletler tarafından toplanan ticari veriler ile yine CBP ve Hazine Bakanlığı Mali Suçlar Birimi (FinCEN) tarafından toplanan mali verilerden oluşmaktadır. Daha önceki veri madenciliği uygulamalarında görülen kamu kurum ve kuruluşlarından ve şahıslardan bilgi toplanılması uygulaması, ICE tarafından bu programda uygulanmamaktadır (DHS, 2010, s. 15-21).

(9) Analysis, Dissemination, Visualization, Insight, and Semantic Enhancement (ADVISE):

ADVISE, 2003 yılında farklı veri bankalarından alınan birçok veri tipini birleştirme ve bunlar arasındaki ilişkileri görsel olarak açıklama kabiliyetine sahip bir akıllı veri madenciliği uygulamasıdır. Bu program, DHS'e bağlı Bilim ve Teknoloji Bölümü (S&T) tarafından gerçekleştirilmiştir (DHS, 2007, s. 13).

S&T öncelikli görevi, anayurdu korumakla görevli olan yerel, eyalet ve federal düzeyindeki kurumlara gerekli teknolojik altyapıyı sağlamakla sorumlu olan araştırma ve silah geliştirme birimidir (OIG, 2007, s. 4).

S&T, bu teknolojiyi, sisteme bağlanan veri tabanlarından gerekli olan kaynak dokümanlara en kısa zamanda ulaşmayı ve analistlerin mevcut kaynaklar içinden gerekli dokümanlardan kendilerine gerekeni hızla elde etmesi amacıyla geliştirmiştir. DHS, bu teknolojiyle ülkeyi hedef alan tehdidi tespit etmeyi, caydırmayı ve tehdidin sonuçlarını hafifletmeyi hedeflemekle kalmamış, bu teknolojiyle elde edilen verilerin ülkenin diğer savunma birimlerine zamanında dağıtılmasını da öngörmüştür. Programın deneme uygulamasında fikir toplamak için, çeşitli kaynaklardan veriler derlenerek veri madenciliği uygulamasına geçilmesi, çeşitli tartışmalar yaratmıştır. Fakat gerekli mahremiyet önlemlerinin alınmaması programın sonlandırılmasına, yol açmıştır (DHS, 2007, s. 13; GAO, 2007, s. 3; Singel, 2007). Bu programa 2003-2007 yılları arasında yaklaşık 40-42 milyon dolar arası para harcanmıştır (Slobogin, 2008, s. 318; Singel, 2007; OIG, 2007, s. 7; GAO, 2007, s. 6).

c. Almanya’da Veri Madenciliği Uygulamaları:

II’nci Dünya Savaşı’ndan sonra, Almanya’nın örgütlü suçların bir bileşeni olan terörizmle tanışması, 1960’lı yılların sonu ve 1970’li yılların başında çeşitli eylemler yapan sol eğilimli Kızıl Ordu Fraksiyonu olarak bilinen RAF’ın (Baader-Mainhof Çetesi) ortaya çıkışıyla başlamıştır (Albrecht, 2006, s. 2). Bu fraksiyonun iki yıl içerisinde İşverenler Birliği Başkanı Schleyer’in kaçırılarak öldürülmesi olayı gibi sansasyonel eylemlere karışması ve bir dizi bombalama olayları sonucunda 50’den fazla insanın yaralanmasına, 5 kişinin ölmesine sebep olması, 1972 ve 1973’te federal ve eyalet yönetimlerinin, yasal ve kolluğun yeniden yapılanması açısından yeni bir güvenlik programına geçmelerini gerekli kılmıştır. Oluşturulan yeni güvenlik yapılanmasıyla Federal Suç Bürosu olarak bilinen BKA’nın etki alanı genişletilmiştir. BKA, yeniden yapılanan güvenlik stratejisiyle terörizme ve siyasal şiddete karşılık vermek amacıyla bilgi teknolojisi ve bilgisayarlı araştırma metotlarını uygulamaya geçmiştir (Malthaner ve Waldmann, 2003, s. 120). Bu bir çeşit gizli araştırma tedbiri olarak değerlendirilse de; bu uygulamaların önü, 1968 yılında yürürlüğe giren Olağanüstü Hal Kanunları ile açılmıştır (Albrecht, 2011, s. 523). Bu yeni yapılanma sayesinde, 1970’li yıllardan bugüne Almanya’daki eyalet ve federal hükümetlerin Polis Kanunları’nda “*trol ağı metodu*” (*Rasterfahndung*) ile yapılan araştırmalar düzenlenmiş bulunmaktadır (Würtenberger, 2010, s. 158). 22 Eylül 1992 tarihinde kabul edilen “*Uyuşturucu Maddelerle ve Örgütlü Suçluluğun Diğer Biçimleriyle Mücadele Kanunu*” ile de örgütlü suçun diğer bir bileşeni olan organize suç ile mücadelede de gizli araştırma tekniklerinin uygulanabileceği kabul edilerek trol ağı metodunun hem organize suçla mücadelede uygulanabilirliğinin hukuki temelleri atılmış, hem de bu yöntemin önleyici istihbaratın bir aracı olabileceği belirlenmiştir (Albrecht, 2011, s. 523; Yenisey, 2009, s. 126). 1970’lerde RAF militanlarının kullandığı daireleri ve diğer yerleri tespit etmek için kullanılan bir enstrüman olan trol ağı metodu, artık hem organize suçla mücadelede, hem de önleyici istihbarat amacıyla kullanılır olmuştur. Bu yöntemle göre; belli bir indikatörden yola çıkılarak, kişisel özellikler, mesela; milliyet, bulunduğu yer, din vs. gibi konuları içeren veriler, kamu ve özel sektörde toplanmış bulunan diğer veriler içerisinde “*tarama suretiyle*” araştırılmakta ve bu şekilde kamu güvenliği açısından asayiş **bozabilecek** nitelikte olan muhtemel failer belirlenmeye çalışılmaktadır (Würtenberger, 2010, s. 175; Wright, 2003, s. 15). Bu yöntem, ABD’nin uyguladığı akıllı veri madenciliği yöntemlerinden farklı değildir. Çünkü bu yöntem, somut olaylara uygulanacağı gibi uyuyan terör hücrelerini veya yakın bir gelecekte ağır ve önemli suçlar **işleyebilecek** veya işlemeye hazır olan diğer kişileri teşhis etmek üzere de

uygulanmaktadır. Bu sebepten dolayı Almanya istihbaratta ve soruşturmada kullanılan trol ağı metodunun birbirine karışmaması ve kavramın istihbaratta ve soruşturmada kullanım esaslarının belirlenmesi amacıyla önleyici istihbaratta trol ağı kavramına “*ön alan araştırması tedbiri*” demiştir (Würtenberger, 2010, s. 175).

Devletlerin vatandaşlarını terör saldırılarına karşı koruyamadığının açık bir delili olarak gösterilen 11 Eylül, Londra ve Madrid saldırıları ve sınıraşan organize suçların ulusal güvenliği tehdit eden faktörlerden biri olarak değerlendirilmesi; bu tip organizasyonlar ve organizasyonların eylemleri hakkında bilgi toplanılmasını, bu bilgilerin analiz edilmesini, başka bir deyişle önleyici istihbaratta trol ağını veya Amerikalıların deyimiyle veri madenciliğini kaçınılmaz kılmıştır. Bu sebeplerden ötürü, 9 Ocak 2001 tarihli Alman Terörle Mücadele Kanunu, güvenlik güçlerine trol ağı metoduna girdi sağlayacak yeni ve çok kapsamlı olarak kişisel veri toplama yetkisi vermiştir (Würtenberger, 2010, s. 161; Wright, 2003, s. 15). Almanya’da kanun koyucu, bu geniş kapsam ve Almanya’nın trol ağıyla geçirmiş bulunduğu tecrübeyi birlikte düşündüğünde; trol ağına girdi sağlayan kaynakların artmasını sağlayarak, ülkede görülen örgütlü suç faaliyetlerini önlemeyi düşünmüştür.

2. VERİ MADENCİLİĞİNİN HUKUKİ ALTYAPISI ve UYGULAMAYA YÖNELİK ELEŞTİRİLER:

a. ABD’de Uygulanan Veri Madenciliğinin Hukuki Altyapısı:

11 Eylül saldırıları Amerika’da gerçekleşmiş olmasına rağmen, sonuçları bakımından dünya için bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü devletler; terör eylemlerinin her alana, sektöre zarar verme derecesinin geçmişe oranla artmasının, teröristlerin günümüzde NBC silahlarını kolayca elde edebiliyor ve bilgi teknolojilerinden etkin bir şekilde faydalanyor olmasının farkına varmışlardır (National Research Council, 2008, s. 7-8). Bununla birlikte, bugünün dünyasında teröristler, sınırların ötesinden gelmemekte ve yurtiçinde diğer vatandaşlar gibi yaşamaktadır. Bu da, bugünün düşmanı olarak nitelendirilen terörist hareketlerin, geçmişin düşmanlarına oranla daha az tahmin edilebilmesine yol açmıştır (De Rosa, 2003). Dolayısıyla bu yaklaşımlar, Soğuk Savaş sonrası postmodern çatışmaların hâkimiyet kurduğu yeni düzende ortaya çıkan yeni tehditlere karşı, ulus devlet yapılarının vatandaşlarını sanıldığı kadar koruyamayacağının bir ispatı olmuştur (Yılmaz, 2009, s. 78). Ayrıca bu saldırılar, geleneksel güvenlik anlayışının, dünyadaki mevcut fakat değişmiş güvensizliklere çare olmak bir yana, onları tespit etmekten bile ne kadar uzak kaldığını dünyaya göstermiştir (Bilgin, 2010, s. 75). Çünkü geleneksel güvenlik anlayışına sahip ABD, Afganistan’da yuvalanan bir terör

örgütünün Amerika'ya uzanan bir küresel ağına sahip olduğunu ve örgütün planladığı bir dizi eylemde insanlığa hizmet için üretilen bir araç olan uçağın bir silaha dönüşeceğini sezememiştir. Bunun sonucunda, ABD'nin yıllarca hem kendi vatandaşlarına, hem de dünya kamuoyuna benimsettiği “*kutsal dokunulmazlık*” imajı, üçüncü dünya ülkesinde doğan ve bir zamanlar kendisinin güdümünde olan bir terör hareketi tarafından yıkılmıştır (Küçükşahin, 2006, s. 56). Hatta ABD, sahip olduğu “*kutsal dokunulmazlık*” imajı nedeniyle kendi anayasasında bir “*Olağanüstü Hal Rejimi*” bile tanımlamamıştır. Bu durumun yarattığı psikolojik etkiyle kendini diğer dünya devletlerinden farklı bir yerde konumlandıran ABD, yıkılan imajını tekrar yaratabilmek için mantıksal bir süreç izlemek yerine, tepkisel bir süreç izlemeyi tercih etmiştir. Tepkisel sürecin ilk meyvesi, 11 Eylül saldırılarından yaklaşık 6 hafta sonra 26 Ekim 2001 tarihinde Vatanseverlik Kanunu olarak bilinen PATRIOT(The Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism) Act adlı yasadır. Bu kanun, Temsilciler Meclisi'nden 356 kabul 66 ret, Senato'dan 98 kabul, 1 ret oyuyla geçerek yasalaşmıştır (Chang, 2006, s. 369; McCarthy, 2004, s. 32; Taylor ve William, 2004, s. 51).

Vatanseverlik Yasası ile ABD'nin ve ABD halkının; gelecekte olabilecek terörist saldırıların gerçekleşme ihtimalinin farkındalığının ve güvenlik duygusunun artması hedeflenmiştir. ABD'nin bu yasaı çıkarmaktaki amacının, 11 Eylül sonrası özellikle istihbarat alanında yapılan sorgulayıcı çalışmalarla ortaya konulan bilgi paylaşımı, elde edilen veriler arasındaki boşlukların doldurulması ve verilerin toplanması gibi alanlardaki eksiklikleri gidermek olduğu, literatürde kabul gören bir görüştür (Westphal, 2009, s. 4). ABD'nin yeni dönemde bir bütün olarak güvenlik ve özgürlük dengesine bakışını yansıtan bu yasa, gelecekte gerçekleşmesi muhtemel terörist saldırıların ön hazırlığını veya saldırıya hazırlık için gerçekleştirilen bazı suçların teröristlerle olan ilişkisini ortaya çıkarmak için kolluğa gerekli olan soruşturma araçlarını zenginleştirmiştir (Henning, 2010, s. 1). ABD, bu yasanın açtığı yolda, kendisinin “*Terörle Savaş Konsepti*” olarak adlandırdığı terörizmle mücadelede bir sürprizi engellemek için istihbarattan önemli silah olmadığı ilkesine dayanarak, istihbarat kurumlarında bazı yapısal değişikliklere giderek, iç güvenlik sistemini yeniden teşkilatlandırmıştır. Söz konusu teşkilatlanma, 20 federal kuruluştan oluşan, 190000 kişinin görev aldığı ve bütçesi 37,5 milyar dolara ulaşan, 88 adet meclis komisyonu ve yarı komisyonu bulunan büyük bir yapılanmayı kapsamaktadır. Bu yapılanma içinde koordinasyonun temini için Bush Yönetimi,

TASNİF DIŞI

Anayurt Güvenlik Bakanlığı'nı kurmuştur (Johnson, 2009, s. 41). Bu kurum ile ABD, veri madenciliğinin kurumsal altyapısını hazırlamıştır.

Tezin kalbi olan veri madenciliği uygulamalarının birçok kaynak tarafından çıkış noktası olarak kabul edilen Vatanseverlik Yasası; var olan Amerikan Ceza Uygulamaları, Göçmenlik Yasası, banka ve istihbarat yasalarındaki kanun değişikliklerini içeren bir torba yasadır (Taylor ve William, 2004, s. 51). Bu yasayla, ABD'nin, 1990'lı yıllarda suçların soruşturulmasında ve önlenmesinde bazı gizli tedbirlere gerek olmadığı yönündeki kabulü değişerek, özellikle terörizm ve organize suçlarla mücadelede gizli tedbirlerin ve gelişen teknolojilerin, suçların önlenmesi açısından kolluk makamlarına yasal zemin oluşturmaları sağlanmıştır (Birttek, 2010).

Bu yasa ile ilgili olarak literatür tarandığında, yasanın Bush Yönetimi tarafından, ABD'nin düşmanlarının Amerikan Yönetimi'nin bildiğinden daha fazla hassas bilgilere sahip olduğu varsayımından yola çıkılarak hazırlandığı görülmektedir. ABD, bu varsayıma dayanarak, devletin ilgili kurumlarının ulusal güvenlik ve dış istihbarat alanlarında, yurtiçinde işlenen terörizm kaynaklı suçların soruşturulması için insanların çeşitli faaliyetlerini ve konuşmalarını içeren verilerin toplanmasına yönelik kısıtlamaları azaltmıştır. Bu değişiklikler, özellikle terör saldırılarının insanlar üzerinde yarattığı psikolojik etkiler düşünüldüğünde, ABD'de çoğu kimse tarafından lüzumlu görülmüştür (Henning, 2010, s. 1). Zaten 11 Eylül'den sonra, mevzuattaki kolluğun yetkilerinin genişlemesi ve bazı gizli izleme tedbirlerinin şartlarının esnetilmesi, güvenlik kaygısı yaşayan Amerikalılar tarafından 3 Ekim 2001 tarihinde yapılan kamuoyu yoklamasına göre desteklenmiştir. Yapılan kamuoyu yoklamasına göre Amerikalılar, istismar edilmeye açık olmasına rağmen, orantılı bir şekilde kullanılacağına güven duyarak, gizli izleme gibi bazı istihbarat uygulamalarının genişletilmesine destek vermiştir (Harris Interactive, 2001).

Bu yasanın maddeleri incelendiğinde, ceza soruşturmaları (iletişim takibi ve bilgi toplanması), dış istihbarat soruşturmaları, para aklama, yabancı teröristler ve mağdurlar, diğer suçlar, cezalar ve yargılama usulleri konusunda değişiklikler yapıldığı görülür (Doyle, 2002, s. 1-5). Bu değişikliklerle ilgili bazı önemli maddeler aşağıda sıralanmıştır (Taylor ve William, 2004, s. 52):

İl'nci başlık'ta düzenlenen izleme prosedürünü geliştirme başlığı altında Madde 210'da, elektronik iletişimin kayıtları için düzenlenen celbin kapsamı belirlenmiştir. Madde 210'a göre; iletişim sağlayıcılarından ağ adresleri, banka hesapları ve kredi kartı hesap bilgileri istenebilecektir. Madde 213'te bir arama icrasından önce, ilgiliye arama kararının tebliğinin geciktirilmesi düzenlenmiştir. Aynı

TASNİF DIŞI

madde, aramanın icrasından sonra yapılan aramanın makul bir süre sonra ilgiliye tebliğ edilebileceğini, fakat ilgili mahkeme, güvenlik güçlerinin aramanın yapıldığının ve sonucunun ilgiliye iletilmemesi yönündeki gerekçelerini haklı görürse, makul sürenin uzatılabileceğini öngörerek; kolluğun terörizmle ilintili herhangi bir suçta gizli ve mukimin⁵ izni ve bilgisi olmadan yapılan aramaların önünü açmıştır. Madde 214, 215, 218 ile Dış İstihbarat Kanunu'nda (Foreign Intelligence Surveillance Act, FISA) da yabancı ülkeler ya da onların ajanları hakkında dış istihbarat bilgilerinin elde edilmesine yönelik istihbarat amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirlerinde değişikliğe gidilerek; kolluğun bu kanun kapsamında elde edilmesi amaçlanan bilgilere ulaşımı kolaylaştırılmıştır. Madde 216 ile de istihbarat birimlerinin cep telefonları, internet iletişimleri ve iletişime ilişkin bilgilerin takip edilmesi sağlanmıştır.

VI'üncü başlıktaki sınırları koruma başlığı altında 411'nci maddede yasal yoldan göç edenlerin terörist faaliyetlerde bulunduğu veya terörist örgütlerle ilişki kurduğu ortaya çıktığında sınır dışı edilmesinin yolu açılmıştır.

V'inci başlıktaki terörizm soruşturmalarında engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik 505'nci madde ile herhangi bir hâkim kararı veya bir jüriyi ikna etmeksizin soruşturmaya konu olan hedefler için gerekli olan bilgi ve kayıtları elde etmek amacıyla Ulusal Güvenlik Mektupları'nın⁶ (National Security Letters, NSL) kullanımına izin verilmiştir. Ayrıca 507'nci madde ile başsavcının izin vermesiyle terörizmle alakalı soruşturmalarda gizli olan kişilere ait eğitim kayıtlarının ifşa edilmesine, ilgili kanun olanak tanımıştır.

VIII'nci başlıktaki maddelerle terörizme karşı ceza hukukunun güçlendirilmesi sağlanmıştır. Madde 802'de iç terörizm tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre hükümetin politikasını gözdağı ve zorlama yoluyla etkileme amacı güden herhangi bir suç faaliyeti, iç terörizm olarak tanımlanmıştır. Böylece şiddet içermeyen siyasi protestolar bile iç terörizm tanımı içine sokulmuştur.

Ayrıca bu yasanın 326'ncı maddesi, özellikle CAPPSII ve Secure Flight'a zemin hazırlamıştır. Madde 326, finansal kurumlara “*Müşterini bil*” kuralını

⁵ Bir yerde, bir evde oturan, eğleşen, ikamet eden (TDK, 2011).

⁶ National Security Letters (NSL) olarak bilinen Ulusal Güvenlik Mektupları, FBI tarafından belirli kayıtları teslim etmek veya yapılan isteğin gerekçesinin ifşasını gizlemek amacıyla yapılan resmi isteklerdir. 1986 yılında yürürlüğe giren *Electronic Communications Privacy Act* (ECPA) ile NSL'nin kullanımına kısıtlama getirilmiştir. Şayet bu belge ile istenilen bilgi dış istihbarata karşı koyma ile ilgiliyse kurumlar belgeye cevap vermek ve belgeye cevap verdiğini yalanlamakla mükelleftir. Vatanseverlik Yasası ile bu belgenin kapsamı genişletilmiştir. Hatta bu yasa ile tıbbi kayıtların NSL aracılığıyla ele geçirilmesinin yolu açılmıştır. 1978-2001 arası NSL kullanımı yüzlerle ifade edilmekteyken, 2002-2005 yılları arasında yılda 30 binden fazla NSL kullanılmıştır (Nieland, 2007, s. 1201-1211).

getirmiştir. Bu maddeye göre kurum, makul bir süre içerisinde müşterisinin kimliğini onaylamak, tanımlamak amacıyla bir hesap açmak ve bu hesapta elde ettiği bilgilerle müşterisinin kimliğini onaylamak ve onaylanan müşteriyi bilinen, ya da şüphe edilen teröristler listesindeki kişilerle karşılaştırmak zorundadır. İlgili kanunun 365'nci maddesinde de, finansal ve kar amacı gütmeyen tüm ticari kuruluşlar üzerinden gerçekleştirilen 10000 dolar ve daha fazla para hareketleri, şüpheli işlem olarak görülmüş ve bu işlemler için kontrol tedbirleri getirilmiştir (TAPAC, 2004, s. 4).

Kısaca; bu kanunla kolluğun kişilerin telefon ve e-posta aramalarına, tıbbi, finansal ve diğer kayıtlarına erişimiyle ilgili sınırlamalar, büyük ölçüde kaldırılmıştır. Hazine Bakanlığı'nın finansal konularda (özellikle yabancı kişi ve kuruluşlarla ilgili olarak) düzenleme yetkisi artırılmıştır. Kolluğun ve göçmen bürolarının, terörizmle ilişkili olduğundan şüphelenilen göçmenleri sınır dışı etme takdir yetkileri genişletilmiştir. Ayrıca arama kararlarının gerekçeleri ve nitelikleri, esnetilmiştir (Henning, 2010, s. 12-17; Yüksel, 2010, s. 126).

Bu kanunun bütün maddeleri incelendiğinde, dış istihbarat alanında bilgi toplama ve suç soruşturmalarındaki bilgi toplama arasındaki “*duvar*”⁷ın esnetildiği göze çarpmaktadır (Henning, 2010, s. 11; De Rosa, 2003, s. 33). Bu durum, 11 Eylül sonrasında istihbarat örgütlerinin faaliyet alanlarını bazı suçları kapsayacak şekilde genişletmesine yol açmıştır. Böylelikle istihbaratçı ile operasyon yetkisine sahip birimlerin bir arada, yan yana çalışma usulü kabul edilerek; istihbaratçı ve kolluk arasındaki bilgi paylaşımının artırılması ve uygulanması planlanan veri madenciliği yöntemleriyle elde edilen veriler arasındaki boşlukların doldurulması amaçlanmıştır (McCarthy, 2004, s. 33).

Bu kanun, ABD'nin gözettiğini iddia ettiği özgürlük ve güvenlik arasındaki dengenin güvenlik lehine bozulduğunun delili olmuştur. Bir bakıma karşılaşılan olağanüstü bir durumda ABD, bir istisna tanımlayarak, kaybettiği gücü tekrar ele geçirmeye çalışmıştır. Fakat tanımladığı istisna, zamanla özgürlüklerin düşmanı olmuştur. Bu sebeple bazı makaleler, kanunun özgürlüklere vurulan bir darbe olarak değerlendirmiştir. Ama bazıları da kanunu; 21'inci yüzyılın tehditlerine karşı devletin, 20'nci yüzyılın silahlarını terk etmesi olarak değerlendirmiştir. Çünkü 2002 yılında

⁷ Duvar Kuralı, istihbarat hukukunun özünü oluşturan unsurdur. Bu kural, operasyonel birimlerle bilgi toplayan birimler arasındaki kuvvetler ayrılığı prensibi olarak tanımlanmaktadır. Bu kuralın getirilmesindeki amaç, istihbaratın siyasallaşmasına engel olmak ve idarenin vatandaşların haklarını istismar etmesini engellemektir. İstihbaratçının görevi, sadece bilgi toplamaktır. Karar veremez. Her ne kadar istihbaratçı ve kolluğun görevleri aynı olsa bile, kolluk, suçu önlemeye çalışırken; istihbarat, devletin anayasal düzenine ve bütünlüğüne gelecek tehditleri algılamakla görevlidir. Başka bir deyişle; tehdit istihbaratçı tarafından algılanıp karar vericiye iletilmekte, karar vericinin kararı ile kolluk veya güvenlik güçleri tehlikeyi önlemektedir. Böylelikle kolluk, kolluk olarak kalmakta, istihbaratçı kolluğun alanına girmemektedir (Yenisey, 2009-2010).

kolluk, bir muhbir aracılığıyla Jeffrey Battle adlı kişinin Oregon'da bir sinagog ve Yahudi okuluna yönelik bombalama eylemini haber almıştır. Bu bilgiye dayanarak istihbarat birimleri kurulan koordinasyon sayesinde, kişinin "*Portland 7*" adlı uyuyan bir hücre ile ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kanunun taraftarlarına göre; şayet bu kanun aradaki duvarı esnetmeseydi, ilgili kişi tutuklanacak, ama arkasındaki hücre açığa çıkarılamayacaktı. Dolayısıyla kanunu özgürlük karşıtı olarak görmeyenlere göre kanun, insanın güvenli ve huzurlu yaşamasını sağlayan bir araç olmuştur (McCarthy, 2004, s. 33-34).

Bu görüşün aksini savunanlar ise, bu kanuna dayanarak güvenlik güçlerinin, şirketlerin ve bireylerin kayıtlarını inceleyebileceğini, böylelikle kişilerin bir suça eğilimli olup olmadığı yönünde tahminler yürütebileceğini ve yürütülen tahmine dayalı olarak ilgili kişilerin potansiyel terörist olarak damgalanabileceğini öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla yaratılan istisnaların zamanla özgürlüklere düşman olacağını öne sürmüşlerdir. Örneğin; 36 yaşında Amerikan Hava Kuvvetleri'nde astsubay olan Michelle D. Green ve emekli müdür olan 74 yaşındaki John Shaw, kendilerini potansiyel terörist listesinde görmüşlerdir. Yine San Fransisco'da Jan Adams ve Rebecca Coorden isimli kişiler, barış gönüllüsü ve savaş karşıtı bir gazetede yönetici olmaları sebebiyle potansiyel terörist olarak değerlendirilip ABD'nin "*no-fly*" listesinde yer almışlardır (Brasch, 2005, s. 404-413).

Kanunun olumlu yanlarının yanında, olumsuz yanlarının da oluşu ve kanunun yol açtığı veri madenciliği uygulamalarının ürünü olan tahminlerin hatalı oluşu ve hataların ilgililerini ağır bir şekilde mağdur etmesi gibi birçok belirti; kanunun tepkisel bir kararla çıkarıldığını doğrulamaktadır.

b. ABD'de Veri Madenciliğine Yapılan Eleştiriler:

Vatanseverlik Kanunu ile ulusal güvenlik alanındaki veri madenciliği uygulamaları hakkında birçok makale ve kitap yayınlanmıştır. Muhtemelen bu konu, daha birçok araştırmaya da konu olacaktır. Bu uygulamalar hakkında birçok eleştiri de yapılmıştır. Eleştirileri iki grupta toplamak mümkündür. İlk grupta bu uygulamaların etkisizliği, ikinci grupta ise uygulamaların bazı anayasal hakları ihlal ettiği yönündedir. Aslında bu iki gruplandırma her ne kadar birbirinden farklı olarak görülse de, birbirleriyle ilişkilidir. Birinci grupta yer alan uygulamaların etkisizliğini, iki hususta temellendirmek mümkündür (Ramasastry, 2006, s. 772-778). Bunlardan ilki, suç ve suçlunun karakteristik yapılarındaki değişiklikler, diğeri ise veri tabanlarındaki verilerin kalitesidir.

TASNİF DIŞI

Veri madenciliği, veriler arasındaki saklı ilişkileri ortaya çıkarmaktadır. Örneğin; bu yöntemi, kredi kartı hırsızlığı veya mali suçları işleyen organize suç örgütünün faaliyetlerini veya işlenmiş bir suçun terör örgütüyle ilişkisini kanıtlamakta kullanılabilirken, aynı yöntemin teröristin veya muhtemel terörist faaliyetin belirlenmesi (suçlu odaklı hedefleme) için kullanılması zordur. Buna en büyük engel, suç ve suçlunun karakteristik yapısındaki değişikliklerdir. Çünkü insanın çevreyle olan etkileşimi, hem suçu işleyen kişinin, hem de işleyeceği suçun özelliğini etkilemektedir. Bu da, her suçlunun veya örgütün suçu işlerken farklı yollar izlemesine neden olmaktadır. Dolayısıyla oluşan değişiklikler, belli indikatörler oluşturulamamasına yol açmıştır. Çünkü Afganistan'daki teröristin özelliği ve terörist olma gerekçesi farklıyken, ABD'nin herhangi bir yerindeki teröristin özelliği ve terörist olma gerekçesi daha farklıdır. Yani günümüz için genel geçer, iyi bilinen ve kanıtlanmış bir terörist profili bulunmamaktadır. Bu durum, yapılan değerlendirmelerin tahmine dayalı ve hataya açık olmasına yol açmaktadır.

Veri madenciliğinin etkinliği, veri girdisi sağlayan çeşitli veri tabanlarındaki verinin kalitesine de bağlıdır. Çünkü devletin veri madenciliğinde kullandığı veri bankalarındaki ham verilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin şüpheli oluşu, bu verilerin kullanılan yöntemdeki formata uygun olmamasına yol açmakta, dolayısıyla bu durum, verinin işlenmesi safhasında istenilen sonuca ulaşılamamasına neden olmaktadır. Örneğin ABD'de, ticari kayıtlarda isimlerin farklı şekillerde kayıt altına alınması, bireylerin, özellikle kadınların isimlerinin evlilik veya boşanma yoluyla değişmesi, çoğu Amerikalının aynı isme sahip olması, ABD'deki insanların birden fazla adreste yaşamaları veya adres değişikliğine gidildiğinde verinin ilgili ticari kurumlar tarafından güncellenmemesi; uygulanan veri madenciliği yönteminin etkinliğini de etkilemiştir (Cate, 2008, s. 471). Bu durumu, çocukların oynadığı kulaktan kulağa oyunu ile açıklamak mümkündür. Bu oyunda oyunu oynayan bir dizi çocuğun birbirinin kulaklarına söylediği kelime, oyunun sonunda ilk kelimeyle alakası olmayan farklı bir kelimeye dönüşmektedir. Dolayısıyla eldeki verinin şüpheli oluşu ve farklı amaçlar için üretilmiş veri tabanlarından elde edilerek güvenlik amaçlı bir işleme tutulması da aynı oyundaki kelimenin kaybolmasındaki gibi verinin işlem esnasında istenilen amaca ulaşmadan kaybolmasıyla sonuçlanmaktadır.

ABD'nin veri madenciliği uygulamaları sonucunda yapmış olduğu değerlendirmelerde, isim benzerlikleri sebebiyle suçsuz kişiler, “no-fly” listesine alınmışlar veya verilerdeki kalitesizlik sebebiyle yanlış belirlenen terörist profilleri yüzünden bazı savaş karşıtları veya hükümet karşıtı olan insanlar, hak etmedikleri muamelelere maruz kalmışlardır (Brasch, 2005, s. 404-413).

TASNİF DIŞI

Kanuna yapılan diğeri eleştiri de, anayasal hakları istismar ettiğı yönündedir. Amerikalılar için anayasadaki hakları belirleyen maddelerin önemi büyüktür ve bu maddelerin görevi, yürütmenin sınırsız gücünün yol açabileceğı yıkıcılığın önüne geçmektir. Fakat PATRIOT Yasası'nın bazı ek maddeleri ihlal ettiğı iddia edilmiştir. İlgili kanunun istismar ettiğı söylenen haklar ise; ABD Anayasası'nın özel hayatın gizliliğine, ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik ilkelerine yönelik maddeleriyle düzenlenen haklardır.

Özel hayat genel anlamda, hangi koşulda olursa olsun müdahale edildiğinde toplumda yaşayan insanların, yanlış olarak algıladığı kişiye ait yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır (Aquilina, 2010, s. 133).

1967 yılında Stockholm'de düzenlenen Kuzeyli Hukukçular Konferansı'nda özel hayatın gizliliğı hakkı, bazı başlıklar altında tanımlanmıştır. Konferansta yayınlanan bildiriye göre; kişilerin aile, ev ve özel hayatlarına, zihinsel veya fiziksel bütünlüklerine, ya da ahlaki ve entelektüel özgürlüklerine karşı müdahaleler, hakaret olarak nitelendirilmeyecek olan, ancak karalama olarak adlandırılan, kişilerin yanlış tanıtılması ve değerlendirilmesi; kişilerin isimlerinin, kimliklerinin ve benzerlerinin kullanımıyla gözetlenerek, izlenerek, hakkında casusluk yapılarak veya kişilerin güvenlerini kazanmak suretiyle her türlü özel iletişimleri suistimal edilerek elde edilen veya verilen bilgilerin ifşası dahil olmak üzere kişilerin iletişimlerine müdahale edilerek özel hayatı ile ilgili gerçek dışı utandırıcı şeylerin ifşa edilmesi yoluyla şeref ve namuslarına yapılan her türlü saldırı, "*özel hayatın gizliliğı*" başlığı altında değerlendirilir. Bu tanımlamalar dayanak olarak alındığında, özel hayat; kişisel verilerden kişilerin hayattaki faaliyetlerine ve kişilerin haberleşmesine kadar geniş bir spektrumda değerlendirilmelidir (Aquilina, 2010, s. 133; The Constitution Project, 2010, s. 12; National Research Council, 2008, s. 27).

Günümüzde zaten teknoloji alanındaki büyük değişimlerin sonucu olarak, insanların özel hayatının gizliliğı hakkı, tehlike altındadır. Artık insanlar telefon konuşmalarının dinlenmediğinden, e-postalarının okunmadığından veya yapmış olduğu harcamaların, ya da sağlık durumuyla ilgili tıbbi kayıtların başka kişi veya kuruluşlara pazarlanmadığından emin olamamaktadır (Yüksel, 2003, s. 183). Bir bakıma günümüz insanının yapmış olduğu her davranış sayısallaştırılıp depolanmaktadır. Çünkü sokakları gözetlemek için sokakların başlarına konulan kameralar, alışverişte kullanılan kredi kartları ya da cep telefonlarının GPS özelliğine sahip olmaları insan hayatının sayısallaştırılıp bilgisayar hafızasında oluşturulan bir klasörde veri parçacığı olmasına yetmektedir (Litman, 2000, s. 1283-1284). Başka bir deyişle; özel hayat kamusal alanda giderek daralmaktadır. Tüm bu gelişmeler,

TASNİF DIŞI

güvenlik ile özel hayatın gizliliği arasındaki etkileşimi artırmakla kalmamış, güvenliğin özel hayatın içine girmesini de kolaylaştırmıştır (Aquilina, 2010, s. 136).

11 Eylül'den sonra ABD, organize suç ve terör örgütleriyle mücadele etmek ve onların faaliyetlerini engellemek amacıyla teknolojiyi bir silah olarak kullanmak istemiştir. Bu silahlardan birini de, veri madenciliği olarak gören ABD, yapmış olduğu kanuni düzenlemelerle veri madenciliğine kaynak yaratmak amacıyla çeşitli verilerin toplanmasını sağlamıştır. Fakat bunları yaparken bazı suiistimallerin önüne geçememiş ve Amerikan halkının 1970'lerdeki "*Komünist Avı*"nda hissettiği korkuların su yüzüne çıkmasına neden olmuştur (De Rosa, 2003, s. 28-29).

ABD'de özel hayatın gizliliği, çeşitli anayasal kurallarla ve bazı kanunlarla koruma altına alınmıştır. Amerikan Anayasası'nın Ek 4'üncü maddesine göre; vatandaşların kendilerinin, evlerinin, belgelerinin ve eşyasının bir neden olmadan aranmasına ve el konulmasına ilişkin haklar ihlal edilememektedir. Ayrıca arama izninin makul bir sebebe dayanması, yemin ve beyanlarla desteklenmesi; arama yapılacak yerin, el konulacak belgeler, ya da kişilerin özellikle belirlenmesi gerekmektedir (Akbay, 1950, s. 485). Anayasanın bu düzenlemesiyle kanunsuz aramaların önüne geçilmiş olmasına rağmen, Vatanseverlik Kanunu'nda FISA'daki duvar kuralının esnetilmesi ve terörizmle ilintili suçlarda gizli ve mukimin haberi olmadan aramaların yapılabilmesi için düzenleme yapılması engellenememiştir. Teknolojideki hızlı değişim, özel hayatın bilgisayarlar karşısında da korunmasını gerektirmiştir. ABD, burada Avrupa'nın aksine belli konularda korumaya gitmiştir. 1974 yılında çıkarılan "*Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Kanun*"da (Privacy Act of 1974) ABD, özel hayat için en büyük tehlikeyi oluşturduğu kanısına vardı; yönetimce toplanan kişisel nitelikli verileri, sağlıkla ilgili kişisel nitelikli verileri ve kişilerin ödeme gücüyle ilgili verileri içeren fişlerin denetimi ile çocukların mahremiyetine yönelik verileri, hem bu kanunla, hem de farklı kanunlarla düzenlemiştir (Tezcan, 1991, s. 387; Church, 2009, s. 412-413). Fakat bu kanun, kısıtlamayı belli konularda (sağlık kayıtları ve e-posta mesajları gibi) federal organlara yönelik düzenlediğinden; 3'üncü şahıslar tarafından toplanan bilgilerin kullanılması, satılması veya diğer verilerle eşleştirilmesi ABD'de hala yasaldir. Yani bu durum ne anayasanın Ek 4'üncü maddesi, ne de Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Kanun'un korunması altında değildir (The Constitution Project, 2010, s. 13; Ramasastry, 2006, s. 766; Litman, 2000, s. 1284).

3'üncü şahıslardan elde edilen verilerin koruma altında olmaması, istihbaratın özelleştirilmesini ve ABD'de "*fusion center*"ların doğmasını sağlamıştır. Ayrıca Vatanseverlik Kanunu ile NSL'lerin kullanımının kolaylaştırılması, devletin bazı

kişisel bilgilere nüfuz edebilmesine ve bazı şirketlerin müşteri bilgilerini devletle paylaşmasına yol açmıştır (Monahan ve Palmer, 2009, s. 617-620). Hatta bazı özel şirketler, “*fusion center*”lar gibi üçüncü şahıslardan elde ettikleri verileri, kendilerinin uyguladığı veri madenciliği yöntemleriyle harmanlayarak çıkarttıkları sonuçları devletin her kademesindeki güvenlik kuvvetleriyle paylaşmışlardır. Örneğin; MATRIX projesini yöneten Seisint şirketinin yaptığı gibi.

ABD, kişisel verilere ulaşımın kolaylaştırılmasının sonucunda uyguladığı veri madenciliği yöntemleri yüzünden kendi anayasasının 5’inci ve 14’üncü maddelerini de ihlal etmiştir. Bu maddeler, “*Due Process Clause*” olarak bilinmektedir. Bu maddelere göre; hiçbir kimse kanuni yollar takip edilmeksizin hayatından, hürriyetinden ve mülkiyetinden mahrum edilememektedir. Fakat ABD’nin uyguladığı CAPPSII ve TIA programlarının hesap verilebilirlik prosedürünün sınırlı ve programların hataya ve istismara açık olması ile program sonuçlarının mahkeme kararı gerektirmeden doğru kabul edilmesi sonucu, ilgili kişilerin mağdur edilmesi, bu tür programların eleştirisi almasına neden olmuştur (The Constitution Project, 2010, s. 15).

Özel hayatın bir bölümünü oluşturan fikirlerini yayma özgürlüğü de, özellikle Vatanseverlik Kanunu ile baskı altına alınmaya çalışılmıştır. Amerikan Anayasası’nda bu özgürlük, Ek 1’inci Madde’de düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre kongre; bir dini tesis eden veya serbestçe bir dinin ibadetini men eden veya söz yahut basın hürriyetini veya halkın sükûnetle toplanıp hükûmete şikâyetlerini bildiren dilekçeler göndermek hakkını engelleyen hiçbir kanun yapamamaktadır (Akbay, 1950, s. 485). Fakat Vatanseverlik Kanunu’nun yapmış olduğu iç terörizm tanımıyla, Şubat 2004’te Austin’deki Teksas Üniversitesi’nin kampüsünde düzenlenen “*Kadın Yaşamında İslam’ın Rolü*” konulu konferansta iki istihbarat elemanı, konferansı kayda almaya ve katılanların resimlerini listelemeye çalışmıştır. Ayrıca havaalanlarında uygulanan CAPPSII veri madenciliği uygulamasıyla Jan Adams ve Rebecca Gordon isimli bilinen iki savaş karşıtı gazeteci oldukları için, “*no-fly*” listesi içerisine dahil edilerek uçağa bindirilmemişlerdir (Brasch, 2005, s. 412).

Uygulanan veri madenciliği yöntemlerine özel hayatın gizliliği haricinde gelen bir eleştiri de, ayrımcılıkla mücadele ve anayasanın eşitlik maddesine aykırılığı yönünde olmuştur. Özellikle 11 Eylül sonrasında ABD ve Batı karşıtlığına dayanan terör örgütlerinin sıklıkla İslam coğrafyasından çıkmış olması, ilk başlarda etiketlenmenin “*İslami Terör*” olarak yapılması (Bal, 2006d, s. 11), dönemin Amerikan Başkanı’nın teröre karşı savaşı “*Haçlı Seferi*” olarak nitelendirmesi (Hürriyet, 2001), uygulanması planlanan veri madenciliği yöntemlerinde belli ırk, milliyet ya da belli bir

coğrafya ya da belli bir dine mensup kişilerin öncelik sahibi olmasını sağlamıştır. Üstelik bu yöntemlerin basına yansması ve halkta veri madenciliği yöntemlerinin belli bir kitle üzerinde yapıldığı yönünde oluşturulan eğilim, ayrımcılığı körüklemiştir. Örneğin; Suriye ve aynı zamanda Kanada vatandaşı olan Maher Arar isimli kişi, JFK Havaalanı'nda 2002 yılında isminin izleme listesinde olmasından dolayı 13 gün boyunca sırf Suriye vatandaşı olduğu için Amerikalı yetkililer tarafından sorgulanarak yaşadığı yer olan Kanada'ya değil, Suriye'ye sınır dışı edilmiştir. Sorgulamalar esnasında Arar'ın işkenceye maruz kaldığı yönünde şüpheler de bulunmaktadır (Shade, 2008, s. 80). FBI'nın raporuna göre Arap ülkelerinden gelenlere veya Müslüman kişilere yönelik şiddet hareketlerinde de bir artışın olması, yapılan eleştiriye doğrulamaktadır. Çünkü 2000 yılında bu kişilere yönelik saldırılar 28 iken, 11 Eylül'den sonra bu sayı 481'e yükselmiştir. Ayrıca Amerikan-İslam ilişkileri Konseyi'ne göre, 2003 yılında ABD'de 1000'den fazla ayrımcı davranış ve şiddet olayı meydana gelmiştir (Brasch, 2005, s. 408).

Veri madenciliğinin etkinliği yönündeki eleştiriler ve anayasal haklara olan olumsuz etkileri bir arada düşünüldüğünde, eleştiri konuları arasında çift taraflı bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir. Başlangıçta veri tabanlarında örgütlü suçlara yönelik akıllı veri madenciliğinde kullanılabilecek verilerin eksikliği, devletin ilgili ilgisiz her türlü veriyi toplamasına neden olmuştur. Ayrıca üçüncü kişilerin elinde bulundurduğu verilerdeki eksiklikler ve bu verilerin güncel olmaması, veri madenciliği uygulamalarında verilerin işlenmesi aşamasında bazı objektif değerlerin eksikliğiyle, kullanılan verilerin doğrulanması veya hatalı olanların ayıklanması mümkün olamamıştır. Bu durum, verilerdeki hataların tespit edilememesine, dolayısıyla hatalı verilerin, hatasız olanlarla birlikte değerlendirilmesine (false positive) yol açmıştır. Böylelikle veritabanındaki verinin elde edilmesindeki amaçtan uzaklaşılarak, verinin değerlendirme aşamasında değişmesi sağlanmıştır. Toplanan amaçtan türetilen ama amaçla uzaktan yakından ilgisi olmayan bilgiler, insanların özel hayatlarına müdahalelere imkân hazırlamakla kalmayıp, kolluk kuvvetlerinin yapmış oldukları çeşitli uygulamalarda ayrımcılık yapmasına neden olmuştur. Başka bir deyişle, tahmine dayalı sonuçtan kurtulmak için yapılan her hamle, yine başka şüpheli bir tahmini sonucu doğurmuştur. Bu uygulamalar, her ne kadar bazı uyuyan terörist hücrelerin bulunmasına katkı sağlamış olsa da; barışçı fakat hükümetin politikalarını eleştiren bazı karşıt görüşlülerin, ya da belli bir dine inanan veya belli bir coğrafyaya özgü nitelikler taşıyan insanların hak etmedikleri bazı kötü davranışlara maruz kalmasına yol açmıştır. Bu durum karşısında ortaya çıkan olumsuz etkilerden bir şekilde haberi olan vatandaşların örgütlü suçlarla mücadele konusunda devletlerine

gerekli desteği sağlamada, zihinlerinde çeşitli şüpheler doğmuş hatta devletlerine olan guvenleri sarsılmıştır (The Constitution Project, 2010, s. 16).

c. ABD’de Veri Madenciliği Nasıl Olmalı?

Veri madenciliğindeki tüm bu olumsuzluklara rağmen; örgütlü suçların bugünün dünyasında kullandığı araçların çeşitliliği sonucunda hızla sınıraşan bir nitelik kazanması, olağanüstü hareketli bir duruma gelmesi ve yaratmış oldukları yıkımın psikolojik etkisi, bu tür suçların engellenmesini zorunlu kılmıştır. Bu tür suçların engellenmesinde, devletin tehlikeyi önceden algılaması ve tedbir alması gerekmektedir. Buna literatürde “*militan demokrasi*” (kendini savunan demokrasi) denmektedir (Yenisey, 2009-2010). Devletler tehlikeyi önceden algılamak ve tedbir almak için bilgiyi kullanma ve bilgi toplama kapasitelerini artırma yoluna giderek, topladıkları bilgiyi en iyi şekilde değerlendirme yöntemini seçmişlerdir. Bu yöntem bugün için veri madenciliğidir (The Constitution Project, 2010, s. 7; De Rosa, 2003, s. 27). Her ne kadar riskler barındırsa bile, yapılabilecek düzenlemelerle ve gzetilebilecek değerlerle bu olumsuzlukları engellemek mümkündür. Unutulmamalıdır ki; bu tip örgütlerle uğraşmanın yolu, teknolojiyi etkin kullanmaktan geçmesine rağmen; teknoloji, anayasal hakları ve değerleri tehlikeye atan bir araç değil, onları koruyan bir araç olmalıdır (De Rosa, 2003, s. 37). Bu sebeple, devletlerin uygulayacağı veri madenciliği uygulamaları, belli prensiplere dayandırılmalıdır. Bu prensipler; şeffaflık ve haber verme prensibi, hesap verilebilirlik, gözetim ve düzeltme hakkı prensibi, yetki ve seçim prensibi, verinin btnlğ ve guvenlik prensibi, en son olarak da verinin uygunluğu prensibi olarak belirlenmiştir (The Constitution Project, 2010, s. 5).

şeffaflık ve haber verme prensibi, guvenlik ve özgürlükler arasındaki dengenin sağlamasında kilit öneme sahiptir. Çünkü şeffaflık, veri madenciliği yönteminin hesap verilebilirlik seviyesinin yükselmesini sağlamaktadır. Ayrıca veri madenciliğine girdi sağlayan verilerin, ya da veri madenciliği işlemi sonucunda ortaya konulan bilginin suistimal edilmesini veya yanlış değerlendirilmesini engelleyerek, uygulanan veri madenciliğinin kamuya olan yararını gzetebilmektedir (Solove, 2008, s. 360). Bu prensip uygulandığı takdirde, vatandaşlar uygulanan veri madenciliği sonucunda derlenen bilgilere göre maruz kalacakları davranışları önceden bilme şansına kavuşacaklar ve veri bankalarında bulunan bilgilerdeki eksiklikler veya güncellemeler, bizzat vatandaşlar tarafından gerçekleştirilecektir (The Constitution Project, 2010, s. 22).

TASNİF DIŞI

Hesap verilebilirlik, gözetim ve düzeltme prensibinin yerleştirilebilmesi için yönetim, veri madenciliği için kullanılacak bilginin edinme ve paylaşımının şartlarını, belli standartlara ve belirli kurallara bağlamalıdır. Böylece devletin kurumları arasında etkin bir işbirliği sağlamanın yanında, herhangi bir kurumun bağımsız hareket etmesinin de önüne geçilmesi sağlanmış olur. Ayrıca veri madenciliği programını işletmekle görevli kişiler tarafından, programın hedeflenen amaç dışında kullanılarak istismar edilmesine karşı cezai yaptırımlar da artırılmalı ve bunu önleyici yapılar da kurulmalıdır. Veri madenciliği uygulamalarında hatalı sınıflandırılmış veya uygulamadan hak etmediği şekilde zarar gören kişilere, kendileriyle ilgili hatalı verileri düzeltme ve uğramış oldukları zararı tazmin etme hakkı tanınmalıdır. Yürütölen veri madenciliği programına sözleşmeli olarak girdi sağlayan özel sektörün de, aynen bir devlet kurumunun anayasal hak ve değerlere saygı gösterdiği gibi saygı göstermesi sağlanmalı ve bu kurumların programa sağladığı verilerin kalitesi, yani doğrulukları tam olmalıdır. Tüm bunlara ek olarak; vatandaşların kendisi hakkında toplanan verileri görme ve verilerdeki hatayı düzeltme yolunun açıkça belirtilmesi gerekmektedir ve en son olarak uygulanan programların sonuçları, Kongre'ye sunulmalıdır (The Constitution Project, 2010, s. 23-25). Böylece yürütölen herhangi bir veri madenciliği yönteminin ulusal güvenliğe katkısı ve uygulama için yapılan harcamaların elde edilen sonuçlara değip değmediği ortaya çıkmaktadır. Çünkü literatürde çeşitli sebepler yüzünden iptal edilen veri madenciliği uygulamaları düşünöldüğünde, bunlar için harcanan paranın, diğer önemli projeler için harcanmadığı iddia edilmiştir (Cate, 2008, s. 361).

Yetki ve seçim prensibinde; verinin kurumlar arası korunma, düzenlenme, uygulanma ve kullanılmasının koordine si sağlanmalıdır. Ayrıca veri madenciliği için uygun verinin veya indikatörün kabul prosedüründe kararı verecek olan kişinin tarafsızlığı sağlanmalıdır. Bunun için karar verici, programın işletilmesinden sorumlu kişilerden farklı biri olmalıdır (The Constitution Project, 2010, s. 25).

Verinin bütönlüğü ve güvenlik prensibi denince akla gelen ilk iş, teknik ve yönetsel önlemlerle her türlü kişisel veriye, ama özellikle hassas ve kişiyi tanımlayıcı verilere ulaşımın kısıtlanmasıdır. Bu prensip sayesinde verinin güvenliği, bütönlüğü, doğruluğu ve güncelliği, düzenli olarak kontrol edilmektedir. Üstelik veri madenciliği sistemindeki, ya da kişisel verilerle uğraşan görevlilerin değerlendirme raporları titizlikle incelenmeli ve bu kişilerin eğitimlerine önem verilmelidir. Bu prensip, oluşabilecek herhangi bir veri ihlalinde gerekli olan adımları atmak ve veri ihlalden etkilenen insanlara haber verilerek oluşabilecek zararları (kimlik hırsızlığı veya verinin ifşası durumunda ilgili kişi üzerinde oluşabilecek olumsuz algı gibi)

asgari düzeyde tutmak için alınan önlemleri de içermektedir (The Constitution Project, 2010, s. 26; Küzeci, 2010, s. 242-247).

Verinin uygunluğu prensibi, verinin amacına uygun olarak toplanması veya edinilmesi ve toplanan verinin depolanması ve paylaşılması esnasında anayasal hak ve değerlere yönelik potansiyel etkileri azaltmayı hedeflemektedir. Çünkü gereğinden fazla veya gereksiz verinin toplanması, bilginin kötüye kullanılmasına ve sızmasına neden olduğundan bu prensip, ilgili veri madenciliği yöntemi için gerekli ve uygun verinin toplanmasını hedeflemektedir. Ayrıca bu prensibin gereği olarak kişisel veriler, zorunlu olmadıkça kullanılmamalı, yerine kullanılacak olan veriler herhangi bir kişi tanımlamayan genel bilgiler olmalıdır. Uygulama sonucunda elde edilen bilginin gerekli olan yerlere dağıtımında, kişisel verinin ifşa edilmemesi için gerekli önlemler alınmalı ve güncelliği ya da saklanma süresi biten veriler, tamamıyla imha edilmelidir (The Constitution Project, 2010, s. 26-27).

Sonuç olarak 11 Eylül sonrasında, ABD'nin hemen 11 Eylül'e tepki olarak uyguladığı, ama daha sonradan yol açtığı zararlar nedeniyle iptal ettiği veri madenciliği yöntemlerinde bu belirtilen prensiplerin hiçbirine uyulmamıştır. Fakat ABD'nin yayınladığı 2009 ve 2010 yıllarına ait veri madenciliği raporlarında, uygulanan veri madenciliği yöntemlerinde belirtilen prensiplere uyulduğu görülmektedir. Bu uygulamalardaki düzelme veya uygulamalarda yapılan düzeltmeler, ABD'nin saldırılardan sonra takındığı tepkisel davranışları terk edip daha akılcı davranışlara yöneldiğinin kanıtı olarak görülmektedir.

ç. Almanya'da Uygulanan Veri Madenciliğinin Hukuki Altyapısı:

Alman Hukuk Sistemi'nde ilk RAF militanlarının tespitine yönelik olarak kullanılmaya başlanan trol ağı metodunun (Kramer, 2002, s. 36) kolluk tarafından, önleyici istihbarat alanında kullanılması, 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen saldırılar sonrasında gerçekleşmiştir. Fakat bu yöntem, taşıdığı riskler nedeniyle sadece Almanya içindeki uyuyan hücreleri bulmak için kullanılacaktır. Uyuyan hücrelerin tespitinde kullanılan bu yöntem, Almanya'da kişisel veriler üzerinden örgüte ulaşmayı hedeflemektedir (Albrecht, 2011, s. 536-539). Kişisel veriler üzerinde trol ağı yönteminin kullanılmasına, 9 Ocak 2001 tarihli Terörle Mücadele Kanunu, kapıyı daha da açmıştır (Würtenberger, 2010, s. 161). Bu uygulamalar sayesinde, 2001 yılından bu yana, Almanya'ya yönelik 6 büyük saldırı engellenmiştir. Planlanan bu saldırıların son üçü, birbirini takip eden yıllar içerisinde ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu saldırı planlarının ilki; 2005 yılında saptanmıştır. Burada Alman polisi, 4 Cezayirli ve Filistinliyi, Yahudilere yönelik saldırı planlarken

tutuklamıştır. İkincisi ise, 2006 yılında Dünya Kupası'ndan kısa bir süre sonra engellenmiştir. Bu saldırı; North Rhine-Westphalia'daki banliyö trenlerinde, bavul içerisinde bomba patlatmak olarak planlanmıştır. Son önlenen saldırı ise; 2007 yazında, aralarında Müslümanlığı seçen iki Alman ve bir Türk vatandaşının bulunduğu hücre ile ilgilidir. Bu hücre üyeleri, Sauerland'da küçük bir yerleşim birimi olan Medebach-Oberschledorn'da tutuklanmıştır. Şayet bu hücre tutuklanmasaydı, Almanya'daki Amerikan yerleşimlerine bombalı araçla saldırılacaktı. Bu saldırıda kullanılacak patlayıcının etkisi ise, 2005'te Londra'da kullanılan patlayıcının etkisinden 200 kat kuvvetli idi (Mauer, 2009, s. 80-81). Dolayısıyla, kolluğun kişisel verilere ulaşmasının kolaylaştırılması ve bu bilgilerin trol ağı yönteminde kullanılması, bazı yararlılıklar sağlasa da; ülkede demokratik bir toplumun gereği olarak 3 alanda da tartışma yaratmıştır. Bunlar; kolluk ve istihbarat arasındaki duvar kuralının durumu, toplanan verilerden dolayı etnik ve dinsel profil oluşturulmasını sağlayacak veri bankalarının oluşturulma ihtimali ve bunun etnik ve dinsel ayrımcılığı artırma korkusu ile kişisel veriler açısından özel hayatın gizliliğine yönelik endişelerdir.

d. Almanya'da Uygulanan Veri Madenciliği Uygulamasına Yönelik Eleştiriler:

(1) Kolluk ve İstihbarat Arasındaki Duvar Kuralının Durumu:

İstihbarat birimleri ve kolluk arasında her zaman bir duvarın olması gerekmektedir. Çünkü demokrasilerle yönetilen bütün ülkelerde, kuvvetler ayrılığı prensibinin bir gereği olarak, bu iki kurum arasında bir ayırım söz konusudur. Bazen bu ayırımın ne kadar olması gerektiği konusunda tartışmalar yaşanmaktadır. Bu ayırım üzerinde yapılan her düzenleme, "*polis devleti*"ne dönüşme korkusunu tetiklemektedir. Bu korkunun temelinde ise, hukuka bağlı ve saygılı olan vatandaşların "*polis tedbirlerinin objesi*" haline gelmesi yatmaktadır (Yenisey, 2009, s. 254). Fakat Almanya'da istihbarat birimlerinin görev alanlarının, genel suçları da kapsayacak şekilde genişletilme düşüncesinin ortaya atıldığı her dönemde istihbarat birimleri ve kolluk arasındaki duvar kuralı tartışmaya açılrsa bile, en son 25 Eylül 2009 tarihinde Alman İçişleri Bakanlığı'nın basın açıklamasında, Almanya'nın istihbarat yapılanmasında bir yere sahip olan Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın, Anayasayı Koruma Teşkilatı olarak, polisin de polis olarak kalacağı deklare edilmiştir (Albrecht, 2011, s. 521). Zaten bu kural, Almanya'nın istihbarat yapılanmasında Türkiye'de MİT'in karşılığı olan BND için de geçerlidir. BND'nin kanunun 1'inci maddesinin ilk fıkrasında, teşkilatın Başbakanlığa bağlı ve kolluk makamlarına bağlanamaz olduğunun belirtilmesi, açıkça duvar kuralının varlığına ve sağlamlığına

işarettir. Ayrıca BND Kanunu'nun 2'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, kurum, polis yetkisini veya polisin emir verme yetkisini kullanamamaktadır (Yenisey, 2009-2010).

Kanunlarındaki tüm katılığa rağmen, 11 Eylül'ün sonucunda ortaya çıkan istihbarat paylaşımı eksikliği, ABD'nin istihbarat yapılanmasının değişmesine yol açtığı gibi, Almanya da olası bir istihbarat paylaşımından kaynaklanan ulusal güvenliğini etkileyecek bir faaliyetin oluşumunu engellemek için kendi istihbarat yapılanmasında değişikliğe gitmiştir. Yapılan değişiklikle sadece terör olaylarıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı'na bağlı GTAZ oluşturulmuştur (Hellmuth, 2009, s. 2; McGauran, 2008, s. 2; Daun, 2008, s. 331; Yenisey, 2009-2010). Hatta 30 Aralık 2006 tarihinde Ortak Terör Bilgi Bankası oluşturulmuştur. Bu bilgi bankasıyla Federal Hükümet ve eyalet hükümetlerinin polis ve istihbarat makamlarının elindeki verilerin birleştirilmesi öngörülmüştür. Bu verilere, polis istihbarat teşkilatı ve gümrük, giriş yapabilmektedir. Bankadaki veriler; hem genel veriler, hem de terör suçu işlediklerinden kuşkuyla şüpheliler hakkındadır. Bu veriler, kişilerin banka hesaplarını, silah bulundurup bulundurmadıklarını, kimlerle temasta bulunduklarını ve kişisel yeteneklerini dahi kapsamaktadır (Würtenberger, 2010, s. 165). Alman Anayasası'nın emredici hükümlerinden birisi olan istihbaratı kolluktan ayırma prensibi göz önüne alındığında (Albrecht, 2011, s. 521-522), Terör Bilgi Bankası ve GTAZ ile esnetilen duvar ilkesinin, GTAZ'ın oluşumundaki PIAS ve NIAS ile gerçekleştirilen istihbarat saati uygulamasıyla korunduğu görülür.

(2) Etnik ve Dinsel Profil Oluşturulmasını Sağlayacak Veri Bankalarının Oluşturulma İhtimali ve Bunun Etnik ve Dinsel Ayrımcılığı Artırma Korkusu:

Almanya'nın tarihinde yer alan Nazi Almanyası gerçeği nedeniyle, trol ağının belli bir etnik grup üzerinde uygulanma ve o etnik grup ya da dini grup üzerinde elde edilen bilgiler ışığında özel bir veri bankası oluşturulma ihtimali bugün bile Almanları rahatsız etmektedir. Bu nedenle, Avrupa'da ırk, inanç, siyasi eğilim ve suç kayıtları hassas veriler olarak değerlendirilmektedir (Church, 2009, s. 415). Özellikle Alman yetkililerin 11 Eylül sonrasında, ülkelerindeki uyuyan hücreleri tespit etmek için uyguladıkları trol ağı yönteminde, yetkililerin belirledikleri kriterlerin ağırlıklı olarak terörizmle ilişkili olarak değerlendirilen 26 ülke içerisinde doğmuş veya bu ülkelerin vatandaşı olan kişiler ile Almanya'da yasal olarak oturan, geçmişte veya bugün Almanya'daki okullarda öğrenim görmüş Müslümanlar olarak belirlenmesi, korkularının daha da belirgin hale gelmesine yardım etmiştir. Bu kriterlere uyan birçok kişi ile ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlardan kişisel veriler alınarak, trol ağına

tabi tutulmuştur. Bu işlemlerin sonucunda, herhangi bir tutuklama ya da terörle ilgili bir suçlama yapılmamasına rağmen, Alman Anayasa Mahkemesi mevcut tehlike ihtimalinin önlemini almak amacıyla uygulanan bu yöntemin Anayasa'ya aykırı olduğuna karar vermiştir. Gerekçeli kararında trol ağının istihbaratta kullanılmasını yasaklamamasına rağmen kişilerin kendisi ile ilgili kişisel veriler üzerinde bir hakka sahip olduğuna, bu uygulamayla hakkın ihlal edildiğine hükmetmiştir. Çünkü sadece sübjektif bir kriter ile ya da sübjektif yargıya dayalı oluşturulan bir indikatörle kişisel bilgisi taranan bir kişinin işaretlenebilme ve bu bilgilerin devletin sonraki araştırma işlemlerinin hedefi olabilme ihtimalleri nedeniyle kişinin kişilik haklarının zedelenebileceği, mahkemece kabul edilmiştir (Würtenberger, 2010, s. 175-176). Ayrıca bu yöntemin belli bir grup üzerinde yoğunlaşması, grup ile suç arasında bir ilişkinin olabileceği ihtimalinin kolluk ya da devlet görevlilerince varsayılması devletin belli bir grup üzerinde ayrımcı politikalar izleme ihtimalini de ortaya çıkarmaktadır (Schutter ve Ringelheim, 2008, s. 359-360). Anayasa Mahkemesi'nin kararı ile tüm bu olumsuzlukların önüne set çekilmiştir.

(3) Kişisel Veriler Açısından Özel Hayatın Gizliliğine Yönelik Endişeler:

Almanya'da veri madenciliği yöntemi olan trol ağı yöntemine, 11 Eylül'ün etkisiyle daha fazla kişisel veri girişinin yapılması; özel hayatın gizliliği kapsamında bu verilerin elde edilmesi, işlenmesi, depolanması ve paylaşılması konusunda haklı endişeler oluşturmuştur. Alman İstihbarat Hukuku'nda istihbaratla görevli kolluk ve BND'nin yasalarında, kişisel veri ile ilgili maddelere geçmeden önce, Almanya'nın da üyesi olduğu AB, AİHM ve Avrupa Konseyi'nin kişisel verinin de bir parçası olduğu özel hayatın gizliliği konusundaki kararlarının, istihbaratın özel hayatın gizliliğine ve kişisel verilere olan etkisinin öncelikli olarak incelenmesi gerekmektedir. Çünkü Almanya'nın hukuk sisteminin kişisel verilerle ilgili maddelerinin temelinde, AB, Avrupa Konseyi ve AİHM'nin bu konuda almış olduğu kararları görmek mümkündür.

Alman sosyolog Jürgen Habermas tarafından geliştirilen ve AB'nin oluşum sürecinde oldukça önemli yer tutan, vatandaşların dayanak noktasını, ortak geçmiş veya etnik kökenden değil, ortak algı ile oluşmuş değerler bilinci olarak açıklayan anayasal vatanseverlik ile anayasal hoşgörü arasındaki gerilimin keşfi için gerekli bir araç olarak tanımlanan özel hayatın gizliliği, Avrupa'daki anayasal sistemin bir bileşenidir. Özel hayatın gizliliği, devamlı olarak kişinin kendisi ile ilgili sorunları saklı tutmak ve haber alma hürriyeti arasında gidip gelse de, bu hak, aynı siyasi sistemin içerisinde olan fakat iki farklı kurumun ürünüdür. Bu kurumlar, Avrupa Konseyi ve AB'dir (Bignami, 2008, s. 218). Avrupa'da özel hayatın gizliliği hakkı, AİHS'nin 8'inci

TASNİF DIŞI

maddesinde düzenlenmiştir (AİHS, 1954). Bu maddeye göre; *“Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına, bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir”*.

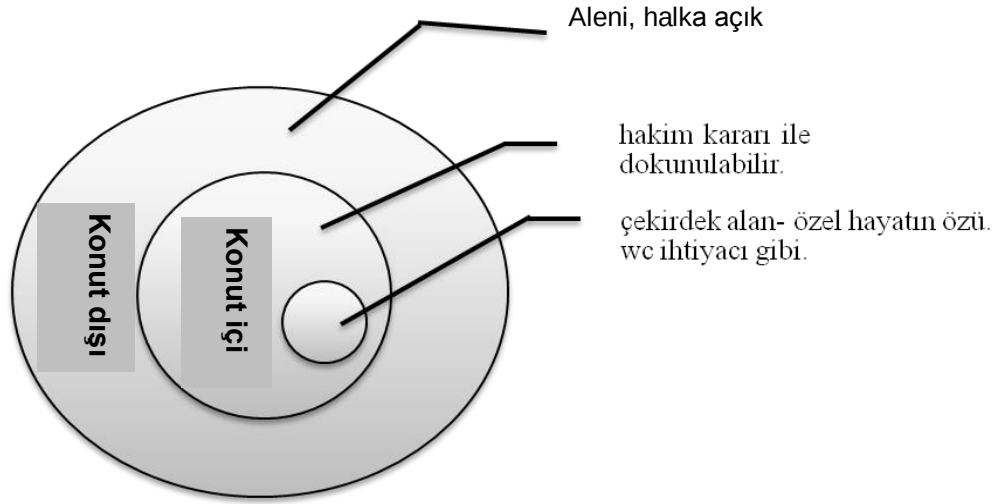
İlgili maddeden anlaşılabacağı üzere düzenleme, iki bölümdür. İnci fıkrada bireyin devlet güvencesi altına alınmış olan hakların nelerden ibaret olduğu belirtilirken; ikinci fıkrada ise, kanun otoritesinin hangi şartlar altında birinci fıkrada sayılan haklara müdahale etmesinin mümkün olduğu belirlenmiştir (Çolaker, 2010).

AİHS'nin maddelerinin ihlal edilip edilmediğini karara bağlayan hukuk organı olan AİHM, özel hayatın geniş bir kavram olduğunu ve herkesin özgür kişiliğini oluşturabilmesini ve geliştirilebilmesini sağlayan bir alan içerdiğini beyan etmiştir. Bu sebeple, mahkeme kararlarında, özel hayatın sınırlarının bütün unsurlarıyla tanımlanmasının zor olduğunu belirtmiştir (AİHM, Case of Costello-Roberts v. The United Kingdom, Application Number: 13134/87, 1993). Mahkeme bir başka kararında, özel hayatın sınırlarının çerçevesini çizmiştir. 1992 yılında verdiği kararda, özel hayatı, bireyin kişisel hayatını dilediği gibi yaşayabileceği bir çekirdek alanla kısıtlamayı ve bu alanın dışında kalan dış dünyanın bu alandan soyutlanmasını aşırı sınırlayıcı bularak, özel hayata saygının, başka insanlarla ilişki kurmak ve söz konusu ilişkileri geliştirmek hakkını da bir dereceye kadar içerdiğini söylemiştir (AİHM, Case of Niemietz v. Germany, Application Number: 13710/88, 1992). Yukarıdaki iki farklı karar, sözleşmenin 8'inci maddesinin birinci fıkrasında korunan dört kavramın tam anlamıyla açık olmadığını ve mahkemenin bu kavramları net tanımlamak yerine davanın genel durumuna göre karar verdiğini göstermektedir (Kilkelly, 2001, s. 11). Mahkemenin özel hayatın haberleşme boyutu ile ilgili vermiş olduğu *A-Fransa*(Application Number: 14838/89), *Halford-Birleşik Krallık* (Application Number: 20605/92) ve *Klass ve diğerleri-Almanya*(Application Number:5029/71)gibi kararları da mevcuttur. Mahkeme içeriği ne olursa olsun, haberleşmeye müdahale amaçlı gizli teknolojik aletlerin kullanılmasını, özel hayatın gizliliği kapsamına sokmaktadır. Üstelik mahkeme kişisel verilerin de bireyin rızası olmaksızın toplanmasını 8'inci maddenin birinci fıkrası kapsamında değerlendirerek, özel hayata müdahale olarak nitelemiştir (Kilkelly, 2001, s. 20).

Günümüzde özellikle örgütlü suçlarla mücadelede oluşturulan güvenlik siyaseti, bilgi ve veri üzerine kurgulanmıştır. Bu durum, direkt istihbaratla ilişkili bir

TASNİF DIŞI

konudur. Özellikle bilginin veya verinin toplanması, toplanan veri veya bilginin analiz edilerek topluma yönelik tedbirler alınması oluşturulan güvenlik siyasetinin temelini oluşturmaktadır (Yenisey, 2009-2010). Yenisey, Şekil 6'daki özel hayatı, AİHM kararlarına uygun olarak tanımlamıştır. Şekil 6'da konut dışı olarak tanımlanan alanda birtakım bilgi ve verilerin toplanması için özel bir izne gerek duyulmamaktadır. Örneğin; vatandaşlık numarası vasıtasıyla nüfus müdürlüğünün internet sayfasından çeşitli kayıtlar elde edebilmek veya bir kişinin üzerine kayıtlı telefon numarası veya telefon numarasının kayıtlı olduğu adres, GSM operatörlerinin müşteri hizmetleri bölümünden vatandaşlık numarası kullanılarak öğrenilebilmektedir. Bu gibi durumlarda kolluk tarafından yürütülen faaliyetlerde, kolluğun özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalesi, çok sınırlı kalmakta veya hiç olmamaktadır.

Şekil-6: Özel Hayat

Şekil 6'da konut içi bölümü olarak belirlenen alanda yürütülen istihbarat faaliyetleri, ancak hâkim kararıyla gerçekleştirilmektedir. Konut içi kavramı denilince, akla sadece kişinin yaşadığı ev gelmemelidir. Konut içi kavramı, mahkemenin 1992 yılında verdiği karar üzerine, başka insanlarla ilişki kurma ve söz konusu ilişkileri geliştirme hakkının yanında, bazı işyerlerini de kapsamaktadır (AİHM, 1992). Dolayısıyla bu bölge içerisinde gerçekleştirilmesi düşünülen bilgi ve veri toplama gayretleri için de, hâkim kararı gerekmektedir. Fakat bu alanda trol ağı yönteminin en önemli bileşeni olan kişisel verinin, elde edilmesi ve bu verilerin istihbaratta suçu önlemek amacıyla değerlendirilmesi konusu, hala tartışmaya açıktır. Çünkü insanların birçoğu, kişisel verilerin elde edilmesi, kullanılması, saklanması ve paylaşılması, yani verinin işlenmesi konusunda tedirginlik içerisinde ve bu konu trol ağına yöneltilecek eleştirilerden birini oluşturmaktadır. Bu sebeple, Avrupa'nın bu

konuda yaptığı düzenlemeler ve Alman İstihbarat Hukuku'nun düzenlemeleri bu bölümde incelenecektir.

Kişisel veri, belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü veridir (Küzeci, 2010, s. 9). Bu tanıma uygun olarak, AİHM vermiş olduğu çeşitli kararlarda, kişisel verinin içeriğini; cinsiyet, medeni hal, doğum yeri ve diğer kişisel bilgilerle, nüfus bilgileri, kolluk tarafından alınan parmak izi, fotoğraf, çeşitli tıbbi veriler, kişinin yaptığı kişisel harcamalarla ilgili belgeler ve sağlık, sosyal hizmetler gibi idari ve sivil konuları içeren kişiye ait çeşitli veriler olarak belirlemiştir (Kilkelly, 2001, s. 21). Mahkeme içtihatlarına göre; kişisel verilerin elde edilmesinin, kullanılmasının, saklanmasının ve paylaşılmasının düzenlenmesi yine AİHS'nin 8'inci maddesine göre yapılmak zorundadır. Bu düzenlemelerin gerçekleştirilebilmesi için üç şartın yerine getirilmesi gerekmektedir. Birincisi; kişisel verilere yapılacak herhangi bir müdahale, devletin keyfi müdahalelerinin frenlenmesi ve vatandaşların özel hayatına yapılan müdahaleleri fark edebilmesi için, kamu yararı amacı güdülerken kanunla düzenlenmelidir. İkinci şart ise, müdahalenin yapılış amacı haklılık taşımalıdır. Yani AİHS'nin 8'inci maddesinde sayılan nedenlerle amaç, ilişkili olmalıdır. Son olarak; yapılan müdahale, orantılılık ilkesi gözetilerek yapılmalıdır. Orantılılık ilkesinden bahsedebilmek için ise, 3 şart gereklidir. Birincisi, kişisel veriden elde edilen kanıtla, devletin güttüğü amaç örtüşüyor mu; ikinci şart, devlet belirlediği amaca ulaşmak için elde etmek istediği kanıta ulaşırken, özel hayatın gizliliğine en az zararı verecek olan yöntemi seçmiş mi; son olarak da, belirtilen amaca ulaşmak için alternatif bir yöntem yok ve işlemin sonucunda özel hayatın gizliliği hakkının büyük zarara uğraması kaçınılmazsa, kanunda bu yöntemin uygulanmamasını öngören bir anlayış var mı (Bignami, 2008, s. 219-220; Küzeci, 2010, s. 195-202)?

AİHM kararları ışığında Avrupa Konseyi ve AB, yukarıdaki ilkelere uygun hareket ederek, kişisel verilerle ilgili spesifik kuralların belirlenmesine yönelik çeşitli düzenlemeler yapmışlardır. Avrupa Konseyi'nin bu yönde yapmış olduğu ilk ve önemli çalışma, *"Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesinde Bireylerin Korunmasına Yönelik Konvansiyon"*dur. Bu konvansiyon, 1980'de düzenlenmiş, 1981 Ocak ayında devletlerin onayına açılmıştır (Bignami, 2008, s. 220). Ocak 2011 tarihine kadar üye devletlerden Ermenistan ve San Marino haricindeki devletler, bu konvansiyonu imzalamışlardır. İmzacı devletlerden Rusya ve Türkiye haricindeki tüm devletler konvansiyonu onaylamışlardır (Council of Europe, 2011). Konvansiyon, getirmiş olduğu düzenlemelerin kimleri kapsadığını, 13'üncü maddesinde belirtmiştir. Bu maddeye göre; bu konvansiyondaki düzenlemeler, kişisel verilerle ilişkili ticaret aktörlerini, basını, devletlerin kurum ve kuruluşlarını ve

diğer aktörleri kapsamaktadır. Konvansiyonun, bireyi tanımlayan ya da tanımlayabilecek herhangi bir veriyi kişisel veri olarak kabul etmesi ve kişisel verinin işlenmesi sürecini, toplama, depolama, kullanma ve üçüncü şahıslara dağıtma olarak belirleyerek bu süreci belli kurallara bağlaması, AİHM'in vermiş olduğu kararlarla uyum göstermektedir. Örneğin Madde 5a'ya göre kişisel verinin elde edilmesinde ve işleme tabi tutulmasında yasallık unsuru aranmaktadır. Madde 6'da da suça yönelik yürütülen soruşturmalar dahil olmak üzere, kişinin kökeni, siyasi eğilimi veya dini ya da diğer eğilimleri, sağlık veya cinsel hayatı gibi hassas verilerin, yasal güvenceler sağlanmadan herhangi bir işleme tabi tutulamayacağı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca konvansiyon, bireylerin kendisi ile ilgili kişisel verilere ulaşım hakkının yanında, kendisi hakkında toplanan verinin yanlış olması durumunda düzeltme hakkını da tanımaktadır. Üstelik konvansiyon, bireylerin yasadışı olarak işleme tabi olan verilerinin, ya da gereğinden fazla saklanan verilerin silinmesini de öngörmüştür (Council of Europe, 1981). AİHM'nin bu konuyla ilişkili bir kararı da mevcuttur. Dava kişisel Rotaru/Romanya (Application Number: 28341/95) davasıdır. Rotaru üniversitede öğrenci olduğu bir dönemde, "*Romanya Lejyoner Hareketi*"ne üye olduğu yönünde gizli servis tarafından kendisi hakkında tutulan kaydın yanlış olduğu ve silinmesi gerektiği yönünde Romanya'da yetkili organlara yapmış olduğu başvurusu reddedildiği için, AİHM'e başvurmuştur. AİHM vermiş olduğu kararda, Romanya İstihbaratı'nın bilgi toplamasına karışmamıştır. Ancak verilerin hangi hallerde toplanacağına, nasıl muhafaza edileceğine, nasıl kullanılacağına ve yanlış olan verinin düzeltme hakkının nasıl sağlanacağına yönelik yasal boşluklar belirlediğinden, Romanya'yı suçlu bulmuştur (AİHM, 2000). Konvansiyon'un 9'uncu maddesi; demokratik toplumda, devletin güvenliği, kamu güvenliği, devletin mali çıkarları veya suçun bastırılması amacıyla kanunla düzenlenmek şartıyla verinin korunmasında yasal kısıtlamalara imkân vermiştir. Bu madde, hukuk ve kolluk alanında yapılacak işbirliklerine kapı açmasına rağmen, hem yeni bilgi teknolojileri olan veri madenciliği ve profilendirme yöntemlerinden önce yapıldığından, hem de zorlama gücü olmadığından ortaya çıkabilecek yeni sorunlara karşı çözüm üretmekten uzak kalmıştır (Hert ve Riehle, 2010, s. 161).

AB de kendi bünyesinde kişisel verilerin korunmasına yönelik çeşitli çalışmalar yapmıştır. AB'nin bu yönde yapmış olduğu ilk çalışma, 24 Ekim 1995 tarihinde kabul ettiği "*Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşım Yönergesi*"dir. Bu metin, AB üyesi ülkelerin sınırlarını aşan bir etki yaratmıştır.

Yönergedeki kişisel veri tanımı ve kişisel verilerin işlenme süreci, Konvansiyon'daki tanımla aynıdır. Fakat bu yönerge, konvansiyondan farklı olarak topluluk hukukunda verinin korunması için yasal bir bağlayıcılığı olan önemli bir araç olmuştur. Bu yönergenin 1'inci maddesinin ilk fıkrasında, üye devletler, kişisel verilerin işlenmesinde kişilerin hayatın gizliliği hakkını, özgürlüklerini ve temel haklarını korumakla yükümlüdür. İkinci fıkrasına göre yönerge; üye devletlerin kendi aralarında gerekli önlemlerin alınması ve birinci fıkra da bahsedilen hakların korunması şartıyla kişisel verilerin değişimine herhangi bir yasak getirmemiştir. Ancak devletlerin, devletin güvenliği, kamu güvenliği, savunma ve kendi ceza hukukunun uygulandığı alanlarda kişisel verilerin işlenmesini, yönergenin kapsamı dışında tutmuştur. Yönerge, genelde Konvansiyon'un özüne ve sözüne uygun olmasına rağmen; Konvansiyon'un aksine bir zorlama da getirmiştir. Çünkü yönerge, verinin korunmasında bağımsız ve tarafsız veri koruma yönetiminin kurulmasını zorunlu tutmaktadır. Bu yönetim, veri korumasındaki ihlalleri tespit etme ve kuralları ihlal edenlere yaptırım uygulama yetkilerine sahiptir (Bignami, 2008, s. 225-227).

Özetle; bu Yönerge, iltica, visa ve yasadışı göç ile ilişkili politikalarda, Avrupa'nın güvenlik, özgürlük ve adalet alanlarında, özgürlük ayağını teşkil etmiş, verinin korunmasında hem ulusal, hem de birliğin yönergenin 29'uncu maddesine dayanarak oluşturduğu "*Veri Koruma Grubu*" (Working Party) ile verinin korunmasında görevli tarafsız aktörleri belirlemiş ve yapmış olduğu tanımlamalar ve ortaya konulan prensiplerle kişisel verilerin korunmasında ana kaynak olarak ortaya çıkmıştır (Hert ve Riehle, 2010, s. 160).

AB'nin kişisel verilerin korunmasına yönelik bir diğer çalışması da, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'dır⁸ (ATHŞ). ATHŞ, özel hayatı, iki madde halinde düzenlemiştir. Özel hayatı ilgilendiren 7'nci madde, Konvansiyon'dan direkt alınmış, kişisel verileri düzenleyen 8'inci madde ise, günümüzün internet ve elektronik teknolojisinin hâkim olduğu çağda, özel hayatın parçası olan kişisel verilerin korunmasına yönelik yenilikler getirmiştir (Bignami, 2008, s. 224-225). Avrupa için Bir Anayasa Anlaşması'nın II'nci bölümünü oluşturan ATHŞ ile AB'nin meşruiyetinin ve kimliğinin güçlendirilmesi düşünülse de; Avrupa Anayasası'nın bazı devletlerce reddi nedeniyle bağlayıcılığı yoktur (Gören, 2007/2, s. 22). Fakat 2009 yılının Aralık

⁸ AB'nin yasal ve siyasi tezlerinin önemli bir kısmını temel haklar oluşturmaktadır, dolayısıyla 1999'daki Köln Avrupa Zirvesi'nde, haklara eşit ve yüksek bir koruma standardı sağlamak amacıyla Avrupa'nın ortak değerlerinin, Avrupa vatandaşlarının temel haklarının yer aldığı bir Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın yazılmasına karar verilmiştir. 7 Aralık 2000'de törenle imzalanmıştır (Gören, 2007/2, s. 22).

TASNİF DIŞI

ayında yürürlüğe giren Lizbon Anlaşması, ATHŞ'ye bir ek protokolde yer vererek, hukuki bağlayıcılık kazandırmıştır.

Lizbon Anlaşması, Aralık 2009'da yürürlüğe girmesi ve ATHŞ'yi ek protokolde yer vermesi ve AB'nin İşleyişine İlişkin Sözleşmenin verilerin korunması için yeni bir hukuksal temel sunması sebebiyle verinin korunması anlamında yeni bir çağ başlatmıştır (Küzeci, 2010, s. 154). Üstelik Anlaşma'nın 16'ncı maddesiyle Avrupa Parlamentosu ve Konseyi, AB hukukunun geçerli olduğu tüm alanlarda kişilere ait verilerin korunmasına memur edilmiştir. Bu maddeyle verinin korunmasında temel kaynak, bu anlaşma olmuştur. Fakat bu anlaşma da, tek başına diğer çalışmalar gibi, suçun soruşturulmasında veya kolluk kuvvetleri arasındaki verinin işlenme sürecinde uygulanamamaktadır (Hert ve Riehle, 2010, s. 164).

AB ve Avrupa Konseyi'nin kişisel verilerin korunmasına yönelik yapmış oldukları düzenlemeler, hep özgürlükler ayağında gerçekleşmiş ve her ne kadar bazı sınırlamalar getirmiş olsa da, hiçbir güvenlik ve adalet alanına girmemiştir. Bu alanlardaki düzenlemelerin ilkinin AB, Schengen Konvansiyonu'nda gerçekleştirmiştir. Schengen Konvansiyonu'nda belirtilen sınır güvenliği ve kanun uygulama konularına ilişkin toplanan bilgilerin muhafazası ve paylaşımının mantığında, üye ülkelerin elinde bulunan kişi, ya da mallarla ilgili veri girişine ve saklanmasına olanak tanıyan bilgisayar destekli bir ortak veritabanı programı olan Schengen Bilgi Sistemi aracılığıyla göç ve suça ilişkin üye devletlerin ellerindeki verilerin ve bilgilerin paylaşımı, birliğin kendi mevzuatlarına uygun olarak sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin; Europol Sözleşmesi'nin 18'inci maddesine göre, kişisel veri koruma kanununa sahip olmayan üçüncü ülkelerle kişisel veri paylaşımamaktadır (Hayes, 2006). Bu konuyla ilgili devletler kendi aralarında belli hukuki dayanakları referans alan çeşitli veritabanları oluşturmuşlardır. İlgili verilerin ve bilgilerin paylaşımı, kolluk tarafından Europol Bilgi Sistemi üzerinden, savcılık ve mahkemeler içinse, Eurojust Bilgi Sistemi aracılığıyla yapılmıştır. Tüm bu iki bilgi sistemi direkt olarak, Schengen Bilgi Sistemi'ne bağlı sistemlerdir (Bignami, 2008, s. 228). Fakat Schengen'in değişik bir varyasyonu olarak görülen Prüm Anlaşması, veri paylaşımında bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü Schengen Bilgi Sistemi I-II dahil olmak üzere, Prüm Anlaşması'na kadar yapılan anlaşmaların kapsamı, devletlerin hükümlerlik haklarını etkilememiştir. Bu anlaşma, imzacı devletlere terörizm, sınıraşan suçlar ve yasadışı göç kapsamında yakın işbirliğini öngörerek; imzacı devletlerin birbirlerinin DNA profillerine, parmak izi bilgilerine ve diğer veri bankalarına ulaşabilme hakkını vermiştir (Prüm Convention, 2005). Bu anlaşmaya imza atan devlet, sahip olduğu kişisel verileri, diğer imzacı devletlerin tümüne açmıştır. Buna *"kullanıma açıklık*

TASNİF DIŞI

prensibi” denmektedir. Böylelikle; kişisel verileri toplamak, kullanmak ve iletmekle görevli olan Schengen kuruluşlarının yetkisi, daha da yaygınlaşmıştır (Yenisey, 2009, s. 258-265). Fakat Prüm Anlaşması’nın polis ve adli işbirliği ile ilgili kısımlarının, AB müktesebatı içine dahil edilmesi, özellikle kişisel verilerin korunması konusunda ciddi tartışmalar yaratmıştır. Çünkü imzacı devletlerin her birinin kanunlarında, her bir verinin kullanımı, depolanması ve silinmesi farklı şartlara bağlanmıştır. Örneğin; İtalya ve Polonya’da DNA kollukça kullanılmazken; İsveç, DNA’yı minimum iki yıla yargılanan sanıkların davasında kullanmakta; Almanya ve Avusturya ise, hepsinden farklı olarak, DNA’yı her suç araştırmasında standart prosedür olarak toplamaktadır. Kanunlardaki bu basit farklılıklar, kişisel verilerin paylaşılmasında yaşanabilecek olumsuzluklarda, ilgili kişilerin özel hayatlarının olumsuz yönde etkilenmesine neden olacaktır (Walsch, 2008, s. 81-86).

AB’nin özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarında güvenlik ve adaleti de kapsayan önemli bir çalışma da, Stockholm Programı’dır. Bu program, kolluklar arasındaki veri paylaşımına ve toplanması yönelik işbirliği amacı gütmenin yanında, Lizbon Anlaşması’nda tam olarak düzenlenmeyen birliğin güvenlik ayağını kuvvetlendirme yönündeki ilk programdır (Hijmans, 2010, s. 222). Programda; birlik için tehdit oluşturduğu tespit edilen ciddi ve büyük suçlar, terörizm ve siber suçlarla ilgili düzenlemeler ve bunları engellemek için kişisel verilerin nasıl kullanılacağı ve kişisel verilerin bu tür suçlularca istismarının nasıl engelleneceği ile birlikte ilişkili ülkelerle kişisel verilerin nasıl paylaşılacağı ve bu tür işlemler esnasında özel hayatın gizliliğinin nasıl korunacağına yönelik maddeler yer almaktadır. Bu maddelerde, Avrupa Konseyi’nin yayınladığı Konvansiyon’a atıflar yapılmakta ve yapılacak olan veri alışverişinde Avrupa Birliği’nin koruma standartlarına ve Avrupa Birliği’nde bu verilerle ilgili öngörülen şartlara uyulması koşuluyla verilerin üçüncü ülkelerle paylaşılabilmesi belirtilmiştir. Bu uygulamalara, kolluk arasındaki kişisel verilerin paylaşımı da dahil edilmiştir (AB, 2010, s. 3-38).

Güvenlik ve adalet alanında yapılan çalışmalarda, AB’nin Schengen mantığıyla istihbaratı birleştirme çabaları göze çarpmaktadır (Yenisey, 2009-2010). Bu, Prüm Anlaşması ile yavaş yavaş ortaya çıkmış, Stockholm Programı ile belirgin hale gelmiştir. Bu çalışmalar ışığında, Avrupa’nın güvenliği söz konusu olduğunda, istihbaratın sınıraşan bir özelliği olduğu, AB’ye üye devletlerce de kabul edilmiştir.

Avrupa Konseyi ve AB’nin, kolluğun suçları önleme konusunda kişisel verilerin kullanılmasına yönelik çalışmaları, AİHM’nin vermiş olduğu kararlarla bunların sınırlarının belirlenmesi, Almanya’nın istihbarat ve kolluk kurumlarının kanunlarına da yansımıştır. Almanya 9 Ocak 2001 tarihli Terörle Mücadele Kanunu ile kişisel

TASNİF DIŞI

verilerin güvenlik güçleri ve istihbarat kurumları tarafından işlenmesi yönünde, yeni ve çok kapsamlı yetkiler vermiştir. Örneğin; BND Kanunu'nun 2'nci maddesinin 1a fıkrasına göre; kurum, sınıraşan nitelikte sermaye hareketleri ile terör eylemlerinin hazırlanması, savaş silahlarının el değıştirmesi ve uyuşturucu madde ile kara para aklama suçlarını ilgilendiren konularda bilgi toplama yetkisine sahiptir. Kurum bu maddeyle, telekomünikasyon ve telefon hizmetleri veren kuruluşlardan, ağır tehlike karşısında para hareketlerini tespit edebilmek için mali kuruluşlardan bilgi isteme hakkına sahip olmuştur. Anayasayı Koruma Teşkilatı'na, halkların bir arada iyi ilişkiler içerisinde yaşamalarına karşı oluşturulabilecek girişimler hakkında bilgi toplama yetkisi verilmiştir. Her iki kuruma verilen bilgi toplama yetkisiyle yabancı kaynaklı aşırı örgütlerin izlenebilmesi için, yasal dayanak oluşturulmuştur. Ayrıca Anayasayı Koruma Teşkilatı Kanunu'nun 8'inci maddesinin 5 ve 8'inci fıkralarında teşkilat; bankalar ve diğer mali teşkilatlar, posta hizmeti veren kuruluşlar, havacılık işletmeleri, telekomünikasyon ve telefon hizmeti veren kuruluşlardan bilgi alma yetkisine kavuşmuştur. Bu fıkralardaki yetkilere sahip olunmasındaki amaç, terör örgütlerinin mümkün olduğunca erken ortaya çıkarılmalarını sağlamak ve analiz edilmesi suretiyle Almanya içerisindeki eylemlerini engellenmektir (Würtenberger, 2010, s. 161-163).

Devlete verilen bu hakların yanında, vatandaşlara yönelik birtakım garantiler de mevcuttur. Örneğin; BND, kişiye ilişkin veriyi, ilgilinin bilgisi dahilinde topluyorsa, ilgiliye bilgi toplamanın amacını bildirmekle yükümlüdür. İlgiliye, kendisi ile ilgili bilgi vermeme hakkı olduğunu hatırlatmak zorundadır. Ayrıca BND, kişisel veri toplarken, Alman Anayasası'nın 13'üncü maddesindeki orantılılık ilkesinin gereği olarak, ilgisini en az etkileyecek olanı seçmelidir. Çünkü uygulanan bir tedbir, ulaşılmak istenen amaçtan daha ağır bir sonuç doğurmamalıdır. Bu madde ile doğurduğu takdirde bilgi toplanmaması hedeflenmiştir. BND, kişisel verileri düzeltebilme, silebilme ve kilitleyebilme hakkına sahiptir. Bu süre 10 yıla sınırlandırılmıştır. BND'nin, hakkında bilgi toplanılan ilgiliye talebi halinde, belirtilen yasal şartlar çerçevesinde bilgi verme yükümlülüğü vardır. BND, elindeki verileri diğer kurumlarla paylaşırken, paylaşılan kurumu ilgilendiren kısmını vermekle yükümlüdür. Aynı maddeler, Anayasayı Koruma Teşkilatı ve BKA için de geçerlidir (Yenisey, 2009-2010). Ayrıca istihbarat veya kolluk tarafından elde edilen kişisel veriler, amaca uygunluk ilkesinin gereği olarak, hangi amaç için toplandıysa o amaca uygun olarak kullanılmak zorundadır. Yani terörle mücadele kapsamında elde edilen ve tutulan veriler, vergi suçlarının veya daha az önemli suçların önlenmesi amacıyla kullanılamamaktadır. Bu garantilerin dışında bir de, ilgili kurumların faaliyetleri,

TASNİF DIŞI

Meclis'te oluşturulan görevi, elde edilen verilerin zorunlu olup olmadığını denetlemek olan ve yasallığını Alman Anayasası'nın 10'uncu maddesinden alan bir çeşit meclisin denetim mekanizması olarak görev yapan Meclis Komisyonu'nca denetlenmektedir (Würtenberger, 2010, s. 163-164).

Alman İstihbarat Hukuku incelendiğinde, kısıtlamaların kanunla düzenlenmiş olması, kanunlarda ölçülülük ilkesinin gözetilmesi, kişisel verilerin elde edilmesi, kullanılması, saklanması ve paylaşımının her aşamasının kanunla belirlenmiş olması, istihbarat faaliyetlerinin denetime tabi olmaları, şeffaflık ilkesinin gereği olarak, kişinin kendisi ile ilgili bilgileri öğrenebilmesi bakımından, AB ve Avrupa Konseyi tarafından yapılan çalışmalara ve AİHM'nin vermiş olduğu kararlara uygun olduğu görülür. Böylelikle Almanya, kanuna uygun olarak elde edilen bu verilerin trol ağı yönteminde kullanılması sonucunda oluşabilecek olumsuz yargıların önüne geçilmesini sağlamıştır.

Şekil 6'da çekirdek alan olarak tanımlanan bölge, "*özel hayatın Özü*"dür ve devlet, bu alana müdahale etmemelidir. Çünkü AİHM, kişinin kendini geliştirebilmesi için, kendine ait özel bir alanı olmasının gerekliliğinin altını çizmiştir. Dolayısıyla özel hayatla ilgili bütün düzenlemelerde devlet, bu alanı koruma altına almakla yükümlüdür. Bu sebeple, bu alan içerisinden önleyici istihbarat kapsamında herhangi bir veri toplanamamaktadır. Ancak devlet, kişi çekirdek alan içinde suç işlerse veya kişinin bu alanda yaptığı faaliyet kamu güvenliği açısından önemli tehlikeler içeriyorsa yetkilidir. Yani ortada suç veya suça ilişkin kuvvetli bir şüphe olduğu takdirde, devletin yetkisinden söz edilebilmektedir. Alman Anayasa Mahkemesi, "*insanın insan olma onuru*" kavramının gereği, mutlaka korunması gereken bir değer olarak gördüğü bu alandan elde edilecek her türlü veri (kişisel veri dahil) elde etme yöntemlerini önleyici istihbarat kapsamında tamamen yasaklamış, ceza soruşturmalarında ise oldukça sınırlandırmıştır. Örneğin; kolluk bu alanda yapılan konuşmaları dinleyememektedir. Bu alanda yapılan konuşmalar, bir banda kaydedilerek, hâkime dinletilmekte, hâkim bir suç unsuruna rastladığında, kolluğa gerekli emri vererek soruşturma başlatabilmektedir (Yenisey, 2009-2010; Würtenberger, 2010, s. 171-172).

Almanya'da uygulanan trol ağı yöntemi ve bu yönteme katkı sağlayan verilerle ilgili kanunlar değerlendirildiğinde, Almanya'nın ABD'ye oranla daha akılcı ve kişilerin özel hayatlarına daha saygılı olduğu görülür. Dolayısıyla Almanya kanunları sayesinde, vatandaşlarının devletlerine olan bağlılığını artırmış, ortaya çıkan vatandaş-devlet sinerjisiyle, örgütlü suçlarla mücadelede Alman devletinin eli, ABD'ye oranla daha da kuvvetlenmiştir.

3. TÜRKİYE’DE VERİLERİN İSTİHBARAT AMAÇLI İŞLENMESİ

Türkiye’de bugün için hem önleme, hem de soruşturmada failleri yakalamak veya örgütün ilişki ağlarını ortaya çıkarmak amacı güden verilerin istihbarat amaçlı işlenmesi (veri madenciliği uygulamaları), hukuki açıdan temelsizdir. Sadece Türk Hukuku’nda suç işlendikten sonra, örgüte üye olan kişileri veya örgütün ilişki ağlarını ortaya çıkarmaya yönelik yürütülen istihbarat faaliyetlerinde, verilerin işlenmesi uygulamalarından biri olan trol ağı yöntemi, 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu ile uygulanmıştır. Fakat 2005 yılında bu kanunun yürürlükten kaldırılmasıyla, adı geçen yöntemin uygulanmasına son verilmiştir. Türkiye’de hiçbir dönem, önleme amaçlı verilerin işlenmesi uygulamasına yönelik hukuki bir düzenlemeyle karşılaşılmamıştır.

Bu bölümde, örgütlü suçlarla mücadeleye ilişkin ABD ve Almanya’da uygulanan önleme amaçlı verilerin işlenmesi (veri madenciliği) uygulamasının gerekli olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bunun için, ülkedeki örgütlü suçların durumu, bu suçlarla mücadele etmekle görevli mevcut istihbarat yapılanması ve yeni kurulan Kamu Düzeni ve Müsteşarlığı Teşkilatı ile bu tür suçların işlenmesini önlemek amacıyla ülkedeki kolluğun önleyici istihbarat yapmasına imkân tanıyan 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) ve 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu’nun ilgili maddeleri ve Türkiye’de uygulanabilecek muhtemel istihbarat amaçlı verilerin işlenmesi uygulamalarına yönelik karşılaşılabilecek olası endişeler incelenecektir.

a. Türkiye’deki Örgütlü Suçların Durumu:

(1) Türkiye’de Terör:

Türkiye, kuruluşundan günümüze terörizmin her türlüşünü yaşamış bir laboratuvar ülke konumundadır. Son yıllarda gündemini meşgul eden PKK terör örgütünün eylemlerinin ülkeye maliyeti, iki türdür. Biri görünen maliyeti, diğeri ise görünmeyen maliyetidir. Can kaybı, görünen maliyet olarak değerlendirildiğinde, 1984-2006 yılları arasındaki can kaybı, 36628 kişidir. Bunların 4354 kişisi asker, 272’si polis, 1330’u korucu, 123’ü öğretmen, 325’i diğerk kamu görevlileri, 5219’u vatandaş ve 25005’i ise ölü ele geçen teröristlerden oluşmaktadır. Terörden ötürü 100000 kişinin istihdam dışı kalması sonucunda, o kişilerin almış oldukları eğitimin maliyeti ise, görünmeyen maliyet olarak değerlendirilmektedir (Açıklan, 2010, s. 4-5). Türkiye’nin teröre, ağır sonuçları olacak şekilde maruz kalmasının nedenleri, literatürde farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır.

TASNİF DIŞI

Bir görüşe göre; ülkedeki terörizmin nedeni, ülkenin sahip olduğu jeopolitik konum olarak belirtilmiştir (Urhal, 2009, s. 405; Alkan, 2003). Çünkü Türkiye'nin coğrafi, bölgesel ve sosyoekonomik açılardan dünya üzerinde önemli bir yer işgal etmesi, ülkenin tehdide açık hale gelmesini de sağlamıştır (Şahin, 1999, s. 81). Ayrıca 21'inci yüzyılda, Türkiye'nin evrensel politikaların güzergâhında ve yol kavşağında olması, ülkenin sahip olduğu genç nüfus, kaynaklar ve askeri gücü ile Avrasya'daki dengeleri değiştirme yeteneği, Türkiye'nin günümüzde de bir tehdit kuşağında yer almasına ve ülkenin geçmişte olduğu gibi şiddet olaylarına sahne olmasına neden olmuştur (Urhal, 2009, s. 409).

Diğer bir görüş ise; ilk görüşe katılmakla beraber, bu görüşün eksikliklerini dile getirmiştir. Çünkü ilk görüşte açıklanan unsur, Türkiye'deki terörün gelişiminin tamamını kapsamamaktadır. Bu görüşe göre Türkiye; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne kadar geçen süreçte, bir kısmı Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan, bir kısmı *"Cumhuriyet'in Kuruluş İdeolojisi"*ne yönelen tepkilerden kaynaklanan, bir bölümü de yer aldığı coğrafyanın özellikleri nedeniyle terörizmle karşı karşıya kalmıştır (TBB, 2006, s. 531).

Bu görüşlerin yanında, Türkiye'nin maruz kaldığı terörizm tehditlerinin dönemsel olarak ifade edilmesi konusunda da, çeşitli farklılıklar söz konusudur. Bu görüşlerden ilki; ülkedeki terör hareketlerini, üç farklı dönemde ele almıştır. Bu görüşe göre, Türkiye'de terör; 1980 yıllarına kadar olan süreci kapsayan ideolojik temelli terör, 1980 yılından sonra gelişen etnik/bölücü temelli terör ve 1990 sonrası gelişen din temelli terör olarak sınıflandırılmıştır (Urhal, 2009, s. 411-412).

Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından benimsenen bir başka sistemik saptamada ise, Türkiye'nin karşılaştığı terörizm tehditleri; 1970-1980 yılları arasında Ermeni Terörizmi, yine aynı zaman dilimini kapsayan sağ-sol çatışmalarından kaynaklanan ideolojik terörizm, 1990-2000 yılları arasında etkin olan radikal dini terör, 1984-2000 yılları arasında karşılaşılan ve günümüzde yeniden canlanan etnik bölücü terör, 2000'li yıllardan itibaren yakın tehdit oluşturan Selefi görüşe mensup örgütler ve El-Kaide kaynaklı uluslararası terörizm olarak belirlenmiştir (TBB, 2006, s. 532).

Bir başka görüşe göre de, Türkiye'de terörizmin gelişimi, dalgalar şeklinde açıklanmıştır. Bu dalgaların tarihleri, Emniyet'in sistematığına da uygundur (Kongar, 2003, s. 3).

Birinci Dalga, 1970'li yıllarda, uluslararası düzeyde Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilciliklerini hedef alan Ermeni Terörü'dür. Ermeni Terörü her ne kadar 1970'li

yıllarda ortaya çıksa da, bugünkü Ermeni Terörizmi'nin ilk öncüsü, 1920'lerde Batı Avrupa'da yaşayan birçok Osmanlı yöneticisine suikastlar düzenleyen Nemesis adlı örgüttür. İlk terör eylemi ise, 15 Mart 1921 tarihinde Talat Paşa'nın Berlin'de öldürülmesidir (Şahin, 1999, s. 91).

1965 yılına kadar, bazı önemsiz hareketler dışında güncelleşmeyen ve siyasi platforma getirilmeyen Ermenilik konusu; 1965'te başta Fransa, ABD, Yunanistan ve Lübnan olmak üzere, birçok batılı ülkede, iddia edilen sözde Ermeni Meselesi'nin 50'nci yıldönümünde, Türkiye aleyhinde güçlü bir propaganda olarak işlenmeye tekrar başlanmıştır. 27 Ocak 1973 tarihinde Santa Barbara'da, Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar'ın ve yardımcısı Bahadır Demir'in şehit edilmesiyle, yapılan propagandalar yerini, kanlı eylemlere bırakmıştır. 1975-1984 yılları arasında 42 Türk Diplomati, ASALA (Armenian Secret Army for Liberation of Armenia) ve JCAG (Justice Commands of Armenian Genocide) tarafından şehit edilmiştir (Urhal, 2009, s. 412). Bu örgütler 1973-1983 yılları arasında 18 öldürme, 9 öldürmeye teşebbüs ve 145 bombalama eylemi gerçekleştirmiştir (Şahin, 1999, s. 91-92).

Ermeni terör örgütlerinin bu eylemlerdeki ana amaçlardan biri, Ermeni benliğini uyandırmak ve dünya kamuoyuna sözde Ermeni Meselesi'ni tanıtmak olmuştur. Ermeni terör örgütlerinin çabasıyla Fransa ve ABD'deki Ermenilerin yaşadıkları toplumla kaynaşma duyguları zayıflamış, Ermeni kiliseleri ve Ermeni teröristler için yardım kampanyalarına ilgi artmıştır. Ayrıca Ermeni terör örgütlerinin; Kızıl Tugaylar, Japon Kızıl Ordusu, Afrikalı terörist örgütler ve PKK gibi terörist örgütlerle iş yaptığı da bilinmektedir (Şahin, 1999, s. 92). Nitekim Ermeni terörünün destekçisi olan Fransa'nın, Ermeni teröründen zarar görmesiyle, bu terör hareketi, kendisinin sonunu getirmiştir (Kongar, 2003, s. 3).

İkinci terör dalgası, 1970-1980 yılları arasındaki sağ-sol terördür. 1960'lı yıllarda altyapısı gelişen, 1970'lerde olgunlaşan ve 1980'e kadar güçlenerek devam eden dönemdeki terör hareketi incelendiğinde; bu süreçteki terör, sağ-sol çatışması adı altında ülke gündemine yerleşen ve ülke genelini doğrudan etkileyen ideolojik tabanlı bir nitelik taşımaktadır (Urhal, 2009, s. 413).

Dünyadaki sosyalist fikirlerin yayılarak, gençlik içerisinde kendisine taban oluşturması ve çok partili hayata geçen Türkiye'de sansürün hafiflemesiyle özellikle Marksist düşüncüyü savunan kitapların basılması, Türkiye'de 1960'lı yıllardan sonra başlayacak olan terörizm faaliyetlerinin ideolojik altyapısını oluşturmuştur. Bu altyapının sonucu olarak 1960-1970 döneminde; siyasi parti olarak 1961 yılında

TASNİF DIŞI

Türkiye İşçi Partisi (TİP), işçi kuruluğu olarak Devrimci İşçi Sendikalar Konfederasyonu (DİSK), öğrenci örgütü olarak 1963 yılında Fikir Kulüpleri (FK), Fikir Kulüpleri'nin birleşmesiyle de, 1965 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kurulmuştur. 9-10 Ekim 1969 günü yapılan FKF'nin Olağanüstü Kurultayı'nda da FKF ad ve tüzük değıştirmek Dev-Genç adını almıştır. Öğretmen örgütü olarak da, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kurulmuştur. Solun faaliyetlerine karşı sağ gruplar da 1973 yılından itibaren hızla legal ve illegal alanda örgütlenmeye başlamışlardır. Özellikle yaratılan Sovyet korkusuyla, sağ gruplar, gördükleri siyasi destekle birlikte devletin tek koruyucusu olarak kendilerini görmüşler ve 1980 askeri müdahalesine kadar, bazı terörizm faaliyetlerinin içerisinde yer almışlardır (Alkan, 2003).

Bu dönem; anarşi, yani kargaşa, etkin hükümet edememe, karşıt gruplar arasında uzlaşının olmadığı dönemdir. Bu dönemde millet, sağcı-solcu, Alevi-Sünni, komünist-faşist, ilerici-gerici diye bölünmüş; öğretmenler, polis ve hatta semtin sokakları bile siyasi görüşe göre ayrılmış; kurtarılmış şehirler, mahalleler oluşturulmuştur. Askeri müdahale ile bu dalga, büyük ölçüde son bulmuştur (Şahin, 1999, s. 85-86).

1980 Askeri Müdahalesi ile durulan ideolojik terör hareketleri, zaman içerisinde tekrar canlanarak, gündemdeki yerlerini almaya çalışmışlardır. Günümüzde uluslararası terör örgütü olan ve birçok ülkede terörist örgütler listesinde yer almasına rağmen, AB'ye üye ülkelerin bazıları tarafından kollanan Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP-C), o dönemden bugüne uzanan bir terör örgütüdür.

Örgütün kökeni, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (THKP/C) isimli örgütlenmedir. Bu örgütlenmenin ilk önemli eylemi, 1971 yılında kaçırdığı İsrail Başkonsolosu Efrahim Elrom'u öldürmesidir. THKP/C'nin lideri olan Mahir Çayan'ın 1972'de güvenlik kuvvetleri tarafından girilen bir çatışmada öldürülmesiyle örgüt ikiye ayrılmış, "*Devrimci Sol*" olarak ayrılan kısmın başına Dursun Karataş geçmiştir. 1980 Askeri Müdahalesi sırasında bu terör örgütü, başta Dursun Karataş olmak üzere, birçok üst düzey militanlarının yakalanmasıyla büyük darbe almıştır. Örgüt, 1980'e kadar başta eski Başbakanlardan Nihat Erim olmak üzere 300'e yakın insanın ölümünden sorumlu tutulmuştur (Urhal, 2009, s. 423; Alkan, 2003; Arıbaş, 2007, s. 21).

Dursun Karataş ve arkadaşlarının 15.10.1989 tarihinde İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nden firar etmesiyle birlikte "*Devrimci Sol*" yeniden toplanma sürecine

TASNİF DIŞI

girmiştir. 1990'lı yıllarda güvenlik güçlerinden önemli darbeler alan örgüt, toparlanamamış ve yine ikiye bölünmüştür. Bu bölünmenin sonucunda ortaya çıkan “*Darbeciler*” grubunun başına Bedri Yağan geçmiştir. İki grup arasında öldürmelere kadar varan çatışmalar yaşanmış ve bu süreçte Dursun Karataş “*Darbeci*” kanadı zayıflatmıştır. Bu gelişmelerden sonra 1994 yılında partileşme sürecini tamamlayan “*Devrimci Sol*” 30 Mart-17 Nisan 1994 tarihinde Suriye’de yapılan 1’inci kongreyle Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi adını almıştır. Bunu da eski Adalet Bakanı Mehmet Topaça düzenlediği suikastla duyurmuştur (Urhal, 2009, s. 423).

Terör örgütü, 1990-2003 yılları arasında 123 polis ve asker ile 82 vatandaşımızın ölümünden sorumludur (Arıbaş, 2007, s. 22). Bu yıllar arasında örgütün düzenlediği 23 Mayıs 1991 İsmail Selen, Temel Cingöz ve Hulusi Sayın suikastları ile 3 Haziran 1997’deki Sabancı suikastı, örgütün basına yansıyan sansasyonel eylemleridir. Örgütün lideri konumunda olan Dursun Karataş’ın 13.08.2005 tarihinde Hollanda’da ölmesiyle örgüt aşağıya doğru ivme kaydetmiştir (Urhal, 2009, s. 424). Ses getiren en son eylemi, 29 Nisan 2009 tarihinde eski Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’e düzenlenen başarısız bombalı intihar eylemidir (Cumhuriyet, 2010, s. 5). Ayrıca DHKP-C’nin uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı, kolluk kuvvetlerinin raporlarına da yansımıştır (EGM, 2006, s. 176). Örgüt, aldığı darbeler sonucunda bugün her ne kadar eylem yapabilme etkinliğini kaybetse de, ülke için tehdit olma özelliğini hala korumaktadır.

Türkiye’nin üçüncü terör dalgası, 1980’lerde başlayan etnik ve ayrılıkçı terördür. Türkiye’de ayrılıkçı terörün başlangıcı 1980’ler gibi gözükse de; başlangıç tarihi, Soran Aşiret Reisi Mir Muhammed’in Kavalalı Mehmet Ali Paşa’ya özenerek, ayrı bir devlet kurmak için başkaldırdığı 1833 yılına kadar gitmektedir (TBB, 2006, s. 533). Osmanlı İmparatorluğu’ndan beri ülkede var olan etnik terör, Kürtçülük mihverinde; aşiret, kişisel ve bazı devletlerin zemininde gelişen bir süreç izlemiştir. Bugün de etnik/ayrılıkçı terörün izlediği süreç, aynıdır. 1806-1912 yılları arasında aralıklı olarak 12, 1924-1940 yılları arasında 25 Kürt isyanı yaşanmıştır (Alkan, 2003). Bunların 7’sinde “*1833 Soran, 1899 Emin Ali Bedirhan, 1912 Bedirhanlar-Halil ve Remo Ağa, 1920 Koçgiri, 1925 Şeyh Sait, 1926 Ağrı, 1930 Zeylan-Oramar*”, etnik ayrılıkçı terör kendini göstermiştir. Bu isyan hareketlerinin sonuncusu, 1984 yılından başlayarak günümüze kadar uzanan PKK terör örgütüdür (TBB, 2006, s. 533).

PKK’nın da sahip olduğu etnik temelli ayrılıkçı düşüncenin temelleri Türkiye’de sağ ve sol mihverinde farklı olarak ilerlemiştir. Sağ mihverde ilerleyen görüş; 1950’lerden sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki aşiret liderleri ve

sözde aydınların, Molla Mustafa Barzani'ye olan hayranlıklarından ötürü, "*Kürt Milliyetçisi*" görüşlerini benimseyen Barzani'nin "*Kürdistan Demokrat Partisi*"nin Türkiye uzantısı olan, 1963 yılında Silopi'de kurulan "*Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi*" olarak tespit edilen illegal kuruluş altında bir araya gelmesidir. Bu illegal kuruluşun genel sekreterliğine Faik Bucak getirilmiştir (Özcan, 1999, s. 14-19). Sol mihverde ilerleyen görüş ise; etnik/ayrılıkçı terör, aynı dönem içerisinde Marksist-Leninist görüşü benimseyen, üniversitelerde okuyan Doğu ve Güneydoğu Anadolu gençlik kesiminin TİP, FKF gibi örgütler içerisinde yer almasıyla yürütülmüştür (Alkan, 2003).

Ne var ki 1968'de Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'yı işgali ile yol ayrımına gelen Sovyetler Birliği-Çin Halk Cumhuriyeti anlaşmazlığının ortaya çıkardığı ayrışma, kısa zamanda Türkiye'deki sosyalistler arasında da etkisini göstermiş ve bu, Türkiye'deki etnik temelli ayrılıkçı faaliyetlere de yansımıştır. Bu ayrışmanın sonucunda "*Kürt Marksistler*" bağımsız olarak örgütlenmeye başlamışlardır (Özcan, 1999, s. 22).

Bu dönem içerisinde kurulan etnik temelli ayrılıkçı örgütler, Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO), Kürdistan Sosyalist Partisi (PS/Kawa), Kürdistan Ulusal Kurtuluşçular (KUK), Rizgari-Komal, Özgürlük Yolu, Kürdistan Proletarya Birliği (Kawa), Tekoşina Sosyalist (TS) ve Partiya Karkaren Kürdistan'dır(PKK) (Urhal, 2009, s. 425).

Bu örgütlerin içerisinde en tanınmış ve eylem yönünden en etkin olanı, Teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın 1978 yılında kurduğu PKK terör örgütüdür. Örgütün ilk temelleri, 1974 yılında Ankara'nın Tuzluca'yır semtinde yapılan toplantıda Teröristbaşı, Kesire Yıldırım, Haki Karer, Cemil Bayık ve Kemal Pir isimli şahıslar tarafından atılmıştır (Urhal, 2009, s. 426). Örgüt; sözde Kürdistan olarak tanımladığı alanın bugünkü Irak, İran, Türkiye toprakları arasında parçalandığını iddia eden kişilerce bu alanı birleştirerek bağımsız bir devlet kurmak amacıyla kurulmuştur. Örgüt, ilk önce Türkiye sınırları içerisinde kaldığını iddia ettiği bölümü kurtarmakla kendisini görevli saymış ve bu yüzden de önce yurtiçindeki diğer etnik temelli Kürtçü örgütleri elimine etme yoluna gitmiştir (Şahin, 1999, s. 95; Özcan, 1999, s. 36-42).

Terör örgütü, 26-27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır ili Lice ilçesinin Ziyaret (Fis) köyünde Seyfettin Zuğurlu'ya ait evde yapılan Teröristbaşı'nın başkanlık ettiği toplantıda kurulmuştur. Bu toplantı aynı zamanda örgütün 1'inci Kongresi'dir. Örgüt, toplantıda kuruluşunu etkili bir eylem sonrası bildiri yayınlarak ilan etme kararı almıştır. Örgüt, kuruluşunu yaklaşık bir yıl sonra, 29 Temmuz 1979 tarihinde,

dönemin Adalet Partisi Milletvekili ve Bucak Aşireti lideri Mehmet Celal Bucak'a yönelik girişilen başarısız suikast girişimiyle ilan etmiştir. Aynı yıl, Temmuz ayında yapılan Merkez Komite toplantısında Teröristbaşı'nın yurtdışına çıkış kararı alınmış ve Teröristbaşı, karar üzerine Suriye'ye geçerek, örgütü buradan yönetmeye başlamıştır. Örgüt, 12 Eylül'e kadar geçen süre içerisinde, oldukça aktif bir dönem geçirmiştir. Kuruluşundan 12 Eylül'e kadar geçen dönemde örgüt, mahkemelere yansıyan olaylara göre 354 kişiyi öldürmüş, 366 kişiyi de yaralamıştır (Özcan, 1999, s. 42-47). Örgüt, 12 Eylül'de militanlarını Suriye ve Suriye kontrolündeki Lübnan topraklarına geçen militanlarının teorik ve pratik eğitimlerini yapmaya başlamıştır (Urhal, 2009, s. 426).

Örgüt, yurt içerisindeki ilk eylemlerini 15 Ağustos 1984 tarihinde 21.30'da planladığı gibi Eruh ve Şemdinli'ye yönelik terörist eylemlerle gerçekleştirmiştir. Bu saldırılarla örgüt, askeri kanadı olan Kürdistan Kurtuluş Birliği'ni (HRK) ilan ederek, günümüze kadar uzanan bir terörizm sürecinin de fitilini çekmiştir (Özcan, 1999, s. 95).

25-30 Ekim 1986 tarihinde Şam'da III'üncü Kongresi'nde örgüt, HRK'yı, ARGK olarak değiştirerek, tekrar örgütlenmiştir. Bundan sonra terör örgütü, eylemlerini gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumlarına, kişilerine ve mallarına, gerek Eruh ve Şemdinli sonrası örgüte tepki gösteren halkı cezalandırmak için köylere, gerekse de kendi örgüt üyelerine karşı gerçekleştirmiştir (Şahin, 1999, s. 96; Özcan, 1999, s. 96-100).

1992 yılında Türkiye'nin gerçekleştirdiği başarılı sınır ötesi operasyonlarla örgütün üsleri önemli ölçüde dağıtılmıştır (Urhal, 2009, s. 427). Bu durumu telafi etmek amacıyla örgüt, 24 Ocak 1995 tarihindeki 5'inci Kongresi'nde ortaya konulan, 24 Ocak 1995 tarihinde yayınlanan parti programı ve tüzüğü üzerinde değişiklikler yaparak, yeni sosyalizm tanımı yapmış ve Avrupa'nın desteğini kazanmak amacıyla parti programından Marksist-Leninist ilkeleri çıkarmıştır (Özcan, 1999, s. 370-373).

Teröristbaşı'nın 15 Şubat 1999'da Kenya'da yakalanması ve 31 Mayıs 1999 tarihi itibarıyla yargılanmasına başlanarak hakkında "*idam*" kararı verilmesi, örgütte yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Örgüt, strateji değişikliğine giderek, 7'nci Kongresi'nde aldığı karar üzerine, siyasallaşma faaliyetlerine önem vermiş ve bu suretle idamın engellenmesi ve terör örgütü imajından kurtulma gibi yeni bir taktik sürece girmiştir. 11 Eylül Saldırıları'nın etkisiyle 4-10 Nisan 2002 tarihleri arasında 8'inci Kongresi'nde adını, Kongrea Azadiye Demokrasiya Kurdistan (KADEK) olarak değiştirmiştir. Buna rağmen, 2 Mayıs 2002 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi'nce terör

örgütü listesine dahil edilince, 2003 yılı Ekim ayında Kürdistan Halk Kongresi (Kongra-Gel) şeklinde kabuk değiştirmiştir. Terör örgütünün 21-30 Ağustos 2008 tarihinde gerçekleştirdiği 10'uncu Kongresi'nde Teröristbaşı'nın cezaevi sürecinin istismar edileceği yönünde kararlar ele alınmıştır (Urhal, 2009, s. 427-428).

Örgütün bugün geldiği noktada Marksist-Leninist ilkelerle çıkılan yol, etnik temelli olarak devam etmektedir. Etnik temelli devam etmesinin kökeninde ise; 1995 yılında taktik bir kararla alınan yeni sosyalizm tanımının, bugün stratejik karara dönüşmesi yatmaktadır. Çünkü terör örgütlerinin temelinde ideoloji vardır ve o ideolojinin simgesi olan devlet veya devletler grubunun gücünü yitirmesi, terör örgütlerinin yaşamak için yeni bir ideolojiye sarılmasını gerektirmiştir. Özellikle küreselleşmenin boyutlarının ulus devletler üzerine getirdiği baskılar, PKK'nın etnik temelli terörizmi benimsemesine yol açmıştır. Bu sebepten dolayı geçmişin Kürtçülük propagandası, örgütün yapmış olduğu eylemleri masumlaştırmak amacıyla bugün Kürt Sorunu olarak sunulmaktadır.

Bütün bu gelişmelere ek olarak; Teröristbaşı'nın yakalanmasıyla durma noktasına gelen terörist eylemler, Türkiye'nin etkili terörizmle mücadele planının olmasıyla örgüt, kendisinin bünyesindeki oluşumlardan faydalanarak Kandil'e ve Teröristbaşı'na rağmen, *"lidersiz örgüt"* veya *"ağ yapılardan oluşan örgüt"* yapısına bürünme çabası içine girmiştir. Son zamanlarda yazılı, sözlü, işitsel basına yansıyan örgüt içerisindeki liderlik çekişmesi, 7 Aralık 2009 tarihindeki Reşadiye Saldırısı ve 10 Kasım 2010'da Taksim'de gerçekleştirilen canlı bomba eylemlerinden sonra, Kandil'in olayları hemen üstlenmemesi ve açıklamasında eylemlerin kendisinden bağımsız gerçekleştirildiğini beyan etmesi, bu savı güçlendirmiştir. 1990'lardan itibaren PKK terör örgütü, bir suç organizasyonuna dönüşmüştür. Özellikle Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, terör örgütünün arkasındaki devlet desteklerinin erozyona uğraması, örgütün varlığının devamı ve eylemlerini gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duyduğu mali kaynakların teminine yönelik giriştiği organize suç faaliyetleri, gün geçtikçe örgütün sahip olduğu ideolojisini arka plana atmasına, ekonomik gerçekliği ve çıkarları ön planda tutmasına yol açmıştır. Örgütün yöneticisi sıfatındaki 3 üyesinin, ABD Hazine Bakanlığı bünyesindeki Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi tarafından 14 Ekim 2009 tarihinde uyuşturucu kaçakçısı ilan edilmesi (EGM, 2010, s. 52) ve örgütün başta uyuşturucu olmak üzere, insan, sigara, akaryakıt ve silah kaçakçılığı, haraç toplama, sahtecilik ve kara para aklama gibi yasadışı faaliyetlerde bulunması (Roth ve Sever, 2007, s. 901-920; Saygun, 2008, s. 212) da bunu ispatlamaktadır.

Gelecekte etnik/bölücü terörün giderek etkisini kaybedeceğine yönelik yaklaşımların aksine; örgütün son dönemde düzenlediği “*Taksim Saldırısı*”, bu görüşü tekzip etmekle kalmayıp, bu saldırıya yönelik örgütün lider kadrolarından gelen tepkiler değerlendirildiğinde, örgütün kumandasının ne Teröristbaşı’nda, ne de Kandil’de olmadığı ortaya çıkmıştır. Çünkü örgüt, hem organize suç kimliği, hem de terör örgütü kimliğiyle kimilerine göre sınıraşan veya lidersiz örgüt, kimilerine göre de içinde çeşitli devletlerin istihbarat örgütlerini barındıran çokuluslu bir suç örgütü haline gelmiştir. Bir anlamda örgütün sahibi de, yöneticisi de çoktur. Dolayısıyla örgüte yönelik politikalar belirlenirken, odağa Kandil’i veya Teröristbaşı’nı almak, hatadır. Örgüt değerlendirilirken çokuluslu bir suç örgütü olarak görülmeli ve örgütün sahip olduğu etnik temelli ayrılıkçı terörizmin, Türkiye’nin gelecekteki yol haritasına göre, ülkeye engel olmak isteyenlerin bir maşası olarak da kullanılabileceği akıllardan çıkarılmamalıdır.

Dördüncü terör dalgası; 1990’larda başlayan radikal dini terörizmdir. Türkiye’de radikal dini terörizm, İslam dini üzerinden yürütülmüştür. Bu terör dalgası, 1990 tarihinden sonra ortaya çıkmış gibi gözükse de, bu terör dalgasının geçmişi, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi’ne kadar dayanmaktadır. Literatürde radikal dini terörizmin kökeni, üçüncü dalgayı ortaya çıkaran oluşumların bir devamı olarak da görülmektedir (Kongar, 2003, s. 3). Türkiye Cumhuriyeti açısından radikal dini terörizmin tehdit olarak algılanması, Şeyh Sait ve Menemen Olaylarına kadar dayanmaktadır (TBB, 2006, s. 534).

Türkiye’de radikal dini akımların ortaya çıkmasındaki en büyük etkenler, 1970’li yıllarda Mısır kaynaklı Hasan El Benna ve Seyyid Kutub gibi yazarların radikal İslami düşünceleri ortaya koyan eserlerinin Türkçeye çevrilmesi ve 1979 yılında İran Devrimi ile İran’ın devrim ihracına yönelik politikaları olmuştur (Urhal, 2009, s. 429). Bu etkenlerin doğrultusunda, ülkede radikal düşüncelerin kök salması, özellikle 1980’li yıllardan sonra İslam dinini kan, savaş ve ihtilal ile bütünleştiren, Orta Doğu kökenli örgütlerden etkilenen Hizbullah, İBDA/C, AFİD/KB, Tevhid Selam/Kudüs Ordusu ve İHÖ gibi terör örgütlerinin kurulmasına ve ülke içerisinde faaliyetlerde bulunmasına neden olmuştur (Alkan, 2003).

İHÖ, Çetin Emeç ve Turan Dursun suikastları ve ideolojisiyle ters orantılı hırsızlık, banka soyma, adam kaçırma faaliyetlerinde bulunmuştur (Urhal, 2009, s. 433). Tevhid Selam/Kudüs Ordusu 1990-1991-1992 yıllarında Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy ve Ahmet Taner Kışlalı’ya suikast düzenlemişlerdir (Alkan, 2003). Fikir olarak din, hareket olarak Marksist-Leninist bir stratejiyi benimseyen İran karşıtı bir örgüt olan İBDA/C ise, şiddet eylemlerinin yanında Türkiye’deki geleneksel

dini gruplara ve liderlerine yönelik saldırgan bir tavır ortaya koymuştur (Urhal, 2009, s. 433). Bugün için Tevhid Selam/Kudüs Ordusu, İBDA/C, AFİD/KB ve Vasat terör örgütlerinin militanlarının birçoğu cezaevinde bulundukları için, herhangi bir eylemde bulunamamaktadır (Alkan, 2003).

Fakat aynı Şey Hizbullah Terör örgütü için söylenememektedir. Bu örgüt, tehdit olma niteliğini hala korumaktadır. Türk Hizbullah'ı felsefesini İran Hizbullahı'nın felsefesinden almaktadır. Hizbullah felsefesini, Mısır'da Hasan El Benna tarafından kurulmuş olan İhvan-ı Müslümin (Müslüman Kardeşler) örgütünün önde gelenlerinden Seyyid Kuttub, Mevdudi, Ali Karani, Dr. Ali Őeriatı ve Muttaki gibi teorisyenlerden almıştır. Örgüt sahip olduğu felsefeye göre; herhangi bir konuda dini referans aradığında, çeşitli mezhep ve İslam düşünürlerinin eserlerini ayrıma tabi tutmadan kendi ideolojisine uygun hale getirerek kullanmıştır (Özeren, Sözer ve Demirci, 2010, s. 155). Onların anlayışı, amaca ulaşmak için Şiddet gereklidir ve her türlü aldatmaya baŐvurmak mubahtır (Çitlioğlu, 2006, s. 139-140).

Türk Hizbullahı, İran'ın devrim ihracı politikası sebebiyle 1980 yılında Hüseyin Veliođlu ve Fidan Güngör tarafından Diyarbakır'da kurulmuŐtur. Örgüt, ilk on yılını kadrolaŐma faaliyetleri Őeklinde geçirmiŐtir (Bal, 2006e, s. 25). 1990 yılında örgüt, Menzil Grubu ve İlim Grubu olarak ikiye ayrılmıŐtır. Örgütün ikiye ayrılmasındaki temel sebep; örgütün amaçlarına ulaşmak için sečtiđi tebliğ, cemaat ve cihat üçlü stratejisinin uygulanma safhasındaki süreçler üzerindeki anlaşmazlıktır. Fidan Güngör'ün baŐında olduğu Menzil Grubu, tebliğ aŐamasının bitmediğini, bu sebepten ötürü Őiddet eylemlerine girilmemesini savunurken, Hüseyin Veliođlu'nun baŐında olduğu İlim Grubu'nun ise Őiddete geçilmesi yönündeki eğilimi, örgütün ikiye ayrılmasına yol açmıŐtır (Urhal, 2009, s. 432).

İlim Grubu mensubu militanlarca, 1995 yılında, Menzil Grubu'nun siyasi kanat sorumlusu M. Fidan Güngör'ün kačırılması ve dini kanat sorumlusu Molla Mansur Güzelsoy'un da, 10.01.1996 tarihinde İran'da geçirdiği bir rahatsızlık sonucu ölmesi üzerine, Menzil Grubu'nun faaliyetleri durma noktasına gelmiŐtir. Bugün Menzil Grubu'nun herhangi ciddi bir faaliyeti bulunmamaktadır. Tabanı ise, İlim Grubu'na kaymıŐtır (Alkan, 2003).

Örgüt, harici bir anlayıŐla, kendilerinden olmayan Müslümanları ötekileŐtirerek, Şiddetin sınırlarını zorlayan vahşi yöntemlerle katliamlar yapmayı meşru saymıŐtır (Özeren, Sözer ve Demirci, 2010, s. 155). Bu nedenle İlim Grubu, 1990'lı yılların baŐından itibaren Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde rakip örgütler olarak hem PKK, hem de Menzil Grubu'na karşı terör eylemlerine başlamıştır. Grubu Şiddet

eylemlerinin hedefinde, kendi söylemlerine muhalif din görevlileri, PKK, bölgedeki etkili tarikat ve cemaat önderleri ve işadamları olmuştur. Örgüt düzenlediği eylemlerden dolayı, 800 kişinin ölümünden sorumlu tutulmuştur (Bal, 2006e, s. 26). Örgüt özellikle, 1998 yılının ikinci yarısı ve 1999 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesi dışında da, ses getirici seri eylemlere yönelmiştir. Örgüt, Adana, Ankara, Antalya, İstanbul, İçel ve Konya illeri başta olmak üzere, 1998, 1999 ve 2000 yıllarında rakip gördüğü kesimlerden veya örgütten ayrılarak kaçma girişimlerinde bulunan Ramazan Gümüő, M. Şerif Uprak, B. Ali Uprak, Ahmet Yalçın, Ramazan Yaşar, M. Salih Dünder, Sıddık Öz, İzzettin Yıldırım, M. Beşir Can, İlyas Saraç ve Konca Kuriş'in de aralarında bulunduğu 60 kişiyi kaçırmış, sorgulamış ve işkence ederek öldürmüştür (Bal, 2006e, s. 39). Daha sonra bu yapılanlar, yazılı görsel ve işitsel basında "mezarevler" olarak bilinen yerlerin bulunmasıyla ortaya çıkarılmıştır.

17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul Kavacık'ta, polis tarafından düzenlenen operasyonla örgüt lideri Hüseyin Velioğlu ölü ve diğer üst düzey militanlarının ise sağ olarak ele geçirilmesi ve yurt çapında 57 ili kapsayan 26'sı planlı operasyonlarla PKK'nın 1988'deki gücüne eş değer olarak nitelendirilen Hizbullah terör örgütünün eylem üstünlüğü, büyük ölçüde bitirilmiştir (Bal, 2006e, s. 42-44). Örgüt 2000 yılındaki operasyondan sonra, Diyarbakır İl Emniyet Müdürü A. Gaffar Okkan ve beş polis memurunu 24 Ocak 2001'de şehit etmiştir. Bugün örgüt, yasal gözükten dernekler aracılığıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Örgüt 2001 yılından itibaren, ses getirici bir eylem gerçekleştirmese de, 5'inci dalgayı oluşturan Türk El Kaidesi ile işbirliği içerisinde olduğu ve El Kaide'nin düzenlediği eylemlere destek verdiği ortaya çıkmıştır (Faraç, 2010, s. 6). Ayrıca Hizbullah, senelerce çatıştığı PKK ile de ateşkes dahil olmak üzere bazı konularda anlaşma yapmak istediğini deklare etmiştir (Konuralp, 2011).

Hizbullah Terör Örgütü, bugün için her ne kadar eylem üstünlüğünü yitirse de, Batman, Diyarbakır Merkez ve özellikle Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Bulutçeker ve Pembeören köylerinde ve Diyarbakır'ın Karacadağ Bölgesi'nde tabanı hala mevcuttur. Hatta Bulutçeker köyünde bugün şekil bakımından tam anlamıyla farklı olmasa da, Hizbullah için faaliyet gösterirken öldürülenleri gömdükleri ayrı mezar yerleri mevcuttur.

Beşinci terör dalgası ise, küresel terördür. Bu terörün Türkiye'deki en aktif örgütü Türk El Kaidesi'dir. Türk El Kaidesi'nin kökeni, selefi görüşe mensup Bin Ladin'in liderliğindeki El Kaide terör örgütüne dayanmaktadır. Bu örgüt, Türkiye'de varlığını ilk olarak, 15 Kasım 2003 tarihinde meydana gelen Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagoglarına düzenlenen saldırılarla duyurmuştur. Neve Şalom Sinagogu'na

düzenlenen saldırıda 13 kişi ölmüş, 180 kişi yaralanmış; Beth İsrail Sinagogu'na yönelik saldırıda ise, yine 13 kişi ölmüş ve 117 kişi de yaralanmıştır. Örgüt'ün ikinci ses getiren saldırısı ise, 20 Kasım 2003 tarihindeki HSBC Bankası Genel Müdürlüğü'ne ve İngiltere Başkonsolosluğu'na yönelik saldırılardır. Bu saldırılarda da, banka bombalanmasında 14 kişi ölmüş, 192 kişi yaralanmış; diğer saldırıda ise, İngiltere Başkonsolosu Roger Short ile aralarında iki polis memurunun da yer aldığı 18 kişi ölmüş ve 258 kişi de yaralanmıştır (Urhal, 2009, s. 433-434).

Örgüt, bu olayların haricinde başka eylemler de yapmıştır. Basına yansıyan bu eylemler; Kartal'daki Mason Locası'nın basılması, İstanbul'da NATO toplantısı için ortaya çıkarılan eylem hazırlığı, ABD'nin İstanbul Başkonsolosluğu'na saldırılarak 3 polisin şehit edilmesi ve Gaziantep'te güvenlik güçleriyle 15 saat boyunca çatışmasıdır.

Yazılı basında belirtildiğine göre; 2003-2010 yılları arasında El Kaide'ye yönelik olarak, 50'den fazla operasyon yapılmıştır. Bu operasyonlar sonucunda, örgüte ait 30 hücre çökertilmiş ve 500'den fazla örgüt üyesi deşifre edilmiştir. Fakat 20-29 Ocak 2010 tarihleri arasında 22 kentte yapılan ve 160 kişinin gözaltına alındığı operasyonlarda çok çarpıcı bağlantılar ortaya çıkarılmış ve çarpıcı kişiler gözaltına alınmıştır. Bunlar, örgütün Urfa sorumlusu olduğu iddia edilen İl Sağlık Müdür Yardımcısı Reşit Büyükfırat ve örgütün "*fikir babası*" olduğu iddia edilen Vakit Gazetesi'nin eski yazarı Mustafa Kaplan'dır (Faraç, 2010, s. 6). Örgüt, ideolojisine ters gelen uyuşturucu kaçakçılığı işine de girmiştir (Star, 2008).

Örgüte yapılan operasyonlar ve örgütün faaliyet alanları göz önüne alındığında; Türk El Kaidesi'nin, 1990'lardaki Hizbullah'ın tahtına oturmak istediği ve bunun için her türlü faaliyeti mubah saydığı ortaya çıkmıştır. Örgüt gelecekte engellenmediği takdirde, Türkiye'nin başına PKK'dan daha tehlikeli bir bela olma yolunda hızlı adımlar atmaktadır.

(2) Türkiye'de Organize Suç:

Literatürde bazı uzmanlar, Türkiye'deki organize suç hareketlerinin başlangıcını, Osmanlılar dönemindeki devlet-yerel güç odakları arasındaki ilişkilere bağlamış olsa da (Çulcu, 1998, s. 18-21); organize suç Türkiye'de, 1960'lı yıllardan itibaren günümüze kadar en çok konuşulan, tartışılan ve sosyal yaşamda etkili olan sorunlardan birini ve hatta başta gelenini teşkil etmektedir. Çünkü bu dönemde; Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinin ve Cumhuriyet'in ilk döneminin bir ürünü olan kabadayılar, etraflarına topladıkları adamlarından oluşan küçük gruplarla

çeteleşmeye ve suç örgütleri oluşturmaya başlamışlardır (Çulcu, 2001, s. 19; EGM, 2000, s. 72).

1970'li yıllara gelindiğinde, ülkede yaşanan ekonomik sıkıntı ve sosyal dengesizlikler, bu dönemde ülkedeki terörizmin gelişmesinin sonucunda oluşan silah ve benzeri gereksinimlerdeki talep patlaması ve ülkenin sahip olduğu kapalı ekonominin bir sonucu olarak, karaborsadaki kazancın yüksekliği; Türkiye'de organize suçun ağırlığının giderek artmasına neden olmuştur. Bu dönemde, ülkedeki organize suç örgütlerinin faaliyet alanları; silah, döviz, demir, saat, yabancı içki ve sigara kaçakçılığı ve haraç toplama faaliyetleriyle sınırlı kalmıştır (Aytaç ve Bal, 1999, s. 122-125; EGM, 2000, s. 72-73).

1980'li yıllara gelindiğinde, Türk ekonomisindeki radikal dönüşümler, gümrük mevzuatındaki bazı düzenlemeler, başta karaborsa faaliyetinden kazanç sağlayan organize suç örgütlerine darbe vurmuş olsa da, devletin ihracatı artırmak maksadıyla vermiş olduğu teşvikler, altın kaçakçılığının başlamasına neden olmuştur. Çünkü organize suç örgütleri; yurtdışında bulundurduğu dövizleri, verilen teşvikler sayesinde yapılan bir ihracatın karşılığı olarak göstermiş ve bunları ülkeye getirerek, altın kaçakçılığına başlamıştır. Ayrıca 1986 yılında Türkiye'nin ekonomik krizde olması ve insanların alacaklarını yasal yollardan tahsil edememesi, organize suç örgütlerinin çek-senet tahsilatı sektörüne girmesine yol açmıştır. Sonraki yıllarda ülkede artan terör örgütlerinin eylem ve faaliyetleri, organize suç örgütlerinin yeniden yapılanmasını sağlamış ve küreselleşmenin getirdiği; seyahat imkânlarının artması, hızla gelişen teknolojilere gösterilen uyum, Türkiye'deki organize suç örgütlerinin dış dünyaya açılmasına ve diğer organize suç örgütleriyle bağlantılar kurmasına ve kendi suç portföylerinin de çeşitlenmesine aracı olmuştur. Bu dönem içerisinde organize suç örgütleri, her türlü kaçakçılık, çek-senet tahsilatı, devlet ihaleleri, kiralık suç, hırsızlık malı pazarlama, zorla senet imzalatma, kasa hırsızlığı, oto hırsızlığı, fuhuş, işçi simsarlığı ve kara para aklama gibi alanlarda faaliyet göstermişlerdir (Yılmaz, 1998, s. 75-76; Kahya ve Özerkmen, 2007, s. 56-57; Ceylan, 2003, s. 49-51).

Bugün ülkedeki organize suç örgütleri, devletin yasal ve idari bakımdan boş bıraktığı veya kontrolünde sorun olan alanlarda, kendisine yaşam alanı bulabilmektedir (Ceylan, 2003, s. 78). Literatürde bazı uzmanlar bu durumu; Türkiye'deki organize suç örgütlerinin özgürlükçü olmak yerine, daha çok devletçi olmasına bağlamaktadır. Çünkü Türkiye'deki organize suç örgütleri, daha çok devlet içinde hareket eden birtakım güç odaklarının oluşturduğu gruplar olarak kabul edilmekte, bu da ülkedeki organize suç hareketinin uluslararası arenada taşıyıcı

TASNİF DIŞI

konumunda görölmesini sağlamaktadır (Arıboğan, 1996, s. 63-74). Genelde günümüzde Türkiye'deki organize suç örgütlerinin faaliyet gösterdiği alanlar olan inşaat, turizm, otelcilik, eğlence, taşımacılık, ihale ve iş takibi, okul servisi, dolmuş hattı, pazar yerleri ve otoparkların paylaşımı, at yarışları, atık madde, döviz alım satımı, talih oyunları, spor kulüpleri gibi alanlar hakkındaki kanunlar ve bu alanlardaki kontrollerin eksikliği bu yargıları doğrulamaktadır. Zaten toplumda aksayan her işin arkasına “mafya” tabirinin eklenmesinde yatan temel sebeplerden biri de, budur.

Bugün Türkiye'de organize suç örgütleri; uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah ve mühimmat kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı (oto kaçakçılığı, tek el maddeleri kaçakçılığı, emtia kaçakçılığı), insan kaçakçılığı, organ ve doku kaçakçılığı, nükleer madde ve radyoaktif madde kaçakçılığı, kara para aklama, kalpazanlık, belge sahteciliği (pasaport, nüfus cüzdanı ve vize sahteciliği), telif hakları, marka ve patent taklitçiliği, kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, dolandırıcılık, tefecilik, fuhuş, organize biçimde işlenen hırsızlık, kumar, çek-senet tahsilatı, haraç alma, fidiye karşılığı adam kaçırma, zorla senet imzalatma, ev ve işyeri kurşunlama, adam yaralama ve darp, adam öldürme, kamu arazilerinin işgali ve yağmalanması, ihaleye fesat karıştırma, para karşılığı cinayet ve kiralık suç, rüşvet, altın kaçakçılığı gibi fiilleri işlemektedir (Ceylan, 2003, s. 69-76; EGM, 2010). Bu suçların boyutları, günümüzde giderek büyüme eğilimi gösterdiği gibi, bu suç türleri, organize suç örgütlerinin esnek yapısı ve gerektiğinde strateji ve yöntemlerinde değişiklikler yapabilme yetisi sebebiyle çağın gerekliliklerine uygun değişikliklere uğramaktadır. Yani; zamanla organize suç örgütlerinin faaliyet alanlarına, yeni suç türleri de katılmaktadır.

Türkiye'de organize suç örgütlerinin gelişimine bakıldığında, dünyadaki örneklerine benzer özellikler taşımakla beraber, karakteristik yapıları açısından diğer ülkelerdekinden farklı olduğu aşikârdır. Türkiye'deki organize suç örgütleri, Türkiye'nin tarihi, siyasal, kültürel, toplumsal, hatta coğrafi koşullarından etkilenmiştir. Çünkü Türkiye'de organize suç örgütleri, İtalya'daki gibi “tarım mafyası” değildir. Türkiye'deki organize suç örgütleri, 1960'lı yıllardan itibaren kırsal çözölmenin ve köyden kente göç olgusunun bir sonucudur. Türkiye'de var olan organize suç örgütleri, devletsiz toplum ortamında doğmamış, aksine devlet geleneği, yasaların ve emniyet ortamının güçlü olduğu bir ortamda doğmuş ve gelişmiştir. Türkiye'deki organize suç örgütleri, asla devlete tavır almamışlardır. Türkiye'dekiler, konjonktürel sürüşmeler hariç, devlete saygılı örgütlenmelerdir. Türkiye'deki organize suç örgütlerinin temeli, en azından başlangıç seviyesinde,

kalabalık aileler etrafında oluşan bir örgütlenmeden çok, bileği ve namı kuvvetli kabadayılar geleneğine dayanmıştır. Son olarak Türkiye'deki bu tip örgütlenmelerin uluslararası arenaya çıkmasının geç olması, onların transit geçiş ülke mafyası olmasına yol açmıştır (Akar, 2010, s. 114-119).

b. Türkiye'deki Önleyici İstihbarat Yapılanması ve “Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığı”:

Türkiye'deki örgütlü suçların durumuna bakıldığında, bu suçların ulusal güvenlik için bir tehdit parametresi olarak değerlendirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2003 yılında Orgeneral Büyükanıt düzenlenen bir sempozyumda yaptığı açış konuşmasında, Türkiye'nin dört bir tarafının istikrarsızlık ve güvensizlikle çevrili olmasının, Türkiye'yi de etkilediğini vurgulayarak, Türkiye'deki örgütlü suçun ulusal güvenliği etkileyen bir tehdit parametresi olduğunu ortaya koymuştur (Büyükanıt, 2003, s. xx). Zaten ülkede 2009 yılında sağlık için devlet tarafından harcanan 30 milyarlık yatırımın sadece Şanlıurfa'da 14 milyonunun yolsuzluğa kurban edilmesi (EGM, 2010, s. 57-59), PKK terör örgütünün ülkeye sadece maddi olarak maliyetinin 72,34 milyon TL olması (Servet, 2008) ve Ankara Ticaret Odası'nın yapmış olduğu bir araştırmada ülkedeki örgütlü suç ekonomisinin yıllık cirosunun 60 milyar dolar olarak hesaplanması (Ayar, 2010, s. 142) Türkiye için örgütlü suçların ulusal güvenliği etkileyen bir tehdit parametresi olduğunu kanıtlamaktadır. Buna paralel olarak; zengin ve yoksullar arasındaki uçurumun artması, nüfus artışı, iç ve dış göçler, iletişim araçlarındaki gelişmişlik, ekonominin küreselleşmesi, siber-uzay kavramının ortaya çıkması, suçluların uzmanlaşması ve suç örgütlerinin faaliyetlerinde ve yapılarında artan karmaşıklık (Gaspar, 2008, s. 16) örgütlü suçun iki bileşeni olan terör ve organize suç örgütleri arasındaki ilişkinin giderek artmasını ve her ikisi arasındaki çizginin netliğini yitirmesini kolaylaştırmıştır. Bu durum, örgütlü suçun iki tehdit parametresiyle daha dikkatli bir şekilde mücadele edilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Başka bir deyişle; günümüzde terörle mücadele kavramı; terörün yanında terörle ilintili organize suç faaliyetleri ile organize suç ve terör örgütleri arasındaki sıkı bağları da kapsamıştır. Bunu PATRIOT Yasası'nda da görmek mümkündür.

Örgütlü suçlardaki bu değişim, dünyada nasıl istihbarat anlayışında bir değişikliğe yol açmışsa; Türkiye'de de değişikliğe yol açmıştır. Yani Türkiye için de önleyici ve paylaşımcı istihbarat, kaçınılmaz olmuştur. Türkiye bu anlamda, özellikle devletlerarası düzeyde yapmış olduğu istihbarat paylaşımı anlaşmaları ile oldukça etkindir. Örneğin; 2004 yılında Pakistan ile uluslararası terörizm ve organize suçla mücadeleyi kapsayan (Sabah, 2004), 18 Mayıs 2004 tarihinde Europol (Europol,

TASNİF DIŞI

2004) ve 9 Mart 2009'da Interpol ile terör ve sınıraşan suçları içeren anlaşmalar (Interpol, 2009) Türkiye'nin açık kaynaklara yansıyan istihbarat paylaşımı anlaşmalarından sadece birkaçıdır.

Türkiye ne yazık ki devletlerarasında gösterdiği etkinliği, yurtiçinde yakın bir zamana kadar kendi kurumları arasında gösterememiőtir (Özcan, 2008, s. 9). Bunun en önemli sebebi ise, istihbarat alanında koordinasyonu sağlayacak bir yapının eksikliği olarak görölmüőtür. Çünkü Türkiye'de istihbarat toplamakla yükümlü beő kurum vardır. Bunlar; MİT, Polis, Jandarma, Genelkurmay Başkanlığı ve Dışışleri Bakanlığı'dır. Bu kurumlara verilen istihbarat yetkisi, genel anlamda devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, anayasal düzen ve genel güvenliğe dair önleyici ve koruyucu tedbirler almayı ve emniyet ile asayişini sağlamayı kapsamasına (Yenisey, 2009, s. 245) ve kurumların kendi kanunlarında belirtilen amaçlara yönelik istihbarat paylaşımı için gerekli olan genel yetkinin açıkça belirtilmesine rağmen, ilgili kurumların sahip oldukları istihbaratı paylaşmama kültürü ve istihbaratın değişken yapısı (Özcan, 2008, s. 9) sebebiyle birbirleri arasında istihbarat paylaşımında çeőitli kopukluklar yaőanmıőtır. Bu kopukluklar, özellikle örgütlü suçlarla mücadele anlamında bazı hataların yapılmasına yol açmıőtır. Örneęin; yazılı basında çıkan haberlerde belirtilen iddialara göre, Hrant Dink cinayetinde hem Jandarma, hem de Emniyet tarafından takip edilen ve aynı zamanda haber elemanı olarak kullanılan Yasin Hayal'in cinayeti nasıl işlettiği konusunda kurumlar arası istihbarat paylaşımının ve kurumların kendi birimleri arasındaki istihbarat paylaşımının noksanlığı ile gönderilen duyumların çeőitli sebeplerle ilgili kurumlarca dikkate alınmaması, eksiklik olarak deęerlendirilmiőtir (Milliyet, 2010). Aynı eksikliğin, PKK terör örgütünün Samsun ilinin Lâdik ilçesinde gerçekleőtirdięi ve iki polisin şehit olmasıyla sonuçlanan saldırıda da ortaya çıktığı, yazılı basın tarafından iddia edilmiőtir (Menekőe ve Kočer, 2010).

İşte bu eksikliğin ortadan kaldırılabilmesi için devlet, 5952 Sayılı Kanun ile Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nı kurmuştur. Böyle bir teşkilatın gerekliliğini ilk dile getiren kişi, Orgeneral İlker Başbuğ olmuştur. Sayın Başbuğ, 19 Ağustos 2005 tarihinde yapmış olduğu basın toplantısında, özellikle terörle mücadelede elde edilen istihbaratın koordinasyonunu sağlamakla görevli Başbakan'a bağlı bir kurumun gerekliliğini vurgulamıştır (Akıner ve Işıık, 2008). Kurulan bu teşkilat; müsteőar, iki müsteőar yardımcısı ile danışma, yardımcı hizmet ve ana hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Müsteşarlığın danışma birimleri; Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Hukuk Müőavirlięi ve Müsteőarlık müőavirlerinden; Yardımcı Hizmet Birimi; İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı'ndan; Ana Hizmet

Birimi ise; Planlama, Koordinasyon ve Sosyal Destek Daire Başkanlığı, Araştırma-Geliştirme Daire Başkanlığı, İletişim Daire Başkanlığı ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı'ndan teşkil edilmiştir. Ayrıca bu birimlerden ayrı olarak, doğrudan müsteşara bağlı ve Türkiye'de istihbarat toplamakla yükümlü tüm kurumların elde ettiği istihbaratın değerlendirileceği bir istihbarat değerlendirme merkezi kurulmuştur (KDGT, 2010). Müsteşarlığın kanunu dikkatli bir şekilde incelendiğinde, terörle ilgili her türlü faaliyeti kapsadığı görülmektedir. Madde 8'de düzenlenen İstihbarat Değerlendirme Merkezi başlığı altında konuyla ilgili kurumların ellerindeki bütün bilgi ve istihbaratın bu merkezde toplanacağı vurgulanmış, Madde 10(1)'de gerekli araştırma, analiz ve değerlendirme çalışmalarının yapılacağı belirtilmiş, Madde 13(1)'de ise veri hazırlama ve kontrol işletmeni, programcı, çözümleyici kadrolarıyla verilerin işlenmesine yönelik uygulamaların yapılabilmesi için gerekli olan kurumsal altyapı sağlanmıştır. Zaten kurumun operasyon yetkisinin olmamasına rağmen sahip olduğu yetkiler göz önüne alındığında, kanunla kuruma tanınan yetkilerin, normal bir müsteşarlığa tanınan yetkilerden fazla olduğu görülür. Operasyon yetkisi haricinde kurum, yetkileri ve donanımı bakımından, ABD'de günümüzde istihbarat amaçlı verilerin işlenmesine yönelik uygulamaları yapan Anayurt Güvenlik Bakanlığı gibi şekillendirilmiştir.

c. Türk Hukuku'nda Önleyici İstihbarat Düzenlemeleri:

Türk Hukuku'nda önleyici istihbarata dayalı düzenlemeler 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun Ek 5'inci maddesinde ve 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun Ek 7'nci maddesinde düzenlenmiştir. Böylelikle, gelecekteki tehlikeleri önleyebilmek için (PVSK 2/1) alınan bu tip kolluk tedbirleri (PVSK Ek 7) sayesinde, ön alan araştırmaları kavramının, Türk Hukuku'nda da var olmasını sağlanmıştır. Bu düzenlemelerin 1'nci fıkrası ile "*genel istihbarat yetkisi*", 2'nci ve 5'inci fıkraları ile "*önleme dinlemesi yetkisi*" ve 6'ncı fıkra ile de "*teknik takip ve kişisel veri toplama yetkisi*" verilmiştir. Ayrıca PVSK'nın 5'inci maddesinde de kişisel verilerin parçası olan parmak izi ve resimlerin önleyici kolluk hizmeti amacıyla sistematik bir şekilde buna ayrılmış bir bilgisayar programına kaydedilebileceği kabul edilmiştir. Türk Hukuku'nda adli ve önleme amaçlı istihbarat düzenlemeleri ve aralarındaki ayırım, aşağıdaki Tablo-5'te gösterilmiştir.

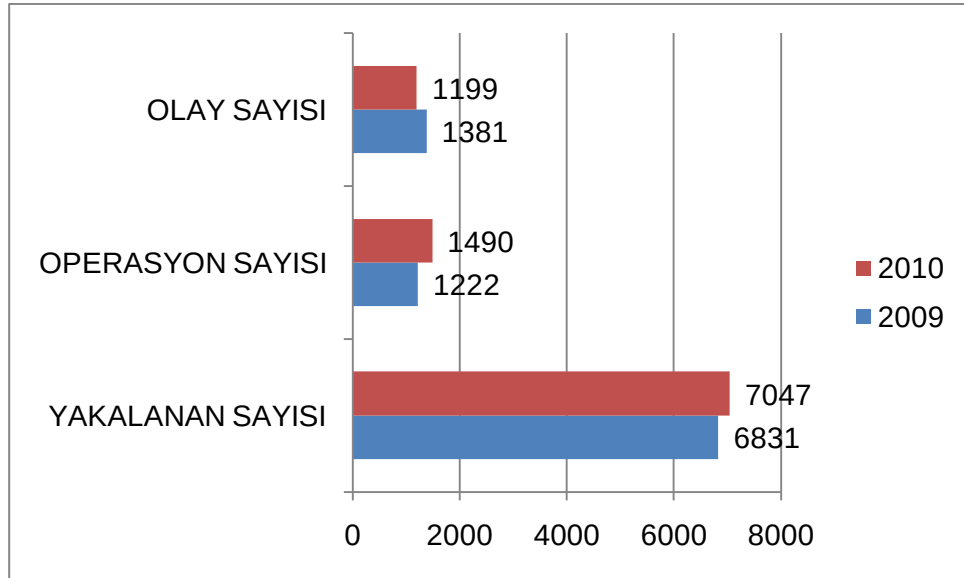
Genel Yetki (PVSK Ek 7/1)	Özel Yetki				
	Özel Yetki (1) Teknik İzleme			Özel Yetki (2) Bilgi Toplama	Özel Yetki (3) Gizli Soruşturmacı
		Önleme PVSK Ek7/6	Adli CMK 140	Kamu ve kamu hizmetleri veren kuruluşlardan yalnız önleme dinlemesi için verilmiştir. Adli amaçla kişisel veri toplamayı kabul etmemiş. PVSK Ek7/6'da bu yetki verilmiştir. Ayrıca PVSK 5.md. de sınırlı kişisel veri toplama yetkisi verilmiştir.	İstihbaratta yok. Sadece adli makamların yetkisi vardır.
	Suçlar	CMK 250/a,b,c (casusluk hariç)	Katalog suçlar		
			Kamuya açık yerlerdeki faaliyetler (Konut Yasak)		

Tablo-5: Kanunlarda Tanınan Özel ve Genel Yetkilerin Ayırımı

Türkiye'de örgütlü suçları önlemede kolluğa verilen istihbarat yetkisinin dünyada öngörülen standartlara uygun bir şekilde kullanılması için, eldeki düzenlemelere ek olarak uzun süreli inceleme, teknik araçlar kullanma, takip yetkileri verilmeli, ayrıca yardımcı istihbarat elemanlarının hangi koşullarda kullanılabileceği yasa ile düzenlenmelidir. Ne yazık ki istihbarat ile ilgili mevcut yasalarda, hangi yetkinin kim tarafından, nasıl kullanılacağı ve nasıl denetleneceği konusunda, ayrıntılı düzenleme yoktur. Bunun yanı sıra, günümüz istihbaratında geçmişe oranla önemli yer tutan, kişisel verilerin otomatik veri işleme yöntemiyle analize tabi tutulması (veri madenciliği uygulamaları) için de Anayasa'nın 13'üncü maddesindeki belirlilik ve ölçülülük ilkesi gözetilerek, ayrı bir yasal düzenleme gereklidir (Yenisey, 2009, s. 245-247).

ç. Türkiye’de Uygulanabilecek Muhtemel İstihbarat Amaçlı Veri İşleme Uygulamalarında Karşılaşılabilecek Olası Endişeler:

Türkiye’de örgütlü suçlar, ülkenin ulusal güvenliğini olumsuz yönde etkilediği, daha önceki bölümlerde açıkça ortaya konmuştur. Son yayımlanan Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 2010 yılı faaliyet raporunda ve Jandarma Genel Komutanlığı’nın 2010 yılına ait verilerini açıkladığı resmi internet sitesinde, terör olaylarına yönelik rakamlar ve organize suçun önemli bir gelir ayağını oluşturan uyuşturucu madde ile ilgili veriler incelendiğinde, örgütlü suçun ülkenin ulusal güvenliğini bugün de, hatta artarak olumsuz yönde etkilediği açıkça görülmektedir (EGM, 2011, s. 23-27; JGK, 2011). Bu konuyla ilgili veriler, aşağıdaki Tablo 6, 7, 8, 9, 10’da ve Grafik-2’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Grafik-2: Terör Olayları ve Yakalananlar
Kaynak: EGM, Faaliyet Raporu 2010, 2011,s.23

Suç Türü	2010	Ocak 2011
Terör Olayları	1116	54
Tesirsiz Hale Getirilen Terör Örgütü Mensubu	416	7

Tablo-6: Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Terör Olayları
Kaynak: JGK, Asayiş Olayları İstatistikleri, 2011

TASNİF DIŞI

	2009	2010
Operasyon Sayısı	14675	17124
Yakalanan Şüpheli Sayısı	31524	36010

Tablo-7: Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Suçları
Kaynak: EGM, Faaliyet Raporu 2010, 2011, s.26

	2009	2010
Eroin	12234 Kg.	9053 Kg.
Esrar	25778 Kg.	31197 Kg.
Afyon	189 Kg.	94 Kg.
Kokain	85 Kg.	277 Kg.
Asetik Anhidrit	13000 lt.	11104 lt.
Sentetik Ecza	42094 Adet	80545 Adet
Ectasy	391770 Adet	826164 Adet
Captagon	2798090 Adet	1050366 Adet

Tablo-8: Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Ele Geçirilen Malzemeler
Kaynak: EGM, Faaliyet Raporu 2010, 2011, s. 27

Olaylarda Ele Geçirilen Malzeme	2010	Ocak 2011
Eroin (Kg)	2.124,772	23,001
Toz Esrar (Kg)	18.441,830	784
Kubar Esrar (Kg)	21.067,119	2.106,001
Narkotik/Psikotrop Tablet (Adet)	108.280	1.191

Tablo-9: Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Narkotik/Psikotrop Madde Kaçakçılığı Suçlarında Ele Geçirilen Malzemeler
Kaynak: JGK, Asayiş Olayları İstatistikleri, 2011

Narkotik/Psikotrop Madde Kaçakçılığı Olayları	2010	Ocak 2011
	2.745	202

Tablo-10: Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Narkotik/Psikotrop Madde Kaçakçılığı Olayları
Kaynak: JGK, Asayiş Olayları İstatistikleri, 2011

Örgütlü suçların olumsuz etkisini indirgeyebilmek için, istihbarat odaklı kolluk anlayışı, kolluk kuvvetleri (özellikle polis teşkilatı) tarafından giderek ön plana çıkarılmıştır. EGM'nin 2010 yılı faaliyet raporundaki Tablo-11, bu uygulamanın başarılı olabileceğinin garantisi olarak görülmektedir. Çünkü tablodaki bazı suçlar, organize suç örgütlerince de işlenmektedir. Örneğin; kapkaç, gasp, yankesicilik vb...

Suç Türü	2006	2010	2006 Yılına Göre Oranı (%)
Kapkaç	12154	2491	-80
Gasp	8809	5562	-37
Oto Hırsızlığı	31522	12364	-61
Kasten Öldürme	2066	1219	-41
İnsan Ticareti	104	46	-56
Evden Hırsızlık	85964	85349	-0,7
İşyerinden Hırsızlık	55967	41656	-26
Yankesicilik	27612	26147	-5
Öldürmeye Teşebbüs	563	344	-39
Rüşvet	173	160	-8
Meskun Mahalde Ateş Etmek	6533	3753	-43

Tablo-11: Asayiş Suçları

Kaynak: EGM, Faaliyet Raporu 2010, 2011, s.41

Örgütlü suçların Türkiye’de geldiği boyut (organize suç- terör örgütü ve örgütlü suçların dinamik yayılmacı kimliği ile bu tür örgütlerin ve suçların sınıraşan özellik kazanmaları) ortaya konulduğunda ve istihbarat odaklı kolluk anlayışının diğer suçlardaki başarısı düşünüldüğünde, istihbarat odaklı kolluk çerçevesinde verilerin işlenmesine yönelik uygulamaları, ABD ve Almanya’da olduğu gibi Türkiye’de de kaçınılmaz kılınıştır. Fakat Türkiye’de istihbaratın genelde olumsuz bir anlam içermesi, önleyici istihbarat kavramının yeniliği, önleyici istihbarat kavramı içerisinde düşünülen verilerin işlenmesi yönelik uygulamalar için gerekli olan kişisel verilere karşı olan duyarlılıklar, ulusal güvenlikle ilgili bazı konularda Türkiye’deki siyasi kişilerin birbirlerini açıkça suçlamaları ve Türkiye’de özellikle istihbarat alanında yapılan kanunların, AB veya ABD’deki örnekleriyle karşılaştırıldığında yetersizliği, olası bir veri madenciliği yönteminin belirlenmesi ve uygulanması aşamalarında çeşitli tartışmalara yol açacağı kuvvetle muhtemeldir. Bu konuda yapılacak tartışmaların da, genelde diğer ülkelerde olduğu gibi icracı birimler ve istihbarat birimleri arasındaki duvar kuralının durumu ile kişisel veriler açısından özel hayatın gizliliğine müdahaleye yönelik endişeleri kapsayacağı düşünülmektedir.

(1) İcra ve İstihbarat Birimleri Arasındaki Duvar Kuralının Durumu:

Türk İstihbarat Hukuku'nda duvar kuralı, tartışmalı bir konudur. Hem MİT Kanunu'nda, hem de kolluk güçlerinin ilgili kanunlarında bu kural ile ilgili bazı belirsizlikler vardır. MİT'in yetkilerini düzenleyen 6'ncı maddesinde kurumun diğer devlet kurumlarıyla ilişkisi ile önleyici istihbaratta kolluğun kullandığı önleyici istihbarat yetkileri tanımlanırken; önleyici istihbarattan elde edilen verilerin ilgili kanunda tanımlanan amaçlar dışında kullanılamayacağına yönelik yasaklayıcı hükümle duvar kuralı korunmaya çalışılmışsa da, aynı maddede kanundaki yazılı görevlerin yerine getirilmesinde genel zabıtaya (kolluğa) tanınan hakların MİT mensuplarına da tanınabileceğine yönelik hükümle istihbaratın kolluk yetkisine sahip olmasının önü açılmıştır (MİT, 1983). Bu madde ile duvar kuralı, büyük ölçüde yıkılmıştır. Bu madde, Almanya'da BND'nin kolluk yetkileri kullanılamayacağına yönelik ilgili maddesinin zıttı bir maddedir.

Ayrıca 2803 ve 2559 sayılı kanunların ek maddelerinde düzenlenen önleyici istihbarat aracılığıyla elde edilen delillerin ceza soruşturmalarında delil olarak kullanılmamasına yönelik madde, kolluk içerisinde bir duvar kuralı olduğunu öne çıkarsa da, kolluğun istihbarat birimlerinin operasyon yetkisine sahip olup olmadığı yönünde belirleyici bir madde olmaması, kafa karıştırmaktadır.

Duvar kuralının var olmasına yönelik en önemli kural, ilgili kurumun operasyon yetkisine sahip olup olmadığının açıkça ifade edilmesidir. Bu yetki ile ilgili olarak son zamanlarda düzenlenen en son kanun, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Kanunu'dur. Bu kanunda kurulan kurumun operasyon yetkisinin olmadığına yönelik açık maddeye rağmen; çeşitli bakanlıklara bağlı birimlerin İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kurumla istihbarata yönelik bilgilerini paylaşması, duvar kuralında büyük bir delik açmaktadır. Çünkü Başbakan'a bağlı Genelkurmay Başkanlığı, MİT ve Dışişleri Bakanlığı'nın İçişleri Bakanı'na bağlı bir kurumda bilgi paylaşması, en basit anlamda *"bilinmesi gereken prensibine"* aykırıdır. Üstelik TC Anayasası'na göre; bakanlıklar arası hiyerarşinin olmaması bu kurumun alacağı kararların uygulanması aşamasında sorun da yaratacaktır.

Türkiye'de istihbarat kanunları incelendiğinde, duvar ilkesine gerektiği şekilde önem verilmediği su götürmeyen bir gerçektir. Fakat duvar ilkesi, hem istihbaratın siyasallaşmasını, hem de ülkenin bir polis devletine dönüşmesini engellemektedir. Devletin kendini ve vatandaşlarını iç ve dış düşmanlara karşı koruması, varoluş sebebidir. Devlet böyle tehditleri, istihbarat kurumları aracılığıyla fark edecektir. İstihbaratta duvar kuralı da, devletin tehditleri fark ederken icracı makamda olanların

istihbaratı kendi menfaatleri için kullanmasına veya devletin vatandaşlarının özgürlüklerini kısıtlamasına engel olmak amacı taşımaktadır. Duvar kuralının korunmasına yönelik endişeler, özellikle 5952 sayılı kanun ile kurulan Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın TBMM'de görüşülmesinde gündeme gelmiştir. Meclis'te yoğun şekilde tartışmaya yol açan konu ile ilgili maddelerin başında, ilgili kanunun 6 ve 8'inci maddeleri gelmektedir.

Kanunun 6'ncı maddesi, kurumun İçişleri Bakanlığı'na bağlı olmasını düzenlerken, bu yöndeki eleştiri, bakanlıklar arası hiyerarşinin ortadan kalkmasına ve İçişleri bürokrasisinin genişleyerek istihbaratın siyasallaşmasına zemin hazırlayacağına yöneliktir (Kart, 2010, s. 45). 8'inci madde ise, müsteşara bağlı İstihbarat Değerlendirme Merkezi'nin kurulmasını ve stratejik bilgi ve istihbaratın bu merkezde değerlendirilmesini öngörmüştür. Fakat kanun, Yenisey'in de (2009, s. 247) belirttiği üzere; bilginin kim tarafından değerlendirileceği veya elde edilen verinin işlenmesinde prosedürünün ne olacağını açıkça belirtmediği için eleştiriye uğramıştır (Atasoy, 2010, s. 43).

İlgili maddelerde görüldüğü üzere, son zamanlarda çıkan istihbarat ile ilgili bir kanunda bile duvar kuralı tam anlamıyla oturtulmamıştır. Her ne kadar duvar ilkesi, hem istihbaratın siyasallaşmasını, hem de ülkenin bir polis devletine dönüşmesini engellemekteyse de, Türkiye'de bunlara ek olarak; istihbarattan elde edilen delilin ceza soruşturmasında kullanılmamasının altında yatan bir başka sebep de Türk Kolluk Hukuku'nda yardımcı istihbarat elemanlarıyla ilgili kanuni düzenlemelerde eksiklik olmasından da kaynaklanmaktadır. Çünkü mahkeme, yargılama aşamasında istihbarat delilini elde eden birincil kaynağı sorgulamak istediği takdirde; kaynağın açıklanması devleti ya da istihbarat kurumunu sıkıntıya düşürebileceğinden duvar kuralı bu olumsuz durumun oluşmasını engellemektedir. Belirtilenlerin ışığında oldukça önemli olan bu kurala yeterince önem verilmemesi; gelecekte elde edilen önemli istihbaratın yasal bir zemine oturtulmamasına, elde edilen verinin amacından farklı olarak yorumlanmasına ve bunun sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hukuki kimliğinin sorgulanmasına yol açacaktır.

(2) Kişisel Veriler Açısından Özel Hayatın Gizliliğine Müdahaleye Yönelik Endişeler:

İnsanlara ait kişisel verilerle insanların eğilimleri ve karakteristik özellikleri gibi çeşitli konularda bilgi sahibi olunabileceği ve bu gibi bilgilerin herhangi bir yasal gerekçeyle dayanmaksızın sistematik bir şekilde toplanmasının ve işlenmesinin yol

açacağı sonuçlar itibarıyla kişinin özel hayatına bir saldırı olarak kabul edildiği bu tezin daha önceki bölümlerinde geniş bir biçimde anlatılmıştır.

Türk Hukuk Sistemi içerisinde de kişisel veriler, özel hayatın gizliliği kapsamı içerisinde değerlendirilerek; TC Anayasası'nın 20'nci maddesindeki Ek Fıkra 07/05/2010-5982 S.K/2. Mad ile tanımlanmıştır. Bu maddeye göre; *"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir"*. Anayasa'nın bu maddesine dayanarak; kişisel verilerin işlenmesine ilişkin usul ve esasların genel olarak düzenlenmesini kapsayan, kısmen istihbaratı da içeren ve halen TBMM komisyonlarında bulunan *"Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı"* düzenlenmiştir.

Söz konusu tasarı, Avrupa Konseyi'nin *"Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesinde Bireylerin Korunmasına Yönelik Konvansiyonu"* ve AB'nin *"Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşım Yönergesi"* ile paralellik göstermektedir (Adalet Bakanlığı, 2008, s. 16-17). Hatta AB'deki düzenlemeye uygun olarak, özerk bir *"Kişisel Verileri Koruma Kurulu"*nun oluşumu ve bu kurulun yetki ve görevleri de, bu tasarıyla düzenlenmiştir. Eğer tasarı bu şekilde yasalaştığı takdirde, bu kurulun üye seçiminin yürütme tarafından yapılması sebebiyle yasanın AB tarafından eleştiriye uğrayacağı kuvvetle muhtemeldir. Çünkü bu kurulun adı özerk, kendisi bağımlı bir kuruldur. Dolayısıyla oluşturulan bu yapının, AB tarafından öngörülen kurul yapısından farklı olduğu açıktır.

Ayrıca bu tasarı, uluslararası alanda yapılması planlanan istihbarat paylaşımı için de gereklidir. Çünkü AB'nin *"Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşım Yönergesi"*nin 25 ve 26'ncı maddeleri uyarınca yeterli düzeyde koruma sağlamayan ülkelere veri aktarımı yasaklanmıştır. Bu yüzden bu tasarının kabulü, Türkiye'nin sınıraşan bir hal alan örgütlü suçlarla mücadelede etkin olmak için yaptığı istihbarat paylaşımlarının başarıya ulaşabilmesi için oldukça önemlidir.

Tasarı'nın 7'nci maddesinde sayılan özel niteliğe sahip ve daha çok istihbarat amaçlı verilerin işlenmesi amacıyla kullanılabilecek olan kişisel verilerin işlenemezliğine yönelik hükümler, kamu yararı, genel sağlık veya suçun

soruşturulmasına yönelik konularda gerekli koruma tedbirlerinin alınması şartıyla esnetilmiş ve bu verilerin üçüncü kişilere aktarılmasını düzenleyen 8'inci maddesinin 2'nci fıkrasında istihbarat faaliyetlerinde belirlenen şartlar adı altında kişisel verilerin kurumlar arasında aktarılmasına olanak sağlanmıştır (Adalet Bakanlığı, 2008, s. 2-4). Tasarıdaki bu maddelere istinaden, Türk İstihbarat Hukuku'nda çeşitli düzenlemeler yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Çünkü Türk İstihbarat Hukuku'nda (özellikle önleyici istihbarat alanında), en basit anlamıyla tasarıda öngörülen özel niteliğe sahip kişisel verilerin nasıl işleneceğine, kişisel verilerin diğer kurumlara nasıl aktarılacağına, bu gibi yetkilerin kim tarafından veya nasıl kullanılacağına yönelik ayrıntılı bir düzenleme yoktur. Üstelik bu tasarının bazı maddeler açısından Anayasa'nın 13'üncü maddesine göre bir aykırılık oluşturduğu, literatürde tartışılan bir konudur. Çünkü tasarının *"Hukuka Uygunluk Nedenleri"* başlıklı 6'ncı maddesinin yanında, tasarının *"İstisnalar"* başlıklı 22'nci maddesinde sayılan; *"Milli Güvenliğin Korunması"*, *"Milli Savunmanın Gerçekleştirilmesi veya Bu Amaçla Yapılan İstihbari Faaliyetlerin Yürütülmesi"*, *"Kamu Düzeninin Korunması"*, *"Suçun Önlenmesi için Gerekli Olması"*, *"Suç veya Meslek Ahlak Kurallarını İhlal Eden Eylemlerin Soruşturulması veya Kuvuşturulması"*, *"Bütçe, Vergi ve Mali Konulara İlişkin Olarak Devletin Önemli Ekonomik veya Mali Çıkarlarının Gerektirmesi"* gibi haller, tasarıdaki bazı maddelerin uygulanmayacağını öngörerek 6'ncı maddeye ek tasarıdaki diğer hukuka uygunluk nedenleri olarak ortaya konulmuştur (Adalet Bakanlığı, 2008). Bu ilgili maddelerde ve tasarının diğer maddelerinde sayılan genel sınırlandırma nedenleri, 2001 yılında yapılan değişiklikle Anayasa'dan kaldırılmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 20'nci maddesinde herhangi bir sınırlandırma nedeninin öngörülmemiş olması, tasarıdaki 6'ncı ve 22'nci maddelere paralel olarak düzenlenen hukuka uygunluk nedenlerinin normlar hiyerarşisi bakımından Anayasa'ya uygun bir sınırlandırma olduğunu tartışmalı hale getirmiştir (Ketizmen, 2006, s. 265-268). Bu durumun tasarı yasalaştığında alevleneceği, kuvvetle muhtemeldir.

Özetle; AB Müktesebatı dahilinde yapılan bu tasarı yasalaştığında, vakit kaybetmeden tasarıya uygun bir şekilde devletin istihbarat toplamakla yükümlü teşkilatlarının kanunlarında gerekli düzenlemelerin yapılmasının yanında, anayasal değişikliklerin de yapılması gerekmektedir. Aksi halde, herhangi bir düzenleme yapılmadan kişisel verilere ilişkin düzenlemelerin hayata geçirilmesi, ileride gerçekleşebilecek olan istihbarat amaçlı verilerin işlenmesine yönelik uygulamalar, devletin meşruiyetinin sorgulanmasına ve ne yazık ki günümüzde bile hala var

olduğu söylenen ve bazı davalara konu olan “fişleme” olgusunun yaşamasına yardım edecektir.

d. Türkiye’de İstihbarat Amaçlı Verilerin İşlenmesi Nasıl Olmalı?

Türkiye’de bazı hukuki ve kurumsal eksikler var diye, verilerin istihbarat amaçlı işlenmesinin ülkede uygulanmaması, örgütlü suçu giderek daha tehlikeli hale getirmektedir. Fakat devlet, kendi bekasının yanında, vatandaşlarının da özgürlüğünü korumakla yükümlüdür. Bu sebeple devlet yapacağı faaliyetlerde, özgürlüklerle güvenlik arasındaki dengenin korunması amacıyla uygulayacağı olası istihbarat amaçlı veri işleme yöntemlerini belli prensiplere dayandırmalıdır. Bu prensipler, Türkiye’nin düzenlediği tasarının genel gerekçelerinin arasında da sayılmıştır. Tasarıda bahsedilen prensipler; kişisel veri toplanması ve işlenmesinin sınırlı olması ve ilkelere bağlılık, kişisel veride kalite, kişisel veri toplama ve işlenmesinde amacın belirginliği, amacına uygun kullanım, kişisel verilerin korunması için gereken tedbirlerin alınması, açıklık, kişinin bireysel katılımı ve sorumlu tutulabilirlik olarak belirlenmiştir. Bu ilkeler, birbirini tamamlayıcı nitelikte olup özetle aşağıda gösterilmiştir (Adalet Bakanlığı, 2008, s. 15-16).

(1) Kişisel Veri Toplanması ve İşlenmesinin Sınırlı Olması ve İlkelere Bağlılığı:

Bu prensiple kişisel verilerin toplanması ve işlenmesinin sınırları olması ve verilerin hukuka uygun, meşru yollarla ve mümkün olduğunca veri konusu kişinin bilgisi veya rızası ile elde edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Tasarı ile kişisel verilerin, toplanması ve işlenmesi konusunda belirtilen ilkelere uyulmuştur.

(2) Kişisel Veride Kalite Prensibi:

Bu prensiple, kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili gerekli nitelikler vurgulanmaktadır. Buna göre, kişisel verilerin güncel tutulması, tam ve doğru olması, kullanılacağı amaçla bağlantılı ve bu amacın gerekleriyle sınırlı olması şartlarına işaret edilmektedir. Tasarının kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkelerin belirlendiği 5’inci maddesi, kapsamlı düzenleme tarzı ile aranan şartları karşılamıştır.

(3) Kişisel Veri Toplama ve İşlenmesinde Amacın Belirginliği Prensibi:

Kişisel verilerin toplanmasından önce, bu verilerin toplanmasının amaçlarının belli olması, sonraki kullanımların da bu amaçlarla sınırlı tutulması gereğine değinilmektedir. Toplama amacının değişebileceği her durumda da, söz konusu değişen amaçların aynı şekilde belirgin olması gerektiği belirtilmektedir.

(4) Amaca Uygun Kullanım Prensibi:

Bu prensip gereğince; veri konusu kişinin rızası veya kanunun yetki verdiği haller hariç olmak üzere, kişisel verilerin toplandığı ve işlendiği amaçlar dışında kullanılmaması, elde edilebilir hale getirilmemesi veya açıklanmaması öngörülmektedir.

(5) Kişisel Verilerin Korunması için Gereken Tedbirlerin Alınması Prensibi:

Bu prensip ile kişisel verilerin, yetkisiz olarak erişilmesi, imhası, kullanılması, değiştirilmesi veya açıklanması ya da kaybolması gibi risklere karşı uygun güvenlik tedbirleriyle korunması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Tasarının 15'inci maddesi ile kişisel verilerin işlenmesinin güvenliği bakımından tedbir alınması yükümlülüğü getirilmiştir.

(6) Açıklık Prensibi:

Kişisel verilerle ilgili olarak yürütülen politikalar ile uygulamalar ve gelişmeler hakkında genel bir açıklık politikası bulunması gereği vurgulanmaktadır. Tasarının 11'inci maddesinde düzenlenen veri konusu kişilerin bilgilendirilmesi ve 12'nci maddedeki veri konusu kişinin bilgiye erişim hakkının yanı sıra, 16'ncı maddesinde, Kurul tarafından tutulacak sicil düzenlenmektedir. Bu sicile tescil edilecek konular ayrıntılı düzenlenmiş olup, sicilin kamuya açık olduğu hükmü getirilmiştir. 95/46/AT sayılı Avrupa Topluluğu Direktifinin 28'inci maddesinin ikinci fıkrasında da buna paralel bir düzenleme bulunmaktadır.

(7) Kişisel Veri Konusu Kişinin Bireysel Katılımı Prensibi:

Kişinin, veri kütüğü sahibinden, onunla ilgili veri olup olmadığına dair bilgi edinmeye; anlayabileceği bir şekilde, makul yollarla, tatbik ediliyorsa aşırı olmayan bir ücretle, makul süre için kendisine ilişkin veriler konusunda bilgilendirilmeye; bilgi edinme ve bilgilendirilme talepleri reddedilirse sebeplerini öğrenmeye, bu gibi reddedilmelere karşı itiraz veya kanun yollarına başvurabilmeye; kendisine ilişkin verilere itiraz edebilme ve haklı itirazı halinde bu verileri sildirmeye, düzeltmeye, eksik ise tamamlatmaya ve değiştirmeye hakkı olması gerektiği vurgulanmaktadır.

(8) Sorumlu Tutulabilirlik Prensibi:

Buna göre veri kütüğü sahibinin, yukarıda belirtilen prensiplere uyulması için getirilen tedbir ve yaptırımlara uymasını temin edecek şekilde sorumlu tutulması sağlanmalıdır. Tasarının, *"Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler"* başlığını taşıyan 5'inci maddesinden başlamak üzere, muhtelif bazı maddelerinde, veri

kütüğü sahipleri, getirilen prensiplere uymakla yükümlü tutulmuştur. Bu yükümlölüklerini yerine getirmeyen veri kütüğü sahipleri; idarî, hukukî ve cezaî yaptırımlara tabi olacaktır.

Bu prensiplere bir bütün olarak bakıldığında, daha önce bahsedilen ABD ve Almanya örneklerinde dikkate alınan ve gözetilen prensipler olduğı görölmektedir. Fakat sadece bu prensipler yeterli değildir. Özellikle istihbaratla ilişkilendirilen kurumların kanunlarında duvar kuralının tam olarak belirlenmesi, istihbarat amaçlı verilerin işlenmesine kaynak sağlayan kişisel verilerle ilgili işlemlerin nasıl yürütüleceğine dair düzenlemeler yapılması ve ilgili kurumların kullanmış oldukları kanunla kendilerine tanınan yetkileri bir raporla bağılı bulundukları bakanlıklar aracılığıyla Meclis'e iletmeleri sağlanmalıdır. İstihbarat kurumlarının yaptıkları işlemler hakkında sene sonunda rapor vermesi, Almanya ve ABD'de örneğı görölen bir davranıştır. Böylelikle istihbarat kurumlarının hesap verebilirliğı sayesinde, ilgili kurumların halkın gözünde yıpratılmasının önüne geçilmiş olunur. Her ne kadar Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 135'inci ve devamı maddelerinde kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, üçüncü kişilere verilmesi, yayılması fiilleri yaptırıma bağlanmış olsa da, Türkiye Cumhuriyeti'nin vasıfları arasında bulunan demokratik hukuk devleti kimliğinin bir gereğı olarak devlet, ülkenin istihbarat kurumlarının, istihbaratın bünyesinde olan gizliliğın ne kadarının gözetime açılabilceğini; gücünü halktan alan Meclis'in kullandığı yasama gücüyle yapılan, sınırları belli olan bir kanunla, gücünü yine halktan alan ve istihbarat kurumunu yöneten yürütme erkinin sahibi hükümetle ve son olarak istihbaratı denetleyen bağımsız bir yargıyla nasıl hesap verilebilir hale getirileceğini belirlemek zorundadır. Aksi bir durumda bu eksikliklere rağmen yürütülecek bir istihbarat amaçlı veri işleme yöntemi, devlet ile vatandaşın birbirlerine güvenmemesine ve devletin sorgulanmasına yol açacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Veri madenciliğı konusu, ilk bakışta yeni gelişen ve sonuçları bakımından hukuksal düzenlemelere ihtiyaç duyan herhangi bir konu gibi gözükse de; üzerine daha dikkatli yaklaşıldığında, içinde bundan öte bir anlamı barındıran bir konudur. Çünkü bu konu, küreselleşme ile değişen güvenlikle ilgili kavramların bir sonucudur. Nitekim bu tez, veri madenciliğı konusunun gelişimi, bu kavramın gelişimine yardımcı olan kavramlar ve konunun yol açtığı hukuksal sorunlarla ilgili cevaplar sunar. Çünkü Soğuk Savaş'ın bitişi, dünyada bilinen bütün kavramlarda değişikliğe yol açmıştır. Bu kavramlardaki değişiklikler ise, yeni çözüm yollarının doğmasını sağlamıştır. Tezin konusu itibariyle değişikliğe uğrayan kavramların başında, küreselleşme, örgütlü suçlar ve istihbarat gelirken, bu kavramlardaki değişiklikler, istihbarat amaçlı veri madenciliğinin doğmasına yol açmıştır.

Hakkında birçok tanım üretilen küreselleşme, en basit anlamıyla artan bağıllık ve birbirine bağımlılıktır. Bu kavram, Soğuk Savaş'ın bitişi ile dünya üzerinde gerçekleşen olumlu ve olumsuz her durumun açıklanmasında yerini almıştır. Bu durumlardan biri de, güvenlidir. Küreselleşme, boyutları düşünüldüğünde güvenlik üzerine olumlu etkilerinin yanında, olumsuz birçok etki de yapmıştır. Örneğın; küreselleşmenin siyasi boyutunda, devlet üstü yapıların ve sivil toplum örgütlerinin yanlış yönlendirilmesi sonucunda, ulus devletlerin egemenlik alanı sınırlanmıştır. Ayrıca devlet üstü yapılar ve sivil toplum örgütleri gibi meşru yapıların yanında, siyasi boyut, organize suç ve terör örgütlerinin gelişmesine ve etkin olmasına yardımcı olmuştur. Bu zararlı yapılanmalar, bunu iki yolla gerçekleştirmişlerdir. Bunlardan ilki, yozlaşma; diğeri de, meşru sayılan devlet üstü ve sivil toplum örgütlerinin ulus devlet yönetimlerini baskı altına alarak, zararlı yapılanmalara boş alan bırakmasıdır. Küreselleşmenin diğeri boyutu olan, ekonomik boyutta ise; ticaretin serbestleşmesi ve sınırların geçirgenliğinin artması, başta zenginlik ve fakirlik arasındaki dengenin bozulmasına, çevrenin kirlenmesine neden olmuştur. Bu nedenler de; göçlere, hastalıkların yayılmasına ve toplumda huzursuzluğun artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla ortaya çıkan anomiden, örgütlü suçları işleyen yapılanmalar faydalanmıştır. Çünkü bu durum, terör örgütlerinin daha kolay eleman bulmasına, organize suç örgütlerinin kazanç getiren her işe girmesine neden olmuştur. Küreselleşmenin teknoloji/iletişim boyutu ise; işsizliğin artmasını, göçlerle mikropların hızlı bir şekilde yayılmasını, örgütlü suçların hızla siberleşmesini, örgüt elemanlarının birbiriyle haberleşmesine, eğitilmesini, örgütün propaganda yapmasını, örgütlerin kendi silahlarını üretmesini, işlenen suçların etkisinin artmasını ve çevrenin kirlenmesini kolaylaştırmıştır. Küreselleşmenin kültürel boyutu da

güvenliği, diğer boyutlar gibi olumsuz etkilemiştir. Bu boyut, hakim kültürlerin, diğer kültürler üzerinde egemen olma isteğini körüklemiştir. Bu da, ulusal kültürler ile kimliklerin zayıflamasına yol açmıştır. Bunun sonucunda etnik ve dini temelli terör örgütleri, ortaya çıkmıştır. Bu tip terör örgütlerinin gerçekleştirdiği eylemlere karşı terör örgütlerinin hedefinde olan kimseler de, tepkisel olarak, terör örgütlerinin sözüm ona temsil ettiğini söylediği etnik kimliğe veya dine mensup kişilere veya simgelere karşı şiddet eylemlerine girişmişlerdir. 2008 yılında İtalya'da 62 ırkçı suç, 27 yabancı düşmanlığı içeren suçun gerçekleşmesinin temelinde yatan sebeplerden biri de budur. Kültürel boyut, terör ve organize suç örgütlerinin eleman bulmasını ve elemanların örgüte olan bağlılığını da artırmıştır. Özellikle kültürel boyut içerisinde doğan yerelleşme olgusu ve gerçekleşen ırkçı saldırılar kendileri başka türlü ifade edemeyen kişilerin, bu tür yapılanmalara katılmasını kolaylaştırmıştır.

Küreselleşmenin artan bağlılık ve birbirine bağımlılık olarak kabul edildiğinde, güvenlik alanında oluşan sorunlar da ulusal olmaktan çıkarak, küresel bir hale dönüştüğünü söylemek yanlış olmaz. Bu da, güvenlik ortamının hem stratejik dengede, hem de stratejik sistemde devrimsel değişimler yaşamasına yol açmıştır. Dolayısıyla devlet, mevcudiyetlerinin devamı için, mevcut güvenlik anlayışlarını sorgulama yoluna giderek, daha önce benimsedikleri tehdit yelpazesini genişletmişlerdir. Bazı devletler için bu tehditler; biyolojik ve kimyasal saldırılar, nükleer saldırı, suç ekonomisi, etnik çatışmalar, makro ekonomik düzensizlikler, genel çevresel tehditler, spesifik çevresel tehditler, siber saldırılar ve göç baskısıyken; bazıları için de, konvansiyonel ve kitle imha silahlarının yayılması, uluslararası terörizm, sınıraşan organize suç örgütleri, küresel salgın hastalık tehdidi, etnik ve dinsel temelli çatışmalar, çevresel tehditler ve göçlerdir.

Belirlenen bu tehditler içerisinde örgütlü suçlar (terörizm ve organize suçlar), ya tehdidin kendisi, ya da bu suçu işleyen örgütler, belirlenen tehditleri yapma imkan ve kabiliyetine sahip devlet dışı organizasyonlar olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin boyutlarının güvenlik üzerine olumsuz etkileri, bu tür yapılanmaların etkilerini artırmış ve örgütlenme şekillerini değiştirmiştir. Bu da, zaten ortak bir tanımlı olmayan organize suç ve terörizm kavramlarının tanımsız kalmasına, bu tür suçların giderek sınıraşan bir özellik kazanmasına, başlarda birbirinden farklı olarak tanımlanan her iki suçun arasındaki ayrımın belirsizleşmesine ve bu tür suçları işleyen örgütlerin, lider kadroları yakalansa bile varlıklarını devam ettirebilmesine imkan tanımıştır. Böylelikle bu tür yapılanmalar, yılda elde ettikleri milyar dolarlık cirolarla gerektiğinde iktidarları silahlı veya silahsız

olarak değiştirebilme gücü, kazanmışlardır. Bu durum da; onları, devletlerin tehdit algılamaları sıralamasında birinci sıraya oturtmuştur.

Örgütlü suçlardaki bu değişim, örgütlü suçların farklı iki bileşeni olan organize suç ve terör örgütlerinin birbiriyle olan ilişkilerinde de değişiklikler yaratmıştır. Hatta bu tip örgütlenmeler arasındaki ilişkilerin artması, her iki örgütlenmenin birbirine dönüşmesini sağlamıştır. Bu dönüşüm, Suç-Terör Süreci ve Suç-Terör Etkileşim Spektrumu içerisinde gösterilmiştir. Fakat literatürde, organize suç örgütünden terör örgütüne dönüşüm rastlanmamasına rağmen; terör örgütüyken, organize suç örgütüne dönüşüm görülmüştür. Aralarındaki ilişkinin artması ve örgütlerin giderek dönüşüm içerisine girmesi, terör örgütlerinin etkisini artırırken; devletlerin terörle mücadele kavramında değişikliğe gitmesine neden olmuştur. Günümüzde devletler için artık terörle mücadele alanı, terör örgütleri ile teröristlerle ilintili organize suç örgütlerini ve terör örgütlerinin işlediği organize suçları da kapsamaktadır. Bunu ABD'nin çıkarmış olduğu PATRIOT Yasası'nda da, görmek mümkündür.

Devletler bu tehditler karşısında, istihbarat silahına sarılmışlardır. Küreselleşme süreci, diğer kavramlarda olduğu gibi, istihbarat kavramında da değişikliklere neden olmuştur. Çünkü eskiden çok gizli olarak yapılan istihbarat, bugün paylaşımcı bir yaklaşımla icra edilmektedir. İstihbaratla ilgili birçok tanım yapılmasına rağmen; literatürde istihbarat, genel anlamda açık ve gizli kaynaklardan elde edilen ham verilerin, bilgilerin belli bir süreçten geçerek kullanılabilir bilgiye dönüşmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım baz alındığında; terör ve organize suçun tanımlarında meydana gelen anlaşmazlıklar, devletlerin bu iki yapılanmayı kendi çıkarları için kullanma arzusu, örgütlü suçların yerelden, dünya geneline artarak kayması, her iki organizasyonun yapılanmasındaki değişiklikler ve bu iki örgüt arasındaki artan ilişkiler, elde edilen kısıtlı ham verinin etkin bir şekilde kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu da, günümüz istihbaratının önleyici ve paylaşımcı bir kimliğe bürünmesine neden olmuştur. Çünkü örgütlü suçların oluşmasını önlemek, bu tür suçların etkisini silmekten daha az maliyetli olması ve bu tür suçları işleyen failerin, yakalandıktan sonra mahkemelerce verilen cezaların toplum nazarındaki anlamsızlığı, önleyici ve paylaşımcı istihbaratın devletler tarafından tercih edilmesini sağlamıştır. Dünya, bunun gerekliliğini 11 Eylül'de görmüştür. Çünkü toplumun gözünde hiçbir mahkeme, ya da kurum, umutsuzluk içerisinde gökdelenlerden atlayan insanların hayatını geri getirecek, devletin uğradığı milyar dolarlık zararları ve toplumun hissettiği güvensizliği tazmin edecek bir cezayı veremez.

Örgütlü suçlarda ve bu suçı işleyen örgütlerdeki bu gelişim, istihbaratın alt dalları arasında yer alan, suç istihbaratının da, önemini artırmıştır. Çünkü örgütlü suçların en üst düzeye vardığının kanıtı olan 11 Eylül, bu tür örgütlenmelerin, uluslararası ilişkiler disiplininin yanında, suç biliminin de bir parçası olduğunu ve örgütlü suçların izlenmesinin ve engellenmesinin suç istihbaratını da, ilgilendirdiğini ortaya çıkarmıştır. Zaten suç istihbaratının, bilinen devlet istihbaratından tek farkı ise, kanıtlama ve delillendirme zorunluluğu taşımasıdır.

Suç istihbaratı, suç işlendikten sonra faili belirleme, yakalama ve suç öncesi suç ortaya çıkarma olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilkinde, Türk Hukuku'nda bilgi toplamak da denir. Fakat dünya literatüründe istihbarat, elde edilen verilerin analizinde ortaya çıkan bilgi olduğundan; suç istihbaratı, suç sonrası (reaktif) ve suç öncesi (proaktif, önleyici) istihbarat olarak ikiye ayrılmıştır.

Tezin konusunu da oluşturan istihbarat odaklı kolluk anlayışı, suç öncesi istihbarat kavramı içerisinde geliştirilen yaklaşımlardan biridir. Bu yaklaşım, mevcut modern güvenlik anlayışına da uymaktadır. Bu yaklaşımda başarı, örgütlü suçların karmaşık ve dinamik doğasının analizinin, çeşitli kaynaklar tarafından elde edilen veriler çerçevesinde, doğru olarak yapılmasına bağlıdır. Bunun doğru olarak yapılabilmesi için istihbarat kurumları (devlet veya kolluk), gelişen bilgi teknolojilerinden yararlanma yoluna gitmişlerdir. Böylelikle veri madenciliğinin, suç ve suçluyla mücadelede önü açılmıştır.

Bu yöntemin örgütlü suçları engellemede kullanılması, 11 Eylül'den sonra ABD tarafından gündeme oturtulmasına rağmen, bu yöntemin bir benzeri, benzer amaçla, çok öncelerde Almanya tarafından kullanılmıştır. Yani bu yöntemin temeli, trol ağı yöntemidir. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni, bu tip örgütlenmelerin faaliyetlerini planlarken, davranışlarını rastlantısal olmaması yatmaktadır. Böylelikle, belli indikatörlerin tespit edilmesi ve bunların doğru olarak yorumlanmasıyla, örgütlerin yapmayı planladıkları eylemlerin önüne geçilebileceği öngörülmüştür. Fakat bu yöntemde kullanılan verilerin kişisel, gizli, veriler olması ve verilerin kalitesinden duyulan şüpheler ile yöntemin istenilen amaç dışında kullanılması, veri madenciliğine eleştiriler getirmiştir.

Bu eleştiriler, duvar kuralının yıkılması ve devletlerin anayasaları tarafından tanınan özgürlüklerin ihlal edilmesi olarak, toplamak mümkündür. Aslında iki farklı eleştiri olsa da; eleştiriler birbiriyle bağıntılıdır. Çünkü küreselleşmenin boyutları; suç ve suçluyla profilendirilmesini, elde edilen verilerin sayısallaştırılmasını veya genelleştirilmesini imkansız hale getirmiştir. Dolayısıyla devletler, daha çok bilgiye

TASNİF DIŞI

ihitiyaç duymuŐlardır. Bu da, duvar ilkesinin zarar görmesine yol açmıŐtır. Duvar ilkesinin zarar görmesi, kiŐilerin dűŐman olarak algılanmasına ve onlara karŐı devlet nazarında haksızlıklar yapılmasına ve onların nefret suçuna uğramasına neden olmuŐtur. Devletler, bu durumun önüne geçebilmek için, daha fazla bilgiye ulaşmak istemiŐlerdir. Bunun sonucunda da, insanların anayasal özgürleri ihlal edilmiŐ ve devletler, polis devletine dönüşmekle suçlanmıŐtır. Tüm bu sarmal, bu yöntemin uygulandığı ABD ve Almanya'da eski korkuların yeŐermesini saĐlamıŐtır. Bu sebeple ilgili devletler, kanunlarında deĐiŐiklikler yaparak, bozulan güvenlik-özgürlük dengesi tekrar sağlamaya çalıŐmıŐlardır. Bunu ABD'nin The Constitution Project'in öngördüğü prensiplerde ve Almanya'nın istihbarat hukukunda görmek mümkündür.

Türkiye'de istihbarat amaçlı verilerin işlenmesi (veri madenciliği) konusunda, eksikliğe sahiptir. Çünkü ölkedeki organize suç ve terörün gelmiş olduğu nokta ve terör örgütlerinin giderek organize suç örgütlerine dönüşmesi bu yöntemin uygulanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Fakat ölkede, bunun için gerekli kurumsal altyapı olmasına rağmen, daha hukuksal altyapı saĐlanmamıŐtır. Çünkü ölkede örgütlü suçları önlemede kolluğa verilen istihbarat yetkilerinin, dünyada öngörölen standartlara uygun bir şekilde kullanılması için, eldeki düzenlemelere ek olarak; uzun süreli inceleme, teknik araçlar kullanma ve takip yetkileri verilmelidir. Ayrıca yardımcı istihbarat elemanlarının, hangi hallerde kullanılabileceği ve olası veri madencili uygulamaları esnasında kullanılan verilerin kim tarafından, nasıl kullanılacağı ve sistemi kimin denetleyeceği de yasalarca düzenlenmelidir. Çünkü olası bir uygulama esnasında, Türkiye'de karşılaşılabilecek sorunlar, tezde verilen örnek ölkelerdeki ile hemen hemen aynıdır. Yani, duvar kuralı ve kişiler veriler üzerinden özel hayatın gizliliğinin tehlikeye atılmasıdır.

Türk İstihbarat Hukuku'nda duvar kuralı muğlak bir konudur. Çünkü yasaların bazı maddeleri duvar kuralına yönelik ifadeler içermekteyse de; aynı kanunun diğer maddelerindeki belirsizlikler, duvar kuralının varlığını sorgular niteliktedir. Örneğin; 2803 Sayılı Kanun ve PVSK'nın ek maddelerinde önleyici istihbarat kapsamında elde edilen delillerin ceza soruŐtırmalarında aktif olarak kullanılmaması, duvar kuralının bir gereği olarak ortaya koyulsa da, ilgili kanunlarda istihbarat birimlerinin operasyon yetkisine dayalı tanımlamaların eksikliği, duvar kuralını sorgulanır hale getirmiŐtır. Zaten duvar kuralının sorgulaması, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın kurulmasına yönelik kanunun kabul edilmesinde yaşanmıştır. Çünkü kanun ile ilgili eleştirileri yöneltten milletvekilleri, operasyon yetkisi olmayan bir kuruma tanınan yetkilerin ve kurumun ilgili kanunda İçişleri Bakanlığı'na bağlı

olmasının istihbaratın siyasallaşmasına yol açabileceğini iddia etmişler ve bir anlamda duvar kuralının tam olarak tanınmamasını eleştirmişlerdir.

Diğer bir eleştiri konusu olan, kişisel veriler üzerinden özel hayatın gizliliğinin tehlikeye atılması konusu ise; Türkiye’de çok partili hayata geçişten günümüze kadar gelen zaman sürecinde “fişleme” olarak ortaya çıkmış bir konudur. Özellikle Türk İstihbarat Hukuku’nda önleyici istihbarat kapsamında kişisel verilerin otomatik veri işleme yöntemiyle analize tabi tutulması düzenlenmemiş olmasına rağmen, zaman zaman bazı devlet görevlileri veya kurumlar bu yöntemle başvurmuşlardır. Türkiye’de kişisel verilere ilişkin çeşitli kanunlarda bazı düzenlemeler bulunmasına rağmen, AİHM, AB ve Avrupa Konseyi’nin öngördüğü niteliklere uygun bir kanun, şu an yürürlükte değildir. Adalet Bakanlığı ilgili kurumların öngördüğü niteliklere uygun olduğunu düşündüğü bir düzenlemeyi, tasarı olarak Meclis’e yolladıysa da; bu kanun çıkmadan mevcut anayasada belli değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Çünkü tasarıda öngörülen kısıtlama nedenleri, mevcut anayasada tanımlanmamıştır. Dolayısıyla tasarı değişiklik yapılmadan kanunlaştırıldığı takdirde bazı maddeler, mevcut anayasaya aykırı olacaktır.

Ayrıca bu endişelerin haricinde uygulanan veri işleme yöntemlerinden uygulamanın hatalı sonuçlarını en aza indirebilmek için bu uygulamalarda görevlendirilen (özellikle verinin toplanması ve analizi sürecinde) kişiler, konusunda uzman olmalı ve gerekli donanımlara sahip olmalıdırlar. Örneğin Türkiye’de irticai terör örgütleri ya da aşırı sağ faaliyetler olarak gruplandırılan Türk El-Kaidesi, İBDA-C ve Hizbullah arasında ayırım olmasına rağmen, istihbarat kurumları bu örgütler için herhangi bir ayırım yapmamıştır. Dolayısıyla bu ayırımın net olmaması veya hiç olmaması bu tip örgütlere yönelik alınan tedbirlerin yetersiz olmasına, ya da bu tip örgütlere ileride yöneltilecek olan veri işleme yöntemlerinin hatalı sonuçlar vermesine sebebiyet verecektir. Çünkü bu üç örgütün varmak istediği sonuç aynı olsa bile, izledikleri yol, hitap ettikleri kesim, hatta örgütlenme felsefeleri bile farklıdır. Bu farklılıklardan dolayı bu örgütlerin bitirilmesine yönelik uygulanacak olası bir veri işleme yöntemi için gerekli olan veriler de farklıdır. Her üç örgüte karşı aynı verilerin kullanılması, bu örgütlerin bitirilmesinin yerine örgütlerin yürüttükleri faaliyetleri yeraltına almasına, örgütün isim veya şekil değiştirmesine, hatta dindar olan fakat militan olmayan insanların militan olmasına yol açmaktadır. Yani veri işleme yönteminde görevli kişiler, örgütün ve işledikleri suçun dinamik yapısını da göz ardı etmeyecek bilgi altyapısına sahip olmalıdır. Bu hatayı ABD, başlangıçta uyguladığı ve adına veri madenciliği dediği programlarda yapmıştır.

Türkiye’de bu endişelerin ortadan kaldırılması için, diğer ülkelerde olduğu gibi istihbaratın hesap verebilir hale gelmesi gerekmektedir. İstihbaratın hesap verebilir olmasından kast edilen süreç; istihbaratta kullanılan verilerin kanunlarda belirtilen sebep ve prensiplere uygun olarak toplanıp işlenmesini, istihbarat kurumlarının yapmış oldukları çalışmaları kanunlarda öngörülen şartlar altında bir rapor halinde yasama organına vermelerini ve yasamanın yapmış olduğu denetim sonucunda hataları görülenlerin yargıya havale edilmesini kapsamaktadır. Aksi halde bu denetim mekanizması ve kanun değişiklikleri olmadan yürütülecek bir veri işleme uygulamasından kaynaklanan hatalar, devlet ile vatandaşın birbirine güvenmemesine ve devletin varlığının tartışılmasına yol açacaktır.

Sonuç olarak; dünyada örgütlü suçlardaki değişimin sonuçlarından Türkiye de etkilenmiş ve istihbarat amaçlı verilerin işlenmesi de, Türkiye’de kaçınılmaz olmuştur. Her ne kadar Türkiye’de önleyici amaçla verilerin işlenmesine yönelik bir uygulama olmamasına rağmen, geçmişte 4422 sayılı kanunla Türk Hukuk Literatürü’ne giren trol ağı yöntemi, yapılacak hukuki düzenlemelerle örgütlü suçlarla mücadele etmek amacıyla önleyici amaçla kullanılabilir. Fakat Türkiye’de istihbarat amaçlı verilerin işlenmesi için öncelikli olarak, Türkiye’de istihbarat kurumlarının hesap verilebilirliği ve istihbarat kurumlarında bilginin nasıl ve kim tarafından işleneceği ilgili kanunlarda açıkça belirtilmelidir. Türkiye’de istihbaratın hesap verilebilirliği için, Türkiye’deki istihbarat kurumlarının yapmış oldukları faaliyetleri Almanya’da olduğu gibi Meclis’e hesap vermesi sağlanmalıdır. Ayrıca meclis denetimini yapan komisyon tarafsız olmalıdır. Türkiye’nin koşulları düşünüldüğünde, komisyonun tarafsızlığı için, komisyonun başkanı muhalefet partilerine mensup bir milletvekili olmalıdır. Bu komisyona seçilecek milletvekillerinin dağılımı, Meclis’teki milletvekili dağılımıyla orantılı olmalı ve komisyonda görevlendirilen milletvekillerinin hukuk fakültesi mezunu olmaları sağlanmalıdır. Bunlara ek olarak, komisyonda alınan kararlarda nitelikli çoğunluk şartı aranmalı ve komisyon herhangi bir kanunsuz uygulamaya rastladığında ilgisini mahkemeye sevk edecek güce sahip olmalıdır. Şayet hem istihbaratın hesap verilebilirliğine, hem de mevcut yasalardaki eksikliklere yönelik bir çalışma yapılmadan uygulanabilecek olası veri işleme yöntemleri, bazı başarılı sonuçlar doğursa bile, uygulamadaki eksiklikler başarılı olan tarafı örtmekle kalmayıp, uygulamaları sorgulanır hale getirecektir. Bunların önüne geçmenin çözümleri, kanunlardaki uygun değişiklikler ile bu yöntemi uygulayan kişilerin etkili denetim mekanizmasıyla denetlenmesinde saklıdır. Örgütlü suçlarla mücadele ederken, hata yapmak kolayken, sonuç almak sabır gerektirmektedir. Dolayısıyla devletin, örgütlü suçlarla mücadelede gerekli güvenlik

TASNİF DIŞI

tedbirlerini alması ve aldığı tedbirlerin gerekli araçlarla kontrol altında tutulması gereklidir. Ya güvenlik, ya da demokrasi anlayışı tek başına yeterli değildir. İki kavramda bir elmanın iki yarısı gibidir. Bu iki kavram arası denge ise, karşılıklı güvenle oluşturulmalıdır. Aksi halde ise, bu tür uygulamalarda görülen hatalar, örgütlü suçların vermiş olduğu zararlardan fazla olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Basılı Eser ve Makaleler:

AB. (2003). *European Security Strategy*. Brussels: Avrupa Birliği.

AB. (2006). *Profiles on Counter-Terrorist Capacity*. Brussels. Committee of Experts on Terrorism.

AB. (2010, Mayıs 4). The Stockholm Programme-An Open and Secure Europe Serving and Protecting Citizens. *Official Journal of the European Union* , s. 1-38.

Aclin, J. (2010). Intelligence As A Tool of Strategy. B. J. Bartholomees içinde, *Theory of War and Strategy* (4.Baskı, s. 263-277). Carlisle: Strategic Studies Institute.

Açıkalın, S. (2010). *Terörün Ekonomik Maliyeti: Diyarbakır Olayları Örneği*. Ankara: USAK Yayınları.

Ahmet, A. ve Forst, B. (2005). Toward a More Civil Twenty-First Century. A. Ahmet ve B. Forst içinde, *After Terror* (s. 3-12). Malden: Polity Press.

Akar, A. (2010). Türk Mafyasının Tarihsel Süreçleri ve Batı Mafyasından Farklılaşan Dinamikleri. C. Küçük ve M. Kaşıtoğlu içinde, *Türk Mafyası* (s. 97-119). İstanbul: Profil Yayıncılık.

Akbay, M. (1950). Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 7 (1), s. 446-493.

Aksoy, İ. (1998). *Uyuşturucu Maddeler Konusunda Organize Suç*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Albrecht, H.-J. (2011). Almanya'daki Gizli Soruşturma Tedbirleri Hakkında. F. Yenisey ve U. Sieber içinde, *Criminal Laws in The Global Risk Society* (Çev. F. Yenisey, , Cilt I, s. 521-545). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

Aldrich, R. J. (2009a, Şubat). Global Intelligence Co-operation versus Accountability: New Facets to an Old Problem. *Intelligence and National Security* , 24 (1), s. 26-56.

Aldrich, R. J. (2009b). US–European Intelligence Co-operation on Counter-Terrorism: Low Politics and Compulsion. *The British Journal of Politics and International Relations* , s. 122-139.

Alexander, Y. ve Swetnam, M. s. (2001). *Usama Bin Laden's Al-Qaida: Profile of a Terrorist Network* (4. Baskı). New York: Transnational Publishers.

Allum, F. ve Sands, J. (2004). Explaining Organized Crime in Europe: Are Economists Always Right? *Crime, Law & Social Change* , s. 133-160.

Alpaslan, Ş. (1983). *Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik*. İstanbul: Teknik Yayınlar.

Alpkan, L. ve Palacı, M. (2008). Toplum Destekli Polislik Uygulaması: Zara Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi* , 10 (3), s. 93-122.

Anderson, R. (1997). Intelligence-Led Policing: A British Perspective. A. Smith içinde, *Intelligence Led Policing: International Perspectives on Policing in the 21st Century* (s. 5-8). New Jersey: International Association of Law Enforcement Intelligence Analysts, Inc.

Annan, K. (2005). *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*. New York: The United Nations.

Aquilina, K. (2010). Public Security versus Privacy in Technology Law: A Balancing Act? *Computer Law & Security Review* , 26 (2), s. 130143.

Arıbaş, C. (2007). *11 Eylül Sonrasında Uluslararası Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Öne Çıkan Rolü ve Önemi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

Arıboğan, D. Ü. (1996). *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri: Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi*. İstanbul: Derin Yayınları.

Atasoy, B. (2010, Ocak 28). Tutanak Dergisi. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağı 23. Dönem 4. Yasama Yılı 54. Birleşim 28/Ocak /2010 Perşembe* , s. 41-44.

Atay, M. (1996). Stratejik Ulusal Güvenlik İstihbaratı. *Strateji Dergisi* (1).

Avcı, G. (2004). *İstihbarat Teknikleri: Aktörleri, Örgütleri ve Açmazları* (1.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Ayar, L. (2010). Herkesin Mafyası Kendine! C. Küçük ve M. Kaşıtoğlu içinde, *Türk Mafyası* (s. 123-143). İstanbul: Profil Yayıncılık.

Aydın, N. (2008). *İşte İstihbarat*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Aykın, H. (2008, Temmuz). Terör A.Ş. *Yaklaşım Dergisi* , s.1-7.

Aytaç, Ö. ve Bal, İ. (1999, Haziran). Medyanın Gözüyle Organize Suçlar ve The Best of Police. *Kamu Hukuku Arşivi* , s. 122-132.

Baharççek, A. (2010). Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörle Mücadele Üzerinde Demokratikleşmenin Rolü. M. Sever, H. Cinoğlu ve O. Başbüyük içinde, *Terörün Sosyal Psikolojisi* (s. 25-39). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Bal, İ. (2000). Türkiye'de Organize Suçlar ve Terörizm Üzerine: İdeolojik, Sosyal ve Ekonomik Bir Değerlendirme ve Mücadele Yöntemleri. *Polis Bilimleri Dergisi* , 2 (7-8), s. 47-73.

Bal, İ. (2006b). İstihbaratın Değişen Seyri: Ulusal Güvenlik İstihbaratı ve Kriminal İstihbarat. *Uluslararası Hukuk ve Politika* , 2 (6), s. 111-114.

Bal, İ. (2006d). Terör Nedir, Neden Terörist Olunur? İ. Bal içinde, *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler* (s. 7-23). Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.

Bal, İ. (2006f). Türkiye'nin Terörle Mücadele Deneyimi: Hizbullah Terör Örgütü Örneği. İ. Bal içinde, *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler* (s. 25-47). Ankara: USAK Yayınları.

Barentsev, A. (2010, Haziran). Uyuşturucu Ticaretinde Kırgızistan'ın Rolü. *Turquie Diplomatique* , s. 3.

Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi* (2.Baskı b.). İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Başbuğ, İ. (2010). Açış Konuşması. *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu* (s. 7-12). Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi.

Başeren, S. H. (2008, Bahar). Terrorism With Its Differentiating Aspects. *Defence Against Terrorism Review* , 1 (1), s. 1-11.

Bayar, F. (2006, Eylül). Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Kavramı: Öneri ve Teklifler. *Stratejik Araştırmalar Dergisi* , s. 87-98.

Bean, H. (2009, Ağustos 1). Organizational Culture and US Intelligence Affairs. *Intelligence and National Security* , s. 479-498.

Beare, M. (2000). Structures, Strategies and Tactics of Transnational Criminal Organizations: Critical Issues for Enforcement. *Transnational Crime Conference* (s. 1-9). Canberra: Australian Federal Police and Australian Customs Service.

Bell, D. S. (2003). Review Article History and Globalization:Reflections on Temporality. *International Affairs* , s. 801-814.

Benson, M. (2008). *Criminal Investigations Organized Crime*. Chealse House: Newyork.

Bequai, A. (2001). Organized Crime Goes Cyber. *Computers & Security* , s. 475-478.

Berkowitz, B. (2002, İlkbahar). The New Protracted Conflict: Intelligence and The War on Terrorism. *Orbis* , s. 289-300.

Beşe, E. (2006). Kırık Pencereleer Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik. *Polis Bilimleri Dergisi* , 8 (1), s. 1-23.

Betts, R. K. (2002, Ocak-Şubat). Fixing Intelligence. *Foreign Affairs* , s. 43-59.

Betts, R. K. (2007). *Enemies of Intelligence: Knowledge and Power in American National Security*. New York: Columbia University Press.

Bignami, F. (2008). The Case for Tolerant Constitutional Patriotism: The Right to Privacy Before the European Courts. *Cornell International Law Journal* , 41 (2), s. 211-249.

Bilgin, P. (2010, Ocak). Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları. *Sareem Stratejik Araştırmalar Dergisi* , s. 69-96.

Birrer, F. A. (2005). Data Mining to Combat Terrorism and the Roots of Privacy Concerns. *Ethics and Information Technology* , s. 211-220.

Bolz, F. J., Dudonis, K. J. ve Schulz, D. P. (2002). *The Counterterrorism Handbook: Tactics, Procedures and Techniques* (2. Baskı). New York: CRC Press.

Bouloukos, A., Farrell, G. ve Laycock, G. (2003). Transnational crime in Europe and North America: Towards a Framework for Prevention. K. Aromaa, S. Leppä, S. Nevala ve N. Ollus içinde, *Crime and Criminal Justice in Europe and North America 1995-1997* (s. 176-192). Helsinki: United Nations HEUNI.

Bozlak, A. (2009). Çıkar Amaçlı Organize Suçlarla Mücadeleye İlişkin Temel Hukuki Düzenlemeler ve Başlıca İlkeler. *Polis Bilimleri Dergisi* , 11 (3), s. 61-93.

Brasch, W. W. (2005, Kış). Fool's Gold in the Nation's Data Mining Programs. *Social Science Computer Review* , 23 (4), s. 401-428.

Brown, S. D. (2007). The Meaning of Criminal Intelligence. *International Journal of Police Science and Management* , 9 (4), s. 336-340.

Bruggeman, W. (1998, March 1). Transnational Crime: Recent Trends and Future Prospects. *Hume Papers on Public Policy* , 6 (1/2).

Bruno, V. (1995). *Global Economic Prospects And The Developing Countries*. Washington: Dünya Bankası.

Brzezinski, Z. (1998). *Büyük Satranç Tahtası*. (Çev. E. Dikbaş ve E. Kocabıyık) İstanbul: Sabah Kitapçılık.

Brzezinski, Z. (2005). The Simple Power of Weakness, The Complex Vulnerability of Power. A. Ahmed ve B. Forst içinde, *After Terror* (s. 15-35). Malden: Polity Press.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (Cilt 10). (1986). İstanbul: Milliyet Yayınları.

Büyükanıt, Y. (2003). Açış Konuşması. *Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik* (s. ix-xxiv). Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

Büyükanıt, Y. (2007). Açış Konuşması. *Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler* (s. IX-XX). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Calvani, S. (2009). New Trends in International Crime. *UNICRI- UNRIC Briefing Madariaga – College of Europe Foundation* (s. 1-5). Brussels: UNICRI.

Cann, R. L., Stoneking, M. ve Wilson, A. C. (1987, Ocak). Mitochondrial DNA and Human Evolution. *Nature* , 325 (1), s. 31-36.

Carter, D. L., ve Carter, J. G. (2009, Eylül). Intelligence-Led Policing: Conceptual and Functional Considerations for Public Policy. *Criminal Justice Policy Review* , 20 (3), s. 310-325.

Caşın, M. H. (2002). Soğuk Savaş Sonrasında Askeri Stratejik İstihbaratın Yeni Vizyonu. *Avrasya Dosyası* , 8 (2), s. 254-294.

Caşın, M. H. (2008). *Uluslararası Terörizm* (1. Baskı). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Cate, F. H. (2008, Yaz). Government Data Mining: The Need for a Legal Framework. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* , 43 (2), s. 435-489.

Cavelty, M. D. ve Mauer, V. (2009, Nisan). Postmodern Intelligence: Strategic Warning in An Age of Reflexive Intelligence. *Security Dialogue* , 40 (2), s. 123-144.

CDPC. (2000). *Report on the Organised Crime Situation in Council of Europe Member States - YEAR 1999*. Strasbourg: Members and Scientific Experts of Committee PC-S-CO.

Ceccarelli, A. (2007, Ağustos 15). Clans, Politics and Organized Crime in Central Asia. *Trends Organized Crime* , s. 19-36.

Ceylan, Ü. (2003). *Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Suç Örgütü*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Chaliand, G., ve Blin, A. (2007). From 1968 to Radical Islam. G. Chaliand ve A. Blin içinde, *The History of Terrorism: From Antiquity to Al Qaeda* (s. 221-254). London: University of California Press.

Chaliand, G., ve Blin, A. (2007). Introduction. G. Chaliand ve A. Blin içinde, *The History Of Terrorism: From Antiquity to Al Qaeda* (s. 1-11). London: University of California Press.

Chaliand, G., ve Blin, A. (2007). Preface. G. Chaliand ve A. Blin içinde, *The History of Terrorism: From Antiquity to Al Qaeda* (s. VII-VIII). London: University of California Press.

Chanda, N. (2009). *Küreselleşmenin Sıradışı Öyküsü*. (D. Cenkçiler, Çev.) Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Chang, N. (2006). The USA PATRIOT Act: What's So Patriotic About Trampling on The Bill Of Rights? R. D. Howard, J. Forest ve J. Moore içinde, *Homeland Security and Terrorism: Readings and Interpretations* (s. 369-383). New York: The McGraw-Hill Companies.

Chatterjee, J. (2005). *The Changing Structure of Organized Crime Groups*. Royal Canadian Mounted Police.

Chen, H. (2006). *Intelligence and Security Informatics for International Security: Information Sharing and Data Mining*. New York: Springer.

Church, R. E. (2009). Privacy Law and The Internet. H. Bidgoli içinde, *Global Perspectives in Information Security: Legal, Social and International Issues* (s. 407-436). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Cilluffo, F. J., Marks, R. A. ve Salmoiraghi, G. C. (2002, Kış). The Use and Limits of U.S. Intelligence. *The Washington Quarterly* , 25 (1), s. 61-74.

Clarke, C. (2006, Mart). Proactive Policing: Standing on The Shoulders of Community-Based Policing. *Police Practice and Research* , 7 (1), s. 3-17.

Clinton, B. (1995). Adress by The President of United States. *The Fiftieth Annual Meeting of the Board of Governors of the IMF* (s. 1-8). Washington: IMF.

Coates, J. F. (1996). A Thriving Future For Terrorism. *Technological Forecasting and Social Change* , s. 295-299.

Combs, C. C. ve Slann, M. (2007). *Encyclopedia of Terrorism*. New York: Facts On File Inc.

Cooper, B. (2004). *New Political Religions, or An Analysis of Modern Terrorism*. Columbia: University of Missouri Press.

Cordone, C. (2010). *Uluslararası Af Örgütü Raporu 2010*. İstanbul: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi.

Costa, A. M. (2010). *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment 2010*. Vienna: UNODC.

Craig, S. (2009). Terrorism: Its Goals, Targets And Strategies. a. B. Lowther ve B. Lindsay içinde, *Terrorism's Unanswered Questions* (s. 15-31). Westport: Praeger Security International.

Cressey, D. (1967). *The Structure and Functions of Criminal Syndicates*. Washington: Government Printing Office.

Cronin, A. K. (2002-2003, Kış). Behind The Curve: Globalization and International Terrorism. *International Security* , 27 (3), s. 30-58.

Cumhuriyet. (2010). Türk'e suikast girişimi. *Cumhuriyet Gazetesi* , s.5.

Curtis, G. E., Ellan, S. L., Hudson, R. A. ve Kollars, N. A. (2002, Spring). Transnational Activities of Chinese Crime Organizations. *Trends in Organized Crime*, 7 (3), s. 19-57.

ÇASÖM. (1999). *4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu*. Ankara: TBMM.

Çevik, A. (2009). *Politik Psikoloji* (3. Baskı). Ankara: Dost Kitabevi.

Çitlioğlu, E. (2006). *Gri Tehdit, Terörizm*. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Çulcu, M. (1998). *Mafia Üzerine Notlar*. İstanbul: Kastaş Yayınları.

Çulcu, M. (2001). *Her Sakaldan Bir Kıl*. İstanbul: E Yayınları.

TASNİF DIŞI

Daun, A. (2008). Germany. S. Farson, P. Gill, M. Phythian, ve S. Shpiro içinde, *PSI Handbook of Global Security and Intelligence: National Approaches* (s. 321-338). Westport: Praeger Security Publishers.

Davies, P. H. (2004). Intelligence Culture and Intelligence Failure in Britain and The United States. *Cambridge Rview of International Affairs* , 17 (3), s. 495-520.

De Rosa, M. (2003, Yaz). Privacy in the Age of Terror. *The Washington Quarterly* , 26 (3), s. 27-41.

DHS. (2007). *2007 Data Mining Report*. Washington DC: Homeland Security.

DHS. (2010). *2010 Data Mining Report to Congress*. Washington DC: DHS Privacy Office.

Dillon, M. (2005, Kasım). The Globalization of Security. *ISP/NSC Briefing Paper 05/02* , s. 2-3.

Dolu, O. (2010). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji* (1.Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Doyle, C. (2002). *The USA PATRIOT Act: A Sketch*. Washington DC: Congressional Report Service.

Dönmezer, S. (1996, Kış-Bahar). Çağdaş Toplumda Şiddet ve Mafia Suçları. *Cogito* (6-7), s. 215-220.

DPT. (2000). *Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Duyne, P. C. (2007). OCTA 2006: The Unfulfilled Promise. *Trends Organized Crime*, 10, s. 120-128.

EGM. (2000). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele'99*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü.

EGM. (2006). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2005 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü.

EGM. (2010). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2009 Faaliyet Raporu*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü.

EGM. (2011). *Faaliyet Raporu 2010*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü.

Elias, B., Krouse, W. ve Rappaport, E. (2005). *Homeland Security: Air Passenger Prescreening and Counterterrorism*. Washington DC: Congressional Research Service .

Emiroğlu, H. (2006). Soğuk Savaş Sonrası Birleşmiş Milletler: İşlevi-Sorunları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 7 (2), s. 59-81.

Erbaş, H. v. (2007). Karşıt Kavramlaştırmalarla Üç-Küreselleşme ve Güvenlik Sorunları: Modernizm, Tekno-Ekolojizm ve Ütopyanizm Bağlamında Sosyolojik Bir

TASNİF DIŞI

Çerçeve. *Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler* (s. 43-66). Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

Erdem, M. R. (2000). Çete Örgüt, Gizli İttifak, Toplu Suç Kavramları: Mukayeseli Hukukta Mevcut Özel Hükümler ve Türk Hukuku. *Hukuk Kurultayı*. 2, s. 159-172. Ankara: Ankara Barosu.

Erdem, M. R. (2001). *Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin.

Erün, E. ve Akyol, A. (2010, Ocak-Mart). General Overview of The Terrorist Activities (January-March 2010). *COE-DAT Newsletter* , 3 (14), s. 2-14.

Eryılmaz, M. B. (2005). Polis İstihbarat. C. Ümit içinde, *Almanak Türkiye 2005: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim* (s. 144-153). İstanbul: TESEV.

Eslen, N. (2009). *Tarih Boyu Savaş ve Strateji* (4. Baskı). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Europol. (2007). *Europol 2006 Annual Report*. Hague: Europol.

Europol. (2009). *EU Organized Crime Threat Assessment 2009*. Netherlands: EU.

FAO. (2006). *The Global Forest Resources Assessment 2005*. Rome: FAO.

Faraç, M. (2010, Ocak 29). Kürtleşen Ladincilik ve El Kaide'nin Mubah Yolları!.. *Cumhuriyet Gazetesi* .

Farazmand, A. (1999, Ekim-Kasım). Globalization and Public Administration. *Public Administration Review* , 59 (6), s. 509-522.

Fendioğlu, H. T. (2000). Uluslararası Belgelerde Terörizm. 1. *Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da. Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri* (s. 1-9). Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.

Finckenauer, J. O. (2000, Temmuz). Meeting the Challenge of Transnational Crime. *National Institute of Justice Journal* , s. 2-7.

Finckenauer, J. O. ve Voronin, Y. A. (2001). *The Threat of Russian Organized Crime*. Washington: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.

Fiorentini, G. (2000). Organized Crime and Illegal Markets. B. Boudewijn, ve G. d. Geest içinde, *Encyclopedia of Law and Economics* (s. 434-459). Edward Elgar Publishing.

Forst, B. (2009). *Terrorism, Crime and Public Policy*. New York: Cambridge University Press.

Freeman, C. W. (1994). *The Diplomat's Dictionary*. Washington, DC: National Defense University Press.

Freeman, M. (2008). Democracy, Al Qaeda and The Causes of Terrorism: A Strategic Analysis of U.S. Policy. *Studies in Conflict & Terrorism* , s. 40-59.

TASNİF DIŞI

- Friedman, T. L. (2003). *Lexus ve Zeytinağacı: Küreselleşmenin Geleceği* (3. Baskı). İstanbul: Boyner Yayınları.
- Friedman, T. L. (2010). *Dünya Düzdür: Yirmi Birinci Yüzyılın Kısa Tarihi* (6. Baskı). (Çev. L. Cinemre) İstanbul: Boyner Yayınları.
- Friedrichs, D. O. (2007). Transnational Crime and Global Criminology: Definiyional, Typological, and Contextual Conundrums. *Social Justice* , 34 (2), s. 4-18.
- Fukuyama, F. (1999). *Tarihin Sonu ve Son İnsan*. (Çev. Z. Dicleli) İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Fukuyama, F. (2005). *Devlet İnşası: 21'inci Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim* (1. Baskı). (Çev. D. Çetinkasap) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Galeotti, M. (2004, Şubat). Introduction: Global Crime Today. *Global Crime* , s. 1-7.
- GAO. (2004). *Data Mining: Federal Efforts Cover a Wide Range of Uses*. Washington DC: United States General Accounting Office.
- GAO. (2007). *Data Mining: Early Attention to Privacy in Developing a Key DHS Program Could Reduce Risks*. Washington DC: United States Government Accountability Office.
- Gargano, M. L., ve Raggad, B. G. (1999). Data Mining- a Powerful Information Creating Tool. *OCLC Systems and Services* , 15 (2), s. 81-90.
- Garoupa, N. (1999, Mart). Optimal Law Enforcement and Criminal Organization. *Stanford Law School John M. Olin Program in Law and Economics Working Paper* 162 , s. 1-26.
- Gaspar, R. (2008). Tackling International Crime. S. D. Brown içinde, *Combating International Crime: The Longer Arm of the Law* (s. 8-28). London: Routledge.
- Gibbs, J. P. (1989, Haziran). Conceptualization of Terrorism. *American Sociological Review* , 54, s. 329-340.
- Goldman, J. (2006). *Words of Intelligence: A Dictionary*. Maryland: The Scarecrow Press, Inc.
- Gottschalk, P. (2008). *Knowledge Management in Policing: Enforcing Law on Criminal Business Enterprises*. New York: Hindawi Publishing Corporation.
- Gottschalk, P. (2009). Information Sources in Police Intelligence. *The Police Journal* , 82, s. 149-170.
- Gören, Z. (2007/2). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 6 (12), s. 21-37.
- Grabosky, P. (2007, Ekim 30). The Internet, Technology, and Organized Crime. *Asian Criminology* , s. 145-161.

Gray, C. S. (2002). Thinking Asymmetrically in Times of Terror. *Parameters* , s. 5-14.

Gupta, D. K., Horgan, J. ve Schmid, A. P. (2009). Terrorism and Organized Crime: A Theoretical Perspective. D. Canter içinde, *The Faces of Terrorism: Multidisciplinary Perspectives* (s. 123-136). West Sussex, UK: John Wiley & Sons Ltd.

Gül, Z. (2009). *A Partial Test of the Intelligence-Led Policing Model* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ohio : Kent State University.

Güvel, E. A. (2004). *Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması*. Ankara: Roma Yayınları.

Hagan, F. E. (2006, Summer). "Organized Crime" and "Organized Crime": Indeterminate Problems of Defination. *Trends in Organized Crime* , s. 127-137.

Hayes, B. (2006). Future of Europol. *Polis Bilimleri Dergisi* , 8 (3-4), s. 131-142.

Held, V. (2004). Terrorism and War. *The Journal of Ethics* , s. 59-75.

Henning, A. C. (2010). *Government Collection of Private Information: Background and Issues Related to the USA PATRIOT Act Reauthorization*. Washington DC: Conressional Research Service.

Herman, M. (1999). *Intelligence Power in Peace and War*. New York: Cambridge University Press.

Herman, M. (2002). 11 September: Legitimizing Intelligence? *International Relations*, 16 (2), s. 227-241.

Hert, P. D., ve Riehle, C. (2010). Data Protection in the Area of Freedom, Security, and Justice. A Short Introduction and Many Questions Left Unanswered. *ERA Forum* , 11 (2), s. 159-167.

Hesterman, J. L. (2009, Şubat-Mart). Gangs, Organized Crime & Terrorist Groups: A Threat Assessment at the Crossroads. *The Counter Terrorist* , s. 28-34.

Hijmans, H. (2010). Recent Developments in Data Protection at European Union Level. *ERA Forum* , 11 (2), s. 219-231.

Hoffman, B. (1999). Terrorism Trends and Prospects. I. O. Lesser, B. Hoffman, J. Arquilla, D. Ronfeldt ve M. Zanini içinde, *Countering The New Terrorism* (s. 7-38). Washington D.C: Rand.

Hoffman, B. (2001). Change And Continuity in Terrorism. *Studies in Conflict&Terrorism* , s. 417-428.

Holton, R. J. (2005). *Making Globalization*. New York: Palgrave Macmillan.

Horn, E. (2003, Bahar). Knowing The Enemy: The Epistemology of Secret Intelligence. (S. Ogger, Dü.) *Grey Room* , s. 58-85.

- Huntington, S. (2010). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması* (7. Baskı). (Çev.M. Turhan ve C. Soydemir) İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Isaacson, W. (2005). Benjamin Franklin's Gift of Tolerance. A. Ahmed ve B. Forst içinde, *After Terror* (s. 36-38). Malden: Polity Press.
- İçel, K. (2002). *Avrupa Birliği'ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli Bildiriler ve Tartışmalar*. İstanbul.
- İçli, G. (2001, Aralık). Küreselleşme ve Kültür. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* , 25 (2), s. 163-172.
- İlter, E. (2002, Yaz). Osmanlılarda İstihbarat (XIV.-XX. Yüzyıllar). *Avrasya Dosyası* , 8 (2), s. 233-254.
- Jackson, P. (2005). Historical Reflections on The Uses and Limits of Intelligence. P. Jackson ve J. Siegel içinde, *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society* (s. 11-51). Westport, Connecticut, London: Praeger.
- Jaeger, C. (2009). Cyberterrorism and Information Security. H. Bigdoli içinde, *Global Perspectives in Information Security: Legal, Social and International Issues* (s. 127-180). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Jelloun, T. B. (2011, Şubat 10). Il Terrorismo é Solo Un Business. (Çev. A. Bissanti) *L'Espresso* , 11.
- Jenkins, B. M. (1980). *The Study of Terrorism: Definitional Problems*. Santa Maria: Rand Corporation.
- Jenkins, B. M. (1985). *International Terrorism: The Other World War*. Washington D.C.: Rand Project Air Force.
- Jenkins, B. M. (2001). Terrorism and Beyond: A 21st Century Perspective. *Studies in Conflict & Terrorism* , s. 321-327.
- JGK. (2008). *2008 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Jandarma Genel Komutanlığı.
- Johnson, L. K. (2003). Bricks and Mortar for A Theory of Intelligence. *Comparative Strategy* , 22, s. 1-28.
- Johnson, T. A. (2009). *The War on Terrorism: A Collision of Values, Strategies, and Societies*. New York: CRC Press.
- Jones, C. (2007, Haziran). Intelligence Reform: The Logic of Information Sharing. *Intelligence and National Security* , s. 384-401.
- Kahn, D. (2006, Eylül-Ekim). The Rise of Intelligence. *Foreign Affairs* , 85 (5), s. 125-134.

TASNİF DIŞI

- Kahn, D. (2009). An Historical Theory of Intelligence. P. Gill, P. Marrin ve P. Mark içinde, *Intelligence Theory:Key Questions and Debates* (s. 4-15). New York: Routledge Taylor&Francis.
- Kahya, Y. ve Özerkmen, N. (2007). *Bir Gulyabani Organize Suç Örgütleri "Mafya"*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Karakaş, M. (2003). Küreselleşme-Yerelleşme Gerilimi ve Ulusal Kimlik Sorunu. *Polis Bilimleri Dergisi* , 5 (1), s. 1-16.
- Kardaş, Ü. (2010). Hukuk Devletinde Organize Suçlulukla (Mafya) Mücadele. C. Küçük ve M. Kaşıtoğlu içinde, *Türk Mafyası* (s. 49-66). İstanbul : Profil Yayıncılık.
- Kart, A. (2010, Ocak 28). Tutanak Dergisi. *TBMM Genel Kurul Tutanağı 23. Dönem 4. Yasama Yılı 54. Birleşim* , s. 44-48.
- Kaya, M. (2009). Küreselleşme Yaklaşımları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* , 13, s. 1-16.
- Kazan, T. (2000). Çete, Örgüt, Gizli İttifak, Toplu Suç Kavramları, Mukayeseli Hukuk ve Türkiye'deki Durum. *Hukuk Kurultayı* (s. 149-158). Ankara: Ankara Barosu.
- KDGT. (2010). *Kamu Düzeni ve Güvenliği Teşkilatı*. Ankara: TBMM.
- Kedikli, U. (2006). Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu. *Uluslararası Hukuk ve Politika* , 7 (2), s. 54-79.
- Keleş, R. ve Ünsal, A. (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*. Ankara: A.Ü S.B.F Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Kellen, K. (1982). *On Terrorist and Terrorism*. Santa Monica, CA: Rand Corporation.
- Kellner, D. (2002, Kasım). Theorizing Globalization. *Sociological Theory* , 20 (3), s. 285-305.
- Kendall, H. ve Brooks, S. G. (2003/04, Kış). A Double-Edge Sword. *International Security* , s. 123-148.
- Ketizmen, M. (2006). *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları Yayınlanmamış Doktora Sitesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı.
- Key, E. (2010). 2.5 Milyon Müslüman Facebook'u Terk Edecek. *Habertürk Gazetesi 18 Temmuz 2010* , 11.
- Khan, I. (2005). *Amnesty International Report 2005: The State of The World's Human Rights*. Amnesty International.
- Kilkelly, U. (2001). *Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı* (I'inci Baskı). Strasbourg: Avrupa Konseyi.
- Kirchner, E. J. (2007). Regional and Global Security: Changing Threats and Institutional Responses. E. J. Kirchner ve J. Sperling içinde, *Global Security*

TASNİF DIŞI

Governance: Competing Perceptions of Security in the 21st Century (s. 3-22). New York: Routledge.

KKT:30-5. (2002). *Muharebe Sahası İstihbarat Faaliyetleri*. Ankara: K.K. Basımevi ve Basılı Evrak Depo Müdürlüğü.

Klein, R. ve Edgar, B. (2002). *The Dawn of Human Culture*. New York: John Wiley&Sons Inc.

Klerks, P. (2001). The Network Paradigm Applied to Criminal Organisations:Theoretical Nitpicking or a relevant Doctrine for Investigators? Recent Developments in the Netherlands. *Connections* (24), s. 53-65.

Kocasakal, Ü. (2000). *Kara Para Aklama Suçu*. İstanbul: İ.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Koh, J.-M. (2006). *Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering*. Berlin: Springer.

Kongar, E. (2003, Kasım 24). Beşinci Terör Dalgası: Soğuk Savaş Kalıntısı Örgütler. *Cumhuriyet Gazetesi* , s.3.

Köktaş, A. (2000). Avrupa Birliği'nde Polis ve Yargısal İşbirliği Alanında Ortaya Çıkan Gelişmeler. *Polis Bilimleri Dergisi* , 2 (5-6), s. 135-150.

Köse, Ö. H. (2003, Nisan-Haziran). Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü. *Sayıştay Dergisi* (49), s. 3-46.

Kramer, J. (2002). Private Lives. *The New Yorker* , 77 (47), s.36.

Kuban, D. ve Yılmaz, E. (2010). *Kürt Sorunu'nun Çözümüne Doğru Anayasal ve Yasal Öneriler*. İstanbul: TESEV.

Kunter, N., Yenisey, F. ve Nuhoğlu, A. (2010). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (18. Baskı). İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Küçükşahin, A. (2006, Aralık). Güvenlik Bağlamında Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir? *Güvenlik Stratejileri Dergisi* , s. 7-40.

Küçükşahin, A., ve Akkan, T. (2007, Haziran). Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit. *Güvenlik Stratejileri Dergisi* , s. 41-66.

Küzeci, E. (2010). *Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Lal, R. (2005, Mart). South Asian Organized Crime and Terrorist Networks. *Orbis* , 49 (2), s. 293-304.

Lampe, K. v. (2002, Eylül). Assessing Organized Crime:The Case of Germany. *ECPR Standing Group Newsletter Organised Crime* , s. 1-29.

Larsson, J. (2007). Organized Criminal Networks and Terrorism. J. J. Forest içinde, *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives*

(Cilt 2: Combating the Sources and Facilitators, s. 163-177). Westport: Praeger Security International.

LeBeuf, M.-E. (2002). On Organized Crime and Police Cooperation in The European Union - Lessons Learned. An Interview with Professor Cyrille Fijnaut. *Trends in Organized Crime* , 7 (4), s. 55-72.

Levi, M. (2009). McMAFIA: Crime without Frontiers. *Trends Organized Crime* , s. 78-80.

Levy, R. (1995, Ocak). Corruption, Economic Crime and Social Transformation since the Reforms: The Debate in China. *The Australian Journal of Chinese Affairs* , s. 1-25.

Leweling, T. A. ve Nissen, M. (2007). Defining And Exploring The Terrorism Field: Toward an Intertheoretic, Agent-Based Approach. *Technological Forecasting & Social Change* , s. 165-192.

Litman, J. (2000, Mayıs). Information Privacy/Information Property. *Stanford Law Review* , 52 (5), s. 1283-1313.

Loree, D. (2002, Yaz). Organized Crime: Changing Concepts and Realities for the Police. *Trends in Organized Crime* , 4, s. 73-78.

Lutz, J. M., ve Lutz, B. J. (2005). *Terrorism: Origins and Evolution*. New York: Palgrave MacMillan.

Machiavelli, N. (2010). *Hükümdar* (3. Baskı). (Düz. A. K. İnal, ve Çev. N. Adabağ) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Magretta, J. (1998, Eylül-Ekim). Fast, Global, and Entrepreneurial: Supply Chain Management, Hong Kong Style. An Interview with Victor Fung. *Harvard Business Review* , s. 101-114.

Mahiroğulları, A. (2007). Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi. H. Y. Ersöz içinde, *Sosyal Siyaset Konferansları Kitap 50* (s. 1279-1288). Kocaeli.

Makarenko, T. (2004, Şubat). The Crime–Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism. *Global Crime* , s. 129-145.

Malthaner, S. ve Waldmann, P. (2003). Terrorism in Germany: Old and New Problems. M. V. Leeuwen içinde, *Confronting Terrorism: European Experiences, Threat Perceptions and Policies* (s. 111-128). The Hague: Kluwer Law International.

Manget, F. F. (2010). Intelligence and Law Enforcement. K. J. Loch içinde, *The Oxford Handbook of National Security Intelligence* (s. 189-211). New York: Oxford University Press, Inc.

Masson, P. (2001). *Globalization: Facts and Figures*. IMF.

Mauer, V. (2009). Politics and The Threat of Transnational Terrorism in Germany. F. Eder, ve M. Senn içinde, *Europe and Transnational Terrorism: Assessing Threats and Countermeasures* (s. 75-105). Baden-Baden: Nomos.

Mayntz, R. (2004). *Organizational Forms of Terrorism: Hierarchy, Network or A Type Sui Generis*. Cologne: Max-Planck Institute for Study of Societies.

McCarthy, A. C. (2004, Haziran 14). The Patriot Act Without Tears: Understanding a Mythologized Law. *National Review* , s. 32-35.

McFarlane, J. (1998, Yaz). Transnational Crime, Corruption and Crony Capitalism in The Twenty-First Century: An Asia-Pacific Perspective. *Transnational Organized Crime* , 4 (2), s. 1-30.

McGarrell, E. F., Freilich, J. D. ve Chermak, S. (2007, Mayıs). Intelligence-Led Policing As a Framework for Responding to Terrorism. *Journal of Contemporary Criminal Justice* , 23 (2), s. 142-158.

Medd, R. ve Goldstein, F. (1997). International Terrorism on The Eve of A New Millennium. *Studies in Conflict & Terrorism* , s. 281-316.

Merari, A. (2007). Terrorism As A Strategy of Insurgency. G. Chaliand ve A. Blin içinde, *The History Of Terrorism: From Antiquity to Al Qaeda* (s. 12-51). London: University of California Press.

Millan, S. A., Foltz, J. E., Jakson, J., ve Oberg, A. (2008, Kasım-Aralık). The Globalization of Crime. *The Futurists* , s. 41-50.

MİT. (1983). *Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu*. Ankara: TBMM.

Moises, N. (2003, Ocak-Şubat). The Five Wars of Globalization. *Foreign Policy* , s. 28-37.

Monahan, T. ve Palmer, N. A. (2009). The Emerging Politics of DHS Fusion Centers. *Security Dialogue* , 40 (6), s. 617-636.

Moralı, T. (2003). Küreselleşmenin Siyasî Boyutları ve Güvenlik Stratejilerine Etkileri. *Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik* (s. 1-4). Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

Morrison, S. (2002, Temmuz). Approaching Organised Crime: Where Are We Now and Where Are We Going? *Australian Institute of Criminology Trends&Issues in Crime and Criminal Justice* , s. 1-6.

Myers III, W. H. (1995, Eylül). The Emerging Threat of Transnational Organized Crime from East. *Crime, Law and Social Change* , 24 (3), s. 181-222.

Nassar, J. R. (2005). *Globalization & Terrorism: The Migration of Dreams and Nightmares*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

TASNİF DIŞI

National Research Council. (2008). *Protecting Individual Privacy in the Struggle Against Terrorists: A Framework for Program Assessment*. Washington DC: The National Academies Press.

Neales, S. (1988). Japan Lifts Its Bamboo Curtain. *Australian Financial Review* .

Neumann, P. R. ve Smith, M. L. (2008). *The Strategy of Terrorissm: How It Works and Why It Falls*. New York: Routledge Francis and Taylor Group.

NGIC ve NDIC. (2009). *National Gang Threat Assessment 2009*. Washington: NGIC;NDIC.

Nieland, A. E. (2007, Eylül). National Security Letters and The Amended Patriot Act. *Cornell Law Review* , 92 (6), s. 1201-1237.

Nizamülmülk. (2010). *Siyasetname*. (Dz.S. Yalsızuanlar) İstanbul: Lacivert Yayıncılık.

NJSP. (2006). *New Jersey State Police Practical Guide to Intelligence-Led Policing*. New Jersey: New Jersey State Police.

Nye, J. S. (1997, Sonbahar). In Government We Don't Trust. *Foreign Policy* , s. 99-111.

Nye, J. S. ve Welch, D. A. (2010). *Küresel atıŐmayı ve İŐbirliŐini Anlamak* (1. Baskı). (ev.R. Akman). İstanbul: Türkiye İŞ Bankası Kültür Yayınları.

ODIHR. (2009). *Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses,Annual Report for 2008*. Warsaw: OSCE.

Oehme, C. G. (2008). Terrorists, Insurgents, and Criminals-Growing Nexus? *Studies in Conflict and Terrorism* , s. 80-93.

Oettinger, A. G. (1980, Temmuz 4). Information Resources: Knowledge And Power in the 21st Century. *Science* , s. 191-198.

OIG. (2007). *ADVISE Could Support Intelligence Analysis More Effectively*. Washington DC: Department of Homeland Security Office of Inspector General.

Oliver, W. M. (2009, Eylül). Policing for Homeland Security. *Criminal Justice Policy Review* , 20 (3), s. 253-260.

zcan, N. (2008, Mayıs). Türkiye'nin zlemeyen İstihbarat Sorunu. *Tepav Bülteni* .

zcan, N. A. (1999). *PKK(Kürdistan İŐŐi Partisi): Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*. Ankara: ASAM Yayınları.

zdaŐ, . (2008). *İstihbarat Teorisi* (2. Baskı). Ankara: Kripto.

Özek, . (1998). *Organize Su*. İstanbul: İÜHF EĞitim, Ğretim ve YardımlaŐma Vakfı Yayını.

- Özeren, S., Sözer, M., ve Demirci, S. (2010). Terör Örgütlerinde Militan Kimlik Profili: Türkiye'de Hizbullah Örneği. M. Sever, H. Cinoğlu ve O. Başbüyük içinde, *Terörün Sosyal Psikolojisi* (s. 145-171). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Özkök, H. (2006). Opening Remarks of General Hilmi Özkök, *Global Terrorism and International Cooperation* (s. VII-XIV). Ankara: The Turkish General Staff Centre of Excellence Defence Against Terrorism Publications.
- Öztürk, B. (1997a). Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Organize Suç Kavramı. *Organize Suç Semineri* (s. 2-6). Ankara: Asayiş Şube Müdürlüğü.
- Öztürk, B. (1997b). Organize Suçlulukla Mücadele. *Organize Suç* (s. 38-70). Ankara: Asayiş Şube Müdürlüğü.
- Palazzo, F. (1996). Organize Suçluluğa Karşı İtalyan Mevzuatı. *İstanbul Barosu Dergisi* , 70 (10-11-12), s. 818-829.
- Papachristos, A. V. (2005, Mayıs-Nisan). Gang World. *Foreign Policy* , s. 48-55.
- Passas, N. (1998, Bahar). Structural Analysis of Corruption: The Role of Criminogenic Asymmetries. *Transnational Organized Crime* , 1, s. 42-55.
- Peterson, M. (2005). *Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture*. Washington DC: U.S. Department of Justice.
- Platon. (2008). *Devlet* (15. Baskı). (Çev.S. Eyüboğlu ve M. Cimcoz) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Porteous, S. D. (1998). *Organized Crime Impact Study: Highlights*. Ottawa: Public Works and Government Services of Canada.
- Primakov, Y. M. (2004). *11 Eylül ve Irak'a Müdahale Sonrası Dünya*. (Çev. F. Arıkan ve S. Arıkan) İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Prüm Convention*. (2005). Prüm: Council of The European Union.
- Ramasasthy, A. (2006, Mayıs). Lost in Translation? Data Mining, National Security and The "Adverse Inference" Problem. *Santa Clara Computer and High-Technology Law Journal* , 22 (4), s. 757-796.
- Ranstop, M. (1996, Yaz). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs* , 50 (1), s. 41-62.
- Rapoport, D. C. (2001, Aralık). The Fourth Wave: September 11 in The History of Terrorism. *Current History* , s. 419-425.
- Ratcliffe, J. (2003, Nisan). Intelligence- Led Policing. *Trends&Issues in Crime and Criminal Justice* , s. 1-6.
- Ratcliffe, J. (2005, Aralık). The Effectiveness of Police Intelligence Management: A New Zealand Case Study. *Police Practice and Research* , 6 (5), s. 435-451.

Ratcliffe, J. (2008). Intelligence-Led Policing. R. Wortley ve L. Mazerolle içinde, *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 263-282). Oregon: Willian Publishing.

Rathbone, A ve Rowley, C. K. (2002). Terrorism. *Public Choice* , s. 1-10.

Rathmell, A. (2002, Sonbahar). Towards Postmodern Intelligence. *Intelligence and National Security* , 17 (3), s. 87-104.

Ratzel, M. P. (2006). *OCTA 2006*. Hague: Europol.

Redhouse. (1991). *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü* (19. Baskı b.). İstanbul: Redhouse Yayınevi.

Reuter, P. ve Petrie, C. (1999). *Transnational Organized Crime: Summary of a Workshop*. Washington: National Academy Press.

Reveron, D. S. (2007). Building an Intelligence Community. *Naval War College Review* , s. 139-142.

Riain, S. O. (2000). States and Markets in an Era of Globalization. *Annual Review of Sociology* , 26, s. 187-213.

Robertson, A. E. (2007). *Global Issues: Terrorism And Global Security*. New York: Facts On File.

Rollins, J., Wyler, L. S. ve Rosen, S. (2010). *International Terrorism and Transnational Crime: Security Threats, U.S. Policy and Considerations for Congress*. Washington DC: Congressional Research Service.

Rosenthal, M. ve Yudin, P. (1997). *Felsefe Sözlüğü* (5.Baskı). (Çev.A. Çalışlar) İstanbul: Sosyal Yayınları.

Roth, M. P. (2010). *Global Organized Crime: A Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC.

Roth, M. ve Sever, M. (2007). The Kurdish Workers Party as Criminal Syndicate: Funding Terrorism through Organize Crime, A Case Study. *Studies in Conflict & Terrorism* , s. 901-920.

Ruby, C. L. (2002). The Definition of Terrorism. *Analyses of Social Issues and Public Policy* , s. 9-14.

Rüstemova, S. (2006). *Küresel Terörizm Basılmamış Doktora Tezi*. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

Sampson, R. J. ve Groves, W. B. (1989, Ocak). Community Structure and Crime: Testing Social-Disorganization Theory. *The American Journal of Sociology* , 94 (4), s. 774-802.

Saraçlı, M. (2007). Uluslararası Hukukta Terörizm. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , XI (1-2), s. 1049-1078.

- Sarı, H. (2008). Küreselleşme. *Stratejik Araştırmalar Dergisi* , 6 (11), s. 65-79.
- Sarıca, H. (2007, Nisan). Different Approaches to Counter Terrorism. *COE-DAT Newsletter* , 1 (1), s. 15-20.
- Sawyer, F. (2008). Agencies agree to share law enforcement records. *Sun Journal* .
- Saygun, E. (2008). Sempozyum Kapanış Konuşması. *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği* (s. 207-215). Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi.
- Schreier, F. (2009). *Fighting the Pre-Eminent Threats with Intelligence-Led Operations*. Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces.
- Schutter, O. D. ve Ringelheim, J. (2008). Ethnic Profiling: A Rising Challenge for European Human Rights Law. *The Modern Law Review* , 71 (3), s. 358-384.
- Scott, P. D. (2010, 15 Haziran-15 Temmuz). Eroinin Pençesindeki Bir Devlet. *Turquie Diplomatique* , s. 4-5.
- Seifert, J. W. (2007). *Data Mining and Homeland Security: An Overview*. Washington DC: Congressional Research Service.
- Seifert, J. W. (2008). *Data Mining and Homeland Security: An Overview*. Washington DC: Congressional Research Service.
- Servet, M. (2008, Nisan). Ayrılıkçı PKK Terörünün Ekonomik Maliyeti. *21. Yüzyıl, Üç Aylık Dergi*, s. 63-88.
- Shade, L. R. (2008, Şubat). Reconsidering the Right to Privacy in Canada. *Bulletin of Science, Technology and Society* , s. 80-91.
- Shaw, M. (2001). Regional Traffick: Towards an Understanding of West African Criminal Networks in Southern Africa. *African Security Review* , 4.
- Shelley, W. I. (1995, Kış). Transnational Organized Crime: An Imminet Threat to Nation-State? *Journal of International Affairs* , s. 463-489.
- Shelly, L., Picarelli, J. T., Irby, A. ve Hart, D. (2005). *Methods and Motives: Exploring Links Between Transnational Organized Crime & International Terrorism*. Washington, DC: U.S Department of Justice.
- Sheptycki, J. (2004). Organizational Pathologies in Police Intelligence System. *European Journal of Criminology* , 1 (3), s. 307-332.
- Sieber, U. (2007). Ceza Hukukunun Sınırları. H.-H. Jescheck, ve U. Sieber içinde, *Alman Ceza Hukukuna Giriş: Alman Ceza Hukuku, Kusur İlkesi, Ceza Hukukunun Sınırları* (Çev. F. Yenisey, s. 173-228). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Skoll, G. R. (2007). Meanings of Terrorism. *International Journal for the Semiotics of Law* , s. 107-127.

Slobogin, C. (2008, Kış). Government Data Mining and the Fourth Amendment. *The University of Chicago Law Review* , 75 (1), s. 317-341.

Solove, B. (2008, Kış). Data Mining and the Security-Liberty Debate. *The University of Chicago Law Review* , 75 (1), s. 343-362.

Southwell, D. (2009). *Organize Suç Tarihi*. (Çev.B. Köseoğlu) İstanbul: Kırmızı Kedi.

Sözüer, A. (2002). Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kavramı ve Özel Yargılama Önlemlerinin Türkiye'deki Boyutları. *Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Panel Bildirileri*. İstanbul: İ.Ü. Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Stafford, M. C. ve Warr, M. (1993). A Reconceptualization of General and Specific Deterrence. *Journal of Research in Crime and Delinquency* , 30 (2), s. 123-135.

Stern, N. (2006). *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Cambridge.

Stew, M. ve Wagner, B. (2006, Temmuz). Law Enforcement Personnel Can Spot Terrorist Suspects Before Attacks. *National Defense* , s. 13.

Stohl, M. (2008). Networks, Terrorists and Criminals: The Implications for Community Policing. *Crime Law Social Change* , s. 59-72.

Stout, M. E., Lynch, T. F., ve Hammes, T. (2009). Transnational Movements and Terrorism. *Joint Force Quarterly* , 53 (2), 28-33.

Strickland, L. S. (2004, Kasım/Aralık). The Information of Shortcomings of 9/11. *The Information Management Journal*, s. 35-44.

Sullivan, B. (1996, Mayıs). International Organized Crime: A Growing National Security Threat. *Strategic Forum* (74), s. 1-6.

Sullivan, J. P. (2008). Global Terrorism and The Police. *Panel on Bridging Divides in Counterterrorism Intelligence: Law Enforcement, Intelligence and Non-Traditional Actors* (s. 1-12). San Francisco: 49th Annual ISA Convention.

Sullivan, J. P. ve Wirtz, J. J. (2008). Terrorism Early Warning and Counterterrorism Intelligence. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* , 21 (1), s. 13-25.

Svendsen, A. (2008, Mart). The Globalization of Intelligence since 9/11: Frameworks and Operational Parameters. *Cambridge Review of International Affairs*, s. 129-144.

Şahin, F. N. (1999). Dış Politik Etkenler Açısından Türkiye'de Terör Olayı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (5), s. 79-102.

Şen, F. ve Yalçın, E. (2007). Global Bir Suç: Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması ve Ortaya Koyduğu Sorunlar. *Polis Bilimleri Dergisi* , 9 (1-4), s. 65-94.

Şenocak, H. E. (2006). *Avrupa Terör Örgütleri ve Terör Uygulamaları*. Ankara: Platin.

TASNİF DIŞI

TAPAC. (2004). *Safeguarding Privacy in the Fight Against Terrorism*. Washington DC: Department of Defense Technology and Privacy Advisory Committee.

Taylor, M. ve William, B. (2004, Haziran). In Search of Reason: Libraries and The USA Patriot Act. *Journal of Librarianship and Information Science* , 36 (2), s. 51-54.

TBB. (2006). *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği.

TCK. (2004). *Türk Ceza Kanunu*.

TDK. (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

TDK. (1998). *Türkçe Sözlük* (Cilt 1). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Tezcan, D. (1991). Bilgisayar Karşıısında Özel Hayatın Korunması. *Anayasa Yargısı Dergisi* , 8, s. 385-392.

The Constitution Project. (2010). *Principles for Government Data Mining: Preserving Civil Liberties in the Information Age*. Washington DC: The Constitution Project.

The Lipman Report. (2009b). *Global Security Risks:"Soft Targets": Escalating Terrorist Threats Against Hotels and Transportation Systems*. Memphis: The Guardsmark LLC.

The Lipman Report. (2010a). *Terrorist Funding: The Cost of Evil*. Memphis: Guardsmark LLC.

The Lipmann Report. (2010b, Kasım-Aralık). Cyberterrorism: The Invisible Threat Stealth Cyber Predators in a Climate of Escalating Risk. *Foreign Affairs* , s. 25-28.

The Lipman Report. (2009a). *Unconventional Terrorism in the Age of Globalization: Threats, Risks and Vulnerabilities in Food and Agriculture, Water and Public Health*. Memphis: The Guardsmark LLC.

Thomson, R., Pritchard, J. K., Oefner, P. S. ve Feldman, M. W. (2000, Haziran 20). Recent Common Ancestry of Human Y Chromosomes: Evidence from DNA Sequence Data. *Proceedings of National Academy of Sciences of The U.S* , 97 (13), s. 7360-7365.

Tilly, C. (2004, Mart). Terror, Terrorism, Terrorist. *Sociological Theory* , 22 (1), s. 5-13.

TMK. (1991). *Terörle Mücadele Kanunu*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.

Trout, J. ve Rivkin, S. (2006). *Yeni Konumlandırma*. (Çev. A. Gürsel) İstanbul: Optimist.

Turan, S. ve Aykoç, E. (2002, Aralık). Küreselleşme; Dünü, Bugünü, Yarını. *Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi* , s. 128-144.

Turk, A. T. (1982, Eylül). Social Dynamics of Terrorism. *Annals of The American Academy of Political And Social Science, International Terrorism* , s. 119-128.

Underhill, P., G. P., AA, L., P, S., M, M. L., RA, F., et al. (2001, Ocak). The Phylogeography of Y Chromosome Binary Haplotypes And The Origins of Modern Human Populations. *Annals Of Human Genetics* , 65 (1), s. 43-62.

UNODC. (2010). *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment 2010*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.

Urhal, Ö. (2009). *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Wagley, J. R. (2006). *Transnational Organized Crime: Principal Threats and The U.S Responses*. Washington: CRS Report for Congress.

Walsch, C. (2008). Europeanization and Democracy: Negotiating the Prüm Treaty and the Schengen III Agreement. *Politička Misao* , XLV (5), s. 81-90.

Wang, P. (2010, Haziran). The Crime- Terror Nexus: Transformation, Alliance, Convergence. *Asian Social Science* , 6 (6), s. 11-20.

Warner, M. (2006). What is Intelligence Theory. G. F. Treverton, S. G. Jones, S. Boraz, ve P. Lipsky (Dü.), *Toward A Theory of Intelligence Workshop Report* içinde (s. 2-3). Santa Monica: Rand Corporation.

Warner, M. (2007). Sources and Methods for The Study of Intelligence. L. K. Johnson içinde, *Handbook of Intelligence Studies* (s. 17-27). New York: Routledge Taylor and Francis Group.

Warwick, E. M. (2006). *Geographies of Globalization*. New York: Routledge.

Weenink, A. ve Laan, F. V. (2007, Eylül 11). The Search for the Russian Mafia Central and Eastern European Criminals in the Netherlands, 1989–2005. *Trends Organized Crime* , s. 57-76.

Westphal, C. (2009). *Data Mining for Intelligence, Fraud and Criminal Detection: Advanced Analytics and Information Sharing Technologies*. New York: CRC Press.

Whittaker, D. J. (2002). *Terrorism: Understanding the Global Threat*. London: Pearson Education.

Williams, P. (1995). The International Drug Trade: An Industry Analysis. G. H. Turbiville içinde, *Global Dimensions of High Intensity Crime and Low Intensity Conflict* (s. 153-183). Chicago: Office of International Criminal Justice.

Williams, P. (2000). Combating Transnational Organized Crime. C. W. Pumphrey içinde, *Transnational Threats: Blending Law Enforcement and Military Strategies* (s. 185-202). U.S. Army War College.

Williams, P. (2001). Transnational Criminal Networks. J. Arquilla ve D. Ronfeldt içinde, *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy* (s. 61-97). Santa Monica: RAND Corporation.

Williams, P. (2007). Strategy for a New World: Combating Terrorism and Transnational Organized Crime. J. Baylis, J. Wirtz, C. S. Gray, ve E. Cohen içinde,

Strategy in the Contemporary World (s. 192-208). New York: Oxford University Press.

Williams, P. D. (2008). *Security Studies: An Introduction*. P. D. Williams içinde, *Security Studies: An Introduction* (s. 1-12). New York: Routledge.

Wright, M. A. (2003, Şubat). International Terrorism Response Ignores Privacy. *Computer Fraud&Security* , s. 14-17.

Würtenberger, T. (2010, Ocak-Şubat). Polis Hukuku ve Güvenlik Hukuku. (Çev. F. Yenisey) *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi* (65-66), s. 158-180.

Yakın, A. (1969). *İstihbarat Casusluk ve Casuslukla Mücadele*. Ankara: Dışişleri Akademisi Yayınları, Sayı 3.

Yar, M. (2006). *Cybercrime and Society*. California: Sage Publications Inc.

Yeniçeri, Z. ve Dönmez, A. (2008, Aralık). Terörizm ve Terörist Algısı: Silahı Kimin Tuttuğu Ne Kadar Etkili? *Türk Psikolojisi Dergisi* , 23 (62), s. 93-103.

Yenisey, F. (1997). Mukayeseli Hukukta Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele ve Türkiye. *Organize Suç* (s. 71-108). Ankara: Asayiş Şube Müdürlüğü.

Yenisey, F. (2000). Çıkar Amaçlı Örgüt Suçlarındaki Araştırmalar. *Hukuk Kurultayı* (s. 103-131). Ankara: Ankara Barosu.

Yenisey, F. (2009). *Kolluk Hukuku* (1. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.

Yenisey, F. (2009-2010). *İstihbarat Hukuku Ders Notları 2009-2010 Ders Yılı*.

Yılmaz, H. (1998). Türkiye'de Organize Suç. *Polis Bilimleri Dergisi* , 1 (1), s. 73-85.

Yılmaz, S. (2007). *21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat* (2.Baskı). İstanbul: Milenyum Yayınları.

Yılmaz, S. (2009). *Ulusal Savunma: Strateji, Teknoloji, Savaş*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Yuehai, K., Bing, S., Xiufeng, S., ve Daru, L. (2001, Mayıs 11). African Origin of Modern Humans in East Asia: A Tale of 12000 Y Chromosomes. *Science* , 292, s. 1151-1153.

Yüksel, A. (2010). ABD İç Güvenlik Bakanlığı. *İdarecinin Sesi* (142), 125-128.

Yüksel, M. (2003). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 58 (1), s. 181-213.

Zafer, H. (2007, İlkbahar). Terörün Tanımı ve Yapısal Özellikleri. *Hukuk ve Adalet* , s. 21-33.

Zelikow, P. (2004). *9/11 Commission Report*. Washington.

2. İnternet Kaynakları:

AA. (2010, Ekim 05). "Türkiye'de SiberSaldırıTehdidi Büyük". 20/12/2010 tarihinde <http://ekonomi.haberturk.com/teknoloji/haber/558569-turkiyede-siber-saldiri-tehdidi-buyuk> adresinden alındı.

AB. (2002, Haziran 13). *European Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism*. 22/09/2010 tarihinde <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:164:0003:0007:EN:PDF> adresinden alındı.

Adalet Bakanlığı. (2008, Nisan 22). *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı*. 05/03/2011 tarihinde Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi: <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmkom/kisiselveriler.pdf> adresinden alındı.

AF. (2010). *Amnesty International*. 15/08/2010 tarihinde <http://www.amnesty.org/en/who-we-are> adresinden alındı.

AİHM. (1992, Aralık 16). *Case of Niemietz v. Germany*. 07/02/2011 tarihinde AİHM Resmi internet Sitesi: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13710/88&sessionid=66195090&skin=hudoc-en> adresinden alındı.

AİHM. (1993, Mart 25). *Case of Costello-Roberts v. The United Kingdom*. 07/02/2011 tarihinde AİHM Resmi İnternet Sitesi: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13134/87&sessionid=66195090&skin=hudoc-en> adresinden alındı.

AİHM. (2000, Mayıs 4). *Case of Rotaru v. Romania*. 08/02/2011 tarihinde AİHM Resmi İnternet Sitesi: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=28341/95&sessionid=66240168&skin=hudoc-en> adresinden alındı.

AİHS. (1954, Mayıs 18). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. 07/02/2011 tarihinde BelgeNet: http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aihs_01.html adresinden alındı.

Akiner, T. ve Işık, T. (2008, Ekim 16). *Terörle Mücadelede Yeni Yapı Kurulacak İspanya ve İngiltere Modelleri İnceleniyor*. 05/03/2011 tarihinde Radikal Gazetesi: <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetayV3&ArticleID=903639> adresinden alındı.

Albrecht, H.-J. (2006, Eylül). *Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law*. 28/01/2011 tarihinde http://www.mpicc.de/shared/data/pdf/fa_38_albrecht10_06.pdf adresinden alındı.

Alkan, N. (2003, Ekim). *Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi*. 15/12/2010 tarihinde Stradigma.com Aylık Strateji ve Analiz E-Dergisi: <http://www.stradigma.com/index.php?sayfa=makale&no=19> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

Arundhati, R. (2001, Eylül 29). *The Algebra of Infinite Justice*. 15/12/2010 tarihinde Guardian: <http://www.guardian.co.uk/world/2001/sep/29/september11.afghanistan> adresinden alındı

Auger, S. (2010, Şubat). *Intelligence Led Policing: A Valuable Law Enforcement Philosophy*. 29/09/2010 tarihinde Innovative Analytics&Training: <http://www.innovative-analytics.com/docs/IntelligenceLedPolicing.pdf> adresinden alındı.

Bachman, S. (2010, Mayıs 10). *Dealing With Disasters in a Connected World*. 22/08/2010 tarihinde YaleGlobal: <http://yaleglobal.yale.edu/content/dealing-disasters-connected-world> adresinden alındı.

Bal, İ. (2006a, Ocak 09). *Küresel Çağ: Güvenlik, Tehdit ve İstihbaratın Değişen Seyri*. 15/09/2010 tarihinde Kriminolojik Araştırmalar: <http://kriminoloji.blogspot.com/2009/03/kuresel-cag-guvenlik-tehdit-ve.html> adresinden alındı.

Bal, İ. (2006c, Mart 11). *Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadele: Küresel Güvenlik Hijyeni*. 19/09/2010 tarihinde USAK: <http://www.usakgundem.com/yazar/246/organize-suçlar-ve-terörizmle-mücadele-küresel-güvenlik-hijyeni.html> adresinden alındı.

Bal, İ. (2006ç, Şubat 6). *Türkiye Kriminal İstihbaratta Başarılı*. 25/09/2010 tarihinde USAK: <http://www.usakgundem.com/yazar/207/türkiye-kriminal-istihbaratta-basarili.html> adresinden alındı.

Birtek, F. (2010, Kasım 23). *İstihbarat Amacıyla İletişim Özgürlüğüne Müdahale Edilmesi ve Müdahaleden Elde Edilen Materyallerin Delil Olarak Kabul Edilebilirliği*. 02/02/2011 tarihinde Türk Hukuk Sitesi: http://www.turkhukuksitesi.com/makale_1284.htm adresinden alındı.

Can, C. (tarih yok). *Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. 14/04/2010, tarihinde <http://iibf.ogu.edu.tr/contest/3.pdf> adresinden alındı.

CIA. (2007, Ekim 25). *What is Intelligence?* 22/09/2010 tarihinde CIA: <https://www.cia.gov/kids-page/6-12th-grade/who-we-are-what-we-do/what-is-intelligence.html> adresinden alındı.

CIA. (2007, Nisan 06). *Terrorism FAQs*. 27/08/2010 tarihinde CIA: <https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/terrorism-faqs.html> adresinden alındı.

Conetta, C. (2005, Kasım 15). *Project on Defense Alternatives Report: Arms Control in an Age of Strategic and Military Revolution*. 07/03/2011 tarihinde Commonwealth Institute: <http://www.comw.org/pda/fulltext/0511rm11.pdf> adresinden alındı.

Council of Europe. (1981, Ocak 28). *Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data*. 07/02/2011 tarihinde Avrupa Konseyi Resmi internet Sitesi: <http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/108.htm> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

Council of Europe. (2011, Şubat 8). *Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data*. 08/02/2011 tarihinde Avrupa Konseyi Resmi İnternet Sitesi:

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=108&CM=I&DF=&CL=ENG> adresinden alındı.

Çiçek, C. (2005, Eylül 13). *Çiçek: Hükümetin kötü adamı benim*. 25/08/2010 tarihinde Milliyet: <http://www.milliyet.com.tr/2005/09/13/son/sonsiy13.html> adresinden alındı.

Çolaker, M. (2010, Ocak). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Sekizinci Maddesi ve Türkiye Uygulaması*. 07/02/2011 tarihinde Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi: <http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/36say%C4%B1.htm#6> adresinden alındı.

Denning, D. (2000, Mayıs 23). *Cyberterrorism*. 27/08/2010 tarihinde Testimony before the Special Oversight Panel on Terrorism Committee on Armed Services U.S. House of Representatives: <http://www.cs.georgetown.edu/~denning/infosec/cyberterror.html> adresinden alındı.

DoD. (2010). *Intelligence*. 28/09/2010 tarihinde The Defense Technical Information Center: <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddic/data/i/4850.html> adresinden alındı.

Dollar, D. (2003, Haziran 23). *The Poor Like Globalization*. 12/08/2010 tarihinde YaleGlobal: <http://yaleglobal.yale.edu/display.article?id=1934&page=1> adresinden alındı.

EGM. (2009). *Terörizmin Özellikleri*. 25/08/2010 tarihinde TEMUH: <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html> adresinden alındı.

EPT. (1973). *Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1973*. 22/08/2010 tarihinde legislation.gov.uk: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1973/53/enacted> adresinden alındı.

Erhan, Ç. (2003, Haziran). *Küreselleşme Dönemi'nin Tehditleri ile Mücadele*. 08/11/2010 tarihinde http://www.stradigma.com/turkce/haziran2003/makale_01.html adresinden alındı.

Europol. (2004, Mayıs 18). *Turkey and Europol sign a Cooperation Agreement*. 10/04/2010 tarihinde <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=news&news=pr040518.htm> adresinden alındı.

FBI. (1980). *COUNTERTERRORISM PROGRAM*. 25/08/2010 tarihinde FBI: <http://louisville.fbi.gov/counterter.htm> adresinden alındı.

FBI. (2000). *Organized Crime*. 25/05/2010 tarihinde FBI: <http://www.fbi.gov/hq/cid/orgcrime/glossary.htm> adresinden alındı.

Gergin, N. (2008, Ocak 19). *Terörle Mücadelede Polisin Şiddet Kullanımı ve Bunun Olumsuz Etkileri*. 22/09/2010 tarihinde ISREF: <http://www.isref.org/index.php?pid=43&page=view&id=731> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

Givner-Forbes, R. ve Shwery, C. (2007, Nisan 25). *Mapping The Electronic Jihad: An Outline of the Virtual Jihadi Community*. 28/08/2010 tarihinde Rsis Commentaries: <http://www.rsis.edu.sg/publications/Perspective/RSIS0332007.pdf> adresinden alındı.

Gökbaş, S. (2009, Temmuz 30). *Çok Kutuplu Yeni Düzen de Güvenlik Algısı*. 08/11/2009 tarihinde TASAM: <http://www.stratejikongoru.org/makaleler/92-cok-kutuplu-yeni-duezende-guevenlik-algs.html> adresinden alındı.

Harris Interactive. (2001, Ekim 3). *Overwhelming Public Support for Increasing Surveillance Powers and, Despite Concerns About Potential Abuse, Confidence that the Powers Will be Used Properly*. 05/02/2011 tarihinde <http://www.harrisinteractive.com/news/allnewsbydate.asp?NewsID=370> adresinden alındı.

Harwood, M. (2010, Temmuz 20). *Car Bomb Adds Dark Precedent to Juarez Narco-War*. 20/12/2010 tarihinde Security Management: <http://www.securitymanagement.com/news/car-bomb-adds-dark-precedent-juarez-narco-war-007399?page=0%2C0> adresinden alındı.

Heijden, T. V. (1996). *Measuring Organized Crime in Western Europe*. 25/05/2010 tarihinde <http://www.ncjrs.gov/policing/mea313.htm> adresinden alındı.

Hellmuth, D. (2009, Haziran). *German and U.S. Domestic Counterterrorism Responses: Only Half a World Apart*. 25/04/2010 tarihinde <http://www.aicgs.org/documents/pubs/hellmuth.atp09.pdf> adresinden alındı.

Hürriyet. (2001, Eylül 17). *Bush'tan 'Haçlı Seferi' Yakıőtırmadı*. 05/02/2011 tarihinde Hürriyet Gazetesi Web Sitesi: <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2001/09/17/29451.asp> adresinden alındı.

Interpol. (2009, Mart 9). *Turkey underlines commitment to INTERPOL in Combating Terrorism and Transnational Crime*. 25/04/2010 tarihinde <http://www.interpol.int/public/News/2009/SGturkey20090310.asp> adresinden alındı.

İKÖ. (1999, Temmuz 1). *Convention Of The Organisation of The Islamic Conference on Combating International Terrorism*. 25/08/2010 tarihinde http://www.oic-oci.org/english/convention/terrorism_convention.htm adresinden alındı.

JGK. (2011, Ocak 01). *Asayiş Olayları İstatistikleri*. 05/03/2011 tarihinde Jandarma Genel Komutanlığı Resmi İnternet Sitesi: <http://www.jandarma.gov.tr/#> adresinden alındı.

Klebnikov, P. (2001, Mart 2). *The Gang That Couldn't Do Capitalism Straight*. 25/08/2010 tarihinde The Wall Street Journal Europe: http://www.russiamonitor.net/en/main.asp?menu_id=11_a_627 adresinden alındı.

Konuralp, O. (2011, Ocak 15). *Hizbullah'tan PKK'ya Ateşkes Çağırısı*. 17/02/2011 tarihinde Hürriyet Gazetesi: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=16768954&tarih=2011-01-15> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

Markoff, J. (2006, Şubat 25). *Taking Spying to Higher Level, Agencies Look for More Ways to Mine Data*. 25/01/2011 tarihinde New York Times: <http://www.nytimes.com/2006/02/25/technology/25data.html?pagewanted=1&r=1> adresinden alındı.

MASAK. (2008). *Terörün Finansmanının Niteliği*. 27/08/2010 tarihinde MASAK: http://www.masak.gov.tr/TerrorunFinansmani/genel_bilgi.htm adresinden alındı

McGauran, K. (2008, Kasım-Aralık). *Statewatch Analysis Germany Permanent State of Pre-emption*. 25/04/2010 tarihinde <http://www.statewatch.org/analyses/no-79-germany-permanent-state-of-preemption.pdf> adresinden alındı.

Menekşe, Y. ve Koçer, Y. (2010, Nisan 21). *Ladik'te 2 Polisin Şehit Olmasında Büyük İhmal*. 25/04/2010 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/ladik-te-2-polisin-sehit-olmasinda-buyuk-ihmal/turkiye/sondakika/21.04.2010/1227566/default.htm> adresinden alındı.

Milanoviç, B. (2003, Eylül 22). *Can We Discern The Effect of Globalization on Income Distribution: Evidence From Household Surveys*. 27/08/2010 tarihinde <http://129.3.20.41/eps/hew/papers/0310/0310002.pdf> adresinden alındı.

Milliyet. (2010, Nisan 16). *Bana Bildirilseysi Hrant Ölmezdi*. 25/04/2010 tarihinde <http://www.kanaldhaber.com.tr/haber.aspx?haberid=2074&catid=32> adresinden alındı.

MİT. (2010). *İstihbaratın Tanımı ve İstihbarat Çarkı*. 28/09/2010 tarihinde <http://www.mit.gov.tr/tarihce/giris.html> adresinden alındı.

Mosser, M. (2007, Kasım 14). *Sharing Law Enforcement and Intelligence*. 30/09/2010 tarihinde All Academic: http://www.allacademic.com/meta/p200510_index.html adresinden alındı.

ODNI. 25/04/2010 tarihinde <http://www.dni.gov/history.htm> adresinden alındı.

Özcan, M. (2006, Nisan 10). *Avrupa Birliğinin Küresel Terörle Mücadelesi*. 25/04/2010 tarihinde USAK: <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=412> adresinden alındı.

Privacy International. (2005, Mayıs 05). *MATRIX Data Mining System is Unplugged*. 28/01/2011 tarihinde <http://www.privacyinternational.org/article.shtml?cmd%5B347%5D=x-347-205261> adresinden alındı.

Sabah. (2004, Ocak 21). *Müşerref'e Tam Destek*. 25/04/2010 tarihinde <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/01/21/gnd101.html> adresinden alındı.

Sancak, M. (2008, Eylül 08). *Küreselleşme Mafyaya Yaradı*. 15/12/2010 tarihinde <http://arsiv.sabah.com.tr/2008/09/08/haber,DB50C2A1E5314F82943B562E379F196A.html> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

Schmid, A. P. ve Albert, J. (1998). *A Selection of Recent Governmental and Academic Definitions*. 26/08/2010 tarihinde <http://utcc2.utcc.ac.th/localuser/amsar/about/document7.html> adresinden alındı.

Schneier, B. (2005, Mart 9). *Why Data Mining Won't Stop Terror*. 20/01/2011 tarihinde <http://www.schneier.com/essay-108.html> adresinden alındı.

Singel. (2007, Ağustos 20). *DHS Data Mining Program Suspended After Evading Privacy Review, Audit Finds*. 28/01/2011 tarihinde <http://www.wired.com/threatlevel/2007/08/dhs-data-mining/> adresinden alındı.

Straw, J. (2008, Mart). *Smashing Intelligence Stovepipes*. 30/09/2010 tarihinde Security Management: <http://www.securitymanagement.com/article/smashing-intelligence-stovepipes> adresinden alındı.

Taşkın, M. (2002, Nisan). *Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri Karapara İlişkisi*. 25/03/2011 tarihinde Adalet Dergisi: <http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/11sayi.pdf> adresinden alındı.

TBMM. (2003, Ocak 31). *Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*. 25/05/ 2010 tarihinde <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html> adresinden alındı.

Tepebaş, U. (2006, Haziran). *Soğuk Savaş ve 11 Eylül Sonrası Uluslararası Sistemdeki Değişimin Güvenlik Algılamalarına Etkisi ve Türkiye*. 25/10/2009 tarihinde TASAM: www.tasam.org/images/tasam/tepebas.pdf adresinden alındı.

The Patriot Act. (2001, Eylül 26). *Patriot Act*. 22/08/2010 tarihinde http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=107_cong_public_laws&docid=f:publ056.107.pdf adresinden alındı.

The Terrorism Act. (2000, Temmuz 20). *Terrorism Act 2000*. 27/08/2010 tarihinde legislation. gov. uk: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/enacted> adresinden alındı.

Ufficiale, P. n. (1982, Eylül 13). *Legge 13-09-1982 n.646 (stralcio) art. 416 bis*. 25/05/2010 tarihinde Direzione Investigativa Antimafia: http://www.interno.it/dip_ps/dia/normative/l.646-1982.pdf adresinden alındı.

USA Treasury. (2009, Ekim 14). *Treasury Designates Three Leaders of the Kongra-Gel as Significant Foreign Narcotics Traffickers*. 20/12/2010 tarihinde U.S Department of The Treasury: <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg318.aspx> adresinden alındı.

Veer, V. D. ve Zanden, A. V. (2009). *Data Mining for Intelligence Led Policing*. 25/01/2011 tarihinde Sentient: http://www.sentient.nl/docs/data_mining_for_intelligence_led_policing.pdf adresinden alındı.

Warner, M. (2002). *Wanted: A Definition of "Intelligence": Understanding Our Craft*. 26/09/2010 tarihinde CIA: <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of->

TASNİF DIŞI

intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol46no3/article02.html adresinden alındı.

WHO. (2003, Mayıs 28). *Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS)*. 28/08/2010 tarihinde http://whqlibdoc.who.int/wha/2003/WHA56_29.pdf adresinden alındı.

Yalman, A. (2007, Haziran 08). *Küreselleşme ve Güvenlik*. 22/08/2010 tarihinde <http://aytacyalman.blogspot.com/2007/06/kreselleme-ve-gvenlik.html> adresinden alındı.

ÖZGEÇMİŞ

Hüseyin Sürücü, 1979 yılında İstanbul'da doğmuştur. 2001 yılında Kara Harp Okulu'ndan Jandarma Subayı olarak mezun olmuştur. 2009 yılında Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda İstihbarat Yüksek Lisans Eğitimi'ne başladı. 2001 yılında mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimine kadar geçen süreçte Türkiye'nin çeşitli yerlerinde Bölük Komutanlığı ve İlçe Jandarma Komutanlığı görevlerinde bulunmuştur.

2009 Aralık ayında düzenlenen Pakistan ve Türkiye arasındaki Uluslararası Güvenlik ve İşbirliği Semineri'nde *"Küresel İstikrarın Sağlanmasında Güvenlik Örgütlerinin Etkileri"* ve 2011 Şubat ayında 21'inci Yüzyılda Güvenlik Sempozyumunda *"21'inci Yüzyılın Güvenlik Anlayışında Organize Suç-Terör Örgütleri Arasındaki Değişen İlişkiler"* konulu bildirileri sunulmuştur. Halen yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Hüseyin Sürücü evli ve bir çocuk sahibidir. İngilizce ve İtalyanca bilmektedir.

(BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.)